

SŁOWNIK SŁOWNICTWA RZEMIOŚL SKÓRZANYCH

Spis treści

Spis treści.....	1
Słownik tematyczno-alfabetyczny.....	4
1. SŁOWNICTWO MIECHOWNICZE	4
1.1. Nazwy osób.....	4
1.2. Nazwy wyrobów i ich cech.....	4
1.2.1. Nazwy miechów i worków.....	4
1.2.2. Nazwy wyposażenia wojskowego.....	6
1.2.3. Nazwy woreczków na pieniądze	6
1.2.4. Nazwy pochew i futerałów.....	8
1.2.5. Nazwy naczyń	9
1.2.6. Nazwy miechów kowalskich.....	10
2. SŁOWNICTWO RĘKAWICZNICZE.....	11
2.1. Nazwy osób.....	11
2.2. Nazwy narzędzi.....	11
2.3. Nazwy materiałów.....	12
2.4. Nazwy czynności.....	12
2.5. Rodzaje rękawiczek i ich części.....	13
2.5.1. Nazwy rękawic i rękawiczek.....	13
2.5.2. Nazwy części rękawiczki	14
3. SŁOWNICTWO KALETNICZE	16
3.1. Nazwy osób.....	16
3.2. Nazwy narzędzi.....	16
3.3. Nazwy wyrobów i ich cech.....	16
3.3.1. Nazwy portfeli i portmonetek.....	16
3.3.2. Nazwy toreb, teczek i walizek.....	17
3.3.2.1. Nazwy ogólne	17
3.3.2.2. Nazwy toreb podróŜnych.....	18
3.3.2.3. Nazwy toreb wojskowych i ůołnierskich.....	20
3.3.2.4. Nazwy teczek.....	21
3.3.3. Nazwy futerałów i pokrowców	21
3.3.4. Nazwy pasów	22
4. SŁOWNICTWO KUŚNIERSKIE	25
4.1. Nazwy osób.....	25
4.2. Nazwy narzędzi i miar	26
4.3. Nazwy czynności.....	26
4.4. Nazwy materiałów.....	29
4.5. Nazwy substancji.....	30
4.6. Nazwy wyrobów i ich cech.....	30
4.6.1. Nazwy ogólne	30
4.6.2. Nazwy futer i ich części	30
4.6.2.1. Nazwy futer	30
4.6.2.2. Nazwy części futra	35
4.6.3. Nazwy koŜuchów i ich części	36
4.6.3.1. Nazwy koŜuchów	36
4.6.3.2. Nazwy części koŜucha	37
4.6.4. Nazwy czapek i ich części.....	37
4.6.4.1. Nazwy ogólne	37
4.6.4.2. Nazwy czapek baranich.....	38

Spis treści

4.6.4.3.	Nazwy czapek futrzanych i skórzanych	38
4.6.4.4.	Nazwy części czapki	40
4.6.5.	Nazwy pozostałych wyrobów	41
4.6.5.1.	Nazwy okryć podbitych futrem	41
4.6.5.2.	Nazwy bezrękawników	48
4.6.5.3.	Nazwy ozdób i dodatków futrzanych.....	48
4.6.5.4.	Nazwy części odzieży futrzanej.....	49
4.6.5.5.	Nazwy ubrań skórzanych	52
5.	SŁOWNICTWO SZEWSKIE	55
5.1.	Nazwy osób.....	55
5.1.1.	Nazwy neutralne	55
5.1.2.	Nazwy nacechowane.....	57
5.2.	Nazwy ubrań szewca	58
5.3.	Prawo, przepisy i obyczaje	58
5.4.	Nazwy miejsc	58
5.5.	Nazwy narzędzi i urządzeń	58
5.6.	Nazwy czynności.....	64
5.7.	Nazwy materiałów.....	68
5.8.	Nazwy miar	69
5.9.	Nazwy substancji.....	69
5.10.	Nazwy butów i ich części	70
5.10.1.	Nazwy ogólne	70
5.10.2.	Nazwy butów damskich i dziecięcych.....	80
5.10.3.	Nazwy butów męskich.....	81
5.10.4.	Nazwy części buta	81
5.10.4.1.	Nazwy obcasów i ich części	81
5.10.4.1.1.	Nazwy obcasów	81
5.10.4.1.2.	Nazwy części obcasa.....	83
5.10.4.2.	Nazwy pozostałych części.....	83
5.11.	Nazwy pozostałych wyrobów	90
6.	SŁOWNICTWO RYMARSKIE I SIODLARSKIE	91
6.1.	Nazwy ogólne.....	91
6.1.1.	Nazwy materiałów	91
6.1.2.	Nazwy miejsc	91
6.1.3.	Nazwy narzędzi i urządzeń	91
6.2.	Nazwy rymarskie.....	97
6.2.1.	Nazwy osób	97
6.2.2.	Nazwy wyrobów i ich cech	98
6.2.2.1.	Nazwy uprząży	98
6.2.2.2.	Nazwy pozostałych wyrobów	105
6.3.	Nazwy siodlarskie	110
6.3.1.	Nazwy osób	110
6.3.2.	Nazwy siodel i ich części	110
6.3.2.1.	Nazwy siodel	110
6.3.2.2.	Nazwy części siodła	111
6.3.3.	Nazwy części powozu.....	112
7.	SŁOWNICTWO GARBARSKIE.....	113
7.1.	Nazwy osób.....	113
7.2.	Nazwy miejsc	114
7.2.1.	Nazwy miejsc dużych	114

Spis treści

7.2.2.	Nazwy elementów miejsc	115
7.3.	Nazwy narzędzi, urządzeń i naczyń	116
7.3.1.	Nazwy narzędzi i urządzeń	116
7.3.2.	Nazwy naczyń	120
7.4.	Nazwy substancji.....	121
7.5.	Nazwy czynności.....	125
7.6.	Nazwy odpadków	138
8.	NAZWY SKÓR I ICH RODZAJÓW	140
8.1.	Nazwy rodzajów i cech skór	140
8.1.1.	Nazwy ogólne	140
8.1.2.	Nazwy skór ze zwierząt hodowlanych.....	146
8.1.3.	Nazwy skór ze zwierząt łownych	151
8.1.4.	Nazwy skór ze zwierząt egzotycznych	155
8.2.	Nazwy części skóry	155
9.	SŁOWNICTWO OGÓLNORZEMIEŚLNICZE	160
9.1.	Nazwy osób.....	160
9.2.	Nazwy specjalności	167
9.3.	Nazwy relacji społecznych	169
9.4.	Prawo, przepisy i obyczaje	169
9.5.	Nazwy ubrań	174
9.6.	Nazwy czynności.....	174
9.7.	Nazwy miejsc	177
9.7.1.	Nazwy dużych miejsc	177
9.7.2.	Nazwy elementów miejsc	178
9.8.	Nazwy narzędzi	178
9.9.	Nazwy miar	180
9.10.	Nazwy materiałów	180
9.11.	Nazwy substancji.....	181
9.12.	Nazwy wyrobów i ich cech.....	182
	Alfabetyczny spis haseł.....	185

Słownik tematyczno-alfabetyczny

1. SŁOWNICTWO MIECHOWNICZE

1.1. Nazwy osób

- kapsarz** 'rzemieślnik wyrabiający kapsy, mieszki, miechownik'; rejestr.: Linde, SWil, SW-starop.
- łagiewnik** 'rzemieślnik wytwarzający łagwie, czyli naczynia do przechowywania i przenoszenia płynów (napojów) zrobione także ze skóry'; rejestr.: SS, S XVII, SWil, SW
- miechownicza** 'żona miechownika'; rejestr.: S XVI
- miechowniczy** 'dotyczący miechownika'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW
- miechownik** 'rzemieślnik wyrabiający miechy, wory i inne drobne przedmioty ze skóry'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw.
- miechowski** 'dotyczący miechowników, odnoszący się do robienia miechów'; rejestr.: S XVII, SW, SJPD
- miesznik** 'rzemieślnik wyrabiający miechy, wory i inne drobne przedmioty ze skóry'; rejestr.: S XVI, SWil, SW-mało używany (**mieszewnik** rejestr.: (S XVII, Linde, SWil, SW)
- olsternik** 'rzemieślnik wyrabiający olstra, czyli skórzane futerały na pistolety, przytroczone do siodła'; rejestr.: SJPD-daw.
- trzosownik** 'rzemieślnik wyrabiający trzosi, czyli skórzane lub wełniane pasy z kieszeniami na pieniądze używane w dawnej Polsce'; rejestr.: SW
- tulnik** 'rzemieślnik wyrabiający tuły, czyli kołczany'; rejestr.: SS
- wackarz** 'rzemieślnik wyrabiający wacki'; rejestr.: Linde, SWil, SW-starop., mało używany

1.2. Nazwy wyrobów i ich cech

1.2.1. Nazwy miechów i worków

- dybzak** 'kieszka, worek'; rejestr.: SW-gw.
- imberczak** 'rodzaj worka'; rejestr.: SW-mało używany
- juki (juk)** 'skórzany worek, używany zazwyczaj do transportu bagażu na grzbiecie zwierzęcia jucznego'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW, SJPD-przestarz., SJPSz-przestarz., USJP-książk. (**juka** rejestr.: S XVII, SWil, SW-mało używany/**wjuki** rejestr.: SW-gw.)
- kapciuch** 'woreczek, często ze skóry, na tytoń'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz. (**kapczuch** rejestr.: SW-mało używany, SJPD-daw., SGWar/**kapczuk** rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany, SJPD-daw./**kap-szuk** rejestr.: SWil, SW-gw., SJPD-daw.)
- kapciuszek** 'mały kapciuch, czyli woreczek, często ze skóry, na tytoń'; rejestr.: SJPD
- kotnia** 'wór, miech, czyli opakowanie m.in. ze skóry do przenoszenia i

- przechowywania różnych przedmiotów'; rejestr.: SW-starop.
- michaś** 'worek, czyli opakowanie m.in. ze skóry do przenoszenia i przechowywania różnych przedmiotów'; rejestr.: SW
- miech** 'wór, czyli przedmiot, często ze skóry, do przenoszenia i przechowywania różnych rzeczy'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz., SGP
- miechur** 1. 'woreczek na tytoń, kapciuch'; rejestr.: SW-gw.; 2. 'wór, czyli przedmiot, często ze skóry, do przenoszenia i przechowywania różnych rzeczy'; rejestr.: SW-gw.
- mieszeczek** 'mały mieszek, czyli przedmiot, często ze skóry, do przenoszenia i przechowywania różnych rzeczy'; rejestr.: S XVI, S XVII, SW
- mieszek** 'mały miech, czyli przedmiot, często ze skóry, do przenoszenia i przechowywania różnych rzeczy'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SJPD
- sakiewka** 'mała sakwa, czyli worek podróżny, czasami skórzany, często z podłużnym otworem w środku, do przewieszania przez ramię lub po obu stronach siodła'; rejestr.: SW, SJPD-daw.
- sakwa** 'worek podróżny, czasami skórzany, często z podłużnym otworem w środku, do przewieszania przez ramię lub po obu stronach siodła'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-gw., SJPD-przestarz. dziś książk., SJPSz-przestarz., USJP-przestarz.
- samara** 'siodło do juczenia, juki, czyli skórzany worek używany zazwyczaj do transportu bagażu na grzbiecie jucznego zwierzęcia'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany (**samar** rejestr.: Linde, SW-mało używany)
- szawłok** 'wór skórzany składany, czyli opakowanie do przenoszenia i przechowywania różnych przedmiotów'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw.
- trajturka** 'worek podróżny'; rejestr.: SW-gw.
- trzęsiątko** 'woreczek noszony na szyi w XVI-XVII wieku'; rejestr.: IT
- wątor** 'rodzaj worka skózanego używanego jako ponton'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil-prze., SW-mało używany, SJPD-daw. (**wantor** rejestr.: SW-mało używany)
- worczątko** 'lichy worek, czyli opakowanie uszyte m.in. ze skóry do przenoszenia i przechowywania różnych przedmiotów'; rejestr.: SW-gw.
- worczyzna** 'lichy worek, czyli opakowanie uszyte m.in. ze skóry do przenoszenia i przechowywania różnych przedmiotów'; rejestr.: SW-gw.
- worczyisko** 'duży worek, wór, czyli opakowanie uszyte m.in. ze skóry do przenoszenia i przechowywania różnych przedmiotów'; rejestr.: SW-gw., SJPD
- woreczek** 'niewielki worek, czyli opakowanie uszyte m.in. ze skóry do przenoszenia i przechowywania różnych przedmiotów'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- worek** 'mały wór, czyli opakowanie uszyte m.in. ze skóry do przenoszenia i przechowywania różnych przedmiotów'; rejestr.: S XVI, S XVII, SW, SWil, SJPD, SJPSz, USJP
- wór** 'wielkie opakowanie uszyte m.in. ze skóry do przenoszenia i przechowywania różnych przedmiotów'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP

1.2.2. Nazwy wyposażenia wojskowego

szabeltas 'skórzana torebka husarska wisząca u pendentu szabli'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**szabeltasz** rejestr.: SWOA, ESWO-daw.)

szrotnica 'woreczek skórzany na śrut; woreczek na proch'; rejestr.: SWil-myś., SW-mało używany (**szroto-**

wnica rejestr.: SWil-myś., SW-mało używany)

taszki 'skórzana torebka husarska wisząca u pendentu szabli, in. szabeltas'; rejestr.: Linde, SWil, SW (**taszka** rejestr.: Swil)

1.2.3. Nazwy woreczków na pieniądze

bursa 'woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil-nieuz., SW-starop., SJPD-daw. (**bursza** rejestr.: S XVII)

bursiczka 'mała burska, czyli woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: SW-gw. (**burszyczka** rejestr.: SW-gw.)

burska 'mały bursa, czyli woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: SW-gw.

ćwik 'woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: S XVI, MB, Linde, SW

hamaniec 'woreczek na pieniądze'; rejestr.: SW-gw.

ircha 'mieszek, sakiewka wykonany z irchy'; rejestr.: SS (**irzcha** rejestr.: SS)

kabza 'woreczek na pieniądze, sakiewka, torba'; rejestr.: SWil, SW, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz., SGWar (**kabzda** rejestr.: SW-gw., SGWar/**kapsa** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-gw. starop., SJPD-daw./**kobza** rejestr.: SW-starop.)

kabzka 'mała kabza, czyli woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: SJPD-daw.

kalateńka 'mała kaletka, czyli woreczek skórzany na pieniądze i drobiazgi noszony przy pasie, sakwa'; rejestr.: SW-gw.

kaleta 'woreczek skórzany na pieniądze i drobiazgi noszony przy pasie, sakwa'; rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz. dziś gw., SJPSz-przestarz. dziś książk., USJP-przestarz. (**kalota** rejestr.: SW-gw./ **kalenica** rejestr.: SW-mało używany/**kalita** rejestr.: MB, S XVII, SW-gw., SJPD-daw./**kolota** rejestr.: SW-gw. (raz użyte w pieśni))

kaletka 'mała kaleta, czyli woreczek skórzany na pieniądze i drobiazgi noszony przy pasie'; rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz. (**kalatka** rejestr.: SW-gw./**kalitka** rejestr.: SW, SJPD-daw.)

kapseczka 'mała kabza, czyli woreczek na pieniądze, często skórzany'; rejestr.: Linde, SW-starop. (**kap-siczka** rejestr.: SW-gw.)

kiesa 'woreczek używany dawniej do przechowywania pieniędzy lub kosztowności, sakiewka'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor.

kieseczka 'mała kieska, czyli woreczek używany dawniej do przechowywania pieniędzy lub kosztowności, sakiewka'; rejestr.: SWil, SW

kieska 'mała kiesa, czyli woreczek używany dawniej do przechowywania pieniędzy lub kosztowności, sakiewka'; rejestr.: S XVII, Linde,

- SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor.
- kot** 'woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: SW-mało używany
- kotek** 'mały kot, czyli woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: SWil, SW-mało używany (**kotka** rejestr.: SW-gw.)
- kozica** 'sakwa skórzana z frędzlami na pieniądze'; rejestr.: Linde, SW
- miech** 'sakiewka, woreczek na pieniądze'; rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, Linde, SGWar, SJPD
- mieszeczek** 'mały mieszek, czyli woreczek do noszenia pieniędzy'; rejestr.: S XVI, S XVII, MB, SW
- mieszek** 'mały miech, czyli worek, także skórzany, na pieniądze lub jakieś drobiazgi'; rejestr.: SS, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz., SGP (**mięszek** rejestr.: SW-starop)
- moszenka** 'mała moszna, czyli woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW (**moszanka** rejestr.: SW-gw./**moszonka** rejestr.: SW-gw./**muszenka** rejestr.: SW-gw./**moszenki** rejestr.: S XVI)
- moszna** 'worek, torba, mieszek, sakwa na pieniądze'; rejestr.: SS, S XVI, MB, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**moszny** rejestr.: S XVI, MB)
- nabrzuszek** 'skórzany lub wełniany pas z kieszeniami na pieniądze używany w dawnej Polsce'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany
- nosigrosz** 'woreczek na pieniądze, sakiewka, także ze skóry'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-daw, SGWar
- opasek** 'woreczek na pieniądze, sakiewka u pasa, czy też pasek ze schowkiem na pieniądze'; rejestr.: SS
- pas** 'skórzany lub wełniany pas z kieszeniami na pieniądze używany dawniej w Polsce; trzos'; rejestr.: S XVI
- pas z pieniędzmi** 'skórzany lub wełniany pas z kieszeniami na pieniądze używany dawniej w Polsce; trzos'; rejestr.: SW
- pytel** 'woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: MB, S XVII, Linde, SWil, SW, (**pytl** rejestr.: SW-starop)
- pytliczek** 'niewielki pytlik, czyli woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: SW-gw.
- pytlik** 'niewielki pytel, czyli woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: MB, SW, SWil
- rzemień** 'woreczek na pieniądze, mieszek'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil-prze., SW
- rzemyk** 'mały rzemień, czyli woreczek na pieniądze, mieszek'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil
- sakiewka** 'podłużny woreczek na pieniądze zrobiony z delikatnej skóry lub tkaniny, często zdobiony haftem'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz.
- sakwa** 'skórzany woreczek na pieniądze'; rejestr.: SW, SWil, SJPD-przestarz. dziś książk., SJPSz-przestarz., USJP-przestarz., SGWar
- szabatura** 'torba skórzana, woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: SW-gw., SJPD-daw.
- szabaturka** 'mała szabatura, czyli torbka skórzana, woreczek na pieniądze, sakiewka'; rejestr.: SW-gw.
- tasza** 'woreczek, kieska, sakiewka'; rejestr.: S XVII, SW-starop, SJPD-daw. (**tasz** rejestr.: S XVI, S XVII/**tacza** rejestr.: MB)
- taszka** 'mała tasza, czyli woreczek, kieska, sakiewka'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SGP-daw.
- tobola** 'woreczek na pieniądze'; rejestr.: SS

trzos 'skórzany lub wełniany pas z kieszeniami na pieniądze używany w dawnej Polsce od XVI wieku, później także woreczek na pieniądze, kiesa'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD (dawniej), SJPSz, USJP-książk (**czrzos** rejestr.: SS, MB /**trzosie** rejestr.: SS)

trzosik 'mały trzos, czyli skórzany lub wełniany pas z kieszeniami na pieniądze używany w dawnej Polsce od XVI wieku, później także woreczek na pieniądze, kiesa'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**trzosek** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW)

waceczek 'mały wacek, czyli woreczek skórzany na pieniądze, ściągany

sznurkiem'; rejestr.: MB, Linde, SWil, SW-starop.

wacek 'woreczek skórzany na pieniądze, ściągany sznurkiem'; rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**waczek** rejestr.: SS, SW-gw.)

waczysko 'prawdopodobnie zgubienie od wacek'; rejestr.: MB

woreczek 'mały worek, czyli sakiewka na pieniądze'; rejestr.: Linde, SWil, SJPD (dawniej) (**woryszek** rejestr.: SW-gw.)

worek 'sakiewka na pieniądze'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw., dziś żywe we fraz.

1.2.4. Nazwy pochew i futerałów

kołczan 'pokrowiec na strzały do łuku, zwykle skórzany lub drewniany, obciążony skórą albo tkaniną, noszony na pasku przez ramię, u pasa lub przytwierdzony przy siodle, używany w Polsce do XVIII wieku'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor. (**kołczak** rejestr.: S XVI)

kołczanik 'mały kołczan, czyli pokrowiec na strzały do łuku, zwykle skórzany lub drewniany, obciążony skórą albo tkaniną, noszony na pasku przez ramię, u pasa lub przytwierdzony przy siodle, używany w Polsce do XVIII wieku'; rejestr.: Linde, SWil, SW

ładunek 'safianowy pojemniczek wykonany przez miechowników warszawskich w 1598 r.'; rejestr.: IT

lubie 'kołczan, pokrowiec na strzały'; rejestr.: S XVI, MB, SWil, SW, SJPD-daw. (**lub** rejestr.: SW)

nożenki 'małe nożny, czyli futerał na białą broń'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-starop., gw., SJPD-daw. (**nożenka** rejestr.: S XVI)

nożny 'pochwa, futerał na białą broń'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SW-

starop., S XVI (**nożna** rejestr.: S XVI, SWil)

olsterko 'małe olstro, czyli skórzany futerał na pistolet przytroczony do siodła'; rejestr.: SJPD

olstro 'skórzany futerał na pistolet przytroczony do siodła'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor. (**olstra** rejestr.: S XVII, SJPD-daw./**olstr** rejestr.: S XVI/**olstrze** rejestr.: S XVI /**olster** rejestr.: S XVI)

pochwa na strzały 'kołczan, czyli pokrowiec na strzały do łuku, zwykle skórzany lub drewniany, obciążony skórą albo tkaniną, noszony na pasku przez ramię, u pasa lub przytwierdzony przy siodle, używany w Polsce do XVIII wieku'; rejestr.: SWil

pochwa strzałowa 'kołczan, czyli pokrowiec na strzały do łuku, zwykle skórzany lub drewniany, obciążony skórą albo tkaniną, noszony na pasku przez ramię, u pasa lub przytwierdzony przy siodle, używany w Polsce do XVIII wieku'; rejestr.: Linde, SWil, SW

sahajdak 'pokrowiec skórzany na łuk i strzały'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-hist., USJP-histor. (**sajdak** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-hist., USJP-histor./**sejdak** rejestr.: S XVI)

sajdaczek 'niewielki sajdak, czyli futerał, w którym się mieścił łuk z cięciwą i kołczan ze strzałami, a często i inne rzeczy żołnierzowi potrzebne'; rejestr.: SW, SJPD (**sahajdaczek** rejestr.: S XVII)

taftaj 'pokrowiec skórzany na strzały'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-starop. (**taftuj** rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-starop)

1.2.5. Nazwy naczyń

askopera 'skórzane naczynie do przechowywania i przenoszenia wina'; rejestr.: S XVII

bęben 'skórzane naczynie do przechowywania płynów'; rejestr.: S XVI, S XVII Linde, SW

bębeneczek 'mały bębenek, czyli skórzane naczynie do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: S XVI, Linde, SW-gw.

bębenek 'mały bęben, czyli skórzane naczynie do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: S XVII, SWil, Linde

bukłaczek 'mały bukłak, czyli worek ze skóry przeznaczony do przenoszenia i przechowywania płynów, rozpowszechniony wśród ludów stepowych, także naczynie, zwykle z przykrywką, do przechowywania lub przewożenia płynów'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD (**bokłażka** rejestr.: SW-gw./**bokłaszek** rejestr.: S XVI, Linde, SW-starop./**bukładek** rejestr.: Linde, SWil/**bukłaszek** rejestr.: S XVI, Linde, SW/**bukłaszka** rejestr.: SWil, SW/**bukłanek** rejestr.: S XVI/**bu-**

tulec 'pokrowiec na strzały, kołczan'; rejestr.: SS

tuleja 'pokrowiec skórzany na strzały'; rejestr.: Linde, SWil-nieuz., SW-starop. (**tula** rejestr.: SWil-prze./**tulja** rejestr.: Swil-nieuz.)

tulejka 'mała tuleja, czyli pokrowiec skórzany na strzały do łuku'; rejestr.: SWil-nieuz., SW

tuł 'pokrowiec skórzany na strzały do łuku'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil-prze. nieuz., SW, SJPD-daw. (**tól** rejestr.: Linde, SWil, SW/**tula** rejestr.: SWil-prze., SW-starop.)

klaczek rejestr.: S XVI/**bukłazek** rejestr.: S XVII)

bukłak 'worek ze skóry przeznaczony do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz., SJPSz-przestarz., USJP-etn. (**bokłak** rejestr.: SWil, SW-gw./**bukał** rejestr.: Linde, SWil/**bukład** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW/**bukłaha** rejestr.: SW, SWil/**bokłag** rejestr.: S XVI)

bulga 1. 'wór ze skóry wołowej do wyciągania wody z kopalń'; rejestr.: SW-starop. (**buł** rejestr.: SW-starop./**bulga** rejestr.: SW-starop.) 2. 'wór skórzany na płyny, szawłok'; rejestr.: SW-starop. (**buł** rejestr.: SW-starop./**bulga** rejestr.: SS, SW-starop.)

burdziuk 'naczynie, zwykle skórzane, do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil-nieuz., SW-mało używany (**bardziak** rejestr.: SW-gw./**burdiuh** rejestr.: SW/**burdiuk** rejestr.: S XVII/**burdziadek** rejestr.: S XVII)

byk 1. 'worek skórzany na płyny'; rejestr.: SW-starop. 2. 'wór ze

- skóry wołowej do wy-ciągania wody z kopalń'; rejestr.: SW-starop.
- flaszka** 'naczynie, m.in. ze skóry, do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SWil, Linde, SJPD, SJPSz, USJP
- flaszka** 'mała flaszka, czyli naczynie, m.in. ze skóry, do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: SS, S XVI
- ladra** 'wór skórzany do ciągnięcia wody'; rejestr.: SW-gór. starop.
- łagiew** 'naczynie, często skórzane, do przechowywania i przenoszenia płynów'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**łagunica** rejestr.: SW-mało używany/**łagwica** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SW, SJPD-daw./**łagwa** rejestr.: S XVI)
- łagiewka** 'mała łagiew, czyli naczynie, często skórzane, do przechowywania i przenoszenia płynów'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD (**łagwiczka** rejestr.: S XVI, SW)
- skórnik** 'skórzane naczynie do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW (**skornik** rejestr.: S XVI),
- skórny/skórzany sęd** 'skórzane naczynie do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: Linde
- sun** 'skórzane naczynie do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-starop. (**sun** rejestr.: S XVI, SW-starop./**suma** rejestr.: S XVI)
- sundak** 'skórzane naczynie do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-starop.
- sunica** 'rodzaj skózanego naczynia do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: S XVI
- sunka** 'mała suna, czyli skórzane naczynie do przenoszenia i przechowywania płynów'; rejestr.: Linde, SWil, SW-starop

1.2.6. Nazwy miechów kowalskich

- blozbak** 'miech kowalski, skórzany przyrząd do podsycania ognia przez tłoczenie powietrza'; rejestr.: Linde, SWil-nieuż., SW-starop.
- dymacz** 'miech, skórzany przyrząd do podsycania ognia przez tłoczenie powietrza'; rejestr.: S XVI, SW
- dymaczek** 'mieszek kowalski, ręczny mieszek, skórzany przyrząd do podsycania ognia przez tłoczenie powietrza'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany, SR (**dymaczka** rejestr.: SWil, SW, SR-gw.)
- dymadło** 'skórzany przyrząd do podsycania ognia przez tłoczenie powietrza'; rejestr.: SS
- dymka** 'skórzany przyrząd do podsycania ognia przez tłoczenie powietrza'; rejestr.: S XVI
- miech** 'skórzany przyrząd do podsycania ognia przez tłoczenie powietrza'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-techn.
- mieszek** 'mały miech, czyli narzędzie skórzane do tłoczenia powietrza'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-techn.
- policzki miecha kowalskiego** 'boki skórzane miecha kowalskiego łączące deski wierzchnią i spodnią'; rejestr.: SW-rzem.
- pompacz** 'spodnia część miecha horyzontalnego, napompowująca miech powietrzem'; rejestr.: SW-org.

2. SŁOWNICTWO RĘKAWICZNICZE

2.1. Nazwy osób

depeser 'rzemieślnik, który depesuje, czyli mierzy skórę na rękawiczki'; rejestr.: SW-ręk.

duler 'rzemieślnik, który duleruje, czyli zrzuca skóry rękawicznice'; rejestr.: SW-ręk. (**dulerownik** rejestr.: SW-ręk.)

przykrawacz 'rękawicznik, czyli rzemieślnik wyrabiający wszelkiego rodzaju rękawiczki i rękawice ze skóry, zamszu, irchy itp.'; rejestr.: SGWar

rękawiczniczek 'czeladnik rękawicznicy'; rejestr.: Linde, SW-mało używany

rękawiczniczka 1. 'żona rękawicznika'; rejestr.: Linde, SW 2. 'kobieta-

rękawicznik, czyli rzemieślniczka wyrabiająca wszelkiego rodzaju rękawiczki i rękawice ze skóry, zamszu, irchy itp.'; rejestr.: Linde, SWił, SW (**rękawicznica** rejestr.: SWił, SW-mało używany/**rękawiczarka** rejestr.: SJPD)

rękawicznicy 'odnoszący się do rękawicznika i rękawicznictwa'; rejestr.: Linde, SW, SJPD

rękawicznik 'rzemieślnik wyrabiający wszelkiego rodzaju rękawiczki i rękawice ze skóry, zamszu, irchy itp.'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWił, SW, SJPD, SR, SJPSz, USJP-rzem. (**rękawiczny** rejestr.: SR-gw.)

2.2. Nazwy narzędzi

butonjerka 'małe dłutko do wybijania dziurek do guzików w rękawicze'; rejestr.: SW-ręk.

calówka 'linijka z przedziałkami do krajania skór na rękawiczki, mająca specjalne podziałki'; rejestr.: SW-ręk., SSt-ręk.

calstok 'linijka z przedziałkami do krajania skór na rękawiczki, mająca specjalne podziałki'; rejestr.: SW-ręk., SSt-ręk. (**colstok** rejestr.: SSt-ręk.)

dolermeser 'nóż formy prostokąta z rączką od tyłu do dulerowania, czyli zrzynania skór'; rejestr.: SW-ręk., SSt-ręk. (**dulermeser** rejestr.: SW-gm.)

finspindel 'rodzaj młoteczka, tłuczka z drzewa bukszpanowego do przyklepywania rękawiczek przy ich wygładzaniu, wytresowaniu' SSt-ręk.; rejestr.: SW-ręk., SSt-ręk.

młoteczek 'rodzaj tłuczka z drzewa bukszpanowego do przyklepywania rękawiczek przy ich wygładzaniu, wytresowaniu'; rejestr.: SSt-ręk.

paseta 'nóż zupełnie tępy, za pomocą którego wyciąga się brzegi skóry, już wyciągniętej na całej swej powierzchni'; rejestr.: SW-ręk.

prasa 'prasowaczka'; rejestr.: SSt-ręk.

presbuch 'prasowaczka'; rejestr.: SSt-ręk.

roloch 'wałeczek do wałkowania skóry pokrajanej w ogólnych konturach na rękawiczkę i złożonej we dwoje'; rejestr.: SW-ręk.

rozciągnica 'dwa wałeczki w środku długości grubsze do rozciągania rękawiczek'; rejestr.: SSt-ręk.

skrobanki 'narzędzie do skrobania skóry'; rejestr.: SSt-ręk.

sznerloch 'rodzaj dłutka na końcu kształtu rurki, z ostrym kaniem, do wybijania dziurek w miejscu rozchodzenia się palców'; rejestr.: SW-ręk.

sznerloszek 'mały sznerloch, czyli rodzaj dłutka na końcu kształtu rurki, z ostrym kaniem, do wybijania dziurek w miejscu rozchodzenia się palców'; rejestr.: SW-ręk.

sztrajchery 'narzędzie do skrobania skóry'; rejestr.: SSt-ręk. (**sztreichery** rejestr.: SSt-ręk.)

tornegany 'dwa wałeczki w środku długości grubsze, do rozciągania rękawiczek'; rejestr.: SW, SSt-ręk.

wajnsztoczki 'małe wajnsztoki, czyli dwa wałeczki w środku długości grubsze, do rozciągania rękawiczek'; rejestr.: SW, SSt-ręk.

wajnsztoki 'dwa wałeczki w środku długości grubsze, do rozciągania rękawiczek'; rejestr.: SW-ręk., SSt-ręk.

werkcajg 'ogół narzędzi rękawicznika'; rejestr.: SW-ręk.

zrzynak (skóry) 'nóż formy prostokąta z rączką od tyłu do dulerowania, zrzynania skór'; rejestr.: SSt-ręk

2.3. Nazwy materiałów

etablon 'część skóry odcięta na rękawiczkę'; rejestr.: SW-ręk.

flor 'specjalna przędza do szycia rękawiczek'; rejestr.: SW-ręk.

garbany 'garbowany'; rejestr.: SSt-ręk. (**garbowany** rejestr.: SSt-ręk.)

2.4. Nazwy czynności

anewira 'wycięcie na wszyście wielkiego palca w rękawicze'; rejestr.: SW-ręk.

depesować 'wymierzać, ile ze skóry będzie rękawiczek'; rejestr.: SW-ręk. (**depsować** rejestr.: SW-ręk./**zdepsować** rejestr.: SW-ręk.)

depesowanie 'wymierzanie, ile ze skóry będzie rękawiczek'; rejestr.: SW-ręk. (**depsowanie** rejestr.: SW-ręk./**zdepsowanie** rejestr.: SW)

dulerować 'zrzynać skórę w grubości dolermeserem'; rejestr.: SW-ręk., gm. (**dolerować** rejestr.: SW-ręk./**wydulerować** rejestr.: SW-ręk./**poddulerować** rejestr.: SW-ręk./**zdulerować** rejestr.: SW-ręk.)

dulerowanie 'zrzynanie skóry w grubości dolermeserem'; rejestr.: SW (**poddulerowanie** rejestr.: SW/**wydulerowanie** rejestr.: SW/**zdulerowanie** rejestr.: SW)

etablonować 'wyrobić, wyciągnąć etablon do zamierzonych wymiarów rękawiczki'; rejestr.: SW-ręk.

etablonowanie 'wyrobienie, wyciągnięcie etablону do zamierzonych wymiarów rękawiczki'; rejestr.: SW

etaż 'przycinanie skóry porozcinanej na palce, według długości palców ręki'; rejestr.: SW-ręk.

fanterować 'przecinać skórę na palce rękawiczki'; rejestr.: SW-ręk. (**po-fanterować** rejestr.: SW-ręk./**sfanterować** rejestr.: SW-ręk.)

fanterowanie 'przycinanie skóry na palce rękawiczki'; rejestr.: SW (**po-fanterowanie** rejestr.: SW/**sfanterowanie** rejestr.: SW)

odulerować skórę 'dulerując oskrobać, wygładzić skórę'; rejestr.: SW-ręk.

odulerowanie 'oskrobanie, wygładzenie skóry'; rejestr.: SW

plija 'linia oznaczona na skórze ołówkiem albo odcisnięta przez złożenie skóry w czasie przykrawania jej na rękawiczkę'; rejestr.: SW-ręk.

plijować 'robić plije na skórze'; rejestr.: SW-ręk.

plijowanie 'robienie plij na skórze'; rejestr.: SW

rafilować 'zaokrąglać końce palców rękawiczki przed jej uszyciem'; rejestr.: SW-ręk. (**orafilować** rejestr.: SW-ręk.)

rafilowanie 'zaokrąglenie końców palców rękawiczki przed jej uszyciem'; rejestr.: SW (**orafilowanie** rejestr.: SW)

tamborować 'robić szydełkiem na tamborku wyszycie na rękawicze kordonkiem'; rejestr.: SW-ręk. (**wytamborować** rejestr.: SW-ręk.)

tamborowanie 'robienie szydełkiem na tamborku wyszycia na rękawicze kordonkiem'; rejestr.: SW

wytresować rękawiczkę 'wyciągnąć, wygładzić, wyprostować po uszyciu jej'; rejestr.: SW-ręk. (**wydrzesować** rejestr.: SW-mało używany/**utresować** rejestr.: SW-ręk.)

wytresowanie 'wyciągnięcie, wygładzenie rękawiczki po uszyciu jej'; rejestr.: SW (**wydrzesowanie** rejestr.: SW-mało używany/**utresowanie** rejestr.: SW)

2.5. Rodzaje rękawiczek i ich części

2.5.1. Nazwy rękawic i rękawiczek

dłonica 'rękawica ochronna bezpalcowa'; rejestr.: SJPD-techn., SJPSz-techn., USJP-techn.

dunka 'rękawiczka duńska, czyli rękawica wyrabiana ze skóry o wyprawie ałunowej, dogarbowanej roślinnie i wykończonej przeważnie od strony mizdry'; rejestr.: SW

glazejki 'rękawiczki skórzane'; rejestr.: SGP

holica 'skórzana rękawica bez futra i podszewki'; rejestr.: S XVI, MB

łapawica 1. 'rękawica, zwykle z jednym palcem'; rejestr.: SJPD, USJP-pot. 2. 'rękawica wielka'; rejestr.: SW

łapawiczka 'mała łapawica, czyli rękawica, zwykle z jednym palcem'; rejestr.: SJPD

łapawiczki 'rękawiczki, czyli okrycie, często skórzane, dłoni, czasem także części przedramion lub całych przedramion aż po łokcie noszone głównie dla ochrony przed chłodem'; rejestr.: SGWar

łapka 'rękawice z wierzchem blaszanym i skórzonym spodem, noszone przez rycerzy i czeladź'; rejestr.: SW, SJPD-daw.

naparstnik 'rodzaj rękawiczki ochronnej używanej w łucznictwie, mającej postać skórzanych pochewek zakładanych na końce palców prawej ręki w celu uchronienia skóry przez zadarciem przez cięciwę'; rejestr.: SJPD-sport, SJPSz-sport, USJP-sport

palczatka 'rękawiczka o pięciu palcach'; rejestr.: SWil-prow. (na Litwie), SW-gw.

palica 'rękawica, czyli duże, grube okrycie dłoni, często skórzane, chroniące dłoń przed zimnem, szkodliwymi substancjami lub urazami'; rejestr.: SW-gw.

rączki 'rękawice, czyli duże, grube okrycie dłoni, często skórzane, chroniące dłoń przed zimnem, szkodliwymi substancjami lub urazami'; rejestr.: SW-gw.

rękawica 'duże, grube okrycie dłoni, często skórzane, chroniące dłoń przed zimnem, szkodliwymi substancjami lub urazami'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**rękaica** rejestr.: SW-gw.)

rękawica bokserska 'duże skórzane ochraniacze dłoni używane przez zawodników podczas walk bokserskich'; rejestr.: SJPD-sport, SJPSz-sport, USJP-sport

rękawica bosmańska, żeglarska 'rękawica bosmańska albo żeglarska, czyli opaska skóra z wprawionym w nią krążkiem metalowym, zakładana na prawą dłoń i służąca do przepychania igły przez płótno przy szyciu żagla'; rejestr.: SJPD-żegl

rękawica sokolnicza 'ochronne okrycie na rękę, wykonane ze skóry, używane przez sokolników jako ochrona przed zadrażnieniem pazurów ptaków łownych'; rejestr.: SJPD-łow

rękawiczka 'okrycie, często skórzane, dłoni, czasem także części przedramion lub całych przedramion aż po łokcie noszone głównie dla ochrony przed chłodem'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**rękaicka** rejestr.: SW-gw./**rękaicka** rejestr.: SW-gw.)

rękawiczki duńskie 'rękawiczki wyrobione ze skóry o wyprawie ałunowej, dogarbowanej roślinnie i wykończone przeważnie od strony mizdry'; rejestr.: SW, SJPD

rękawiczki jelenkowe 'rękawiczki zrobione z odpowiednio wyprawionych skór jelenich, sarnich, łosiowych, antylopiich'; rejestr.: SJPD

szer 'rękawiczka ze skóry baraniej albo kozłowej wyprawianej na lewą stronę i glansowanej'; rejestr.: SW-ręk.

uszmola 'rękawica wełniana, naszyta na dłoni skórą'; rejestr.: SWil-prow., SW-gw.

2.5.2. Nazwy części rękawiczki

ampoma 'część rękawiczki od obsady palca wskazującego do obsady wielkiego palca'; rejestr.: SW-ręk.

daum 'wielki palec u rękawiczki'; rejestr.: SW-ręk., SSt-ręk.

gryf 'część rękawiczki; część skóry pokrywająca z obu stron całą dłoń'; rejestr.: SSt-ręk.

nabocznie 'klinik skóry wszywany jako boczna ścianka między palcami rękawiczki'; rejestr.: SSt-ręk.

naręcznia 'część skóry pokrywająca z obu stron całą dłoń'; rejestr.: SSt-ręk.

netka 'wyszycie na rękawicze'; rejestr.: SW-ręk., SSt-ręk.

palce wielkie 'wielkie palce u rękawiczki'; rejestr.: SSt-ręk.

palec 'część rękawiczki okrywająca palec'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP, SWil-fig.

paluch 'duży palec u rękawiczki'; rejestr.: SW

przystaweczka 'mała przystawka, czyli mankiet nadsztukowany u rękawiczki, mieszczący na sobie jeszcze jedną lub więcej dziurek do zapinania'; rejestr.: SW

przystawka 'mankiet nadsztukowany u rękawiczki, mieszczący na sobie jeszcze jedną lub więcej dziurek do zapinania'; rejestr.: SW-ręk.

rebrowa 'część rękawiczki od obsady wielkiego palca do końca, czyli do obrąbka rękawiczki'; rejestr.: SW-ręk.

SŁOWNICTWO RĘKAWICZNICZE

strzałki 'paski skór tworzące w rękawicach boki czterech palców (poza kciukiem)'; rejestr.: IT

sztylpka 'sztylpa, czyli mała wyłoga skórzana w rękawiczce'; rejestr.: SW

sztylpy 'wyłoga u rękawicy (jak u Szwedów)'; rejestr.: SW

szychtla 'klinik skóry wszywany jako boczna ścianka między palcami rękawiczki'; rejestr.: SW-ręk. (**szychtel**, **szychtle** rejestr.: SSt-ręk.)

wierzchnik 'wyszycie na rękawiczce'; rejestr.: SSt-ręk.

3. SŁOWNICTWO KALETNICZE

3.1. Nazwy osób

kaletniczka 'rzemieśniczka zajmująca się kaletnictwem, czyli wyrabiająca torby, teczki, walizki, portfele itp. ze skóry, tworzyw sztucznych lub tkanin'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.

kaletniczy 'dotyczący kaletnika lub kaletnictwa'; rejestr.: S XVI, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.

kaletnik 'rzemieślnik zajmujący się kaletnictwem, czyli wyrabiający torby, teczki, walizki, portfele itp. ze skóry, tworzyw sztucznych lub tkanin'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWił, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SSt-rym. (**kalitnik** rejestr.: SS)

paśniczka 1. 'żona paśnika'; rejestr.: S XVI 2. 'rzemieśniczka wyrabiająca pasy'; rejestr.: S XVI

paśniczy 'dotyczący paśnika'; rejestr.: S XVI, SW

paśnik 'rzemieślnik wyrabiający pasy'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde,; rejestr.: SWił, SW, SJPD-daw. (**pasznik** rejestr.: S XVI)

portmoneciarka 1. 'żona portmoneciarza, rzemieślnika wyrabiającego portmonety'; rejestr.: SW 2. 'kobieta, rzemieślnik, portmoneciarz, wyrabiająca portmonety'; rejestr.: SW

portmoneciarski 'dotyczący portmoneciarza'; rejestr.: SW

portmoneciarz 'rzemieślnik wyrabiający portmonety'; rejestr.: SW

tasznik 'rzemieślnik zajmujący się kaletnictwem'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SSt-rym. (**tesznik** rejestr.: S XVII)

3.2. Nazwy narzędzi

torebkarka 'maszyna do produkcji torebek'; rejestr.: SJPD

3.3. Nazwy wyrobów i ich cech

3.3.1. Nazwy portfeli i portmonetek

bałamut 'mała, kieszonkowa torebka z przegródkami, służąca do przechowywania banknotów, dokumentów itp., portfel'; rejestr.: SW-gw.

podkówka 'portmonetka w kształcie podkowy'; rejestr.: SJPD, SJPSz-pot., USJP

portfel 'dziś mała, kieszonkowa torebka z przegródkami, służąca do przechowywania banknotów, dokumentów itp., dawniej teka'; rejestr.:

SWił, SW, SJPD, USJP, SJPSz (**portefejl** rejestr.: SGWar)

portfelik 'mały portfel, czyli dziś mała, kieszonkowa torebka z przegródkami, służąca do przechowywania banknotów, dokumentów itp., dawniej teka'; rejestr.: SJPSz, USJP-pot.

portmoneta 'rodzaj portfela na pieniądze, zwykle skórzanego z oprawą metalową, weszły w użycie w pierwszej połowie XIX wieku'; rejestr.: SW, SJPD-przestarz. (**portmona** rejestr.: SW, SGWar/ **portmenka** rejestr.: SGWar/ **portmonne** rejestr.: SWil/ **portmanejka** rejestr.: SGP-ekspr.)

portmonetka 'mała, kieszonkowa torebka na pieniądze, zwłaszcza na bilon'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP, SGWar (**porponetka** rejestr.: SW-gw./**portmonka** rejestr.: SW-gw., SGWar/**portponetka** rejestr.: SGWar/**portmónówka** rejestr.: SW gw./**portmanejka** rejestr.: SGP-żart./**portmanetka** rejestr.: SGP-powsz./**portmonejka** rejestr.: SGP-żart.)

pugilares 'mała, kieszonkowa torebka z przegródkami, służąca do przechowywania banknotów, dokumentów itp., portfel'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SSz-przestarz., USJP-przestarz., SGWar (**fularys** rejestr.: SW-gw./**pularus** rejestr.: SW-gw./**pularys** rejestr.: SW-gw./**pugilarus** rejestr.: SGWar/ **pulilares** rejestr.:

SGWar/**pulerans** rejestr.: SW-gw./**puleraus** rejestr.: SW-gw./**puliales** rejestr.: SW-mało używa-ny, SWil, SGWar/**pulares** rejestr.: SWil, SW, USJP-przestarz. SGWar/ **pugilary** rejestr.: SW-mało używany/**pulares** rejestr.: SW-mało używany/**pugilar** rejestr.: SGWar)

pugilaresik 'mały pugilares, mała, kieszonkowa torebka z przegródkami, służąca do przechowywania banknotów, dokumentów itp.'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**pularesik** rejestr.: SWil SW/**pulilaresik** rejestr.: SWil)

sakielnia 'mała, kieszonkowa torebka z przegródkami, służąca do przechowywania banknotów, dokumentów itp., portfel'; rejestr.: SW-gw.

separacja 'przegródka, kieszonka w portmonetce'; rejestr.: SW-rzem.

szrafajtelka 'mała, kieszonkowa torebka na pieniądze, zwłaszcza na bilon, portmonetka'; rejestr.: SW-gw.

szrajtafel 'mała, kieszonkowa torebka z przegródkami, służąca do przechowywania banknotów, dokumentów itp., portfel'; rejestr.: SW-gw.

3.3.2. Nazwy toreb, teczek i walizek

3.3.2.1. Nazwy ogólne

baul 'rodzaj kufra lub walizki, obitej skórą, mającej wypukłe wieko'; rejestr.: S XVII

bulza 'torba skórzana, czyli worek różnego kształtu wykonany z różnych materiałów (przeważnie ze skóry), zwykle z uchwytem lub uchwytami do noszenia różnych rzeczy'; rejestr.: S XVI, SW-starop. (**bulza** rejestr.: Linde)

gdański kufer 'kufer kształtu prawie cylindra, długi, cielecą skórą obity'; rejestr.: SW-gw.

gubania 'torba, czyli worek różnego kształtu wykonany z różnych ma-

teriałów (przeważnie ze skóry), zwykle z uchwytem lub uchwytami do noszenia różnych rzeczy'; rejestr.: SW-gw.

kanistra 'torba, czyli worek różnego kształtu wykonany z różnych materiałów (przeważnie ze skóry), zwykle z uchwytem lub uchwytami'; rejestr.: SW-gw.

koperta 'kopertówka, czyli mała, damska torebka bez rączki'; rejestr.: USJP

kopertówka 'mała, damska torebka bez rączki'; rejestr.: USJP

kuferek 'damska torebka w kształcie kufra-skrzyni z uchwytem na środku wieczka'; rejestr.: USJP

ridicule 'torebka lub woreczek damski noszony po 1797'; rejestr.: IT

sajdy 'torba, worek, czyli przedmiot różnego kształtu wykonany z różnych materiałów (przeważnie ze skóry), zwykle z uchwytem lub uchwytami do noszenia różnych rzeczy'; rejestr.: SW-gw.

santuk 'torba skórzana; skrzynia'; rejestr.: S XVII

suma/sumy 'torba, worek skórzany'; rejestr.: SS, Linde, SWił, SW-gw.

sznappzak 'torba, czyli worek różnego kształtu wykonany z różnych materiałów (przeważnie ze skóry), zwykle z uchwytem lub uchwytami do noszenia różnych rzeczy'; rejestr.: SW-gw.

tobolica 'torba, worek'; rejestr.: SS

torbina 'licha, nędzna torba, czyli worek różnego kształtu wykonany z różnych materiałów (przeważnie ze skóry), zwykle z uchwytem lub uchwytami do noszenia różnych rzeczy'; rejestr.: SW

torbisko 'wielka, niezgrabna torba, czyli worek różnego kształtu wykonany z różnych materiałów (przeważnie ze skóry), zwykle z uchwytem lub uchwytami do noszenia różnych rzeczy'; rejestr.: SW

torebeczka 'mała torebka, czyli przedmiot, przeważnie ze skóry, zwykle

w kształcie małej walizeczki, teczki, koperty, ozdobnie wykończony, często z uchwytem lub uchwytami, używany przez kobiety do noszenia przy sobie drobiazgów'; rejestr.: Linde, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**torbeczka** rejestr.: S XVI, S XVII, SWił, SW, SJPD-przestarz./**torbiczka** rejestr.: S XVI)

torebka 'przedmiot, przeważnie ze skóry, zwykle w kształcie małej walizeczki, teczki, koperty, ozdobnie wykończony, często z uchwytem lub uchwytami, używany przez kobiety do noszenia przy sobie drobiazgów'; rejestr.: S XVII, Linde, SWił, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**torbetka** rejestr.: SW-gw./ **torbka** rejestr.: SW-gw./**tórbka** rejestr.: SW-gw.)

ucho 'uchwyty torby'; rejestr.: S XVI, SW, SJPD, USJP

torba 'worek różnego kształtu wykonany z różnych materiałów (przeważnie ze skóry), zwykle z uchwytem lub uchwytami do noszenia różnych rzeczy, także walizeczka, mała teczka, zwykle ozdobnie wykończona, używana przez kobiety do noszenia przy sobie drobiazgów'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWił, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**torbiak** rejestr.: SW-gw.)

woreczek 'damska torebka na różne drobiazgi'; rejestr.: SJPD

3.3.2.2. Nazwy toreb podróżnych

biesaga 1. 'torby skórzane z obu stron siodła'; rejestr.: SS, S XVI, SW (**bisagi** rejestr.: SS/**bishaty** rejestr.: SS/**biesagi** rejestr.: S XVI) 2. 'worek podwójny lub torba podwójna najczęściej skórzana, służąca szczególnie do przenoszenia żywności'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWił-prze., SW-starop. (**besaga** rejestr.: SW-gw./**besaty** rejestr.: SW-gw./**bisagi**

rejestr.: SS, SW-gw./**bishaty** rejestr.: SS/**biesagi** rejestr.: S XVI, S XVII, SJPD/**biesag** rejestr.: S XVII)

biesażka 'torba podróżna, torba do pieniędzy, używana w Poznaniu w XVI-XVII wieku'; rejestr.: IT

biesażki 'mała biesaga, worek podwójny lub torba podwójna najczęściej skórzana, służąca szczególnie do

- przenoszenia żywności'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-starop.
- czemadan** 'walizka, kuferek'; rejestr.: SW-gw. (**czemodan** rejestr.: SW-gw./**czumadan** rejestr.: SW-gw.)
- kacira** 'skórzana torebka na kaganek i drewnianą puszkę do łożu'; rejestr.: SW-gór. mało używany (**kacirz** rejestr.: SW-gór. mało używany)
- kaleta** 'woreczek skórzany na hubkę i krzesiwo'; rejestr.: SW-gw. (**kalita** rejestr.: SW-gw.)
- korman** 'prawdopodobnie torba podróżna'; rejestr.: S XVI
- mantelzaczek** 'torba podróżna'; rejestr.: Linde, SW, SJPD-daw.
- mantelzak** 'torba podróżna, zwykle skórzana'; rejestr.: Linde, SW, SJPD-daw. (**matelzak** rejestr.: SW-mało używany)
- mantyczka** 'mała mantyka, czyli torba stanowiąca podwójny worek, którą noszono przewieszoną przez ramię i plecy'; rejestr.: S XVI
- mantyka** 1. 'torba podróżna, worek, torba żebracza'; rejestr.: SS, S XVI, SJPD-daw. 2. 'torba stanowiąca podwójny worek, którą noszono przewieszoną przez ramię i plecy'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW
- neseser** 'walizeczka lub torebka, często ze skóry, na podręczne drobiazgi, używana zwykle w podróży'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk.
- neseserek** 'mały neseser, czyli walizeczka lub torebka, często ze skóry, na podręczne drobiazgi, używana zwykle w podróży'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-książk. (**neseserka** rejestr.: SWil, SW, SJPD-przestarz.)
- pirz** 'sakwa, torba'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-starop.
- plecaczek** 'mały plecak, czyli torba ze skóry, plastiku lub grubego płótna, umocowana na plecach za pomocą
- pasków, służąca do noszenia rzeczy potrzebnych podczas wycieczek, wspinaczek, przemarszów wojsk itp.'; rejestr.: SJPD, USJP
- plecak** 'torba ze skóry, plastiku lub grubego płótna, umocowana na plecach za pomocą pasków, służąca do noszenia rzeczy potrzebnych podczas wycieczek, wspinaczek, przemarszów wojsk itp.'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
- pochewka** 'mała pochwa, czyli rodzaj torby podróżnej'; rejestr.: S XVI
- pochwa** 'rodzaj torby podróżnej'; rejestr.: S XVI (**pochwy** rejestr.: S XVI)
- potrzebник** 'walizeczka lub torebka, często ze skóry, na podręczne drobiazgi, używana zwykle w podróży, rodzaj nesesera'; rejestr.: SW-mało używany, SJPD-daw.
- rajzekofer** 'walizka, czyli sztywna lub usztywniona torba podróżna (dawniej kufer), zwykle w kształcie prostopadłościennego pudła z uchwytem, m.in. ze skóry'; rejestr.: SGP-przestarz.
- rajzetasz** 'torba podróżna'; rejestr.: SGP-przestarz.
- rugzak** 'plecak, czyli torba ze skóry, plastiku lub grubego płótna, umocowana na plecach za pomocą pasków, służąca do noszenia rzeczy potrzebnych podczas wycieczek, wspinaczek, przemarszów wojsk itp.'; rejestr.: SGP (**rukzak** rejestr.: SGP)
- saczek** 'mały sak, czyli torba, worek podróżny, bywał wykonany ze skóry'; rejestr.: SW, SJPD
- sak** 'torba, worek podróżny, bywał wykonany ze skóry'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz.
- sakwojaż** 'torba podróżna, walizka, wykonywana m.in. ze skóry'; rejestr.: SW, SJPD-przestarz., USJP-przestarz.

sakwojażyk 'mały sakwojaż, czyli torba podróżna, walizka, wykonywana m.in. ze skóry'; rejestr.: SW

sumka 'skórzana torba podróżna'; rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, SW-gw., SJPD-daw. (**sumki** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-starop.)

suną 'mała walizka skórzana, podłużna, wewnątrz ze sznurowaniem i fartuchem jak u innych waliz'; rejestr.: SWil

sunka 'mała suna, czyli walizka skórzana, podłużna, wewnątrz ze sznurowaniem i fartuchem jak u innych waliz'; rejestr.: SWil

szabeta 'mała torebka skórzana czworokątna, w której włóścianie noszą krzemień, hubkę, pieniądze'; rejestr.: SWil, SW

tobola 'torba podróżna, worek, torba pasterska'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil-prze., SW-gw., starop., SJPD-daw. (**tobolec** rejestr.: SWil/**tobola** rejestr.: S XVI)

tobolka 'torba, wór, torba pasterska'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil-prze., SW

waliza 'szywna lub usztywniona torba podróżna (dawniej kufer), zwykle w kształcie prostopadłościennego pudła z uchwytem, m.in. ze skóry; wcześniej rodzaj kufra' rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPSz, SJPD, USJP-pot. (**walis** rejestr.: SW-mało używany/**waliz** rejestr.: SW-gw., mało używany/**walizon** rejestr.: S XVII, SW-mało używany)

walizeczka 'mała walizka, czyli szywna lub usztywniona torba podróżna, zwykle w kształcie prostopadłościennego pudła z uchwytem, m.in. ze skóry'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.

walizka 'mniejsza waliza, szywna lub usztywniona torba podróżna, zwykle w kształcie prostopadłościennego pudła z uchwytem, m.in. ze skóry'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP

3.3.2.3. Nazwy toreb wojskowych i żołnierskich

bajtlik 'torba ze śrutem i i lołtkami'; rejestr.: SW-gw.

chlebaczek 'mały chlebak, czyli torba nieprzemakalnego płótna lub ze skóry, z paskiem, używana zwłaszcza w wojsku i na wycieczkach do noszenia żywności i drobiazów'; rejestr.: SJPD

chlebak 'torba z nieprzemakalnego płótna lub ze skóry, z paskiem, używana zwłaszcza w wojsku i na wycieczkach do noszenia żywności i drobiazów'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP

cielak 'tornister'; rejestr.: SW-gw.

cielęca dusza 'tornister'; rejestr.: SW-gw.

cielęca torba 'tornister'; rejestr.: SW-gw.

felejza 'skórzana torba podróżna, używana przez wędrownych czeladników oraz żołnierzy'; rejestr.: SW-gw., SJPD-przestarz. (**felajz** rejestr.: SW-gw./**felajza** rejestr.: SW-gw./**felejzen** rejestr.: SWil-nie używane, SW-gw./**felejzun** rejestr.: SW-gw.)

kartusz 'ładownica, często bogato zdobiona, używana przez jazdę polską w XVII-XIX wieku (skórzany, drewniany lub metalowy pojemnik, noszony przy pasie lub na rzemieniu przewieszonym przez ramię)'; rejestr.: SJPD-daw., SJPSz-hist., USJP-histor. wojsk.

kartuza 'torba myśliwska lub wojskowa na naboje'; rejestr.: SJPD-daw.

ładownica 'skórzany, drewniany lub metalowy pojemnik, noszony przy pasie lub na rzemieniu przewieszonym przez ramię, rodzaj pudełka na naboje'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP-wojsk.

ładownicza 'mała ładownica, czyli skórzany, drewniany lub metalowy pojemnik, noszony przy pasie lub na rzemieniu przewieszonym przez ramię, rodzaj pudełka na naboje'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd

pakunek 'tornister w dawnym wojsku polskim'; rejestr.: SW-woj.

patrontasz 'torebka skórzana na ładunki do broni palnej, ładownica'; rejestr.: SW, SJPd-daw., wojsk.

pulwersak 'worek skórzany na śrut'; rejestr.: SWil-myś., SW-mało używany, SJPd-przestarz.

3.3.2.4. Nazwy teczek

aktówka 'płaska teczka, najczęściej ze skóry, zapinana na zamek błyskawiczny, używana zwykle do noszenia akt, dokumentów, papierów itp.'; rejestr.: SJPd, SJPSz, USJP

dyplomotka 'mała, skórzana teczka noszona przez mężczyzn'; rejestr.: USJP-pot.

raportówka 'skórzana torba na raporty, dokumenty, noszona zwykle na ramieniu przez wojskowych i policjantów'; rejestr.: SJPd, SJPSz, USJP-wojsk.

3.3.3. Nazwy futerałów i pokrowców

capa 'oprawa pochew od szabel, także ze skóry'; rejestr.: Linde, SW-przen., starop.

czechol 'pokrowiec, futerał'; rejestr.: SW-gw.

futeralik 'mały futerał, czyli pokrowiec, zwykle sztywny do ochrony przedmiotów wartościowych lub

tajsterka 'mała tajstra, czyli myśliwska, żołnierska skórzana torba na żywność'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW (**tajstka** rejestr.: S XVI)

tajstra 'myśliwska, żołnierska skórzana torba na żywność'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPd-daw. (**taistra** rejestr.: S XVII)

tanistra 1. 'torba wojskowa, tornister'; rejestr.: SW-gw. 2. 'juhaska torba ze strzępkami'; rejestr.: SW-gw.

tejsak 'torba skórzana na pistolety'; rejestr.: SW-prow.

tornister 'czworokątna, usztywniona torba przystosowana do noszenia na plecach, często ze skóry lub ze skórzanymi elementami, używana dawniej zwykle przez żołnierzy, dziś przez uczniów'; rejestr.: SW, SJPd, SJPSz, USJP

teczka 'mała teka, czyli płaska, prostokątna torba z krótkim uchwytem (rzadziej bez uchwytem) przeznaczona do przenoszenia różnych przedmiotów'; rejestr.: SW, SJPd, SJPSz, USJP

teka 'duża teczka czyli płaska, prostokątna torba z krótkim uchwytem (rzadziej bez uchwytem) przeznaczona do przenoszenia różnych przedmiotów'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP, SGP

mogących ulec uszkodzeniu'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP

futerał 'pokrowiec, zwykle sztywny do ochrony przedmiotów wartościowych lub mogących ulec uszkodzeniu'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP

grzebieniarz 'futurał do chowania grzbieni'; rejestr.: S XVI, SWil, Linde, SW

jaszczur 'pochwa szabli obciągnięta skórą wyprawioną na jaszczur'; rejestr.: SW, SJPD

kabura 'futurał skórzany, w którym nosi się rewolwer lub pistolet'; rejestr.: SJPD-wojsk., SJPSz-wojsk., USJP-wojsk.

kaleta 'kieszeń albo torebka skórzana, futurał'; rejestr.: SW-gw. (**kalita** rejestr.: SW-gw.)

okularja 'futurał na okulary'; rejestr.: Linde, SWil-nieuz, SW-starop.

pochwka 'mała pochwa, czyli futurał na broń białą i drobne przedmioty'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk.

pochwa 'futurał, często skórzany, broni siecznej, noża itp., niekiedy także krótkiej broni palnej'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk. (**po-**

chwy rejestr.: S XVI/**pochw** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop., SJPD-przestarz./**poszwa** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop., SJPD-daw.)

pokrowiec 'nakrycie ochronne na jakiś przedmiot, wykonane z materiału, ze skóry itp., przystosowane kształtem do przedmiotu'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP

pokrów 'wielki pokrowiec, futurał, okrycie'; rejestr.: SS, SWil-prze., SW-starop. (**pokrow** rejestr.: S XVI)

skofja 'nakrycie ochronne na jakiś przedmiot, wykonane z materiału, ze skóry itp., przystosowane kształtem do przedmiotu; pokrowiec, futurał'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-starop. (**szkofia** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-starop./**skofija** rejestr.: S XVII)

tulejka 'mała rurka ze skóry'; rejestr.: SJPD

3.3.4. Nazwy pasów

ankra 'pas ze spięciem do ubioru kobiecego'; rejestr.: Linde, SW-starop.

balteus 'pas, przepaska'; rejestr.: S XVII

bandolecik 'niewielki bandolet, pas skórzany przewieszony przez ramię, używany przez jazdę w XVII-XVIII wieku do zawieszania na nim lekkiej broni palnej'; rejestr.: S XVII, SW, SJPD

bandolet 'pas skórzany przewieszony przez ramię, do zawieszania na nim lekkiej broni palnej lub szabli, pałasza, ładownicy'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw., USJP-histor. (**bandeler** rejestr.: S XVII/**bandolery** rejestr.: SW-gw./**bandolier** rejestr.: S XVII, SW-mało używany, SJPD-daw.)

bergleder 'pas górniczy'; rejestr.: SW-gw.

ciągaturka 'pas, przepasanie'; rejestr.: Linde, SW-starop. (**cyngaturka** rejestr.: SW-starop.)

cyngatura 'pas, przepaska'; rejestr.: S XVI, MB, Linde, SW-starop. (**ciągatura** rejestr.: MB, Linde, SW-starop., gw./**ciągatora** rejestr.: MB/**ciągatura** rejestr.: SW-gw.)

dusza pasa 'przepikowana, zwykle na cienkiej skórce, płócienna taśma wkładana w pas kontuszowy złożony dla nadania mu pozorów grubości, a także dla zapobieżenia załamaniu metalowych nici wątku'; rejestr.: IT

dziaha 'pasek rzemienny ze sprzączką do podtrzymywania spodni, a także w ogóle pasek'; rejestr.: SW-gw.

dziażka 'niewielka dziaha, czyli pasek rzemienny ze sprzączką do pod-

- trzymywania spodni, oczkur, a także w ogóle pasek'; rejestr.: SW-gw.
- felcech** 'pas zakładany przez ramię, do noszenia na nim broni białej'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-daw. (**feldcech** rejestr.: SW)
- flintpas** 'pas przewieszony przez ramię, używany do zawieszania na nim lekkiej broni palnej'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- gace** 'pas, przepaska na biodra'; rejestr.: SS, MB (**gacie** rejestr.: MB)
- gacnik** 'ochronny pas na biodra'; rejestr.: SS, MB
- gat** 'pas, przepaska na biodra'; rejestr.: SS, MB
- giehink** 'pas zakładany przez ramię, służący do noszenia broni białej'; rejestr.: SW
- gurt** 'pas'; rejestr.: S XVII, Linde, SW-mało używany (**gort** rejestr.: S XVI)
- kartusz** 'pas myśliwski z ładunkiem'; rejestr.: SWil-myś., nieuż., SW, SJPD-daw.
- kołcze pasy** 'pasy służące do noszenia kołczanów lub kołczug wyrabiane przez rymarzy warszawskich jeszcze w 1795 r.'; rejestr.: IT
- kopel** 'pasek zapinany na metalową klamrę'; rejestr.: SGP-daw.
- kupla** 1. 'pas do munduru wojskowego'; rejestr.: SW-gw. 2. 'pas górniczy lub sprzączka u takiego pasa'; rejestr.: SW-gw., USJP-górn.
- lederwerki** 'pasy rzemienne noszone przez żołnierzy, podtrzymujące tornister i ładownice'; rejestr.: SJPD-daw.
- opasanie** 'pas, przepaska, to, czym ktoś jest opasany'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SW, SJPD
- opasek** 1. 'rodzaj pasa'; rejestr.: SW, SJPD-gw. 2. 'główna część pasa (bez klamry)'; pas'; rejestr.: SJPD-gw.
- opaska** 'rodzaj rzemiennego pasa męskiego'; rejestr.: SW-gw.
- ośledra** 'rodzaj pasa'; rejestr.: SW-gw.
- ożydle** 'pas'; rejestr.: SW-gw.
- pas** 1. 'długi, wąski kawałek skóry, tkaniny itp. noszony na ubraniu (zwykle w talii)'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP 2. 'długi kawałek skóry, tkaniny, itp. służący do spinania, łączenia, przytrzymywania czegoś'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- pas gdański** 'szeroki pas skórzany wytwarzany przez rzemieślników gdańskich'; rejestr.: S XVI
- paseczek** 1. 'nieduży pasek; długi, wąski kawałek skóry, tkaniny itp. noszony na ubraniu (zwykle w talii)'; rejestr.: S XVI, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**pasiczek** rejestr.: SW-gw., SJPD/**pasineczek** rejestr.: S XVII) 2. 'nieduży pasek; kawałek skóry, tkaniny, papieru, itp. służący do spinania, łączenia, przytrzymywania czegoś'; rejestr.: S XVI, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- pasek** 1. 'mały, wąski pas noszony na ubraniu (zwykle w talii) często ze skóry'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**pasik** rejestr.: SWil-prow., SW-gw., SJPD-reg./**paska** rejestr.: SW-gw./**pasinek** rejestr.: S XVII) 2. 'paski u szabli, na których wisi, rzemiona, rapcie'; rejestr.: Linde, SW 3. 'mały pas, często ze skóry, do łączenia, spinania, przytrzymywania czegoś'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- pasierak** 'pasek do spodni'; rejestr.: SW (**pasirok** rejestr.: SW-pod pasek jako gw)
- pasina** 'nędzny, lichy pas'; rejestr.: SW

- pendent** 'pas zakładany przez ramię, służący do noszenia broni białej'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-hist., USJP-histor.
- popręga** 'pas noszony na wierzchnim ubraniu'; rejestr.: SJPD-daw.
- półpasek** 'wąski, liche pasek'; rejestr.: SW-gw.
- przepas** 'pas, przepasanie'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil-nieuz, SW-starop.
- przepasanie** 'to, co przepasuje, pas'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. dziś książk., poet.
- przepaska** 'pasek noszony na biodrach, często ozdobny'; rejestr.: SS, S XVI
- przypaseczka** 'niewielka przypaska'; rejestr.: MB
- przypaska** 'pas albo jakaś część pasa'; rejestr.: MB
- rapcie/rapcia** 'rzemień lub taśma podtrzymująca szablę u pasa'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil-prze., SW, SJPD, SJPSz-hist., USJP-histor.
- rym** 'pas rzemienny do przepasywania męskiego ubioru'; rejestr.: SS
- rzemiak** 'pasek skórzany do podpasowania spodni'; rejestr.: SW-gw.
- rzemieniaczek** 'mały rzemienniak, czyli pasek rzemienny'; rejestr.: SW-gw.
- rzemienniak** 'pasek rzemienny'; rejestr.: SW-gw. (**rzemieniec** rejestr.: SW-gw.)
- skórzeń** 'pas skórzany'; rejestr.: SJPD-rzad.
- smycz** 'rzemień, pas u strzelby, pistoletu itp.'; rejestr.: SWil-woj., SW, SJPD-rzad.
- ściągadło** 'pas ściągający, ściskający'; rejestr.: SW-mało używany (**ścięgadło** rejestr.: SW-mało używany)
- tasak** 'pas myśliwski z nabojami'; rejestr.: SWil, SJPD-daw. (**tesak** rejestr.: SWil/**tejsak** rejestr.: SJPD-reg., wsch.)
- temblak** 'pętla z rzemienia lub taśmy u rękocyści broni siecznej (szabli, miecza) lub przy lancy, umożliwiająca zawieszenie broni na przegubie ręki'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, USJP-histor. (**temblach** rejestr.: Linde, SW-starop./**temlak** rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany, SJPD/**tymblak** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-starop.)

4. SŁOWNICTWO KUŚNIERSKIE

4.1. Nazwy osób

- czapiczny** 'należący do czapnika'; rejestr.: SW-gw.
- czapkarski** 'dotyczący czapkarz'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- czapniczka** 1. 'rzemieślniczka zajmująca się czapnictwem'; rejestr.: SS-aneks, S XVI, S XVII, SW-starop., USJP-rzem. 2. 'żona czapnika'; rejestr.: SS-aneks, S XVI, S XVII, SW
- czapniczy** 'dotyczący czapnika, służący do wyrobu czapek'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SR-gw.
- czapnik** 'rzemieślnik zajmujący się czapnictwem'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SR-praw. (**czapiecznik** rejestr.: Linde, SWil-nie-żywane, SW-mało używany, SR-gw./**czapniczy** rejestr.: SR-gw.)
- czapkarz** rejestr.: SW-mało używany, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz., SR-gw.
- futernik** 'specjalista od wyprawiania, szycia futer, kuśnierz'; rejestr.: SW, SJPD-przestarz.
- futrzarz** 'specjalista od wyprawiania, szycia futer, kuśnierz'; rejestr.: SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz., SR-gw.
- kołpacznik** 'rzemieślnik robiący kołpaki'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany
- kożusznik** 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem kożuchów, futer'; rejestr.: S XVI, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**kożuszkarz** rejestr.: SJPD, SJPSz-pot., USJP-rzem.)
- krymkarz** 'czapnik robiący krymki'; rejestr.: SW
- kuśnierczyk** 'czeladnik, uczeń kuśnierski'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**kusznierczyk** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-mało używany/**kuśmierczyk** rejestr.: SW-gw.)
- kuśnierka** 1. 'rzemieślniczka zajmująca się kuśnierstwem'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SW, SWil, SJPD, SJPSz, UJP-rzem. (**kusznierka** rejestr.: S XVI, S XVII, SW-mało używany/**kuśmierka** rejestr.: SW-gw.) 2. 'żona kuśnierza'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SWil, SW, SJPD (**kuśnierzowa** rejestr.: SWil, SW/**kusznierka** rejestr.: S XVI, S XVII)
- kuśnierski** 'dotyczący kuśnierza lub kuśnierstwa'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**kusznierski** rejestr.: S XVI, Linde, SW-mało używany/**kuśmierski** rejestr.: SW-gw., SGWar)
- kuśnierz** 'rzemieślnik zajmujący się szyciem i naprawą futer, odzieży skórzanej, galanterii futrzanej itp.'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SR, SJPSz, USJP-rzem. (**kuźnierz** rejestr.: SW-gw./**kuśmirz** rejestr.: S XVII, SW-gw./**kuśmierz** rejestr.: SW-gw./**kusznirz** rejestr.: S XVI, SW-starop./**kusznierz** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW-mało używany, SR-gw./**kućmierz** rejestr.: SW-gw., SR-gw./**kućmirz** rejestr.: SW-gw./**kurśnirz** rejestr.: SS, SW-starop./**kurśnierz** rejestr.: SS, S XVI)

kwasiokot 'kuśnierz, czyli rzemieślnik zajmujący się szyciem i naprawą futer, odzieży skórzanej, galanterii futrzanej itp.'; rejestr.: Linde, SW-pog., mało używany

towarzysz kuszniarski 'czeladnik u kuśnierza'; rejestr.: S XVI

4.2. Nazwy narzędzi i miar

balwan 'u kuśnierza: forma, na której rozpinano czapki'; rejestr.: SW-u kuśnierza, SWil-u modniarek

falcajza 'nóż wygięty w kształcie półksiężyca, osadzony pionowo na ławie kuśnierskiej, służący do ręcznego usuwania resztek mięsa ze skór futerkowych'; rejestr.: SSt-kuśn.

falcbaum 'narzędzie kuśnierskie, na którym umieszczano, rozpinano skóry w trakcie ich obróbki'; rejestr.: SSt-kuśn.

flajzbank 'narzędzie kuśnierskie, na którym rozkładano skóry'; rejestr.: SSt-kuśn.

kosa kuśnierska 'nóż wygięty w kształcie półksiężyca, osadzony pionowo na ławie kuśnierskiej, służący do ręcznego usuwania resztek mięsa ze skór futerkowych'; rejestr.: SSt-kuśn., SJPSz, USJP-rzem.

koziół garbarski 'narzędzie kuśnierskie, na którym umieszczano, roz-

pinano skóry w trakcie ich obróbki'; rejestr.: SSt-kuśn.

ławka białoskórnicza 'narzędzie kuśnierskie, na którym umieszczano, rozpinano skóry w trakcie ich obróbki'; rejestr.: SSt-kuśn.

miech 'jednostka miary futra, futro'; rejestr.: SWil-kuśn., SW-kuśn., SJPD-daw.

pień 'drewniana forma na kapelusze u czapników'; rejestr.: Linde, SW

sztosbaum 'narzędzie kuśnierskie, na którym umieszczano, rozpinano skóry w trakcie ich obróbki'; rejestr.: SSt-kuśn. (**śtosbaum** rejestr.: SSt-kuśn.)

zrzynak 'nóż wygięty w kształcie półksiężyca, osadzony pionowo na ławie kuśnierskiej, służący do ręcznego usuwania resztek mięsa ze skór futerkowych'; rejestr.: SSt-kuśn.

4.3. Nazwy czynności

bajcować 'oczyszczać skórę przed garbowaniem'; rejestr.: SSt-kuśn.

bajcowanie 'oczyszczanie skóry przed garbowaniem'; rejestr.: SSt-kuśn.

bajcowany 'o skórze: oczyszczona przed garbowaniem'; rejestr.: SSt-kuśn.

bandlować 'taśmować; przyszywać taśmę'; rejestr.: SSt-kuśn.

bandlowanie 'taśmowanie, przyszywanie taśmy'; rejestr.: SSt-kuśn.

bandlowany 'taśmowany, obszywany taśmą'; rejestr.: SSt-kuśn.

blamować 'zszywać kawałki futra w błam'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-rzem. (**poblamować** rejestr.: Linde, SW/**zblamować** rejestr.: Linde, SW/**oblamować** rejestr.: Linde)

blamowanie 'zszywanie kawałków futra w błam'; rejestr.: SW (**poblamowanie** rejestr.: SW/**zblamowanie** rejestr.: SW)

bramować 'obszywać brzegi jakiegoś przedmiotu (najczęściej ubrania) lamówką, szlakiem futrzanym'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil,

- SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz. (**obramować** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, USJP-przestarz./**obramowywać** rejestr.: SWil, SW, USJP-przestarz./**zbramować** rejestr.: S XVI, SW)
- bramowanie** 'obszywanie brzegów jakiegoś przedmiotu (najczęściej-ubrania) lamówką, szlakiem futrzanym'; rejestr.: S XVI, S XVII, SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz. (**obramowanie** rejestr.: S XVII, SW, SJPD, USJP-przestarz./**obramowywanie** rejestr.: SW/**zbramowanie** rejestr.: SW)
- burtować** 'bramować, czyli obszywać coś np. futrem'; rejestr.: SW, SJPD-daw.
- burtowanie** 'bramowanie, czyli obszywanie czego np. futrem'; rejestr.: SW, SJPD
- celować** 'sztukować futro, dobierając odpowiednie lepsze kawałki tzw. cele'; rejestr.: Linde-u kuśnierzów, SWil-u kuśnierzów, SW-kuśn., SJPD-przestarz.
- celowanie** 'sztukowanie futra, dobieranie odpowiednich lepszych kawałków'; rejestr.: SW, SJPD-przestarz.
- falcować** 'ścinać skórę w celu nadania jej odpowiedniej grubości; zrzynać'; rejestr.: SSt-kuśn.
- falcowanie** 'ścinięcie skóry w celu nadania jej odpowiedniej grubości; zrzywanie'; rejestr.: SSt-kuśn.
- falcowany** 'o skórze: ścinana w celu nadania odpowiedniej grubości; zrzynany'; rejestr.: SSt-kuśn.
- flajszować** 'oskrobać, oczyścić skórę'; rejestr.: SSt-kuśn. (**oflajszować** rejestr.: SSt-kuśn.)
- flajszowanie** 'oskrobanie, oczyszczenie skóry'; rejestr.: SSt-kuśn. (**oflajszowanie** rejestr.: SSt-kuśn.)
- flajszowany** 'oskrobana, oczyszczona (skóra)'; rejestr.: SSt-kuśn. (**oflajszowany** rejestr.: SSt-kuśn.)
- garniować** 'bramować, obszywać brzegi czego futrem'; rejestr.: SWil, SW
- garniowanie** 'bramowanie, obszywanie czego lamówką'; rejestr.: SWil, SW
- heftować** 'spinać, przyczepiać'; rejestr.: SSt-kuśn.
- heftowanie** 'spinięcie, przyczepianie'; rejestr.: SSt-kuśn.
- heftowany** 'spinany, przyczepiany'; rejestr.: SSt-kuśn.
- irchować** 'zszywać futro z kawałków'; rejestr.: SW-gw. (**jerchować** rejestr.: SW-gw.)
- irchowanie** 'zszywanie futra z kawałków'; rejestr.: SW-gw. (**jerchowanie** rejestr.: SW-gw.)
- kopcenie** 'powlekanie, czernienie kopciem futra'; rejestr.: SW
- kopcić** 'powlekać, czernić kopciem futro'; rejestr.: Linde, SW
- lamować** 'obszywać brzegi materiału paskiem innego materiału, tasiemką, futrem'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**lemować** rejestr.: SW-gw./**oblamować** rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, USJP-rzem./**oblamowywać** rejestr.: SW, USJP-rzem./**zalamować** rejestr.: SW/**zalamowywać** rejestr.: SW)
- lamowanie** 'obszywanie brzegów materiału paskiem innego materiału, tasiemką, futrem'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**lemowanie** rejestr.: SW-gw./**oblamowanie** rejestr.: SWil, SW, SJPD, USJP-rzem./**zalamowanie** rejestr.: SW/**zalamowywanie** rejestr.: SW)
- łajkować** 'zszywać futro z kawałków; irchować'; rejestr.: SW-gw.
- łajkowanie** 'zszywanie futra z kawałków, irchowanie'; rejestr.: SW-gw.
- naciągać** 'ciągnąć, rozciągać skórę'; rejestr.: SSt-kuśn.
- naciąganie** 'ciągnięcie, rozciąganie skóry'; rejestr.: SSt-kuśn.

- naciągany** 'ciągnięty, rozciągany, sztrekowany'; rejestr.: SSt-kuśn.
- obciągać** 'naciągać skórę'; rejestr.: SSt-kuśn.
- obciąganie** 'naciąganie skóry'; rejestr.: SSt-kuśn.
- obciągany** 'naciągany, sztrekowany'; rejestr.: SSt-kuśn.
- obszywać** 'okolić czymś, obwieść'; rejestr.: SSt-kuśn.
- obszywanie** 'okolenie czegoś, obwiedzenie'; rejestr.: SSt-kuśn.
- obszywany** 'okolony czymś, obwiedziony, sztafirowany'; rejestr.: SSt-kuśn.
- odkurzenie** 'skończenie przyciemniania futra'; rejestr.: SW (**odkurzanie** rejestr.: SW)
- odkurzyć (futro)** 'skończyć przyciemniać futro'; rejestr.: SWil-o futrach, SW (**odkurzać** rejestr.: SWil-o futrach, SW)
- opuszenie** 'obramowanie, obłożenie futrem'; rejestr.: SWil, SW (**opuszanie** rejestr.: SW/**opuszczenie** rejestr.: SW-starop.)
- opuszyć** 'obłożyć, obramować futrem'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW (**opuszać** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw./**opuszczyć** rejestr.: SW-starop.)
- oskrobać** 'czyścić skórę skrobiąc ją'; rejestr.: SSt-kuśn.
- oskrobanie** 'czyszczenie skóry przez jej skrobanie'; rejestr.: SSt-kuśn.
- oskrobany** 'oczyszczony (skóra) przez oskrobanie'; rejestr.: SSt-kuśn.
- ostreftować** 'obramować, obłożyć, obszyć np. futrem'; rejestr.: Linde, SW-starop.
- ostreftowanie** 'obramowanie, obłożenie, obszycie np. futrem'; rejestr.: SW-starop.
- oszlakować** 'szlakiem np. futrzanym obwieść, oblamować'; rejestr.: SW (**oszlakować** rejestr.: SW)
- oszlakowanie** 'szlakiem np. futrzanym obwiedzenie, oblamowanie'; rejestr.: SW
- paklować** 'rozrobić, rozmieszać, rozbełtać'; rejestr.: SSt-kuśn.
- paklowanie** 'rozrobienie, rozmieszanie, rozbełtanie'; rejestr.: SSt-kuśn.
- paklowany** 'rozrobiony, rozmieszany, rozbełtatny'; rejestr.: SSt-kuśn.
- pleszować** 'oskrobać, oczyścić skórę'; rejestr.: SSt-kuśn. (**opleszować** rejestr.: SSt-kuśn.)
- pleszowanie** 'oskrobanie, oczyszczenie skóry'; rejestr.: SSt-kuśn. (**opleszowanie** rejestr.: SSt-kuśn.)
- pleszowany** 'oskrobana, oczyszczona (skóra)'; rejestr.: SSt-kuśn. (**opleszowany** rejestr.: SSt-kuśn.)
- podkurzać** 'nadać futrom barwę ciemniejszą, przyciemniać'; rejestr.: SW, SJPD-techn. (**podkurzyć** rejestr.: SW-kuśn.)
- podkurzenie** 'nadać ciemniejszej barwy futrom, przyciemnianie'; rejestr.: SW (**podkurzanie** rejestr.: SW)
- pokryć futro** 'podszyć, dać nowy wierzch na nim'; rejestr.: SW
- przyczepiać** 'przyłączyć, szczepić, heftować'; rejestr.: SSt-kuśn.
- przyczepianie** 'przyłączenie, szczepienie, heftowanie'; rejestr.: SSt-kuśn.
- przyczepiany** 'przyłączony, szczepiony, heftowany'; rejestr.: SSt-kuśn.
- renowacja** 'odnowienie, odświeżenie futra, restauracja'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-książk.
- rozrobić** 'rozmieszać, rozbełtać'; rejestr.: SSt-kuśn.
- rozrobienie** 'rozmieszanie, rozbełtanie'; rejestr.: SSt-kuśn.
- rozrobiony** 'rozmieszany, rozbełtatny, paklowany'; rejestr.: SSt-kuśn.
- spinać** 'przyłączyć, szczepić, heftować'; rejestr.: SSt-kuśn.
- spinanie** 'przyłączenie, szczepienie, heftowanie'; rejestr.: SSt-kuśn.

- spinany** 'przyłączony, szczepiony, heftowany'; rejestr.: SSt-kuśn.
- sztafirować** 'obszywać, okalać czymś'; rejestr.: SSt-kuśn.
- sztafirowanie** 'obszywanie, okolenie czymś'; rejestr.: SSt-kuśn.
- sztafirowany** 'obszywany, okolony czymś'; rejestr.: SSt-kuśn.
- sztrekować** 'naciągać skórę'; rejestr.: SSt-kuśn.
- sztrekowanie** 'naciąganie, obciąganie skóry'; rejestr.: SSt-kuśn.
- sztrekowany** 'naciągany, obciągany'; rejestr.: SSt-kuśn.
- taśmować** 'przyszywać taśmę'; rejestr.: SSt-kuśn.
- taśmowanie** 'przyszywanie taśmy'; rejestr.: SSt-kuśn.
- taśmowany** 'bandlowany, obszywany taśmą'; rejestr.: SSt-kuśn.
- zaprawiać** 'oczyszczać skórę przed garbowaniem; bajcować'; rejestr.: SSt-kuśn.
- zaprawianie** 'oczyszczanie skóry przed garbowaniem; bajcowanie'; rejestr.: SSt-kuśn.
- zaprawiany** 'o skórze; oczyszczona przed garbowaniem; bajcowana'; rejestr.: SSt-kuśn.
- zrzynać** 'ścieniać skórę w celu nadania jej odpowiedniej grubości; falcować'; rejestr.: SSt-kuśn.
- zrzynanie** 'ścienianie skóry w celu nadania jej odpowiedniej grubości; falcowanie'; rejestr.: SSt-kuśn.
- zrzynany** 'o skórze: ścieniana w celu nadania odpowiedniej grubości; falcowany'; rejestr.: SSt-kuśn.

4.4. Nazwy materiałów

- blam** 'zszyte z sobą brzegami, wyprawione skóry futerkowe ze zwierząt jednego gatunku, służące zwykle do podszycia płaszcza'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWił, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SR-kuśn., gw. (**blan** rejestr.: SS, S XVI, SW-starop./**blam** rejestr.: S XVII/**blom** rejestr.: S XVII)
- cel** 'najlepsze części futra'; rejestr.: SW-starop., kuśn., SJPD
- futro** 'blam futrzany, czyli zszyte z sobą brzegami, wyprawione skóry futerkowe ze zwierząt jednego gatunku, służące zwykle do podszycia płaszcza'; rejestr.: S XVI, SJPD
- futrarski** 'nadający się na futro, czyli wierzchnie okrycie'; rejestr.: USJP-rzem.
- inderak** 'blam przykrojony do podbicia spodniego ubioru kobiecego'; rejestr.: S XVI, MB
- kotki** 'blam futrzany ze skór kocih lub zajęczych, futro z kotów'; rejestr.: SJPD
- koty** 'blam futrzany ze skór kocih lub zajęczych, futro z kotów'; rejestr.: SWił, SW, SJPD, SJPSz-pot.
- kwatera** 'kawałek futra, część blamu'; rejestr.: S XVI (**kwatyrą** rejestr.: S XVI)
- kwaterka** 'niewielka kwatera, czyli część futra, kawałek blamu'; rejestr.: S XVI
- lis** 'blam futrzany ze skórek lisa'; rejestr.: SJPSz
- łasice** 'blam ze skórek łasic'; rejestr.: SJPSz
- norki** 'blam z wyprawionych skórek norki, małego drapieżnego ssaka'; rejestr.: USJP-pot.
- odnowa** 'to, czym się odnawia rzecz starą, zniszczoną, np. pozłota, powleczenie, nowa część ubrania (zwykle futra)'; rejestr.: Linde, SWił, SJPD-daw.

piżmowce 'błam ze skór piżmaków';
rejestr.: SJPD-pot., SJPSz-pot., USJP
(**piżmaki** rejestr.: USJP)

popielice 'błam z wyprawionych skórek
popielicowych'; rejestr.: USJP-pot.

wiewiórki 'błam z wyprawionych skórek
wiewiórek (*Sciurus vulgaris*,
gryzoń nadrzewny o rudym, czar-
nym lub popielatym futerku,

charakteryzujący się wydłużonym
ciałem i puszystym ogonem; żyje
w parkach i lasach Eurazji, żywiąc
się głównie nasionami i owocami);
rejestr.: USJP-pot.

wydry 'błam z wyprawionych skór
wydr'; rejestr.: USJP-pot.

4.5. Nazwy substancji

bajca 'sól metalu lub substancja na-
turalna albo syntetyczna, używane
w procesie barwienia barwnikami

zaprawowymi i zasadowymi głów-
nie w rzemiośle kuśnierskim'; re-
jestr.: SSt-kuśn.

4.6. Nazwy wyrobów i ich cech

4.6.1. Nazwy ogólne

futrowizna 'ogół odzieży futrzanej,
futra'; rejestr.: Linde, SWil, SW-
mało używany

jestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
(**futrzan** rejestr.: SJPD, SJPSz-
rząd., USJP)

futrarski 'związany z wyprawianiem
skór zwierzęcych na futra oraz z
produkcją rzeczy użytkowych'; re-

pelleterie 'wyroby futrzane'; rejestr.:
ESWO

4.6.2. Nazwy futer i ich części

4.6.2.1. Nazwy futer

almucja 'kożuszek, futerko popielicowe
z kapturkiem'; rejestr.: S XVII,
SW-starop. (**almuzja** rejestr.: Lin-
de, SWil-prze.)

USJP (**baranek** rejestr.: Sł XVI,
S XVII)

angora 'futro ze skórek angor (odmiany
kotów, kóz i królików o długiej,
delikatnej, niezwykle białej
sierści)'; rejestr.: SW

baranki węgierskie 'futro ze skórek
jagniąt karakułów, karakuły';
rejestr.: SW

astrachan 'futro ze skórek młodego
barana astrachańskiego'; rejestr.:
SJPD

barany 'futro ze skórek baranich, ko-
żuch'; rejestr.: Linde, SWil, SW,
SJPD, SJPSz-pot., USJP-pot.
(**baran** rejestr.: S XVI)

baraniura 'wierzchnie okrycie ze skór,
futro ze skórek baranów'; rejestr.:
S XVII

bękarcik 'niewielkie futro sobolowe
gorsze, z sobolów mieszańców';
rejestr.: SW

baranki 'futro ze skórek jagnięcych';
rejestr.: Linde, SW, SJPD, SJPSz,

bękart 'futro sobolowe gorsze, z sobo-
łów mieszańców'; rejestr.: SWil-u
kuśnierzy, SW-kuśn.

- biale futro** 'futro ze skórek popielic, królików'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- bibrety** 'okrycie uszyte ze skór wyprawionych i zabarwionych na brązowy kolor skóry mniej cennych zwierząt futerkowych, zwłaszcza królików, imitujące futro bobra'; rejestr.: SJPd, SJPSz, USJP-rzem.
- biele** 'futro ze skórek popielic (Glis, glis, gryzoń nadrzewny o popielatym ubarwieniu futra i puszystym ogonie, żywiący się nasionami, owocami, a także owadami i ślimakami, zasypiający na zimę)'; rejestr.: Linde, SW
- bielica** 'futro ze skórek wiewiórki (Sciurus vulgaris, gryzoń nadrzewny o rudym, czarnym lub popielatym futerku, charakteryzujący się wydłużonym ciałem i puszystym ogonem; żyje w parkach i lasach Eurazji, żywiąc się głównie nasionami i owocami)'; rejestr.: SS
- bielina** 1. 'futro ze skór białych zajęcy tańsze od popieliczego'; rejestr.: SW-mało używany 2. 'futro ze skór popielic (Glis, glis, gryzoń nadrzewny o popielatym ubarwieniu futra i puszystym ogonie, żywiący się nasionami, owocami, a także owadami i ślimakami, zasypiający na zimę)'; rejestr.: Linde, SWil
- bielistki** 'futro ze skórek z brzuszaków popielic (Glis, glis, gryzoń nadrzewny o popielatym ubarwieniu futra i puszystym ogonie, żywiący się nasionami, owocami, a także owadami i ślimakami, zasypiający na zimę)'; rejestr.: SW, SJPd (**bielinki** rejestr.: SW-mało używany)
- bielizna** 'futro ze skórek wiewiórek (Sciurus vulgaris, gryzoń nadrzewny o rudym, czarnym lub popielatym futerku, charakteryzujący się wydłużonym ciałem i puszystym ogonem; żyje w parkach i lasach Eurazji, żywiąc się głównie nasionami i owocami)'; rejestr.: SS
- bielka** 'futerko ze skórek wiewiórki (Sciurus vulgaris, gryzoń nadrzewny o rudym, czarnym lub popielatym futerku, charakteryzujący się wydłużonym ciałem i puszystym ogonem; żyje w parkach i lasach Eurazji, żywiąc się głównie nasionami i owocami)'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde (**bielka** rejestr.: S XVI/**białka** rejestr.: SS)
- birka** 'futro ze skórek owcy tureckiej, wołoskiej albo egipskiej z tłustym, okrągłym ogonem'; rejestr.: S XVII, SWil, SW (**berka** rejestr.: SW/**bierka** rejestr.: SW/**byrka** rejestr.: SW-gw.)
- bobak** 'futro ze zwierzęcia szczerowatego z rodziny wiewiórek'; rejestr.: IT
- bobry** 'okrycie ze skórek z bobra albo podbite skórkami z bobra'; rejestr.: SW-kuśn., SJPd, SJPSz, USJP-pot. (**bobr** rejestr.: S XVI)
- bobry morskie** 'futro ze skórek wydry morskiej'; rejestr.: SW-kuśn.
- bobry rzeczne** 'futro ze skórek bobrów właściwych'; rejestr.: SW-kuśn.
- brajtszwance** 'cenne futro ze skórek futerkowych jagniąt karakułów'; rejestr.: SJPd, SJPSz, USJP-rzem.
- cakle** 'futro z wyprawionych skór cakli (owiec górskich o grubej sierści, zwykle białej lub czarnej, hodowana głównie w Karpatach)'; rejestr.: USJP-pot.
- cybety** 'futro ze skórek afrykańskiego drapieżnika z rodziny wiwer'; rejestr.: SJPd, SJPSz, USJP
- czamber** 'w XVII wieku w Poznaniu określenie futra grzbietowego zwierząt futerkowych różnych gatunków'; rejestr.: IT
- dacha** 'obszerne okrycie z futer używane dawniej w czasie podróży zimą'; rejestr.: SW, SJPd
- damstowe futro** 'futro sprzedawane w Krakowie w XVIII wieku'; rejestr.: IT

- dublony** 'futro barankowe w lepszym gatunku'; rejestr.: SW-kuśn., SJPD-rzad.
- elki** 'futro ze skórek tchórze lub tchórzofretki'; rejestr.: SW-kuśn., SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**ilki** rejestr.: SW-mało używany, kuśn.)
- foki** 'futro ze skór fok lub kotików'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
- futerał** 'okrycie futrzane'; rejestr.: SGWar
- futreczko** 'niewielkie futro, czyli odzienie podbite futrem'; rejestr.: MB
- futerko** 'niewielkie futro, czyli wierzchnie okrycie zimowe uszyte ze skór zwierzęcych, włosem na zewnątrz lub uszyte z materiału podbitego taką skórą bądź imitującego taką skórę'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- futerkowy** 'zrobiony z futerka'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
- futro** 'wierzchnie okrycie zimowe uszyte ze skór zwierzęcych, włosem na zewnątrz lub uszyte z materiału podbitego taką skórą bądź imitującego taką skórę'; rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, Linde, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- futro cejtuchowe** 'futro ze skórek królików cejtuchowych'; rejestr.: Linde, SW-starop.
- futrzany** 'zrobiony z futra, podbity futrem'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**futrzny** rejestr.: S XVI)
- gronostaje** 'futro ze skórek gronostajowych'; rejestr.: SS, S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**gronostaj** rejestr.: S XVI, S XVII/**hornostaj** rejestr.: S XVI, Linde)
- hermeliny** 'futro gronostajowe, szczególnie jako oznaka godności monarszej'; rejestr.: SW
- jagnięta** 'futro z jagnięcia'; rejestr.: SJPD, SJPSz
- jenoty** 'futro ze skórek azjatyckiego ssaka z rodziny psów, o długiej, gęstej, rudawej lub ciemnobrunatnej sierści, żyjącego w tajdze oraz na Białorusi, Ukrainie i w Polsce. Jenot hodowany jest jako zwierzę futerkowe'; rejestr.: IT
- jesiotry** 'futro, czyli wierzchnie okrycie zimowe uszyte ze skór zwierzęcych, włosem na zewnątrz lub uszyte z materiału podbitego taką skórą bądź imitującego taką skórę'; rejestr.: SGWar
- jonatki** 'niewielkie jonaty, czyli futro ze skórek czarnych kotów swojskich'; rejestr.: SW
- jonaty** 'futro ze skórek czarnych kotów swojskich'; rejestr.: SW-kuśn. (**junaty** rejestr.: Linde, SW-mało używany)
- kałanki** 'futro, błam ze skórek z kałanka, czyli z drapieznika podobnego do norki, występującego w środkowej i wschodniej Azji'; rejestr.: SW, SJPD-środ., SJPSz, USJP-pot., SGWar (**kałamki** rejestr.: SW/**kałanka** rejestr.: SJPD/**kałanek** rejestr.: SW)
- kapanidża** 'futro honorowe u Turków ze skórek kun, gronostajów i sobolów'; rejestr.: SWil, SW
- karakuły** 'futro ze skórek jagniąt karakułów (owca wywodząca się z rasy owiec pochodzenia azjatyckiego, których jagnięta mają sierść zwiniętą w charakterystyczne loki)'; rejestr.: SW, SJPSz, USJP-pot. (**karakul** rejestr.: SJPD)
- kasztanek** 'futerko, baranki niekędzierzawe'; rejestr.: SJPD-daw. (**kasztanki** rejestr.: SW-kuśn.)
- kosmacizna** 'futra kosmate'; rejestr.: Linde, SWil, SW (**kosmacina** rejestr.: SWil, SW)
- kot** 'futerko małpie'; rejestr.: S XVI
- kożuch** 'futro, czyli wierzchnie okrycie zimowe uszyte ze skór zwierzęcych, włosem na zewnątrz lub

- uszyte z materiału podbitego taką skórą bądź imitującego taką skórę'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SW-starop.
- króliki** 'futro ze skórek królików'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**krolik** rejestr.: S XVI-przen./**kru-lik** rejestr.: S XVI)
- krzno** 'futro, czyli wierzchnie okrycie zimowe uszyte ze skór zwierzęcych, włosem na zewnątrz lub uszyte z materiału podbitego taką skórą bądź imitującego taką skórę'; rejestr.: SW-starop.
- krzyżak** 'futro ze skórek lisa z czarnymi skrzyżowanymi pręgami na grzbiecie'; rejestr.: Linde, SJPD
- kuny** 'futro ze skórek kun'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD
- lisiura** 'futro ze skórek lisów, okrycie wierzchnie podbite lisim futrem'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz.
- lisiurka** 'niewielkie futro ze skórek lisów'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz.
- lisy** 'futro ze skórek lisów'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz (**lis** rejestr.: S XVI, MB, Linde)
- lisy niebieskie** 'futro ze skórek pieśców, z lisa polarengo mającego w zimie sierść koloru błękitnawobrunatnego (latem ciemnoszarego), cenione w handlu'; rejestr.: SW-kuśn., SJPD-zootechn.
- lutry** 'futro ze skórek wydry'; rejestr.: SW, SJPD
- łapki karakułowe** 'futro ze skórek karakułów'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- łasice** 'futro ze skórek łasic'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- łosoś** 'futro, czyli wierzchnie okrycie zimowe uszyte ze skór zwierzęcych, włosem na zewnątrz lub uszyte z materiału podbitego taką skórą bądź imitującego taką skórę'; rejestr.: SGWar
- łupież** 'futro czyli wierzchnie okrycie zimowe uszyte ze skór zwierzęcych, włosem na zewnątrz lub uszyte z materiału podbitego taką skórą bądź imitującego taką skórę'; rejestr.: SS, SW-starop. (**łubież** rejestr.: Linde, SW-starop.)
- łupieżowy** 'dotyczący łupieżu, czyli futra'; rejestr.: SS, SW
- małpy** 1. 'futro ze skórek zwierzęcia szczurowatego myopotamus coypus'; rejestr.: SW-kuśn. 2. 'futro ze skórek małpy (Simiae, podrząd ssaków najbliższej spokrewnionych z człowiekiem, zwłaszcza pod względem budowy głowy i kończyn)'; rejestr.: SJPD
- mardur** 'futro ze skórek kun'; rejestr.: IT
- marmurek** 'futro ze skórek czarnych lisów'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SJPD-daw. (**marmurki** rejestr.: SW)
- miechy** 'futro, czyli wierzchnie okrycie zimowe uszyte ze skór zwierzęcych, włosem na zewnątrz lub uszyte z materiału podbitego taką skórą bądź imitującego taką skórę'; rejestr.: SGWar
- muflony** 'futro ze skórek muflonów (Ovis musimon, dzika owca o brązowej, krótkiej sierści i dużych, koliście zakrzywionych ku tyłowi rogach (tylko u samca), żyjąca w górskich lasach Europy)'; rejestr.: USJP-pot.
- niedokunki** 'futro ze skórek kun niedorosłych'; rejestr.: Linde, SW-mało używany, SJPD-daw.
- niedoliski** 'futerko ze skórek młodego liska odznaczające się krótką sierścią'; rejestr.: Linde, SW, SJPD-łow
- niedźwiadki** 'kuśnierskie futro z niedźwiedzia'; rejestr.: SW, SJPD

- niedźwiednia** 'futro ze skórek niedźwiedzi'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw.
- niedźwiedzie** 'futro ze skórek niedźwiedzia, w tym futro z niedźwiedzia barybala'; rejestr.: SWil, SW, SJPD
- nora** 'gatunek cennego futra ze zwierząt z rodziny łasicowatych'; rejestr.: S XVI
- norki** 'futro ze skórek norki'; rejestr.: SJPSz, USJP-pot. (**nurka** rejestr.: SJPSz/**nurki** rejestr.: SJPD-pot., USJP-pot.)
- nurki** 'gatunek futra sobolowego'; rejestr.: SW (**nurka** rejestr.: S XVI, Linde, SW-starop./**norka** rejestr.: S XVI)
- nutrie** 'futro ze skórek nutrii'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- nutriety** 'futro ze skórek owiec farbowane na brązowo, strzyżone i prasowane'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-książk.
- obrzezki** 'okrycie z gorszego gatunku futra z głowy, nóg i ogona różnych zwierząt'; rejestr.: IT
- oceloty** 'futro z skórek ocelota lub jego imitacja'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- ogon** 'futro z części ciała zwierząt koło ogonów'; rejestr.: S XVI, SJPD, SJPSz, USJP
- ogonek** 'gatunek futra, czyli futro z części ciała zwierząt koło ogonów'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD
- oposy** 'futro ze skórek oposów'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- panofiksy** 'futro ze skórek baranów uszlachetnione, z prostym włosem, puszyste, zwykle w brązowym kolorze'; rejestr.: SJPSz
- piesaki** 'gatunek futra ze skórek lisa białego'; rejestr.: Linde, SWil-posp., SW
- piżmowce** 'futro ze skórek piżmaków'; rejestr.: SW-kuśn., SJPD-pot., SJPSz-pot., USJP (**piżmaki**)
- podczerewia** 'futro ze skórek z brzuchów bobra, wiewiórki, tchórza, lisa'; rejestr.: Linde, SWil-fig., SW
- popielice** 'futro ze skórek popielic'; rejestr.: SS, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**popielica** rejestr.: S XVI)
- popieliczka** 'niewielkie futro ze skórek popielicy'; rejestr.: S XVI
- pólszubek** 'tułub mniejszy bez kołnierza, czyli długie, szerokie futro, zwykle ze skór baranich, często niepokryte materiałem'; rejestr.: SW
- pupki** 'najprzedniejsze futro ze skórek z brzuchów zwierząt koło pępka'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany, S XVII (**bupki** rejestr.: Linde, SW-starop.)
- pusz** 'miękkie futro'; rejestr.: IT
- puszek** 'futerko delikatne'; rejestr.: SW
- rosomaki** 'futro ze skórek rosomaków'; rejestr.: SW, SJPD
- rysie** 1. 'futro ze skórek rysia'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD 2. 'futro z lampartów'; rejestr.: SWil-prze.
- rysiowe futro** 'futro ze skór krajowego rysia, wysoko cenione w Polsce'; rejestr.: IT
- selskiny** 'cenne futro ze skórek fok dziś prawie wytępionych, żyjących na brzegu Oceanu Spokojnego'; rejestr.: SJPD
- skalne futro** 'gorszy gatunek futra ze skórek z gardeł kunich, sprzedawany w Poznaniu w XVI wieku'; rejestr.: IT
- skunksy** 'futro ze skórek skunksów'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- sobole** 'futra ze skórek soboli'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**sobol** rejestr.: MB)
- spodek** 'futro ze skórek z podbrzusza zwierząt'; rejestr.: SWil, SW

suselek 'futerko ze skórek susła';
rejestr.: SS (**susolek** rejestr.: SS)

szlamowe futro 'futro ze skórek z
brzuchów i boków lisich albo
rysich'; rejestr.: Linde, SWil, SW

szlamy 'futro z brzuchów i boków lisich
albo rysich'; rejestr.: SWil, SJPD-
daw. (**ślama** rejestr.: Linde/**ślamy**
rejestr.: SW-starop./**szlama** rejestr.:
Linde, SW-starop.)

szopy 1. 'futro, czyli wierzchnie okrycie
zimowe uszyte ze skór zwierzę-
cych, włosem na zewnątrz lub
uszyte z materiału podbitego taką
skórą bądź imitującego taką skórę';
rejestr.: SGWar 2 'futro z szopów
praczy'; rejestr.: SWil, SW, SJPD,
SJPSz, USJP-pot.

szynszyle 'futro ze skórek szynszyli';
rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
(**szynszyla** rejestr.: SW)

tchórze 'futro zwane elkami, ze skórek
tchórzy'; rejestr.: SWil, SW

tchórzofretki 'futro ze skórek tchórzo-
fretok'; rejestr.: USJP-pot.

torpot 'futro, suknia futrzana'; rejestr.:
SW-starop.

towary kosmate 'futra'; rejestr.: Linde,
SWil, SW-mało używany

tułub 'długie, szerokie futro, zwykle ze
skór baranich, często niepokryte
materiałem'; rejestr.: S XVII, Lin-
de, SWil-prze. prow., SW-gw.,
SJPD, SJPSZ USJP-książk. (**tułup**
rejestr.: SWil, SJPD, USJP/**tułub**
rejestr.: Linde, SWil-prze. prow.,

SW, SJPD-daw./**tułow** rejestr.:
Linde, SWil, SW-starop./**torlop**
rejestr.: SW-starop./**torlop** rejestr.:
Linde, SW-starop./**tułob** rejestr.:
SWil/**tułob** rejestr.: SWil/**tułów**
rejestr.: SWil)

tułubek 'niewielki tułub, czyli długie,
szerokie futro, zwykle ze skór
baranich, często niepokryte ma-
teriałem'; rejestr.: SWil-prze. prow.,
SW-gw., SJPD-przestarz. (**tułubek**
rejestr.: SWil-prze.prow., SW,
SJPD-daw.)

tumaki 'futro ze skórek tumaków (kun-
leśnych)'; rejestr.: SWil, SW,
SJPD, SJPSz, USJP-pot.

wiewiórki 'futro ze skórek wiewiórek,
błam z wiewiórczych skórek'; re-
jestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.

wilczura 'futro ze skórek wilczych';
rejestr.: S XVII, Linde, SW, SJPSz,
USJP-przestarz.

wilki 'futro ze skórek wilków, wilczura';
rejestr.: S XVII Linde, SWil, SW,
SJPD, SJPSz, USJP-pot.

wydry 'futro ze skórek wydr'; rejestr.:
SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.

zajęczyna 'futro ze skórek zająca';
rejestr.: Linde, SWil, SW

zawojek 'futro, okrycie futrzane'; re-
jestr.: SS, S XVI, MB

zerok 'okrycie z soboli wzmiankowane
w tekstach z XV wieku'; rejestr.: IT

zimer 'okrycie z soboli wzmiankowane
w tekstach z XV wieku'; rejestr.: IT

4.6.2.2. Nazwy części futra

szal 'długi kołnierz wykładany u futra,
zastępujący kołnierz i klapy za-
razem'; rejestr.: SW-kraw., kuśn.

odnowa 'przód, kołnierz i wyłogi u
futra'; rejestr.: SW

wierzch futra 'pokrycie futra'; rejestr.:
SW

wystawa 'wyłoga futrzana' wyłoga u
futra to odnowa; rejestr.: Linde,
SWil-mało używany, SW-mało
używany

4.6.3. Nazwy kozuchów i ich części

4.6.3.1. Nazwy kozuchów

- bajbarak** 'serdak bez klinów'; rejestr.: SW-gw. S XVII, Linde, SWił, SW, SJPd, SJPSz, USJP
- bajborak** 'serdak huculski'; rejestr.: SW-mało używany **kożuszyna** 'lichy kozuch'; rejestr.: SW, SJPd, SJPSz, USJP-pot.
- baran** 'baranica, szagryn, futro baranie, kozuch'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW, USJP-pot. **kożuszysko** 'zgrubiałe o kozuchu, czyli ciepłym wierzchnim okryciu ze skóry, szytym najczęściej futrem do wewnątrz'; rejestr.: SW, SJPd, SJPSz, USJP-pot.
- baranica** 'długi kozuch barani'; rejestr.: SW-gw., SJPd, SJPSz, USJP-pot. **lub** 'kozuch kryty'; rejestr.: SW-gw.
- bunda** 'rodzaj serdaka, krótki kożuszek bez rękawów'; rejestr.: SW-gw., SJPd-reg. (**bonda** rejestr.: SW-gw.) **miderak** 'kozuch kobiecy'; rejestr.: SW-gw. (**midorak** rejestr.: SW-gw./**minderak** rejestr.: SW-gw.)
- chrupięga** 'lichy kozuch'; rejestr.: SW-gw. **minderaczek** 'niewielki miderak, czyli kozuch kobiecy'; rejestr.: SW-gw.
- futro** 'kozuch, czyli ciepłe wierzchnie okrycie ze skóry, szyte najczęściej futrem do wewnątrz'; rejestr.: SW-gw. **motlisko** 'kozuch barani pokryty tkaniną, noszony przez mieszczan w XVII wieku'; rejestr.: IT
- kiepcach** 'kozuch, czyli ciepłe wierzchnie okrycie ze skóry, szyte najczęściej futrem do wewnątrz'; rejestr.: SW-gw. **półkożuszek** 'krótki kozuch z rękawami lub bez'; rejestr.: SW, SJPd, SJPSz, USJP
- kieptar** 'huculski kożuszek bez rękawów'; rejestr.: SW-gw. (**keptar** rejestr.: SW-gw.) **półtolubek** 'półkożuszek, czyli krótki kozuch z rękawami lub bez'; rejestr.: SW-gw.
- kozuch** 'ciepłe wierzchnie okrycie z tej skóry, szyte najczęściej futrem do wewnątrz'; rejestr.: SS S XVI, MB, S XVII, Linde, SWił, SW, SJPd, SJPSz, USJP **serdaczek** 'mały, krótki serdak, czyli krótki kożuszek do pasa, rodzaj kamizelki'; rejestr.: Linde, SW, SJPd, SJPSz, USJP-pot.
- kozuchowy** 'dotyczący kozucha, dotyczący wyrobów z kozucha'; rejestr.: S XVI, S XVII, SW, SJPd, SJPSz, USJP (**kożuszany** rejestr.: SW-gw., SJPd-przestarz.) **serdak** 'krótki kożuszek do pasa, rodzaj kamizelki'; rejestr.: S XVI, S XVII, SW, SJPd, SJPSz, USJP-etn (**sardak** rejestr.: SW-gw.)
- kożuszek** 'niewielki kozuch, czyli ciepłe wierzchnie okrycie ze skóry, szyte najczęściej futrem do wewnątrz'; rejestr.: SS, S XVI, MB, **suknia** 'kozuch sukniem pokryty'; rejestr.: SW-gw.
- zamarra** 'kozuch noszony przez pasterzy'; rejestr.: ESWO
- żywotnik** 'kozuch krótki'; rejestr.: SW-mało używany

4.6.3.2. Nazwy części kozucha

baran 'podbicie, kołnierz z wyprawionych skór baranich'; rejestr.: S XVII

kłapcie 'wyłogi albo klapy u kozucha'; rejestr.: SW-gw.

łapa 'wyłogi u kozucha'; rejestr.: SW-gw.

oblamka 'skórzana aplikacja na kozuchu góralskim'; rejestr.: SJPD-reg.

opacha 'wykłady, obszycie u kozucha'; rejestr.: SW-gw.

paławica 'guzik skórzany u kozucha'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil-

nieuż, SW-starop., gw. (**paławica** rejestr.: SWil, SW-gw./**paławica** rejestr.: SW-gw./**paławica** rejestr.: S XVII)

paławiczka 'mała paławica, mały guzik'; rejestr.: SS

paławuszek 'jeden z wałeczków skórzanych do zapinania kozucha'; rejestr.: SW-gw.

wyłózka 'skórzana aplikacja na kozuchu góralskim, oblamka'; rejestr.: SJPD-reg.

4.6.4. Nazwy czapek i ich części

4.6.4.1. Nazwy ogólne

czapa 'zgrubiale o czapce, czyli nakryciu głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.

czapczątko 'mała czapka, nakrycie głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem'; rejestr.: SW, SJPD-rzad.

czapczyzna 'licha, nędzna czapka'; rejestr.: MB, Linde, SWil, SW, SJPD

czapczysko 'zgrubiale o czapce, czyli nakryciu głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem'; rejestr.: MB, SWil, SW, SJPD

czapczyszcze 'czapka, nakrycie głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem' SW-gw.

czapeczka 'niewielka czapka, czyli nakrycie głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**czapiczka** rejestr.: SW-starop./**czapczyk** rejestr.: IT)

czapica 'zgrubiale o czapce, czyli nakryciu głowy, także ze skóry lub

futra, bez ronda, często z daszkiem; duża, niezgrabna czapka'; rejestr.: SW, SJPD

czapisko 'duża, niezgrabna czapka, czyli nakrycie głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem'; rejestr.: SW

czapka 'nakrycie głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**czupka** rejestr.: SW-gw./**czapica** rejestr.: SS/**czepka** rejestr.: MB/**szapka** rejestr.: MB)

czapuszka 'maleńka czapka, czyli nakrycie głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem'; rejestr.: SW-gw.

dekiel 'czapka, czyli nakrycie głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem'; rejestr.: SGP

kapuza 'czapka zbyt duża'; rejestr.: SWil-żart., SW (**karpuz** rejestr.: SW-gw.)

kupa 'czapka, czyli nakrycie głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem'; rejestr.: SGP

kukuła 'czapka, czyli nakrycie głowy, także ze skóry lub futra, bez ronda, często z daszkiem'; rejestr.: SW

4.6.4.2. Nazwy czapek baranich

baran 'czapka z wyprawionej skóry baraniej'; rejestr.: S XVII

baranica 'czapka z futra baraniego'; rejestr.: SW-gw., SJPD, SJPSz, USJP-pot.

birka 'czapka z futra z owcy tureckiej, wołoskiej albo egipskiej z tłustym, okrągłym ogonem'; rejestr.: SW-gw. (**berka** rejestr.: SW/**bierka** rejestr.: SW/**byrka** rejestr.: SW-gw.)

czapka dłubana 'czapka z futra baraniego'; rejestr.: SW-gw.

jałowica 'wysoka czapka barankowa'; rejestr.: SW-gw. (**jałówka** rejestr.: SW-gw.)

jołom 'czapka kozacka z baraniej skóry ze zwisającym wierzchem, zakończonym chwastem'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-daw.

kaptur 'kobieca czapka futrzana wykonana przez kuśnierzy warszawskich w 1664 r.'; rejestr.: IT

rozłupa 'wielka czapka barankowa wieśniacza z rozciętym bokiem, związanym wstążeczką'; rejestr.: SW-gw.

rozłupka 'nieduża rozłupa, czyli czapka barankowa wieśniacza z rozciętym bokiem, związanym wstążeczką'; rejestr.: SW-gw.

suka 'czapka barankowa'; rejestr.: SW-gw.

wścieklica 'czapka wysoka barankowa, rozcięta z boku'; rejestr.: SW-gw., SJPD-gw.

wykrawanka 'czapka wieśniacza barankowa z dnem czworograniastym granatowym, zielonym lub czerwonym, czasem z klapkami na uszy'; rejestr.: SWil, SW-gw.

zawściekły 'czapka z futra barana czarnego'; rejestr.: SW-gw.

4.6.4.3. Nazwy czapek futrzanych i skórzanych

ablaucha 'zimowa czapka z futrzanymi uszami'; rejestr.: SWil-posp., SW-gw.

bermyca 'wysoka czapka futrzana noszona zwłaszcza przez grenadierów armii napoleońskiej, obecnie w Anglii przez reprezentacyjne oddziały gwardii; często z niedźwiedziego futra'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP (**berlica** rejestr.: SW-gw./**berlitek** rejestr.: SW-gw./**bermica** rejestr.: SW-mało używany)

boba 'czapka, zwłaszcza ciepła, zimowa'; rejestr.: SGP-ekspr.

czapa 'czapka rogatywka z siwym barankiem'; rejestr.: SW-gw.

czapka luśniowana 'czapka czworograniasta, wysoka'; rejestr.: SW

czerkieska 'czapka futrzana z jedwabnym denkiem'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-etn.

futeralka 'konfederatka, czyli czapka rogatywka, obszyta barankiem'; rejestr.: SW-gw.

gaszking 'czapka sukienna z barankiem modna w Poznaniu w XVIII wieku'; rejestr.: IT

kaptur 'czapka sukienna albo skórzana z barankiem'; rejestr.: SW-gw.

kapuza 'duża czapka futrzana zakrywająca uszy'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz (dawniej), USJP-przestarz. (**karpuza** rejestr.: SW-gw.)

kaszkiecik 'niewielki kaszkiet'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP

- kaszkiecina** 'lichy, stary kaszkiet'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz-pot., USJP-pot.
- kaszkiet** 1. 'czapka sztywna z daszkiem, była skórzana'; rejestr.: SW-gw., SJPD, SJPSz, USJP-pot. 2. 'w XIX wieku nakrycie głowy ze skóry lub filcu, używane przez żołnierzy, chroniące przed cięciem pałasza'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor. (**kaškiet** rejestr.: SW-gw.)
- kiepura** 'staroświecka czapka wysoka, futrem obłożona'; rejestr.: SW-gw.
- kłobuczek** 'nie duży kłobuk, czyli czapka futrzana, ozdobny kołpak'; rejestr.: S XVII, SW-mało używany, SJPD (**kłobuszek** rejestr.: SW-gw.)
- kłobuk** 'czapka futrzana, ozdobny kołpak'; rejestr.: MB, SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil-prze., SJPD, SJPSz-daw., USJP-przestarz. (**kłobuch** rejestr.: SW-gw.)
- kołpaczek** 'niewielki kołpak, czyli wysoka czapka bez daszka, w kształcie cylindra lub stożka, futrzana lub obszyta futrem, noszona w średniowieczu przez Tatarów, popularna w Polsce od XV do XIX wieku'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- kołpak** 'wysoka czapka bez daszka, w kształcie cylindra lub stożka, futrzana lub obszyta futrem, noszona w średniowieczu przez Tatarów, popularna w Polsce od XV do XIX wieku'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor. (**kułpak** rejestr.: MB)
- konfederatka** 'czapka rogatywka, obszyta barankiem, zwykle ozdobiona czaplím piórem (noszona pierwotnie przez konfederatów barskich)'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz
- kryma** 'czapka z daszkiem'; rejestr.: SGP-wych. z użycia
- krymczysko** 'zgrubiałe o krymce, czyli czapce z daszkiem'; rejestr.: SW-gw.
- krymka** 'czapka z daszkiem'; rejestr.: SW-gw., SGP-wych. z użycia
- kuczma** 'rodzaj czapki futrzanej'; rejestr.: S XVI, MB, Linde, SWil, SW-gw., starop., SJPD-daw.
- lisiura** 'męska czapka, najczęściej z lisiego futra, z opuszczanymi nausznikami'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-histor. (**lisówka** rejestr.: SW)
- lisiurka** 'niewielka czapka ze skórek lisów'; rejestr.: SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-histor.
- maciejówka** 'okrągła czapka męska z sukna z daszkiem skórzonym rozpowszechniona na wsi w XIX wieku, przed 1914 r. Używana przez członków organizacji strzeleckich w Galicji i Legionach'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**maciejka** rejestr.: SW)
- mucet** 'rodzaj czapeczki futrzanej noszonej przez duchownych katolickich wyższych stopni, biret, stanowiący składową część uroczystego stroju członków senatu wyższych uczelni'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**muces** rejestr.: SW/**mucetta** rejestr.: SWOA/**muczet** rejestr.: SW-starop.)
- myca** 'częściej mycka czyli mała, okrągła czapeczka bez daszka'; rejestr.: SW, SJPD
- myceczka** 'mała mycka czyli okrągła czapka bez daszka'; rejestr.: SW-gw.
- mycka** 'mała, okrągła czapeczka bez daszka'; rejestr.: MB, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot., SGWar (**myczka** rejestr.: S XVI, Linde, SW-starop./**mucka** rejestr.: S XVI, MB/**mycka** lub **myczka** rejestr.: MB)
- oblouch** 'czapka z futrzanymi uszami, ablauch'; rejestr.: SW-gw.

- papacha** 'męska czapka futrzana noszona przez mieszkańców Kaukazu i przez Kozaków, także przez żołnierzy radzieckich'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-etn
- patryjotka** 'rodzaj czapki używanej przez młodzież'; rejestr.: SW-starop.
- pilotka** 'czapka okrywająca dokładnie głowę i uszy, zapinana pod brodą, chroniąca przed wiatrem i mrozem, noszona zwykle przez lotników, motocyklistów i dzieci; często wykonywano ją ze skóry'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- rogatywka** 'czapka rogatywka, obszyta barankiem, zwykle ozdobiona czaplim piórem'; rejestr.: SW, SJPD (dawniej)
- roskop/rozkopa** 'ozdobna czapka'; rejestr.: SS
- saklak** 'staropolska czapka sukienna o ośmiu rogach, z obszyciem barankowym'; rejestr.: SW-gw. (**sadlak** rejestr.: SW-gw.)
- szlyk** 'wysoka czapka zwykle futrzana, spiczasto zakończona'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**slyk** rejestr.: MB, Linde, SWil, SW-starop.)
- toczek** 'rodzaj damskiej czapki, także ozdabiany futrem lub futrzany'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, USJP-książk.
- tok** 'rodzaj damskiej czapki, czasem z futra lub zdobionej futrem'; rejestr.: SW, SJPD, USJP-przestarz.
- tchórzówka** 'czapka wielka z tchórze'; rejestr.: SW-gw. (**tworzówka** rejestr.: SW-gw.)
- treuch** 'męskie i kobiece czapki futrzane noszone w rosyjskim ubiorze narodowym w XVI-XVII wieku. Nazwa niekiedy pojawia się w polskich inwentarzach'; rejestr.: IT
- zawierucha** 'czapka męska zimowa futrzana z uszami'; rejestr.: SWil-prze., prow., SW-gw.
- zawieruszka** 'czapka męska zimowa futrzana z uszami'; rejestr.: SWil-prze. prow., SW-gw.
- zawój** 'czapka futrzana miękka i wywinięta do góry, noszona w XVI-XVII wieku'; rejestr.: IT
- życzka** 'w XVI wieku nakrycie głowy obszyte futrem (może też całe wierzchnie okrycie kobiece)'; rejestr.: IT

4.6.4.4. Nazwy części czapki

- baran** 'okład, obłożenie futerkowe wokół czapki'; rejestr.: Linde, SWil, SJPD-pot.
- baranek** 'oblóзка ze skóry jagniąt, obszycie czapki z tej skóry'; rejestr.: S XVII, Linde, SW, SJPD
- brylik** 'daszek u czapki'; rejestr.: SW-prow.
- car** 'w początkach XVII wieku w Poznaniu rodzaj futrzanej opuszki przy czapce'; rejestr.: IT
- daszek** 'kaptur u czapki dla ochrony oczu'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP
- klauchy** 'klapy na uszy u kapuzy'; rejestr.: SW-gw. (**kławuchy** rejestr.: SW-gw.)
- kluka** 'klapa na uszy u kapuzy'; rejestr.: SW-gw.
- kozyrek** 'daszek u czapki, rydelek, [brylik]'; rejestr.: SW-gw. (**kozerek** rejestr.: SW-gw.)
- neba** 'daszek u czapki'; rejestr.: SW-gw.
- podpinka** 'rzemienne podpięcie u kaszkieta, czapki, zapinające się pod brodą'; rejestr.: SW, SJPD
- rydel** 'daszek u czapki'; rejestr.: SGP
- rydelek** 'daszek u czapki'; rejestr.: SGP, SW, SJPD-przestarz.

ucho 'opuszczane klapki przy czapce, chroniące uszy przed chłodem';

rejestr.: S XVI, SW, SJPD, SJPSz, USJP

4.6.5. Nazwy pozostałych wyrobów

4.6.5.1. Nazwy okryć podbitych futrem

almucja 'okrycie podbite futrem, szyte przez kuśnierzy w XIV-XVI wieku, noszone przez mężczyzn i jako lżejszy kożuszek przez kobiety'; rejestr.: IT

bajborak 'szuba żeńska'; rejestr.: SW-mało używany

baroka 'okrycie podszyte futrem'; rejestr.: S XVII (**baruka** rejestr.: S XVII)

bekiesza 'męskie okrycie wierzchnie podszyte futrem, wcięte w talii i szamerowane na piersiach używane w Polsce od czasów Batorego do połowy XIX wieku'; rejestr.: S XVII, Linde, SW, SWil, SJPD, SJPSz-hist., USJP-histor., (**bekiesa** rejestr.: S XVII, Linde, SW-mało używany, SJPD-daw.)

bekieszka 'mała bekiesza, czyli męskie okrycie wierzchnie podszyte futrem, wcięte w talii i szamerowane na piersiach używane w Polsce od czasów Batorego do połowy XIX wieku'; rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, Linde, SJPD (**begieszka** rejestr.: MB/**bekeska** rejestr.: MB)

bielizna 'szuba ze skórek popielic lub wiewiórek'; rejestr.: IT

bucha 'rodzaj ubrania podbitego futrem o kołnierzu odwiniętym, rodzaj kierei'; rejestr.: SW

bunda 'długie wierzchnie okrycie męskie, często podbite owczym futrem'; rejestr.: SWil, SW-gw., SJPD-reg. (**bonda** rejestr.: SW-gw.)

corset fendu 'w XVII wieku ubiór męski, później także suknia kobieca bez rękawów z głęboko wykrojonymi bokami, od bioder poszerzana klinami modna od połowy

XIV wieku. Stanik obszywano często gronostajowym futerkiem'; rejestr.: IT

crusina 'wierzchnie okrycie z sukna, podbijane futrem, noszone w średniowiecznej Polsce'; rejestr.: IT

czamara 'długie okrycie wierzchnie podszyte futrem, zapinane pod szyję, z długimi rękawami sięgającymi do ziemi, noszone w Polsce w XVI w. przez prałatów i kanoników; także rodzaj męskiego ubrania'; rejestr.: MB, S XVII, Linde, SWil-prze., SW, SJPD (dawne), SJPSz (dawne), USJP-histor. (**ciamara** rejestr.: MB)

czamarka 'niewielka czamara, czyli długie okrycie wierzchnie podszyte futrem, zapinane pod szyję, z długimi rękawami sięgającymi do ziemi, noszone w Polsce w XVI w. przez prałatów i kanoników; także rodzaj męskiego ubrania'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil-prze., SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor.

czekman 'kontusz tatarskim krojem'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW, (**czechman** rejestr.: SW-mało używany, SJPD)

czekmanik 'kontusz tatarskim krojem'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW

czerkieska 'długie futrzane okrycie z zapięciem pasamoniczym noszone w XVIII wieku, zwłaszcza na ziemiach wsch.'; rejestr.: IT

czuchaina 'uboga czucha, czyli suknia długa futrem podszyta, rodzaj płaszcza'; rejestr.: SW-gw. (**czuhaina** rejestr.: SW-gw.)

czucheczka 'mała czucha, czyli suknia długa futrem podszyta, rodzaj płaszcza'; rejestr.: SW-gw.

- czuha** 'suknia długa futrem podszyta, rodzaj płaszcz'; rejestr.: MB, S XVI, Linde, SWil, SW-starop. (**czuba** rejestr.: SW/**czucha** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop./**czuhaj** rejestr.: S XVII, Linde, SW-starop./**czuhania** rejestr.: SW-gw./**czuhań** rejestr.: SW-gw./**szuja** rejestr.: SWil, SW/**czuja** rejestr.: Linde, SWil, SW-gw., SJPD-daw.)
- czujka** 'mała czuja, czyli suknia długa futrem podszyta, rodzaj płaszcz'; rejestr.: Linde, SWil, SW-gw., SJPD
- czuszka** 'mała czucha, czyli suknia długa futrem podszyta, rodzaj płaszcz'; rejestr.: SW-gw. (**czużka** rejestr.: SW-gw.)
- delia** 'długi, lekko dopasowany wierzchni ubiór męski, podbity futrem, z szerokimi niezszytymi rękawami i futrzanym kołnierzem, noszony w Polsce głównie w XVI-XVIII wieku'; rejestr.: Linde, SWil, SW-daw., SJPD (dawne), SJPSz, USJP-histor. (**delija** rejestr.: S XVI, MB, Linde/**delika** rejestr.: SW-mało używany),
- delijeczka** 'niewielka delijka, czyli długi, lekko dopasowany wierzchni ubiór męski, podbity futrem, z szerokimi niezszytymi rękawami i futrzanym kołnierzem, noszony w Polsce głównie w XVI-XVIII wieku'; rejestr.: MB
- delijka** 'niewielka delika, czyli długi, lekko dopasowany wierzchni ubiór męski, podbity futrem, z szerokimi niezszytymi rękawami i futrzanym kołnierzem, noszony w Polsce głównie w XVI-XVIII wieku'; rejestr.: S XVI, MB, Linde, SWil, SW, SJPD
- deljura** 'ferezja, szuba'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-starop. (**delura** rejestr.: SW-starop./**deliunak** rejestr.: Linde)
- delutka** 'ferezja, szuba'; rejestr.: Linde, SW-starop.
- demisalopka** 'krótsza salopa noszona w XVIII i pierwszej połowie XIX wieku'; rejestr.: IT
- diplois** 'obszerny płaszcz żołnierski i podróżny w kształcie peleryny, mógł być podszyty futrem'; rejestr.: IT
- duszogrzejek** 'część garderoby męskiej, rodzaj żupana, serdaka podszytego futrem, kaftan spodni'; rejestr.: S XVI
- etola** 'szeroki szal lub krótka pelerynka z futra, noszone przez kobiety do sukni wizytowej lub wieczornej'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
- ferezja** 'wierzchnie męskie okrycie, najczęściej czerwonego koloru, zwykle podbite i obramowane futrem'; rejestr.: S XVII, SWil-prze., SW-starop., gw., SJPD-daw. (**ferezyja** rejestr.: Linde, SW-gw.)
- ferezyjka** 'niewielka ferezja, czyli wierzchnie męskie okrycie, najczęściej czerwonego koloru, zwykle podbite i obramowane futrem'; rejestr.: S XVII
- futro** 'odzienie wierzchnie podbite skórą zwierzęcą niewyprawną z włosem'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD
- galatyna** 'okrycie podbite futrem, noszone w XVII-XVIII wieku'; rejestr.: IT
- gaszking** 'okrycie z futrem lub ocieplana kamizelka noszona w XVIII wieku'; rejestr.: IT
- giernaczek** 'zdrobniale od giermak, czyli długa suknia wierzchnia, sukmana, czamara'; rejestr.: S XVI, MB, SJPD-daw.
- giermak** 'długa suknia wierzchnia, przeważnie z futrzanym kołnierzem'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany, SJPD-daw. (**giermiak** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**jarmak** rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany/**jermak** rejestr.: SWil,

- SW-mało używany/**jermiak** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**giermach** rejestr.: MB/**giermag** rejestr.: MB)
- gorepelk** 'okrycie kobiece podszyte futrem baranim, wykonane przez kuśnierzy w Żółkwi'; rejestr.: IT
- hazuczka** 'niewielka hazuka, czyli rodzaj długiej sukni wierzchniej często podbitej futrem'; rejestr.: S XVII, Linde, SW-starop.
- hazuka** 'rodzaj długiej sukni wierzchniej często podbitej futrem noszonej w XVI wieku'; rejestr.: Linde, SW-starop., SWil-nieuz., SJPD (**hażuka** rejestr.: SW-starop./**azuka** rejestr.: SW-starop./**azucka** rejestr.: SW-starop./**azusta** rejestr.: SW-starop.)
- hyla** 'salopa, czyli wierzchnie okrycie kobiece z rękawami i pelerynką, zwykle watowane lub podbijane futrem'; rejestr.: SW-gw.
- inderak** 'w XVIII wieku wierzchnie okrycie kobiece i męskie, najczęściej podbite futrem baranim'; rejestr.: IT
- infantka** 'męskie okrycie wierzchnie z sukna lub tkanin jedwabnych, często podbite futrem, noszone w XVII wieku'; rejestr.: IT
- jednoradek** 'długie okrycie męskie z grubej tkaniny, zapinane na jeden rząd guzów, często podszywane futrem'; rejestr.: S XVI, Linde, SW-starop. (**jenoradek** rejestr.: S XVI, MB)
- jeneralek** 'w XVI wieku ubiór wierzchni podbity futrem lub ozdobną podszewką'; rejestr.: S XVI, MB
- jubka** 'damski kaftan z rękawami do łokcia, najpierw luźny, później obcisły, często podszyty futrem, noszony zwłaszcza w XVII-XVIII wieku'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD, USJP-histor. (**jopka** rejestr.: SJPD-daw./**jupka** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD)
- jupa** 'długie wierzchnie okrycie, zwykle bez zapięcia, z dużym wykładanym kołnierzem i szerokimi rękawami, podbite futrem'; rejestr.: S XVII, Linde, SW-mało używany (**jopa** rejestr.: SW-gw./**juba** rejestr.: SW)
- jupczyna** 'licha, zniszczona jubka'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-rzad. (**jubczyna** rejestr.: SWil, SW, SJPD)
- jupeczka** 'nieduża jubka, czyli damski kaftan z rękawami do łokcia, najpierw luźny, później obcisły, często podszyty futrem'; rejestr.: S XVII, Linde, SW-mało używany, SJPD-rzad.
- kacabaja** 'ciepły kaftan męski lub kobiecy, szubka'; rejestr.: SW-gw., SJPD-pot., SJPSz-pot., USJP-przestarz. pot. (**kacabaj** rejestr.: SW-gw., SGWar/**kacawejka** rejestr.: SW-gw./**kucubejka** rejestr.: SW-gw.)
- kacabajka** 'ciepły kaftan męski lub kobiecy, szubka'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz., pot.
- karwateczka** 'nieduża karwatka, czyli krótki ubiór męski, noszony także przez kobiety, często podbity futrem, noszony do ubioru narodowego'; rejestr.: S XVI, MB, SW-starop.
- karwatka** 'krótki ubiór męski, noszony także przez kobiety, często podbity futrem, noszony do ubioru narodowego'; rejestr.: MB, S XVI, Linde, SWil-prze., SW-starop.
- kasatynka** 'wierzchnie okrycie, często podszyte futrem z długimi rękawami, noszone w Polsce jako górna część lżejszej sukni kobiecej do końca XVIII wieku'; rejestr.: IT
- kaszkiejn** 'kaftan lub kamizelka noszona w XVIII wieku, często podbita futrem'; rejestr.: IT
- katana** 'suknia podszyta futrem albo na wacie'; rejestr.: SW

- kataneczka** 'mniejsza katana, czyli suknia podszyta futrem albo na wacie'; rejestr.: SW-gw.
- katonka** 'rodzaj kaftana, kurtki lub okrycia podszytego futrem noszonego w XVI wieku'; rejestr.: MB (**katowka** rejestr.: MB)
- kazel** 'krótka szubka kobieca'; rejestr.: SW-gw.
- kazjatka** 'rodzaj ubrania kobiecego, bywał podbity futrem'; rejestr.: SWil-nieuz., SW-starop. (**kasjata** rejestr.: SW-starop./**kasjatka** rejestr.: SW-starop.)
- kieca** rodzaj sukni zamożnych Polek, bywał podbity futrem'; rejestr.: MB, S XVI, Linde, SW-starop. (**kiecz** rejestr.: SW-starop./**kiecza** rejestr.: SW-starop.)
- kiecka** 'bogaty ubiór Polek, bywał podbity futrem'; rejestr.: Linde, SW-starop. (**kietka** rejestr.: Linde, SW-starop.)
- kieraja** 1. 'szuba zimowa'; rejestr.: SW-gw. 2. 'szuba albo burka zbyt obszerna'; rejestr.: SW-gw., pog. 3. 'długi, obszerny płaszcz męski pochodzenia tureckiego, o kroju zbliżonym do delji, najczęściej w kolorze karmazynowym, podbity futrem, w Polsce noszony przez szlachtę w XVI-XVIII wieku'; rejestr.: Linde, SWil, SW-starop., SJPD-daw., SJPSz-daw., USJP-histor. (**kieraja** rejestr.: SW-gw.)
- kierajka** 'mniejsza kieraja, czyli długi, obszerny płaszcz męski pochodzenia tureckiego, o kroju zbliżonym do delii, najczęściej w kolorze karmazynowym, podbity futrem, w Polsce noszony przez szlachtę w XVI-XVIII wieku'; rejestr.: Linde, SWil, SW-starop., SJPD-daw. (**kierajka** rejestr.: S XVII, SW-starop.)
- kitlica** 'rodzaj kobiecego ubioru wierzchniego podbitego futrem'; rejestr.: MB, S XVI, SJPD-daw. (**kiklica** rejestr.: MB)
- kitliczek** 'ciepły ubiór wierzchni podbity futrem'; rejestr.: S XVI, MB
- kitliczka** 'niewielka kitlica, czyli kobiece ubiór wierzchni podbity futrem'; rejestr.: MB, S XVI (**kietliczka** rejestr.: MB/**kikliczka** rejestr.: MB)
- kontusik** 'niewielki kontusz, czyli staropolski wierzchni strój męski, długa suknia sięgająca poniżej kolan, rozcięta z przodu i zapinana na haftki lub guzy, z rozciętymi rękawami, wylotami luźno zwisającymi lub zarzuconymi na plecy, mógł być podbijany futrem'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD (**kontuszek** rejestr.: S XVII)
- kontusz** 'staropolski wierzchni strój męski, długa suknia sięgająca poniżej kolan, rozcięta z przodu i zapinana na haftki lub guzy, z rozciętymi rękawami, wylotami luźno zwisającymi lub zarzuconymi na plecy, mógł być podbijany futrem'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor. (**kontusica** rejestr.: SW-gw./**kuntusz** rejestr.: SW-gw.)
- kortel** 'rodzaj kobiecego płaszczyka podbity futrem'; rejestr.: SS, MB (**kortyl** rejestr.: SS, MB)
- kosens** 'w XVII wieku okrycie kobiece, często podbite futrem'; rejestr.: IT
- koska** 'szubka kobieca podbita sobolami, gronostajami albo popielicami'; rejestr.: SW-starop.
- kożki** 1. 'rodzaj ubioru podbitego futrem lub z futra'; rejestr.: SS, MB, S XVI, SW-starop. (**kożki** rejestr.: SS/**kożka** rejestr.: S XVI, MB/**koski** rejestr.: MB/**koszki** rejestr.: MB) 2. 'rodzaj futrzanej pelerynki z kapturkiem, oznaka godności duchownych, mucet'; rejestr.: S XVI, MB (**kóska** rejestr.: Linde, SW-starop./**koska** rejestr.: SW-starop./**koski** rejestr.: SWil, SW-starop.)

- koszka** rejestr.: SW-starop./**koszki** rejestr.: SW-starop./ **kośka** rejestr.: SW-starop.)
- kulisz** 'okrycie damskie noszone w XVIII wieku, zimą podbite futrem'; rejestr.: IT
- leniwka** 'w XVI wieku okrycie kobiece podbite futrem'; rejestr.: MB
- liberia** 'na ziemiach wsch. okrycie kobiece podbite futrem noszone w XVII-XVIII wieku'; rejestr.: IT
- mantel** 'płaszcz, również futrzany'; rejestr.: MB, S XVI, Linde, SW-starop., SJPD-daw. (**mentyk** rejestr.: SW/**manta** rejestr.: Linde, SWil, SW-gw./**manto** rejestr.: SW-gw./**mentelusz** rejestr.: SW-starop./**mętel** rejestr.: SW-starop./**mętlik** rejestr.: SW-starop./**mentel** rejestr.: MB, S XVI/**mantolet** rejestr.: Linde, SW-mało używany)
- mantolet** 'lekka, krótka peleryna kobieca, zwykle z kapturem, bramowana koronkami lub lekkim futrem, którym też była podszywana zimą'; rejestr.: Linde, SW
- marszczeniec** 'fałdziste okrycie, futro, płaszcz'; rejestr.: S XVI, SS, MB
- mentyk** 'krótki husarski płaszcz z obszyciem'; rejestr.: SW-mało używany, SJPD-hist.
- narzutka** 'wierzchnie okrycie lekkie, luźne, krótkie, podbite futrem lub futrzane'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz. .
- ochopień** 'rodzaj szuby'; rejestr.: MB
- ochopnia** 'męskie lub kobiece okrycie podbite futrem'; rejestr.: SW
- ohrejduszka** 'kaftan ciepły, jubka'; rejestr.: SW-gw.
- opończa** 'obszerny płaszcz bez rękawów, z kapturem, podbijany futrem, noszony w XIV-XVIII wieku jako strój podróżny'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-hist., SJPSz-daw., USJP-histor. (**japończa** rejestr.: S XVI, SW-gw./ **obońca** rejestr.: SW-gw./**jopończa** rejestr.: S XVI/**opujcza** rejestr.: S XVI)
- ormętel** 'płaszcz z rękawami, bywał podbity futrem'; rejestr.: Linde, SWil-nieuż, SW-starop.
- palatynka** 'początkowo narzutka futrzana, rozpowszechniona w Polsce w pierwszej połowie XVIII wieku'; rejestr.: IT
- palendra** 'wierzchnia suknia damska z sukna albo aksamitu, wyszywana haftem srebrnym, podbijana drogim futrem'; rejestr.: SW-starop.
- palia** 'noszony dawniej długi, szeroki płaszcz bez kołnierza, opończa, podbijany futrem'; rejestr.: SWil, SW-mało używany, SJPD (**palium** rejestr.: SW-mało używany)
- palium** 'wierzchni strój koronacyjny z czerwonej tkaniny podbity gronostajami'; rejestr.: SJPD-hist.
- pallium** 'w XIV-XVII wieku okrycie dla obu płci często podbite futrem'; rejestr.: IT
- palto na miechu** 'płaszcz podbity futrem'; rejestr.: SGWar
- peleryna** 'szerokie okrycie wierzchnie zapinane pod szyją, niemające rękawów, podbite futrem'; rejestr.: SWil, SW/zmiana znaczenia SJPD, SJPSz, USJP
- peleryna mikołajowa** 'peleryna futrzana, jaką noszono w Rosji za czasów cara Mikołaja'; rejestr.: SJPD
- pelerynka** 1. 'krótka, ciepła z futra lub podbita futrem narzutka bez rękawów okrywająca plecy, ramiona i piersi'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
2. 'niewielka peleryna, czyli szerokie okrycie wierzchnie zapinane pod szyją, niemające rękawów, podbite futrem'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP
- pelisa** 'zimowy płaszcz na futrze'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-książk.
- płaszcz** 'wierzchnie okrycie, dawniej zwykle bez rękawów, w formie peleryny, dziś o bardzo różno-

- dnych fasonach z rękawami, mógł być podbity futrem; dziś może być ze skóry'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**plasz** rejestr.: SW-gw.)
- plaszczyczek** 'lekki, niewielki płaszcz'; rejestr.: SW
- plaszczyk** 'niewielki płaszcz, płaszcz lekki, współcześnie najczęściej kobiety lub dziecięcy'; rejestr.: SS, S XVI, MB, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- plaszczyna** 'lichy płaszcz'; rejestr.: SW, Linde
- plaszczysko** 'zgrubiałe o płaszczu, czyli wierzchnim okryciu, dawniej zwykle bez rękawów, w formie peleryny, dziś o bardzo różnorodnych fasonach z rękawami, mógł być podbity futrem; dziś może być ze skóry'; rejestr.: MB, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD
- połgiermacze** 'krótsza odmiana giermaka w XV-XVII wieku'; rejestr.: MB (**półgiermacze** rejestr.: MB/ **półgiermacz** rejestr.: SW/**półgiermak** rejestr.: SW)
- połgiermaczek** 'niewielki krótki giermak'; rejestr.: MB (**półgiermacze** rejestr.: MB/**półgiermak** rejestr.: MB),
- półdelijka** 'krótka delija, czyli długi, lekko dopasowany wierzchni ubiór męski, podbity futrem, z szerokimi niezszytymi rękawami i futrzanym kołnierzem'; rejestr.: SW
- półkontusz** 'okrycie damskie, często z futrem, o kroju kontusza, noszone w Wielkopolsce w XVIII wieku'; rejestr.: IT
- półsalopa** 'lekka, krótka salopa, czyli wierzchnie okrycie kobiece z rękawami i pelerynką, zwykle watawane lub podbijane futrem'; rejestr.: SJPD-daw. (**półsalopek** rejestr.: SW, SJPD-daw.)
- półsalopek** 'zarzucony ubiór mieszczanek, okrycie futerkiem podbite i obramowane, bez rękawów lub ze ślepymi rękawami'; rejestr.: SW-gw.
- półszuba** 'krótsza i węższa szuba noszona w XVII-XVIII wieku'; rejestr.: IT
- półszubek** 'krótkie okrycie wierzchnie, często bez rękawów, podbite i obramowane futerkiem'; rejestr.: SJPD – daw., SW-gw.
- rokular** 'okrycie z futrem noszone w pierwszej połowie XVIII wieku'; rejestr.: IT
- rotunda** 'długi płaszcz damski, podbijany futrem, skrojony w kształcie koła, zapinany od góry do dołu na małe guziczki, z pionowymi rozcięciami na ręce'; rejestr.: SW, SJPD-daw., USJP-histor. (**rotonda** rejestr.: SW gm.)
- rubdeszan** 'długi, luźny szlafrok męski z pętlcami, często podbity futrem, noszony od końca XVII wieku'; rejestr.: IT
- salopa** 'długie wierzchnie okrycie kobiece z rękawami i pelerynką, zwykle watawane lub podbite futrem noszone w XVIII i XIX wieku'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor., SGWar (**salop** rejestr.: SW-mało używany, SJPD-daw.)
- salopeczka** 'nieduża salopka, czyli długie wierzchnie okrycie kobiece z rękawami i pelerynką, zwykle watawane lub podbite futrem'; rejestr.: SW
- salopka** 'nieduża salopa, czyli długie wierzchnie okrycie kobiece z rękawami i pelerynką, zwykle watawane lub podbite futrem'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SGWar
- sarafan** 1. 'długa suknia kobieca noszona w Rosji i Polsce od XVI do XVIII wieku, nierzadko obramowana futrem'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD (**szarafan** rejestr.: SW-mało używany/**serafan** rejestr.:

- SW-mało używany) 2. 'szlafrok podbity futrem'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**szarafan** rejestr.: SW-mało używany/**serafan** rejestr.: SW-mało używany)
- sarafanik** 1. 'długa suknia kobieca noszona w Rosji i Polsce'; rejestr.: SW 2. 'szlafrok podbity futrem'; rejestr.: SW
- slafpelc** 'szlafrok, zwykle podbity futrem, noszony w Wielkopolsce w XVII-XVIII wieku'; rejestr.: IT
- smukawica** 'suknia kobieca podszywana futrem'; rejestr.: MB, SW-starop. (**smykawica** rejestr.: MB)
- sołtana** 'suknia kobieca futrem podbita'; rejestr.: SW-mało używany
- sopula** 'jupka, czyli damski kaftan z rękawami do łokcia, najpierw luźny, później obcisły, często podszyty futrem'; rejestr.: SW-gw.
- stradejeta** 'krótka szata do jazdy konnej lub do polowania, bywała podbita futrem'; rejestr.: MB (lub stradyjekta), Linde, SW-starop. (**stradyjota** rejestr.: MB/**stradjeta** rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-starop./**stradjota** rejestr.: SW-starop.)
- stradyjetka** 'krótka szata do jazdy konnej lub do polowania, bywała podbita futrem'; rejestr.: MB (**stradyjatka** rejestr.: MB/**stradyjotka** rejestr.: Linde/**stradyotka** rejestr.: Linde/**stradjotka** rejestr.: SWil-prze., SW-starop./**stratjotka** rejestr.: SWil-prze., SW-starop.)
- subducta** 'okrycie, zwykle podbite futrem, noszone przez kobiety i mężczyzn w XVI wieku w Poznaniu'; rejestr.: IT
- sukman** 'sukmana podszyta kozuchem'; rejestr.: SW-gw.
- suppycza** 'szuba'; rejestr.: IT
- szlajoska** 'salopa, czyli długie wierzchnie okrycie kobiece z rękawami i pelerynką, zwykle watowane lub podbite futrem'; rejestr.: SGWar
- szorczyć** 'jakaś część ubioru podbijana futrem'; rejestr.: MB
- szuba** 'długie wierzchnie okrycie, zwykle bez zapięcia, z dużym wykładanym kołnierzem i szerokimi rękawami, podbite futrem'; rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz., SSz-przestarz., USJP-przestarz.
- szubczysko** 'zgrubiałe o szubie'; rejestr.: MB
- szubeczka** 'nieduża szubka, czyli długie wierzchnie okrycie, zwykle bez zapięcia, z dużym wykładanym kołnierzem i szerokimi rękawami, podbite futrem'; rejestr.: S XVI, MB, Linde, SWil, SW (**szubecka** rejestr.: MB)
- szubka** 'nieduża szuba, czyli długie wierzchnie okrycie, zwykle bez zapięcia, z dużym wykładanym kołnierzem i szerokimi rękawami, podbite futrem'; rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz., USJP-przestarz. (**czubka** rejestr.: MB)
- szwedka** 'okrycie damskie, niekiedy z małą pelerynką, często podbijane futrem, noszone w XVII wieku'; rejestr.: IT
- tuzłuczek** 'niewielki tuzłuk, czyli wierzchnie, zimowe okrycie podbitego futrem'; rejestr.: SW, SJPD-daw.
- tuzłuk** 'rodzaj wierzchniego zimowego okrycia podbitego futrem'; rejestr.: SW-mało używany, SJPD-daw.
- węgierka** 'szuba okładana barankami'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil-prze., SW
- wilczura** 'burka ze skór wilczych, sierścią na zewnątrz odwróconych, szuba, podbita futrem wilczym'; rejestr.: SWil, SW, SJPD
- zatuska** 'peleryna uszyta z tkanin lub skór futerkowych, niekiedy zdobiona łąbodziem puchem, noszona w początkach XVIII wieku'; rejestr.: IT

żuba 'szuba, jupka, czyli okrycie wierzchnie podbite futrem'; rejestr.: SW-gw. (**żupa** rejestr.: SW-starop.)

żupan 'staropolski ubiór męski o kroju długiej sukni zapinanej na haftki, guzy lub szamerowanej, ze stojącym kołnierzykiem i wąskimi rękawami, noszony przez szlachtę od XVI wieku do połowy XIX; bywał podbijany futrem'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde; SW, SWil SJPD, SJPSz, USJP-histor.

żupanik 'nieduży żupan, czyli staropolski ubiór męski o kroju długiej sukni zapinanej na haftki, guzy lub szamerowanej, ze stojącym koł-

nierzykiem i wąskimi rękawami, noszony przez szlachtę od XVI wieku do połowy XIX; bywał podbijany futrem'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD (**żupanek** rejestr.: SW, SJPD)

żupanina 'lichy żupan'; rejestr.: SW

żupanisko 'zgrubiałe o żupanie, czyli staropolskim ubiorze męskim o kroju długiej sukni zapinanej na haftki, guzy lub szamerowanej, ze stojącym kołnierzykiem i wąskimi rękawami, noszonym przez szlachtę od XVI wieku do połowy XIX; podbijany futrem'; rejestr.: S XVII, SW

4.6.5.2. Nazwy bezrękawników

bezrękawnik 'okrycie bez rękawów, również z futra lub ze skóry'; rejestr.: SJPSz, SJPD, USJP-pot.

ogonaczek 'niewielki ogonak, czyli kamizelka albo kurtka podbita futrem; krótki kożuszek barani'; rejestr.: Linde, SW-mało używany

ogonak 'kamizelka albo kurtka podbita futrem; krótki kożuszek barani'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany

pebyk 'serdak bez klinów'; rejestr.: SW-gw. (**petyk** rejestr.: SW-gw.)

4.6.5.3. Nazwy ozdób i dodatków futrzanych

boa 'długi szal z futra przypominający kształtem węża'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP, SGWar

filfres 'damska mufka używana w Poznaniu w XVIII w'; rejestr.: IT

halsztuk 'krawat noszony od drugiej połowy XVII wieku; cechy kuśnierskie i rękawicznicze wyrabiał w Polsce w XVIII wieku halsztuki skórzane'; rejestr.: IT

kot na szyję 'skórka zwierzęca z łbem, łapkami i ogonem używana przez damy jako szal na szyję'; rejestr.: SW

mansonik 'kawałek futra lub grubego materiału, zszyty w rulon, w który się wkłada dłoń, aby je ochronić przed zimnem, mufka'; rejestr.: SWil, SW-mało używany

mufeczka 'mała mufka, czyli kawałek futra lub grubego materiału, zszyty

w rulon, w który się wkłada dłoń, aby je ochronić przed zimnem'; rejestr.: SW, SJPD

mufka 'kawałek futra lub grubego materiału, zszyty w rulon, w który się wkłada dłoń, aby je ochronić przed zimnem'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk. (**mufta** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**muftka** rejestr.: SWil, SW-mało używany)

palatyna 'futerko na szyję'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany

palatyneczka 'niewielka palatynka, czyli futerko na szyję'; rejestr.: Linde, SWil, SW

palatynka 'niewielka palatyna, czyli futerko na szyję'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD

pulsetka 'rękawek futrzany wdziewany na rękę w miejscu, gdzie zwykle macają puls'; rejestr.: SW (**pulsówka** rejestr.: SW-gw.)

rękaw 'mufka, czyli kawałek futra lub grubego materiału, zszyty w rulon, w który się wkłada dłonie, aby je ochronić przed zimnem'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany

rękawek 'mały rękaw, czyli kawałek futra lub grubego materiału, zszyty w rulon, w który się wkłada dłonie, aby je ochronić przed zimnem';

rejestr.: Linde, SWil, SJPD-przestarz. (**rękawik** rejestr.: SW-gw. starop)

zarękawek 'kawałek futra lub grubego materiału, zszyty w rulon, w który się wkłada dłonie, aby je ochronić przed zimnem'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz. (**zarękawie** rejestr.: MB, S XVI, S XVII, SWil, SW-mało używany/**zarąkawie** rejestr.: MB/**zarukawie** rejestr.: MB/**zarękawy** rejestr.: MB)

4.6.5.4. Nazwy części odzieży futrzanej

abszleg 'rodzaj wypustki lub obramowania ubioru'; rejestr.: SWil, SW-starop. mało używany (**abszlag** rejestr.: S XVI, SS/**obszlega** rejestr.: SW, SJPD-daw./**obszleg** rejestr.: SW, SJPD-daw./**abslag** rejestr.: MB/**abslak** rejestr.: MB/**apszlag** rejestr.: MB, SW/**abślag** rejestr.: S XVII)

bluzgier 'rodzaj damskiego, futzranego kołnierza'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**bluskier** rejestr.: Linde, SWil, SW)

borta 'oszewka, lamówka, także futrzana'; rejestr.: SJPD, SJPSz-włók., USJP-włók. (**bort** rejestr.: SWil)

bram 'listwa u szaty, także futrzana'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**brama** rejestr.: SS, S XVI, MB, Linde, SWil, SW)

brameczka 'nieduża listwa u szaty, także futrzana'; rejestr.: Linde, SWil, SW-starop.

bramka 'nieduża listwa u szaty, także futrzana'; rejestr.: S XVI, MB, Linde, SWil, SW-starop. (**bramik** rejestr.: S XVI, MB, S XVII/**bramek** rejestr.: S XVI, MB/**branka** rejestr.: MB)

bramowanie 'to, czym się bramuje, lamówka, obszywka, także futrzana'; rejestr.: S XVII, SWil, SW,

SJPD, SJPSz, USJP-przestarz. (**obramowanie** rejestr.: SW, SJPD, USJP-przestarz.)

breta 'lamówka, także futrzana'; rejestr.: S XVI, MB

bucha 'w XVI wieku obszycia ubiorów'; rejestr.: IT

budka 'futrzaną kołnierz damski wysoko zachodzący na szyję'; rejestr.: SJPSz-przestarz., USJP-przestarz.

burcik 'bramowanie, listwa, galon'; rejestr.: Linde, SWil, SW

burt 'bramowanie, listwa, galon'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**burta** rejestr.: S XVII)

darmoleg 'wielki, futrzany kołnierz'; rejestr.: SS, S XVI, MB

futer 'podszewka, podszycie, także futrzane'; rejestr.: SW-gw. (**futro** rejestr.: SW-gw.)

garniowanie 'to, czym się bramuje, lamówka także futrzana'; rejestr.: SWil, SW, SJPD

garnirunek 'bramowanie, także futrzane'; rejestr.: SWil, SW, SJPD

garnitur 'to, co służy do garniowania, lamówka, obszywka, także futrzana'; rejestr.: Linde, SW, SJPD-daw.

karwasz 'wyłoga, wyłóg na rękawie, mankiet, abszleg, brzeg rękawa u sukni, koszuli, także futrzany'; rejestr.: Linde, SWil prow. (na

- Litwie), SW-starop. gw., SJPD-hist., SJPSz, USJP-histor. (**karwas** rejestr.: SW-gw.)
- kołnierz** 'futrzone wykończenie ubrania na szyi'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**tulnierz** rejestr.: SW-gw./**kumirz** rejestr.: SW-gw./**kołnirz** rejestr.: S XVII, SW-gw./**kołmierz** rejestr.: SW-gw./**kołmirz** rejestr.: SW-gw./**kołmnirz** rejestr.: SW-gw./**kołnierz** rejestr.: SW-gw./**kolnerz** rejestr.: SW-gw./**kałmierz** rejestr.: SW-gw./**kałmirz** rejestr.: SW-gw./**kojmierz** rejestr.: SW-gw./**kolnierz** rejestr.: S XVI/**kolmierz** rejestr.: S XVI/**konlerz** rejestr.: SS/**kunlerz** rejestr.: SS)
- kołnierzyc** 'mały kołnierz, czyli futrzane wykończenie ubrania na szyi'; rejestr.: SS, S XVI, S XVIi, SWil, Linde, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**kollerzyc** rejestr.: S XVI/**kolnierzyc** rejestr.: S XVI)
- lama** 'lamowanie, także futrzane'; rejestr.: SWil-prow., SW-gw., SJPD
- lamka** 'lamówka, także futrzana'; rejestr.: S XVI, MB, SWil-prow., SW
- lamowanie** 'pasek futra itp. do obszywania brzegów ubrania, wyrobów skórzanych, zwykle różniący się kolorem od całości'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**oblamowanie** rejestr.: SWil, SJPD, USJP-rzem./**oblamowywanie** rejestr.: SW)
- lamóweczka** 'niewielka lamówka, czyli pasek futra itp. do obszywania brzegów ubrania, wyrobów skórzanych, zwykle różniący się kolorem od całości'; rejestr.: SWil, SW-gw.
- lamówka** 'pasek futra itp. do obszywania brzegów ubrania, wyrobów skórzanych, zwykle różniący się kolorem od całości'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**oblamówka** rejestr.: SW, SJPD-rzad./**oblamka** rejestr.: SJPD-prze-starz.)
- lederwerki** 'obszycia i dodatki skórzane na mundurach wojskowych'; rejestr.: SW (**liderwerki** rejestr.: SW-gw.)
- łapki** 'wyłogi, także futrzane'; rejestr.: Linde, SW-mało używany
- mamsze** 'obszewki, także futrzane, przy rękawach'; rejestr.: SW-gw.
- mankiecik** 'niewielki mankiet, czyli zakończenie rękawa, nogawki u spodni, skarpetek itp. zwykle w kształcie paska przyszytego, przypiętego albo odwinętego z tej samej albo innej tkaniny, także z futra'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**mankietek** rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-prze-starz./**mankietka** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- mankiet** 'zakończenie rękawa, nogawki u spodni, skarpetek itp. zwykle w kształcie paska przyszytego, przypiętego albo odwinętego z tej samej albo innej tkaniny, także z futra'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP, SWil, SGWar
- manszeta** 'mankiet, czyli zakończenie rękawa, nogawki u spodni, skarpetek itp. zwykle w kształcie paska przyszytego, przypiętego albo odwinętego z tej samej albo innej tkaniny, także z futra'; rejestr.: SW-mało używany, SJPD (**manszet** rejestr.: SJPD)
- manszetek** 'niewielki mankiet, czyli zakończenie rękawa, nogawki u spodni, skarpetek itp. zwykle w kształcie paska przyszytego, przypiętego albo odwinętego z tej samej albo innej tkaniny, także z futra'; rejestr.: SJPD (**manszetka** rejestr.: SW/**manszecik** rejestr.: SJPD-rzad.)
- manżety** 'obszewki przy rękawach'; rejestr.: SW-gw.
- moszna** 'kieszka skórzana przyszyta z zewnątrz'; rejestr.: SW
- obłoga** 'obszycie, wypustka, wyłoga futrzana, skórzana, ozdobne wykoń-

- czenie odzieży'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW-starop. (**oblog** rejestr.: S XVII, Linde, SWil/**oblóg** rejestr.: SJPD)
- oblózka** 'niewielka obłoga, czyli obszycie, wypustka, wyłoga futrzana, skórzana, ozdobne wykończenie odzieży'; rejestr.: SW, SJPD (**obložka** rejestr.: S XVI)
- obramowanie** 'lamówka, także futrzana'; rejestr.: MB, SJPD, Linde, SW, USJP-przestarz.
- obrąb** 'obszycie, obłożenie, obramowanie, lamówka, szlak, także futrzany'; rejestr.: Linde, SW (**obręb** rejestr.: SW-gw.)
- obrąbeczek** 'nieduży obrąbek, czyli obszycie, obłożenie, obramowanie, lamówka, szlak, także futrzany'; rejestr.: SW-gw. (**obrąbyszek** rejestr.: SW-gw.)
- obrąbek** 'nieduży obrąb, czyli obszycie, obłożenie, obramowanie, lamówka, szlak, także futrzany'; rejestr.: SW
- obrzeżenie** 'to, co obrzeża, okala coś, obramowanie, obszycie, m.in. z futra'; rejestr.: SW, SJPD-książk, SJPSz-rzad., USJP-książk. (**obrzeżyna** rejestr.: SJPD-przestarz.)
- obszycie** 'lamówka, także futrzana'; rejestr.: SS, MB, Linde, SWil, Sw, SJPD, SJPSz, USJP
- obszywka** 1. 'mankiet, czyli zakończenie rękawa, nogawki u spodni, skarpetek itp. zwykle w kształcie paska przyszytego, przypiętego albo odwinętego z tej samej albo innej tkaniny, także z futra'; rejestr.: SW-gw. 2. 'obszycie, to, czym coś obszyto, garnirowanie, lamówka'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**oszywka** rejestr.: SWil, SW/**oszewka** rejestr.: SWil, SW/**obszewka** rejestr.: SWil)
- obwódka** 'nieduża obwódka, to, czym się coś obwodzi jakby paskiem, czym się obwija, okleja, lamówka, szlak futrzany'; rejestr.: SW
- obwódka** 'to, czym się coś obwodzi jakby paskiem, czym się obwija, okleja, lamówka, szlak futrzany'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SSz, USJP (**obwodka** rejestr.: MB, S XVI)
- okład** 'to, czym obłożono, oblózka, bramowanie, także futrzane'; rejestr.: SW
- opucha** 'obramowanie, oblamowanie (zwłaszcza futrzane) brzegów stroju, futrzane wyłogi, lamówka'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw.
- opuszka** 'futrzanne obramowanie brzegów stroju, lamówka, obszywka'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw.
- opuszysty** 'o ubiorze: obszyty, oblamowany czym (zwłaszcza futrem) po brzegach, obramowany opuchą, futrem'; rejestr.: SJPD-daw.
- oszewa** 'od XV wieku ozdobne oblamowanie ubioru'; rejestr.: IT
- oszeweczka** 'mała oszewka, czyli obszycie brzegu ubrania, obszywka, lamówka, obramowanie, szlak futrzany'; rejestr.: SW
- oszewka** 'obszycie brzegu ubrania, obszywka, lamówka, obramowanie, szlak futrzany'; rejestr.: Linde, SW, SJPD, SWil
- podbitka** 'futro podbite pod co, podbicie, podszycie'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD-daw. (**podbiwka** rejestr.: SW-gw.)
- podfutrowanie** 'futrzanne podbicie płaszcza'; rejestr.: SS
- podłapki** 'obszewki u rękawów, także futrzane'; rejestr.: SW-gw.
- podolek** 'dolne obszycie szaty, bramowanie'; rejestr.: SS, S XVI, MB, Linde, SWil, SW-starop., SJPD-daw., dziś gw.
- podpinka** 'ocieplające podbicie, często futrzane, przypinane od spodu płaszcza lub wiatrówki'; rejestr.: SJPSz, USJP

strocza 'bram, szlak, obłoga, także futrzana'; rejestr.: Linde, SWil, SW-starop. (**strzoczka** rejestr.: SWil, SW-starop.)

stroka 'bram, szlak, obłoga, także futrzana'; rejestr.: MB, Linde, SWil, SW-mało używany (**strzoka** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop.)

szlaczek 'motyw dekoracyjny w formie pasa, odcinającego się od tła; bramowanie, także futrzane'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP

szlak 'motyw dekoracyjny w formie pasa, odcinającego się od tła; bramowanie, także futrzane'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk.,

wyłóg 'klapa ubrania (sukni, płaszcz, marynarki) wywinięta i pokryta dla ozdoby innym materiałem np. skórą, futrem, dawniej także mankiet'; rejestr.: S XVI, SWil,

SW, SJPD, SJPSz, USJP (**wyług** rejestr.: S XVII/**wyłoga** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD-daw./**wyłogi** rejestr.: S XVI)

wyłóżka 'niewielka wyłoga czyli kłapa ubrania (sukni, płaszcz, marynarki) wywinięta i pokryta dla ozdoby innym materiałem np. skórą, futrem, dawniej także mankiet.'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-daw. (**wyłóżki** rejestr.: MB/**wyłóżka** rejestr.: Linde, SW/**wyłóżek** rejestr.: SJPD-daw.)

załoga 'zakładka (również futrzana) u sukni, spódnicy, okrycia, także innych części ubrania'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-starop., SJPD

zarękawek 'rodzaj ozdobnego mankietu, ozdobne zakończenie rękawa koszuli wywijane na rękaw ubrania'; rejestr.: SJPD-daw.

4.6.5.5. Nazwy ubrań skórzanych

caliga 'w XVI-XVII wieku określenie skórzanych lub sukiennych spodni'; rejestr.: IT

ciemierzycza 'ubiór z zamszu noszony w XVII wieku'; rejestr.: IT

fartuch 'okrycie ochronne, także ze skóry, o kroju płaszcz, kurtki albo kawałka materiału zawiązywanego w pasie, wkładane do pracy lub zajęć, przy których można się ubrudzić'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**chwartuch** rejestr.: SW-gw./**fertuch** rejestr.: SS, MB)

grzejka 'kaftan, czyli górna część ubioru męskiego, często skórzana, podbita warstwą tkaniny, wkładana pod odzież wierzchnią'; rejestr.: SGWar

kabacik 'mniejszy kabat, czyli rodzaj obcisłego kaftana spodniego noszonego pod szubę w miejskim ubiorze męskim, także ze skóry oraz

zamszu'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII, Linde, SW, SJPD-przestarz., SJPSz, USJP-przestarz. (**kabatek** rejestr.: S XVI, MB, S XVII, SW-gw., SJPD-daw.)

kabacina 'lichy kabat'; rejestr.: SW-gw.

kabacisko 'zgrubiałe o kabacie, czyli rodzaju obcisłego kaftana spodniego noszonego pod szubę w miejskim ubiorze męskim, także ze skóry oraz zamszu'; rejestr.: SW-gw.

kabat 'rodzaj obcisłego kaftana spodniego noszonego pod szubę w miejskim ubiorze męskim, także ze skóry oraz zamszu'; rejestr.: S XVI, MB, SS, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz. (**kabał** rejestr.: SW-gw./**kabaj** rejestr.: SW-starop./**kabak** rejestr.: SW-starop.)

kabateczek 'nieduży kabat'; rejestr.: SW-gw.

- kaftan** 'górną część ubioru męskiego, często skórzana, podbita warstwą tkaniny, wkładana pod odzież wierzchnią'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, USJP-histor. (**kawtan** rejestr.: MB, S XVI, Linde, SW-starop./**koftan** rejestr.: S XVI, MB/**kawton** rejestr.: MB)
- karwasz** 'podszyte skórzane na spodniach do konnej jazdy'; rejestr.: SJPD-hist.
- katanka** 'kurtka z krótkimi połami, noszona w wojsku polskim w XVIII wieku, także kurtka góralska, krótka kurtka'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw., SJPSz, USJP-histor.
- kidlon** 'lichy kaftan'; rejestr.: SW-gw.
- klapa** 'skórzany fartuch górników'; rejestr.: SW
- kolet** 1. 'skórzana lub sukienna kurtka, używana w wojsku polskim w XVII-XIX wieku'; rejestr.: SW, SJPD-hist., SJPSz-hist., USJP-histor. 2. 'kurtka skórzana do konnej jazdy'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD-hist., SJPSz-hist., USJP-jeżdż.
- krok** 'fartuch, czyli okrycie ochronne, także ze skóry, o kroju płaszcza, kurtki albo kawałka materiału zawiązywanego w pasie, wkładane do pracy lub zajęć, przy których można się ubrudzić'; rejestr.: Linde, SW-starop.
- kurta** 'duża, obszerna kurtka, czyli krótkie, wierzchnie okrycie, najczęściej z grubego materiału lub ze skóry, rodzaj krótkiego kaftana'; rejestr.: MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**kurcica** rejestr.: SW-gw.)
- kurteczka** 'mniejsza kurtka, czyli krótkie, wierzchnie okrycie, najczęściej z grubego materiału lub ze skóry'; rejestr.: S XVII Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- kurtka** 'krótkie, wierzchnie okrycie, najczęściej z grubego materiału lub ze skóry'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- łata** 'fartuch skórzany górników'; rejestr.: SW-gw.
- łosica** 'kurta z łosiej skóry'; rejestr.: Linde, SW, SJPD-daw.
- nasuwień** 'wierzchni ubiór męski, niekiedy skórzany, noszony w XVII wieku'; rejestr.: SW-starop. (**naszuwie** rejestr.: SW-starop.)
- natylnik** 'fartuch skórzany przypasywany z tyłu, używany przez górników'; rejestr.: SW-gór., SJPD-daw.
- pleszek** 'kaftan, najczęściej skórzany'; rejestr.: MB, S XVI, Linde, SW (**plesek** rejestr.: Linde)
- portki cielakowe** 'spodnie skórzane, czyli dolna część wierzchniego ubrania męskiego lub damskiego, zwykle noszona z długimi nogawkami'; rejestr.: SW-gw.
- prościca** 'fartuch, szorc, okrycie ochronne'; rejestr.: SWil-prow., SW-gw.
- przedszorce** 'fartuch, szorc, okrycie ochronne'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil-nieuż, SW-starop.
- radziwilka** 'dopasowana kurtka myśliwska noszona w XVIII i XIX wieku'; rejestr.: IT
- rajtarka** 'kurtka do jazdy konnej używana w XVI XVII wieku w ubiorze rajtarii, również noszona przez cywilów'; rejestr.: MB, SW
- rajtki** 'nieduże spodnie do konnej jazdy, często podszywane skórą od wewnętrznej strony ud'; rejestr.: USJP-przestarz., SJPD-żart.
- rajtuzy** 'spodnie do konnej jazdy, często podszywane skórą od wewnętrznej strony ud'; rejestr.: Linde, SW, SJPD, USJP-przestarz., SWil, SJPSz-przestarz
- skora** 'rodzaj prymitywnego okrycia ze skóry zwierzęcej'; rejestr.: MB

- skorka** 'nieduża skóra, czyli rodzaj prymitywnego okrycia ze skóry zwierzęcej'; rejestr.: MB
- skóra** 1. 'fartuch skórzany górników'; rejestr.: SW-gw. 2. 'kurtka, płaszcz z wyprawionej skóry zwierzęcia'; rejestr.: SJPSz-pot., USJP-pot.
- skórznie** 'spodnie skórzane, spodnie ze skóry owczej z wełną'; rejestr.: SW, SJPD (**skórzaki** rejestr.: SW, SJPD-gw.)
- skórzoki** 'skórzane spodnie noszone na Śląsku w okresie nowożytnym'; rejestr.: IT
- spodeńki/spodenki** 'nieduże spodnie, czyli dolna część wierzchniego ubrania męskiego lub damskiego, zwykle noszona z długimi nogawkami, noszona do marynarki, żakietu, swetra itp. Spodnie i spodenki bywają wykonane ze skóry, zamszu'; rejestr.: SW, SJPD, USJP
- spodnie** 'dolna część wierzchniego ubrania męskiego lub damskiego, zwykle noszona z długimi nogawkami, noszona do marynarki, żakietu, swetra itp. Spodnie bywają wykonane ze skóry, zamszu'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP, SGWar
- susfał** 'długi i na piersi zachodzący fartuch skórzany, którego używają hutnicy, kuźnicy i kowale'; rejestr.: SW (**suswał** rejestr.: SW-gw./**szuszał** rejestr.: SW-gw./**szysfał** rejestr.: SW-gw./**susfał** rejestr.: SW-gw./**suszwał** rejestr.: SW-gw.)
- susfałek** 'niewielki susfał czyli długi i na piersi zachodzący fartuch skórzany, którego używają hutnicy, kuźnicy i kowale'; rejestr.: SW (**suswałek** rejestr.: SW/**suszfałek** rejestr.: SW)
- szewskie spodnie** 'spodnie ze skóry cielęcej; element stroju Bambra'; rejestr.: SGP-daw.
- szorca** 'fartuch zakrywający plecy'; rejestr.: SW-gw.
- wamps** 'kaftan, kurtka'; rejestr.: SW-gw. (**wamsz** rejestr.: SW-gw./**węps** rejestr.: SW-gw.)
- wenik** 'kurtka, czyli krótkie, wierzchnie okrycie, najczęściej z grubego materiału lub ze skóry, rodzaj krótkiego kaftana'; rejestr.: SW-gw.
- zamszaki** 'spodnie z zamszu, czyli dolna część wierzchniego ubrania męskiego lub damskiego, zwykle noszona z długimi nogawkami'; rejestr.: SW-gw., SJPD-gw. (**zamszarki** rejestr.: SW-gw.)

5. SŁOWNICTWO SZEWSKIE

5.1. Nazwy osób

5.1.1. Nazwy neutralne

- abzaśnik** 'rzemieślnik robiący obcasy';
rejestr.: Linde, SW-mało używany
- bacmagoprzedawca** 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: SWil-nieuz.
- bretmajster** 'czeladnik krojący skórę na obuwiu'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew., SR-gw. unikać
- buciarz** 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc';
rejestr.: SGWar
- cholewcarka** 'rzemieślniczka lub robotnica w fabryce wyrabiająca cholewki do butów'; rejestr.: SW
- cholewkarski** 'odnoszący się do cholewkarza lub cholewkarstwa, kamaszniczy'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- cholewkarz** 'rzemieślnik lub robotnik w fabryce wyrabiający cholewki do butów'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SR-praw. (**cholewczarz** rejestr.: SW, SR-gw.)
- ciżemkarz** rejestr.: SWil-nieuz., SW-starop.
- ciżmiarz** 'rzemieślnik robiący ciżmy';
rejestr.: Linde, SWil-nieuz., SW-mało używany
- curychter** 'rzemieślnik wyginający skórę na podeszwy'; rejestr.: SW, SSt-szew.,
- czobotnik** 'rzemieślnik wyrabiający czoboty'; rejestr.: SS
- ćwiekacz** 'szewc przybijający ćwiekami podeszwy do cholewek'; rejestr.: SJPD
- glansownik** 'rzemieślnik, uczeń rzemieślniczy, który glansuje buty';
rejestr.: SSt-szew. (**glancownik** rejestr.: SSt-szew.)
- kamaszniczka** 1. 'żona kamasznika'; rejestr.: SW 2. 'kobieta kamasznik, czyli rzemieślniczka szyjąca kamasze'; rejestr.: SW 3. 'kobieta kamasznik, czyli rzemieślniczka wykonująca wierzchnie części obuwia, cholewki'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-przestarz.
- kamaszniczy** 'odnoszący się do kamasznika, kamasznictwa'; rejestr.: SJPSz, USJP-przestarz.
- kamasznik** 1. 'dawniej szewc szyjący kamasze'; rejestr.: SW, SJPD (dawniej), SJPSz (dawniej), USJP-przestarz. 2. 'rzemieślnik wykonujący wierzchnie części obuwia, cholewki'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
- knaflaknik** 'rzemieślnik robiący knaflaki czyli obcasy'; rejestr.: Linde, SW-starop. (**kneflarnik** rejestr.: SWil-przestarzały.)
- korkarski** 'odnoszący się do korkarza';
rejestr.: SW-gw.
- korkarz** 'ten, co robi korki, obcasy, fabrykant korek'; rejestr.: SW-gw.
- krajczy** 'czeladnik krojący skórę na obuwiu'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew. (**krajacz** rejestr.: SSt-szew.)
- łaciarz** 'szewc zajmujący się łątaniem starych rzeczy, reperacją, przeróbką'; rejestr.: SJPD
- łacisko** 'szewc zajmujący się łątaniem, reperowaniem starego obuwia, łątacz'; rejestr.: SW

- latacz** 'szewc zajmujący się łątaniem, reperowaniem starego obuwia'; rejestr.: SJPD
- nabłyszczacz** 'rzemieślnik, uczeń rzemieślniczy, który glansuje, nabłyszczają buty'; rejestr.: SSt-szew.
- obuwniczy** 'dotyczący obuwnictwa, obuwnika lub obuwia'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-książk.
- obuwnik** 'robotnik zatrudniony przy wyrobieniu obuwia, pracownik przemysłu obuwniczego'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-urz.
- oklepacz** 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: SS
- pantoflarz** 'rzemieślnik wyrabiający pantofle'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD-daw./ SJPSz-rzem., USJP-rzem. (zmiana znaczenia)
- pasowczyk** 'czeladnik szewski szyjący wyłącznie wykwinniejsze obuwie męskie'; rejestr.: SW
- patynkarz** 'szewc robiący patynki'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil-nieuz, SW (**patynniki** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil-nieuz, SW/**patenniki** rejestr.: S XVI)
- podeszwarz** 'wytwórca obuwia w postaci podeszwy przywiązanej do stopy rzemykami lub sznurkami, sandałów'; rejestr.: S XVI, SW
- przygotowywacz** 'rzemieślnik wyginający skórę na podeszwy'; rejestr.: SSt-szew.
- przykrawacz szewski** 'czeladnik krojący skórę na obuwie'; rejestr.: SR
- przyszwiarski** 'dotyczący przyszwia-rza'; rejestr.: SW
- przyszwiarz** 'rzemieślnik robiący przyszwie do obuwia'; rejestr.: SW
- safjannik** 'szewc wyrabiający buty z safianu'; rejestr.: SW, SJPD-daw.
- sczyszczacz** 'rzemieślnik, uczeń rzemieślniczy, który glansuje, nabłyszczają buty'; rejestr.: SSt-szew.
- szewc** 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SR, SJPSz, USJP (**szewiec** rejestr.: SW-gw., SGWar/**szwiec** rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil-prze., SW-gw. starop./**świec** rejestr.: SW-gw.)
- szewc czarny** 'szewc wyrabiający obuwie polskie, proste, zwyczajne'; rejestr.: SW
- szewcowa** 'żona szewca'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD (**szewczycha** rejestr.: SWil, SW-gw./**szewcewa** rejestr.: S XVI)
- szewcowy** 'należący do szewca'; rejestr.: S XVI, SWil, SW (**szewczy** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW/**szewcowski** rejestr.: S XVII)
- szewcówna** 'córka szewca'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD
- szewczycha** 'rzemieślniczka trudniąca się szewstwem; wyrabiająca i naprawiająca obuwie'; rejestr.: SWil
- szewczyk** 'czeladnik, uczeń szewski, syn szewski'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-zart.
- szewczykowa** 'żona szewca'; rejestr.: SW-gw.
- szewczyni** 'rzemieślniczka zajmująca się szewstwem, wyrabiająca i naprawiająca obuwie'; rejestr.: SW
- szewski** 'dotyczący szewca lub szewstwa'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany, SJPD, SJPSz, USJP (**świecki** rejestr.: S XVI, S XVII, SW/**szwiecki** rejestr.: S XVI/**szwiecki** rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, SW-starop./**sewiecki** rejestr.: SW-gw./**szewcki** rejestr.: SWil, SW, SJPD/**szewiecki** rejestr.: SW-gw., SJPD-daw., SGWar/**szewczy** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany/**szwiecki** rejestr.: SS)
- szpilkarz** 'szewc wyrabiający obuwie szpilkowe albo kute ćwiekami'; rejestr.: SW (**śpilkarz** rejestr.: SW)

szprecher 'u szewców stręczyciel roboty czeladzi, który rozprawdza czeladź po warsztatach'; rejestr.: SW-u szewców

szprechmajster 'u szewców stręczyciel roboty czeladzi, który rozprawdza czeladź po warsztatach'; rejestr.: SW-u szewców

szuster 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: SW-mało używany

5.1.2. Nazwy nacechowane

butodziej 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: SGWar-żart.

ciągniskóra 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: Linde-żart., SWil-żart., SW-żart., SGWar-żart. (**ciągniskóra** rejestr.: S XVII/**ciągniskora** rejestr.: S XVI)

dratewka 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: SWil-fig., żart., SW-żart.

lata 'lichy szewc, partacz'; rejestr.: SGWar

latajdiura 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: SGWar-pogard.

oberznicholewka 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: SW-pog., gw.

pocięgiel 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: SGWar-obelż (**pocięglarz** rejestr.: SGWar-lekc)

politura 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: SGWar-obelż

szwacz 'robotnik zszywający obuwie w fabryce'; rejestr.: SJPD

walkarz 'rzemieślnik wyginający skórę na podeszwy'; rejestr.: SSt-szew.

wywrotkarz 'szewc, czeladnik szewski robiący wywrotki, czyli obuwie szyte na lewą stronę, a potem wywrócone na prawą'; rejestr.: SW

smolidratwa 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc, ciągniskóra'; rejestr.: SW-pog., gw.

szewcowina 'z politowaniem o marnym, biednym szewcu'; rejestr.: SJPD-rzad. (z politowaniem)

szewczura 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą obuwia; szewc'; rejestr.: SW-pog.

szewczyk 'zdrobniale o szewcu; młody, uczący się zawodu szewc'; rejestr.: SJPD-żart., SJPSz-rzad., USJP-pot.

szewczyna 'pogardliwie lub z politowaniem o szewcu'; rejestr.: SW, SJPD (pogardliwie lub z politowaniem)

szewczysko 1. 'zgrubiale o szewcu; liche szewc'; rejestr.: Linde, SWil-pg., SW, SJPD 2. 'szewc godzien politowania, biedny szewc'; rejestr.: SWil, SW

szota 'szewc, szewczura, ciągniskóra'; rejestr.: SW-pog., gw.

szpadała 'szewc (przezwisek)'; rejestr.: SW-gw.

szwedryga 'szewc, szewczura, ciągniskóra'; rejestr.: SW-pog., gw.

szwon 'szewc, szewczura, ciągniskóra'; rejestr.: SW-gw.

5.2. Nazwy ubrań szewca

fota 'fartuch szewski'; rejestr.: SW-gw.

miderak 'szorc ze skóry, czyli fartuch szewski, skórzany'; rejestr.: SW-gw. (**midorak** rejestr.: SW-gw./**minderak** rejestr.: SW-gw.)

minderaczek 'niewielki miderak, czyli szorc ze skóry, fartuch szewski'; rejestr.: SW-gw.

szorc 'fartuch szewski, skórzany'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW, SJPD-daw.

szuszfal 'fartuch szewski, skórzany'; rejestr.: Linde, SW-mało używany (**szustfal** rejestr.: SW-mało używany/**szorstfal** rejestr.: SW-gw./**szurcfal** rejestr.: SW-gw./**szorstfal** rejestr.: SW-gw.)

5.3. Prawo, przepisy i obyczaje

gospoda 'stowarzyszenie terminatorów i czeladników szewskich'; rejestr.: SW-gw.

szusterbal 'szewski bal, bal pospółstwa'; rejestr.: SW-mało używany

5.4. Nazwy miejsc

cholewkarnia 'warsztat rzemieślniczy lub oddział fabryki, w którym przygotowują cholewy i cholewy do obuwia'; rejestr.: SJPD

kopytnik 'część pracowni szewskiej; miejsce, gdzie pracuje się na kopytach'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SGWar-gw. szew.

szewcarnia 'warsztat szewca, czyli pomieszczenie wyposażone w urządzenia, maszyny, narzędzia do wykonywania określonych prac rzemieślniczych'; rejestr.: Linde, SWil, SW

5.5. Nazwy narzędzi i urządzeń

abszregmaszyna 'urządzenie do skośnego ścieniania skóry'; rejestr.: SSt-szew.

ambos 1. 'gładzik stalowy, żelazko szewskie do rozprawiania wosku po krawędziach podeszwy'; rejestr.: SR-szew. gw. unikać 2. 'kowadełko, rodzaj narzędzia szewskiego do gładzenia skóry'; rejestr.: SSt-szew.

bajscęgi 'cząłki szewskie do wyciągania gwoździ'; rejestr.: SSt-szew.

bimzowarka 'maszyna używana w produkcji obuwia, służąca do wygładzania brzegów podeszwy po jej przymocowaniu do buta'; rejestr.: SJPD-techn.

blat (młotka) 'płaska część młotka szewskiego'; rejestr.: SSt-szew.

brzegowiec 'narzędzie do robienia brzegów, kantów'; rejestr.: SW-szew.

cangi 'szczypce szewskie'; rejestr.: SR-szew. gw. Unikać

cząłki 'cząłki szewskie do wyciągania gwoździ'; rejestr.: SSt-szew.

depka 'drewno wsuwane na kopycie pod heskę'; rejestr.: Linde-u szewców, SWil-u szewców, SW-szew. (**debka** rejestr.: Linde-u szewców, SWil-u szewców, SW-szew.)

- dreifus** 'przyrząd, na którym umieszczano buty w czasie ich naprawy'; rejestr.: SR-szew. gw. unikać
- dziurawiec** 'spiczaste narzędzie do robienia dziur'; rejestr.: SSt-szew.
- dziurkacz ręczny** 'narzędzie do robienia dziur'; rejestr.: SR-szew. praw.
- dziurkarka do skóry rewolwerowa** 'urządzenie do robienia dziurek w skórze'; rejestr.: SR-szew.
- dziurkownik** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SR-szew. gw.
- falcęgi** 'narzędzie szewskie, rodzaj obcęgow'; rejestr.: SSt-szew.
- frezarka brzegowa** 'narzędzie do ścieniania skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- fumel** 'drewno do polerowania podeszwy obuwia'; rejestr.: Linde-u szewców, SWil-u szewców, SW-szew., SSt-szew., SR-szew. gw. unikać
- galant** 'drewno do polerowania podeszwy obuwia'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew., SR-szew. gw. unikać
- glancmaszyna** 'maszyna do nabłyszczania butów'; rejestr.: SSt-szew. (**glansmaszyna** rejestr.: SSt-szew.)
- gładzik** 'drewno do polerowania podeszwy obuwia'; rejestr.: SSt-szew.
- gładzik brzeźny** 'narzędzie do gładzenia skóry w obuwiu'; rejestr.: SSt-szew.
- gładzik drewniany** 'drewno do polerowania podeszwy obuwia'; rejestr.: SR-szew., praw.
- gładzik kowadelkowy** 'narzędzie do gładzenia skóry w obuwiu'; rejestr.: SR-szew.
- gładzik stalowy** 'żelazko szewskie do rozprowadzania wosku po krawędziach podeszwy'; rejestr.: SR-szew. praw.
- gnyp szwiecki** 'nóż szewski'; rejestr.: S XVI
- gratki** 'ogół narzędzi szewca'; rejestr.: SW, SSt-szew.
- gratuar** 'nóż szewski bez trzonka do krajania skór'; rejestr.: SW-noż.
- gratuarek** 'niewielki gratuar, czyli nóż szewski bez trzonka do krajania skór'; rejestr.: SW
- gwiazdka** 'narzędzie do wybijania kółek na podeszwie'; rejestr.: SWil, SW-szew.
- hak do kopyt** 'haczyk do wyjmowania kopyta z obuwia'; rejestr.: SSt-szew.
- haska** 'jedna albo więcej skór, które się kładzie na wierzchu kopyta'; rejestr.: Linde-wyraz szewski, SWil-u szewców, SW-szew. (**heska** rejestr.: SW-szew., SSt-szew./**cheska** rejestr.: SW-szew.)
- iglik** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SSt-szew.
- igła** 'spiczaste narzędzie do robienia dziur; sztychulec'; rejestr.: SSt-szew.
- iler** 'narzędzie szewskie do gładzenia podeszwy'; rejestr.: SWil-u szewców, SW-szew.
- kantmaszyna** 'narzędzie do ścieniania skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- kanzecer** 'żelazo do nadawania glansu skórze na obcasach'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew.
- kedermaszyna** 1. 'narzędzie szewskie, ucinarka (rzemieni)'; rejestr.: SSt-szew. 2. 'narzędzie szewskie, odcinarka (obcasów)'; rejestr.: SSt-szew.
- kleszcze** 'szczypce szewskie'; rejestr.: SR-szew., gw.
- klin** 'część ruchoma kopyta'; rejestr.: SW-szew.
- kloc** 'kawał żelaza do wbijania dużych gwoździ w obuwie'; rejestr.: SR-szew. praw.
- kloc sztorcowy** 'kawał żelaza do wbijania dużych gwoździ w obuwie'; rejestr.: SR-szew. gw.
- knaflik** 'narzędzie szewskie'; rejestr.: SW-gw.

- knębulec** 'narzędzie szewskie'; rejestr.: SW-gw.
- knyp** 'krzywy, krótki nóż szewski, spiczasto zakończony'; rejestr.: SW-szew., SJPD-rzem., SJPSz-rzem., USJP-rzem., SGP (**knyś** rejestr.: SW-gw./**gnep** rejestr.: SW-mało używany/**gnib** rejestr.: SW-mało używany/**gnip** rejestr.: SWil, SW-gw./**gnyb** rejestr.: SW-mało używany/**gnyp** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-gw., SJPD-gw., SR-szew., gw., unikać/**gnypel** rejestr.: SR-szew. gw. unikać)
- knypek** 'niewielki knyp, czyli krzywy, krótki nóż szewski, spiczasto zakończony'; rejestr.: SW-gw.
- kobelicze** 'ławka lub stołek w warsztacie szewskim'; rejestr.: IT
- kolanko** 'drewienko, które szewc podkłada na kolanie pod trzewik, gdy go szyje'; rejestr.: SWil-u szewców, SW
- kopyto** 'narzędzie szewskie z twardego drewna, metalu lub tworzywa sztucznego, w kształcie ludzkiej stopy, służące do wyrobu obuwia i nadania mu odpowiedniego kształtu'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SR-szew., praw. (**kopył** rejestr.: SW-prow./**kopydło** rejestr.: SS, S XVI)
- kowadelko** 'narzędzie do przytrzymywania obuwia w czasie naprawy'; rejestr.: SSt-szew.
- koza** 'wyciśnik brzegów obcasów; żelazo do nadawania glansu skórze na obcasach'; rejestr.: SSt-szew.
- kółko** 'narzędzie żelazne do wygładzania dziurek w skórze'; rejestr.: SW-szew.
- krajak** 'nóż szewski'; rejestr.: SR-szew. gw.
- krajarka** 'urządzenie do wykrawania wzorów ze skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- krajc** 'narzędzie szewskie, kowadelko'; rejestr.: SSt-szew.
- krancafajla** 'narzędzie do gładzenia skóry w obuwiu'; rejestr.: SSt-szew.
- kranccfel** 'narzędzie do obrównywania podeszwy'; rejestr.: SWil, SW
- kranraszpil** 'narzędzie do obrównywania podeszwy'; rejestr.: SWil, SW, SSt-szew. (**kramraszpil** rejestr.: SWil)
- krawalnica** 'deska lipowa albo olszowa, na której szewc przykrawa skórę'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD
- krawalnik** 'nóż szewski bez trzonka do krajania skór'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD (**krawacz** rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD)
- krawędnik** 'rodzaj noża'; rejestr.: SSt-szew.
- kroilnica** 'deska lipowa albo olszowa, na której szewc przykrawa skórę'; rejestr.: SWil, SW-mało używany
- kula na warsztacie szewckim** 'bania szklana napełniona wodą i zawieszona przed płomieniem światła dla jego spotęgowania'; rejestr.: SW
- kulis** 'żelazko do wypalania szlaku na podeszwie, do nadawania glansu kantom obuwia na podeszwie'; rejestr.: SW-szew.
- kwerot** 'długie szydło używane przy przyszywaniu podeszwy'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew., SR-szew. gw. unikać (**kwesort** rejestr.: SWil)
- lochcangi** 'narzędzie do robienia dziur w skórze, dziurkacz ręczny'; rejestr.: SR-szew., gw. unikać
- lochcążki** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SR-szew., gw. unikać
- łapka** 'narzędzie do gładzenia obcasów'; rejestr.: SWil-u szewców, SW-szew.
- łub** 'część ruchoma kopyta, które się znajduje między obcasem a podeszwą'; rejestr.: SW-szew.

- łyżka** 'rodzaj pilnika, raszpli do wyskrobywania wewnątrz obuwia wyrastających ćwieków'; rejestr.: SW-szew.
- mazak** 'mała szczoteczka z trzonkiem służąca do rozsmarowania pasty, np. na obuwiu'; rejestr.: SW-gw., SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- młotek szewski** 'rodzaj młotka używanego przez szewców przy wyrobieniu obuwia'; rejestr.: SW, SJPD, SR-szew., SJPSz, USJP (**młotek szewiecki** rejestr.: SWil)
- moletka** 'narzędzie do oznaczania, wyciskania wzoru na skórze'; rejestr.: SR-szew., gw.
- mulsza** 'narzędzie do krojenia skóry używane przez szewców warszawskich w XVII-XVIII wieku'; rejestr.: IT
- nabłyszczarka** 'maszyna do nabłyszczania butów'; rejestr.: SSt-szew.
- nacieracz** 'drewno do polerowania podeszwy obuwia'; rejestr.: SSt-szew.
- nacinarka** 'urządzenie do wycinania detali ze skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- nakładki** 'jedna albo więcej skór, które się kładzie na wierzchu kopyta'; rejestr.: SSt-szew.
- nakłuwak** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SSt-szew., SR-szew., gw.
- nakłuwak mały** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SSt-szew.
- narzędzie** 'ogół narzędzi szewca'; rejestr.: SSt-szew.
- nastka** 'część kopyta szewskiego'; rejestr.: SW-gw.
- nożyk** 'narzędzie służące do krajania, cięcia, itp., przede wszystkim skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- nóż do skóry** 'rodzaj noża'; rejestr.: SR-szew.
- nóż dwoinowy** 'krzywy, krótki nóż szewski, spiczasto zakończony; gnyp'; rejestr.: SR-szew., praw.
- nóż szewski** 'rodzaj noża'; rejestr.: SR-praw. szew, SJPSz, USJP
- obcążki** 'szczypce szewskie'; rejestr.: SR-gw.
- obcęgi szewskie** 'rodzaj obcęgow'; rejestr.: SW, SSt-szew., (**obcęgi szewieckie** rejestr.: SWil)
- obuch (młotka)** 'część młotka, którą się uderza jakiś przedmiot'; rejestr.: SSt-szew.
- odcinarka (obcasów)** 'maszyna szewska służąca do odcinania części obuwia'; rejestr.: SSt-szew.
- opuszczka** 'narzędzie rogowe, które szewc podkłada pod podeszwę, kiedy ją ma opuszczać, tj. okrawać krawalnikiem'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- pasek ze skóry lub taśmy do podtrzymywania obuwia** 'pasek rzemieniny, za pomocą którego szewc, robiąc but, przytrzymuje go nogą'; rejestr.: SR-szew., praw.
- pochwa** 'kawalek skóry, którym szewcy nóż obwijają'; rejestr.: SW-szew.
- pociągacz** 'pasek rzemieniny, za pomocą którego szewc, robiąc but, przytrzymuje go nogą'; rejestr.: SW-gw., SJPD
- pocięgiel** 'pasek rzemieniny, za pomocą którego szewc, robiąc but, przytrzymuje go nogą'; rejestr.: Linde, SWil-szewc, SW-szew., SJPD, SR-szew., gw., unikać
- prawidelko** 'niewielkie prawidło, czyli forma z drewna lub metalu, o kształcie stopy ludzkiej, wkładana do butów dla utrzymania fasonu; przyrząd do formowania butów'; rejestr.: Linde, SWil-u szewców, SW, SJPD
- prawidło** 'forma z drewna lub metalu, o kształcie stopy ludzkiej, wkładana do butów dla utrzymania fasonu; przyrząd do formowania butów'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil-u szewców, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.

- prawidło do butów trójczłonowe dawnego typu** 'przyrząd służący do formowania butów, rodzaj prawidła'; rejestr.: SR-szew.
- prawidło szewskie drewniane do butów z cholewami** 'przyrząd służący szewcowi do wyprostowania cholew, rodzaj prawidła'; rejestr.: SW
- przymiar** 'przyrząd do wyznaczania części obuwia'; rejestr.: SR-gw., szew.
- pucholc** 'narzędzie do gładzenia obcasów'; rejestr.: SW-szew.
- radelko** 'narzędzie do oznaczania, wyciskania wzoru na skórze'; rejestr.: SR-szew.
- randmesser** 'rodzaj noża'; rejestr.: SSt-szew., SGP (**rantmesser** rejestr.: SW-szew.)
- raszpla** 'rodzaj pilnika do wygładzania skóry-części buta'; rejestr.: SSt-szew., SR (**raszpel** rejestr.: SR-szew., gw., unikać)
- rogowalniczka** 'kawał kości słoniowej do wygładzania podeszwy'; rejestr.: SW-szew.
- rolet** 'narzędzie do robienia kresek na bokach obcasa'; rejestr.: SW-szew.
- równiak brzeżny** 'narzędzie szewskie do obrównywania podeszwy'; rejestr.: SSt-szew.
- ryfel** 'narzędzie do oznaczania, wyciskania wzoru na skórze'; rejestr.: SR-szew., unikać, gw.
- rygowalnica** 'narzędzie kościane, którym szewc robotę wygładza'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- ryzmaszyna** 'urządzenie do wycinania detali ze skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- sczyszczarka** 'maszyna do nabłyszczania butów'; rejestr.: SSt-szew.
- skrobacz** 'szkło do gładzenia skóry'; rejestr.: SW, SSt-szew.
- stolek** 'mebel, na którym siadał szewc w warsztacie'; rejestr.: SSt-szew., SJPD
- stopa metalowa** 'przyrząd, na którym umieszczano buty w czasie ich naprawy'; rejestr.: SR-szew., praw.
- strug do obcasów** 'narzędzie do równania, obrównywania materiału i części obuwia'; rejestr.: SR-szew.
- strug zwykły** 'narzędzie do równania, obrównywania materiału i części obuwia'; rejestr.: SR-szew.
- szaber** 'szkło do gładzenia skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- szablon** 'przyrząd do wyznaczania części obuwia'; rejestr.: SR-szew., gw., unikać
- szaflik** 'wanienka do moczenia skór'; rejestr.: SW-gw.
- szarfsznyt** 'narzędzie do krajania, cięcia, itp., przede wszystkim skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- szarsznyt** 'żelazko do nadawania glansu kantom podeszw w obuwiu szytym'; rejestr.: SW-szew.
- szczypcy do zaginania oczek** 'narzędzie do zaginania części obuwia'; rejestr.: SR-szew.
- szczypcy szewskie** 'obcęgi do ściągania, naciągania skóry'; rejestr.: SR-szew., praw.
- szczypcy szewskie wygięte** 'obcęgi do ściskania, naciągania skóry'; rejestr.: SR-szew.
- sznajdmaszyna** 'krajarka, obcinarka obcasów'; rejestr.: SSt-szew. (**śnajdmaszyna** rejestr.: SSt-szew.)
- szpic** 'długie szydło używane przy przy szywaniu podeszwy'; rejestr.: SR-szew., gw., unikać
- szpicknoch** 'kość do wychylania butów'; rejestr.: SWil, SW
- szpilard** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SSt-szew.
- szpilardzik** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SSt-szew. (**špilardzik** rejestr.: SSt-szew.)

- sztanca** 'urządzenie do wykrawania odpowiedniego kształtu skóry'; rejestr.: SSt-szew. (**sztance** rejestr.: SSt-szew./**šťanca**, **šťance** rejestr.: SSt-szew.)
- sztancmaszyna** 'urządzenie do wykrawania odpowiedniego kształtu skóry'; rejestr.: SSt-szew. (**šťancmaszyna** rejestr.: SSt-szew./**stancmaszyna** rejestr.: SSt-szew.)
- sztuper** 'żelazko jak szydło, z rozdwojonym koniuszczkiem do wygniatania w podeszwie szeregu kropek naśladowujących szew'; rejestr.: SW-szew. (**sztupert** rejestr.: SSt-szew.)
- sztuperek** 'niewielki sztuper, czyli żelazko jak szydło, z rozdwojonym koniuszczkiem do wygniatania w podeszwie szeregu kropek naśladowujących szew'; rejestr.: SW
- szybelhak** 'haczyk do wyjmowania kopyta z obuwia'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew. (**šťybelhak** rejestr.: SSt-szew.)
- szytych** 'narzędzie szewskie do wyrzynania deseni na skórze'; rejestr.: SW-szew.
- szytychcyjer** 'narzędzie szewskie'; rejestr.: SSt-szew. (**šťytychcyjer** rejestr.: SSt-szew.)
- szytychulec** 1. 'przyrząd do naszywania cholew'; rejestr.: SW-szew., gw. 2. 'listewka, którą szewc na kolanie podkłada do przyszywania butów'; rejestr.: Linde, SWil, SW-szew. 3. 'spiczaste narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SW-szew. (**šťytychulec** rejestr.: SSt-szew.)
- szytychzecer** 'żelazko do wypalania nosków w obuwiu'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew. (**šťytychzecer** rejestr.: SSt-szew.)
- szulajsta** 'narzędzie szewskie z twardego drewna, metalu lub tworzywa sztucznego, w kształcie ludzkiej stopy, służące do wyrobu obuwia i nadania mu odpowiedniego kształtu; kopyto'; rejestr.: SR-szew., gw., unikać
- szwejca** 'narzędzie szewskie w postaci metalowego kolca osadzonego na trzonku, służące do przekłuwania twardego materiału, zwykle skóry; szydło'; rejestr.: SSt-szew.
- szwieckie kopyto** 'narzędzie szewskie z twardego drewna, metalu lub tworzywa sztucznego, w kształcie ludzkiej stopy, do wyrobu obuwia i nadania mu odpowiedniego kształtu'; rejestr.: SS
- szydło** 'narzędzie szewskie w postaci metalowego kolca osadzonego na trzonku, służące do przekłuwania twardego materiału, zwykle skóry'; rejestr.: SSt-szew., Linde
- szydło czworograniaste szewskie** 'rodzaj szewskiego szydła'; rejestr.: Linde, SW
- szydło dublowe** 'długie szydło używane przy przyszywaniu podeszwy'; rejestr.: SR-szew., gw.
- szydło gwoździowe** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SR-szew., praw.
- szydło płaskie** 'długie szydło używane przy przyszywaniu podeszwy'; rejestr.: SR-szew., gw.
- szydło podeszwowe** 'długie szydło używane przy przyszywaniu podeszwy'; rejestr.: SSt-szew.
- szydło proste** 'długie szydło używane przy przyszywaniu podeszwy'; rejestr.: SR-szew., praw.
- szydło szewskie** 'narzędzie szewskie do przekłuwania i szycia butów'; rejestr.: SR-szew.
- špilart** 'szydło szewskie, czyli narzędzie do przekłuwania i szycia butów'; rejestr.: Linde, SW (**špilart** rejestr.: Linde, SW/**špilar** rejestr.: SW-gw./**špilard** rejestr.: SW)
- špilorek** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SR-szew., unikać

- tarnik** 'rodzaj pilnika do wygładzania skóry, używany przez szewców'; rejestr.: SSt-szew.
- tarnik szewski** 'rodzaj pilnika do wygładzania skóry, części buta'; rejestr.: SR-szew., praw.
- tarnik szewski łyżkowy** 'rodzaj pilnika do wygładzania skóry, części buta'; rejestr.: SR-szew.
- ucinaraka (rzemieni)** 'ucinaraka rzemieni'; rejestr.: SSt-szew.
- ukośnica** 'urządzenie do skośnego ścienniania skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- walcarka** 'urządzenie do rozprostowania skóry, do wyciągnięcia z niej wilgoci'; rejestr.: SSt-szew.
- walcmaszyna** 'urządzenie do rozprostowania skóry, do wyciągnięcia z niej wilgoci'; rejestr.: SSt-szew. (**walkmaszyna** rejestr.: SSt-szew.)
- wastęgiel** 'stolik szewski'; rejestr.: SW-gw.
- wycinarka** 'maszyna do wykrawania odpowiedniego kształtu skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- wygniatacz ściągów** 'żelazko jak szydło, z rozdwojonym koniuszeczkiem do wygniatacia w podeszwie szeregu kropek naśladowujących szew'; rejestr.: SSt-szew.
- wykałaczyk** 'żelazko jak szydło, z rozdwojonym koniuszeczkiem do wygniatacia w podeszwie szeregu kropek naśladowujących szew, sztupek'; rejestr.: Linde-u szewca, SWil, SW-szew.
- wykrój** 'rodzaj urządzenia, za pomocą którego wykrawany jest odpowiedni kształt skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- wypustnik** 'narzędzie szewskie'; rejestr.: SSt-szew.
- wzornik** 'przyrząd do wyznaczania części obuwia'; rejestr.: SR-szew., praw.
- zbój** 'kawał żelaza do wbijania dużych gwoździ w obuwie; kloc'; rejestr.: SW-szew., SR-szew. gw.
- znaczek** 'szydło do znaczenia miejsc na dziurki do ćwieków'; rejestr.: SW-szew.
- znacznik ściągów** 'żelazko do wypalania nosków w obuwiu; sztychcecer'; rejestr.: SSt-szew.
- zydel** 'mebel, na którym siedział szewc w warsztacie'; rejestr.: SW, SSt-szew.
- zydelek** 'niewielki mebel, na którym siedział szewc w warsztacie'; rejestr.: SW (**zedelek** rejestr.: SW-mało używany)
- żelazko** 'żelazko szewskie do rozprowadzania wosku po krawędziach podeszwy'; rejestr.: SR-szew., praw., gw.

5.6. Nazwy czynności

- ambrować** 'nadawać skórze większą powierzchnię i zawartość przez uderzanie młotkiem'; rejestr.: SSt-szew.
- czyszczenie** 'czyszczenie butów po ich zrobieniu'; rejestr.: SSt-szew.
- czyszczony** 'but czyszczony po zrobieniu'; rejestr.: SSt-szew.
- czyścić** 'czyścić but po jego zrobieniu'; rejestr.: SSt-szew.
- ćwiekować** 'naciągać cholewkę na kopyto szczypcami'; rejestr.: SR-szew., gw.
- ćwiekowany** 'nabijany ćwiekami'; rejestr.: SSt-szew. (**ćwioczowany** rejestr.: SSt-szew.)
- dublować** 'przyszywać podeszwę do pasa, stanowiącego fundament buta'; rejestr.: SW-szew. (**tuplować** rejestr.: SW-gw.)

- dublowanie** 'przyszywanie podeszwy do pasa, stanowiącego fundament buta'; rejestr.: SW. (**tuplowanie** rejestr.: SW-gw.)
- dublówka** 1. 'obszycie naokoło klinika u trzewika damskiego'; rejestr.: Lin-de, SW-mało używany (**duplówka** rejestr.: Linde, SW-mało używany) 2. 'dublowanie, czyli przyszywanie podeszwy do pasa, stanowiącego fundament buta'; rejestr.: SW-szew.
- falcować** 'ścinać skórę w celu nadania jej odpowiedniej grubości'; rejestr.: SSt-szew.
- falcowanie** 'ścinięcie skóry w celu nadania jej odpowiedniej grubości'; rejestr.: SSt-szew.
- falcowany** 'o skórze: ścieniania, strugana w celu nadania jej grubości'; rejestr.: SSt-szew.
- flekować** 'dawać fleki, podbijać obcasy flekami'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew. (**flikować** rejestr.: SSt-szew./**poflekować** rejestr.: SW)
- flekowanie** 'dawanie fleków, łatanie'; rejestr.: SW, SSt-szew. (**poflekowanie** rejestr.: SW/**flikowanie** rejestr.: SSt-szew.)
- flekowany** 'łatany'; rejestr.: SSt-szew. (**flikowany** rejestr.: SSt-szew.)
- futrować** 'wyłożyć wewnątrz buta skórka; dawać podszewkę do obuwia'; rejestr.: SWil, SSt-szew.
- futrowany** 'wyłożony futrem'; rejestr.: SW, SSt-szew.
- gryzplować** 'wykonywać wzorek w obuwii pasowym w przedstopiu na pasie na zewnątrz obuwia'; rejestr.: SSt-szew.
- hamrować** 'nadawać skórze większą powierzchnię i zawartość przez uderzenie młotkiem'; rejestr.: SSt-szew.
- intermować** 'dawać, przyszywać intermy; interma to tasiemka, pasek skórzany, przyszywany na szwie, dla mocy, skóra wyściełająca wewnątrz cholewy około kostki'; rejestr.: SW-szew.
- intermowanie** 'dawanie, przyszywanie intermy; interma to tasiemka, pasek skórzany, przyszywany na szwie, dla mocy, skóra wyściełająca wewnątrz cholewy około kostki'; rejestr.: SW
- klesować** 'glansować blanka albo brzegi podeszwy galantem'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew. (**klosować** rejestr.: SW-szew., SSt-szew.)
- klesowanie** 'glansowanie blanków albo brzegów podeszwy galantem'; rejestr.: SW, SSt-szew. (**klosowanie** rejestr.: SW, SSt-szew.)
- klesowany** 'będący w trakcie nadawania połysku'; rejestr.: SSt-szew. (**klosowany** rejestr.: SSt-szew.)
- lasować** 'obszywać brzegi cholewy wypuszczonej na zewnątrz częścią skórki wewnętrznej'; rejestr.: SW-szew. (**polasować** rejestr.: SW-szew.)
- lasowanie** 'obszywanie brzegów cholewy wypuszczonej na zewnątrz częścią skórki wewnętrznej'; rejestr.: Linde-u szewca, SW (**polasowanie** rejestr.: SW)
- łatanie** 'dawanie fleków'; rejestr.: SSt-szew.
- łatany** 'flekowany'; rejestr.: SSt-szew.
- nabłyszcząć** 'glansować blanka albo brzegi podeszwy galantem'; rejestr.: SSt-szew.
- nabłyszczanie** 'glansowanie blanka albo brzegów podeszwy galantem'; rejestr.: SSt-szew.
- nabłyszczony** 'mający połysk, błyszczący się'; rejestr.: SSt-szew.
- naliczko** 'sposób wykonania obuwia ze skóry o gładkim i połyskującym licu'; rejestr.: IT
- ociągać** 'naciągać cholewkę na kopyto szczypcami'; rejestr.: SR-szew.

- odkoływanie** 'robienie sztychów w butach myśliwskich wyraźniejszymi'; rejestr.: SWil, SW
- pikować** 'przybijając podeszwę do przyszwę kołkami'; rejestr.: SW-gw.
- pikowanie** 'przybijanie podeszwy do przyszwę kołkami'; rejestr.: SW
- podbić** 'obuwić; to nabić czym jego podeszwy'; rejestr.: SW, SWil, SJPSz (**podbijać** rejestr.: SWil, SW)
- podeszwić** 'przybijać nową zelówkę'; rejestr.: SSt-szew. (**podpodeszwić** rejestr.: SSt-szew.)
- podeszwienie** 'przybijanie nowej zelówki'; rejestr.: SSt-szew. (**podpodeszwienie** rejestr.: SSt-szew.)
- podeszwiony** 'mający przybitą zelówkę'; rejestr.: SSt-szew. (**podpodeszwiony** rejestr.: SSt-szew.)
- podszewka** 'przybicie nowej zelówki'; rejestr.: S XVI
- podszyc** 'przybić nowe zelówki'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil
- podszyc buty** 'dać do nich podszycie'; rejestr.: SW
- przepasować** 'źle dopasować buty'; rejestr.: SW-szew.
- przepasowanie** 'źle dopasowanie butów'; rejestr.: SW
- przygotowanie** 'przygotowanie warsztatu, narzędzi i materiałów do pracy'; rejestr.: SSt-szew.
- przyrychtowanie** 'przygotowanie warsztatu, narzędzi i materiałów do pracy'; rejestr.: SSt-szew.
- przszycie** 'być może naprawa obuwia'; rejestr.: S XVI
- pućować** 'czyścić buty po ich zrobieniu'; rejestr.: SSt-szew.
- pućowanie** 'czyszczenie butów po ich zrobieniu'; rejestr.: SSt-szew.
- pućowany** 'czyszczony but po zrobieniu'; rejestr.: SSt-szew.
- rantona (robota)** 'przyszywanie pasa do podeszwy'; rejestr.: SSt-szew.
- remplować** 'miętosić szew, aby go po sprasowaniu nie było znać wiele'; rejestr.: SW-szew., kraw.
- remplowanie** 'miętoszenie szwu, aby go po sprasowaniu nie było znać wiele'; rejestr.: SW
- robota (pasowa)** 'przyszywanie pasa do podeszwy'; rejestr.: SSt-szew.
- rozbić buty** 'rozepchać, rozszerzyć buty na specjalnym kopycie'; rejestr.: SW, SJPD-fraz, SJPSz, USJP-rzem. (**rozbijać buty** rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.)
- rozdawając** 'dzielić skórę na dwie warstwy'; rejestr.: SSt-szew.
- rozdawanie** 'dzielenie skóry na dwie warstwy'; rejestr.: SSt-szew.
- rozdawany** 'rozcinany na dwie części'; rejestr.: SSt-szew.
- szyszcząć** 'nabłyszcząć buty'; rejestr.: SSt-szew.
- szyszczanie** 'nabłyszczanie butów'; rejestr.: SSt-szew.
- sklepać** 'nadawać skórze większą powierzchnię i zawartość przez uderzanie młotkiem'; rejestr.: SSt-szew.
- sklesować** 'sprasować skórę, wygładzić ją ambosem'; rejestr.: SSt-szew.
- sklesowanie** 'sprasowanie skóry, wygładzenie jej ambosem'; rejestr.: SSt-szew.
- sklesowany** 'wygładzony, mający gładką powierzchnię'; rejestr.: SSt-szew.
- stopować** 'przybić nową zelówkę'; rejestr.: SSt-szew. (**podstopować** rejestr.: SSt-szew.)
- stopowanie** 'przybicie nowej zelówki'; rejestr.: SSt-szew.
- stopowany** 'mający przybitą zelówkę'; rejestr.: SSt-szew.
- strugać** 'ścinać skórę w celu nadania jej odpowiedniej grubości'; rejestr.: SSt-szew.

- struganie** 'ścinięcie skóry w celu nadania jej odpowiedniej grubości'; rejestr.: SSt-szew.
- strugany** 'o skórze: ścieniania, strugana w celu nadania jej grubości'; rejestr.: SSt-szew.
- szewcować** 'być szewcem, wykonywać zawód szewca'; rejestr.: SJPD-rzad.
- szpaltować** 'dzielić skórę na dwie warstwy'; rejestr.: SSt-szew. (**špaltować** rejestr.: SSt-szew.)
- szpaltowanie** 'dzielenie skóry na dwie warstwy'; rejestr.: SSt-szew. (**špaltowanie** rejestr.: SSt-szew.)
- szpaltowany** 'dzielony na dwie warstwy'; rejestr.: SSt-szew. (**špaltowany** rejestr.: SSt-szew.)
- szpilkować** 'przybijać drewnianymi szpilkami zelówkę do buta'; rejestr.: SJPD-rzem., SJPSz-rzem., USJP-rzem.
- szpilkowanie** 'przybijanie drewnianymi szpilkami zelówki do buta'; rejestr.: SJPD
- sztancować** 'wycinać skórę za pomocą sztancy'; rejestr.: SR-szew., gw.
- sztuprować** 'wyciskać sztuperkiem na podeszwie szereg kropek naśladowujących szew'; rejestr.: SW-szew.
- sztuprowanie** 'wyciskanie sztuperkiem na podeszwie szeregu kropek naśladowujących szew'; rejestr.: SW
- szyftować** 'nabijać ćwiekami, szyftami'; rejestr.: SSt-szew. (**štyftować** rejestr.: SSt-szew.)
- szyftowanie** 'nabijanie ćwiekami, szyftami'; rejestr.: SSt-szew. (**štyftowanie** rejestr.: SSt-szew.)
- szyftowany** 'nabijany ćwiekami, szyftami'; rejestr.: SSt-szew. (**štyftowany** rejestr.: SSt-szew.)
- szuwaksować** 'czyścić, smarować czarną pastą obuwie przed wyglansowaniem'; rejestr.: SW, SJPD-daw., SGWar (**zaszuwaksować** rejestr.: SW/**szuwaksować** rejestr.: SW-gw./**wysuwaksować** rejestr.: SW-gw./**wyszuwaksować** rejestr.: SW)
- szuwaksowanie** 'czyszczenie, smarowanie czarną pastą obuwia przed wyglansowaniem'; rejestr.: SW (**zaszuwaksowanie** rejestr.: SW/**szuwaksowanie** rejestr.: SW-gw./**wysuwaksowanie** rejestr.: SW-gw./**wyszuwaksowanie** rejestr.: SW)
- szwarcować** 'czyścić, smarować czarną pastą obuwie przed wyglansowaniem'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**wyszwarcować** rejestr.: SW-gw.)
- szwarcowanie** 'czyszczenie, smarowanie czarną pastą obuwia przed wyglansowaniem'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**wyszwarcowanie** rejestr.: SW-gw.)
- špaltówka** 'rozdawianie skóry'; rejestr.: SSt-szew.
- usarska robota** 'w cechach szewskim i krawieckim wykonywanie wyrobów noszonych w męskim ubiorze narodowym'; rejestr.: IT
- wiksować** 'czyścić, smarować czarną pastą obuwie przed wyglansowaniem'; rejestr.: SW-gw., SGP-wych. z użycia (**wywiksować** rejestr.: SW-gw.)
- wiksowanie** 'czyszczenie, smarowanie czarną pastą obuwia przed wyglansowaniem'; rejestr.: SW (**wywiksowanie** rejestr.: SW-gw.)
- wycinać** 'wycinać skórę za pomocą sztancy'; rejestr.: SR-szew., praw.
- wygładzać** 'sprasować skórę, wygładzić ją ambosem'; rejestr.: SSt-szew.
- wygładzanie** 'sprasowanie skóry, wygładzenie jej ambosem'; rejestr.: SSt-szew.
- wygładzony** 'mający gładką powierzchnię'; rejestr.: SSt-szew.
- wyłożyć** 'wyłożyć wnętrze buta skórą; futrować'; rejestr.: SSt-szew.
- wysyłać na kurpie** 'zbierać na śmietnikach stare buty, odpadki skór itp. i

- używać tych rzeczy do reperacji';
rejestr.: SGWar
- zaszczecić** 'założyć szczecinę'; rejestr.:
SW-szew.
- zebrać liczko** 'usunąć naturalną wierz-
chnią powierzchnię skóry'; rejestr.:
SW-szew. (**zbierać** rejestr.: SW/
zbierować rejestr.: SW-gw.)
- zebranie** 'usunięcie naturalnej wierz-
chniej powierzchni skóry'; rejestr.:
SW (**zbieranie** rejestr.: SW/**zbiero-
wanie** rejestr.: SW-gw.)
- zelować** 1. 'podbijać buty kawałkiem
skóry'; rejestr.: SJPD, SJPSz,
USJP-rzem. 2. 'przybijać nową zel-
ówkę'; rejestr.: SW, SSt-szew.,
SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**zolo-
wać** rejestr.: SSt-szew., SGP-
wych. z użycia/**zyłować** rejestr.:
SSt-szew./ **nazelować** rejestr.: SW/
podselować rejestr.: Linde, SWil,
SW-mało używany/**podzelować** re-
jestr.: Linde, SWil, SW, SSt-szew.,
- SJPD, SJPSz, USJP-rzem./**podzy-
łować** rejestr.: Linde, SWil, SW-
mało używany)
- zelowanie** 1. 'przybijanie nowej zelów-
ki'; rejestr.: SW, SSt-szew., SJPD,
SJPSz (**podzyłowanie** rejestr.: SW/
zyłowanie rejestr.: SSt-szew./**naze-
łowanie** rejestr.: SW/**zolować** re-
jestr.: SSt-szew./**podselowanie** re-
jestr.: SW-mało używany/**podzelo-
wanie** rejestr.: SW, SSt-szew., SJPD)
2. 'podbijanie butów kawałkiem
skóry'; rejestr.: SJPD, SJPSz
- zelowany** 'mający przybitą zelówkę';
rejestr.: SSt-szew. (**podzelowany**
rejestr.: SSt-szew./**zyłowany** re-
jestr.: SSt-szew./**zolowany** rejestr.:
SSt-szew.)
- zębować** 'wykonywać wzorek w obu-
wii pasowym w przedstapiu na
pasie na zewnątrz obuwia'; rejestr.:
SSt-szew.

5.7. Nazwy materiałów

- ćwieczek** 'nieduży ćwiek, czyli szewska
szpilka drewniana do przybijania
podeszw'; rejestr.: SJPD, SJPSz,
USJP-rzem.
- ćwiek** 1. 'gwóźdź z drutu'; rejestr.: SR-
szew. gw. 2. 'szewska szpilka
drewniana do przybijania po-
deszw'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz,
USJP-rzem., SSt-szew.
- ćwioczki (male)** 'gwóźdź cięty z bla-
chy'; rejestr.: SSt-szew.
- ćwiok** 'ćwiek o szerokim, płaskim
łębku, do podeszw'; rejestr.: SW-
gw., SR-szew., gw., unikać
- gwoździe do butów do wspinaczki wy-
sokogórskiej** 'rodzaj gwoździ uży-
wanych przez szewców'; rejestr.:
SR-szew.
- gwoździe podeszwowe** 'rodzaj gwoździ
używanych przez szewców'; re-
jestr.: SR-szew.
- gwóźdź cięty z blachy** 'rodzaj gwoździa
używanego przez szewców'; re-
jestr.: SR-szew., praw.
- gwóźdź z drutu** 'rodzaj gwoździa uży-
wanego przez szewców'; rejestr.:
SR-szew., praw.
- holcsztyft** 'drewniany gwóźdź szewski
do przybijania podeszw i obca-
sów; kołek drewniany'; rejestr.:
SR-szew., gw. unikać
- kołek** 'drewniany gwóźdź szewski do
przybijania podeszw i obcasów';
rejestr.: SW, SJPD, SJPSz-rzem.,
USJP-rzem.
- kołek szewski** 'rodzaj kołka stosowane-
go do wyrobu obuwia'; rejestr.: SR
- kołek szewski drewniany** 'rodzaj kołka
stosowanego do wyrobu obuwia';
rejestr.: SR
- pinka** 'szewska szpilka drewniana do
przybijania podeszw'; rejestr.: SW-
gw. (**penka** rejestr.: SW-gw.)

podkówka 'gwóźdź, ćwieczek do przybijania butów'; rejestr.: S XVI

ryszpa 'początek dratwy od strony szczeciny'; rejestr.: SW-szew., gw. (**ryspa** rejestr.: SW-gw.)

szpilka 'drewniany ćwieczek używany przy wyrobie obuwia, zwykle do przybijania podeszwy'; rejestr.: SW, SJPD, SR-gw., szew, SJPSz, USJP-rzem. (**špilka** rejestr.: SW)

sztyfcik 'niewielki sztyft, czyli cienki gwoździć z małą, płaską główką lub bez główki, także ćwieczek drewniany'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SSt-szew., SJPD, SJPSz (**štyfcik** rejestr.: SSt-szew.)

sztyft 1. 'gwoździć cięty z blachy'; rejestr.: SR-szew., gw., unikać

2. 'cienki gwoździć z małą, płaską główką lub bez główki, także ćwieczek drewniany'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SR-szew., gw. unikać, SJPD, SJPSz, USJP-techn. (**štyft** rejestr.: SSt-szew.)

teks 'rodzaj gwoździć używanego przez szewców; gwoździć cięty z blachy'; rejestr.: SSt-szew., SR-szew., gw.

teks maszynowy 'rodzaj gwoździć używanego przez szewców; gwoździć z drutu'; rejestr.: SR-szew., gw.

teks ręczny 'rodzaj gwoździć używanego przez szewców; gwoździć cięty z blachy'; rejestr.: SR-szew., gw.

zołćwiek 'gwoździć z dużym płaskim łbem'; rejestr.: SR-szew., gw., unikać

5.8. Nazwy miar

bal 'szerokość buta pod palcami'; rejestr.: SW-szew., SR-szew. gw.

całówka 'narzędzie do mierzenia długości'; rejestr.: SR-szew. gw.

centymeter 'narzędzie do mierzenia długości'; rejestr.: SR-szew. gw. unikać

kompas 'miara, używana przez szewców na obuwie'; rejestr.: Linde, SW-mało używany

łokciówka 'narzędzie do mierzenia długości'; rejestr.: SR-gw., szew.

miarka szewska 'narzędzie do mierzenia'; rejestr.: SR-szew.

5.9. Nazwy substancji

ambos 'rozpalone żelazo, na którym szewcy topią czarny wosk do czernienia obcasów'; rejestr.: SW-szew. (**ambus** rejestr.: SW-szew.)

berlajm 'klej z nówek ciętych używany przez szewców'; rejestr.: SW, SSt-szew., SR-szew. gw., unikać

birlajm 'rodzaj kleju używanego przez szewców'; rejestr.: SSt-szew.

błyszcz 'czarna pasta do butów, czyli masa o półstałej zazwyczaj konsystencji, będąca mieszaniną określonych substancji, o zastosowaniu zależnym od składników; jednym z rodzajów pasty jest pasta do butów'; rejestr.: SW

czernidło 'czarna pasta służąca do czernienia butów'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz., SSt-szew. (**czyrnidło**, rejestr.: S XVI **czyrznidło**, rejestr.: S XVI **czyrznidło** rejestr.: S XVI/**czyrznidło** rejestr.: SW-starop./**czyrznidło** rejestr.: SW-starop.)

czernidło szewckie 'czarna pasta służąca do czernienia butów'; rejestr.: SW-mało używany (**czernidło sz(e)wieckie (a szewcze)** rejestr.: S XVI)

gotalina 'pasta do butów'; rejestr.: SGP-przestarz.

kleber 'mieszanina ciał białkowatych (glutenów), znajdujących się w ziarnkach zbóż, stanowiąca klej szewski'; rejestr.: SW-bot.

klej szewski 'substancja do klejenia używana przez szewców'; rejestr.: SR-praw.

klej z nóżek cielęcych 'substancja do klejenia używana przez szewców'; rejestr.: SSt-szew.

krajec 'rozpalone żelazo, na którym szewcy topią czarny wosk do czernienia obcasów'; rejestr.: SW-szew.

kwaśna woda 'kwas siarczany rozcieńczony używany przez szewców do rozpuszczania farby, którą kolorują podeszwy'; rejestr.: SW-szew.

lojek 'talk w proszku wsypywany do obuwia, aby łatwiej wchodziło'; rejestr.: SSt-szew.

lojek w proszku 'talk w proszku wsypywany do obuwia, aby łatwiej wchodziło'; rejestr.: SR-szew.

mastyka 'tłustość, smarowidło do butów'; rejestr.: SW-gw. (**maśtyki** rejestr.: SW-gw.)

pasta do butów 'masa o półstałej zazwyczaj konsystencji, będąca mieszaniną określonych substancji, stosowana do konserwowania butów'; rejestr.: SJPD, SSz, USJP

szuwaks 'czarna pasta do czernienia butów'; rejestr.: SWil, SW, SSt-szew., USJP-przestarz., SJPD-przestarz., SGWar, SGP-przestarz. (**siuwaks** rejestr.: SSt-szew./**szuwiks** rejestr.: SW-gw./**szwaks** rejestr.: SW-gw.)

szwarc 'czarna pasta do czernienia butów'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SSt-szew., SJPD-reg., USJP-przestarz. (**śwarc** rejestr.: SSt-szew.)

wiks 'czarna pasta służąca do czernienia butów'; rejestr.: SW-gw. (**wiksa** rejestr.: SW-gw., SGP-wych. z użycia/**wiksacz** rejestr.: SW-gw./**wyksa** rejestr.: SW-gw.)

5.10. Nazwy butów i ich części

5.10.1. Nazwy ogólne

alsztybel 'trzewik wysoki, bucik'; rejestr.: SW-gw.

amerykany 'buty, czyli wierzchnie okrycie stopy lub stopy i kostki, czasem również łydki, przeważnie skórzane, płócienne lub z tworzywa sztucznego z mocną, grubszą częścią spodnią (podeszwą), chroniącą stopę od obrażeń przy chodzeniu'; rejestr.: SGWar

apostoly 'ciężkie, niezgrabne buciska'; rejestr.: SW

babosze 'trzewiki tureckie, pantofle'; rejestr.: SWil, SW (**babusze** rejestr.: SWil, SW, SJPD-przestarz./**bambosze** rejestr.: SW-gw.)

baczmag 'gatunek obuwia, but, trzewik'; rejestr.: S XVI, S XVII,

Linde, SWil-nieuz., SW-starop. (**baczmaga** rejestr.: S XVII, SW-starop./**baćmag** rejestr.: SW-starop./**baćmagi**, **baszmaki** rejestr.: SW-gw.)

baćkory 'obszerne, niekształtne obuwie'; rejestr.: SW-gw.

bagańc 1. 'niezgrabne, obszerne obuwie'; rejestr.: SW-gw. (**bagańcze** rejestr.: SW-gw.)
2. 'duży, stary but'; rejestr.: SW-gw. (**bagańcze** rejestr.: SW-gw.)
3. 'sznurowany lub zapinany but z krótką cholewką, na niewysokim obcasie, trzewik'; rejestr.: SW-gw. (**bagańcze** rejestr.: SW-gw.)

berlacz 'wojłokowy lub futrzany but zimowy nakładany w czasie

- mrozów na zwykle obuwie'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD (**berleć** rejestr.: SW/**berlocie** rejestr.: SW-starop.),
- berlaczek** 'niewielki berlacz, czyli wołokowy lub futrzany bucik zimowy nakładany w czasie mrozów na zwykle obuwie'; rejestr.: SW, SJPD (**berlaczek** rejestr.: SJPD/**berlacik** rejestr.: SW-mało używany)
- berlaczysko** 'zgrubiałe o berlaczu, czyli wołokowym lub futrzanym bucie zimowym nakładanym w czasie mrozów na zwykle obuwie'; rejestr.: SW
- błysk** 'połysk nadawany obuwiu'; rejestr.: SSt-szew.
- błyszczący** 'cecha buta: mający połysk, blask'; rejestr.: SSt-szew.
- boczkorki** 'ciężki typu wschodniego, o płaskiej podeszwie, sięgające do kostek, noszone w XVI-XVII wieku'; rejestr.: MB (**bockorki** rejestr.: MB/**bockurki** rejestr.: MB)
- bosaki** 'obuwie przystosowane do noszenia na nagie stopy, sandał'; rejestr.: SJPD-pot.
- botek** 'ciepły bucik z filcową cholewką'; rejestr.: SJPD
- botforty** 'buty z wysokimi cholewami, nieco wyższymi z przodu, obecnie używane wyłącznie do jazdy konnej'; rejestr.: SW, SJPD
- bóćik** 'but z krótszymi cholewami, półbut'; rejestr.: Linde
- brodekin** 'but hiszpański, półbucik'; rejestr.: SWil, SW-mało używany
- buciczek** 'mały but, czyli wierzchnie okrycie stopy lub stopy i kostki, czasem również łydki, przeważnie skórzane, płócienne lub z tworzywa sztucznego z mocną, grubszą częścią spodnią (podeszwą), chroniącą stopę od obrażeń przy chodzeniu'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**bóćiczek** rejestr.: SW-mało używany)
- bucięta** 'małe buty, liche buty'; rejestr.: SW, SJPD
- bucik** 'but o krótkiej cholewce sznurowanej lub zapinanej'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- bucina** 'stary, znoszony, liche but'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**bóćina** rejestr.: SW-mało używany)
- bucior** 'duży, masywny but'; rejestr.: SW-gw., SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**buciar** rejestr.: SJPD)
- bucisko** 'stary, brzydki, niekształtny, wielki but'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**bóćisko** rejestr.: Linde, SW-mało używany)
- buciszczę** 'stary, brzydki but'; rejestr.: SW-gw.
- but** 'wierzchnie okrycie stopy lub stopy i kostki, czasem również łydki, przeważnie skórzane, płócienne lub z tworzywa sztucznego z mocną, grubszą częścią spodnią (podeszwą), chroniącą stopę od obrażeń przy chodzeniu'; rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**bot** rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, SW-gw., starop./**bót** rejestr.: S XVII, Linde, SW-mało używany)
- but kółkowy** 'obuwie o podeszwach przybijanych kółkami szewskimi (nieprzyszywanymi): buty, obuwie szpilekowe'; rejestr.: SJPD, USJP-rzem.
- but palony** 'buty z błyszczącymi cholewami, polerowane nad ogniem'; rejestr.: SJPD
- butek** 'mały but, czyli wierzchnie okrycie stopy lub stopy i kostki, czasem również łydki, przeważnie skórzane, płócienne lub z tworzywa sztucznego z mocną, grubszą częścią spodnią (podeszwą), chroniącą stopę od obrażeń przy chodzeniu'; rejestr.: SS, MB, S XVII, SWil, SW-gw., SJPD, USJP-pot. (**bóćik** rejestr.: Linde,

- SW-mało używany/**buciak** rejestr.: SW-gw./**bótek** rejestr.: Linde/**botek** rejestr.: S XVI, MB, SW/**bucik** rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPSz, SJPd, USJP)
- buty na paskach** 'buty na podwójnej podeszwie'; rejestr.: SW-gw.
- buty na przesuwkę** 'buty, z których każdy pasuje na obie nogi'; rejestr.: SW-gw.
- buty przesuwane** 'buty, z których każdy pasuje na obie nogi'; rejestr.: SW-gw.
- caliga** 'w inwentarzu z 1545 r. nogawice z tkaniny ze skórzanymi podeszwami'; rejestr.: IT
- capagi** 'niezgrabne, ordynarne, obuwie, rozchłapano buciska'; rejestr.: SW
- chantaly** 'obuwie rozdeptane, wielkie, najordynarniejsze'; rejestr.: SW-gw.
- choboty** 'rodzaj obuwia'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil-prze., SW-starop. (**chobuty** rejestr.: SW-mało używany/**czoboty** rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, SWil-posp. prow., SW-gw./**czaboty** rejestr.: SWil-posp., prow., SW-gw./**czobuty** rejestr.: SW-gw./**chorboty** rejestr.: SW-gw.)
- chodaczek** 1. 'lichy trzewik wykonany ze skóry lub innego materiału'; rejestr.: S XVII, SW, SJPd, SJPSz, USJP-przestarz. 2. 'mały chodak, czyli but ortopedyczny bez pięty, na podeszwach z drewna i na podwyższonym obcasie'; rejestr.: USJP
- chodaczyny** 'kiepskie chodaki, czyli liche trzewiki wykonane ze skóry lub innego materiału'; rejestr.: SW-gw.
- chodaczysko** 'zgrubiałe o chodaku, czyli lichym trzewiku wykonanym ze skóry lub innego materiału'; rejestr.: SW
- chodak** 1. 'lichy trzewik wykonany ze skóry lub innego materiału'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP-przestarz. (**chodaje** rejestr.: SW-gw./**chodaki** rejestr.: S XVI, MB, S XVII) 2. 'but ortopedyczny bez pięty, na podeszwach z drewna i na podwyższonym obcasie'; rejestr.: USJP-pot.
- cholewa** 'cały but, czyli wierzchnie okrycie stopy lub stopy i kostki, czasem również łydki, przeważnie skórzane, płócienne lub z tworzywa sztucznego z mocną, grubszą częścią spodnią (podeszwą), chroniącą stopę od obrażeń przy chodzeniu'; rejestr.: S XVI, S XVII
- ciapiary** 'chodaki, czyli liche trzewiki wykonane ze skóry lub innego materiału'; rejestr.: SW-gw.
- cichobiegi** 'miękkie obuwie domowe'; rejestr.: SW-rub.
- cichostępy** 'pantofle, pantofle domowe'; rejestr.: SWil, SW-żart., SJPd-przestarz. żart.
- ciżemka** 1. 'niewielka ciżma, czyli sznurowany lub zapinany but z krótką cholewką, na niewysokim obcasie'; rejestr.: SW 2. 'niewielka ciżma, czyli but z miękkiej skóry, płytki albo z niską cholewką, często o czubie wydłużonym i zakrzywionym do góry, noszony powszechnie w XII-XV wieku'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP-histor. (**czyżemka** rejestr.: SJPd)
- ciżma** 1. 'sznurowany lub zapinany but z krótką cholewką, na niewysokim obcasie; trzewik'; rejestr.: SW-gw. 2. 'but z miękkiej skóry, płytki albo z niską cholewką, często o czubie wydłużonym i zakrzywionym do góry, noszony powszechnie w XII-XV wieku'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP-histor. (**ciżm** rejestr.: Linde, SW-mało używany/**czyżm** rejestr.: SW-mało używany/**czyżma** rejestr.: S XVII, SW-mało używany

- ny/**cizma** rejestr.: S XVI, MB/
czyzma rejestr.: S XVI, MB/
tczyźmy rejestr.: SW-gw./**czyzmy**
 rejestr.: SWil)
- cracoves** 'obuwie z wydłużonym nos-
 kiem oraz językiem zakrywającym
 podbicie i fantazyjnie odwiniętym;
 moda na nie panowała w Polsce w
 XIII wieku'; rejestr.: IT
- czabanki** 'nieduże czabany, czyli ob-
 szerne buciska'; rejestr.: SW
- czabany** 'obszerne buciska'; rejestr.:
 SW-gw.
- człapak** 'obuwie obszerne, spadające z
 nóg'; rejestr.: SW
- czyżmeczek** 'sznurowany lub zapinany
 but z krótką cholewką, na niewyso-
 kim obcasie; trzewiczek'; rejestr.:
 SW (**czyżmeczek** rejestr.: SW-gw.)
- dębiany** 'w określeniu trzewików ze
 skóry dębowej, wyprawionej przy
 użyciu kory dębowej'; rejestr.:
 S XVI, SW
- drewniak** 'obuwie z drewnianą podesz-
 wą'; rejestr.: SW-gw., SJPD, SJPSz,
 USJP-pot. (**drwniak** rejestr.: SW-
 gw.)
- durchtowane** 'w XVII i XVIII wieku
 przesywane obuwie'; rejestr.: IT
- flanderka** 'rodzaj obuwia, sandał'; re-
 jestr.: MB, S XVI (**flaterka** rejestr.:
 MB/**flunderka** rejestr.: S XVI)
- galiga** 'rodzaj obuwia, sandał'; rejestr.:
 MB
- galopki** 'wierzchnie okrycie stopy lub
 stopy i kostki, czasem również
 łydki, przeważnie skórzane, płó-
 cienne lub z tworzywa sztucznego
 z mocną, grubszą częścią spodnią
 (podeszwą), chroniącą stopę od
 obrażeń przy chodzeniu; buciki';
 rejestr.: SGWar
- haciaki** 'wielkie, niezgrabne buty'; re-
 jestr.: SW-gw. (**hacie** rejestr.: SW-
 gw.)
- halbki** 'rodzaj półbutów'; rejestr.: SGP
- harboliska** 'wierzchnie okrycie stopy
 lub stopy i kostki, czasem również
 łydki, przeważnie skórzane, płó-
 cienne lub z tworzywa sztucznego
 z mocną, grubszą częścią spodnią
 (podeszwą), chroniącą stopę od
 obrażeń przy chodzeniu; buty';
 rejestr.: SW-gw.
- holc pierony** 'drewniaki, obuwie o
 drewnianej podeszwie'; rejestr.:
 SGP-przestarz.
- imitacja** 'obuwie ze sznurkiem na
 przyszwach, naśladowującym szew.';
 rejestr.: SW-szew.
- kacze dzioby** 'obuwie o płaskim i
 rozszerzonym nosku, noszone w
 XVI wieku jako reakcja na
 spiczaste nosy obuwia w modzie
 gotyku'; rejestr.: IT
- kalamasz** 'gumowe albo skórzane
 wierzchnie obuwie chroniące przed
 wilgocią i zimnem; kalosz'; rejestr.:
 SW-gw.
- kalosz** 'gumowe albo skórzane wierzch-
 nie obuwie chroniące przed wil-
 gocią i zimnem'; rejestr.: SWil,
 SW, SGWar (**galosz** rejestr.: SW-
 mało używany, SGWar/**kalesz** re-
 jestr.: SGWar)
- kamasz** 1. 'nogawica obcisła na część
 nogi od kolana do kostki, zastę-
 pująca cholewę przy niskim obu-
 wiu, robiona ze skóry (np. do polo-
 wania, konnej jazdy)'; rejestr.: SWil,
 SW, SJPD 2. 'obuwie sznurowane z
 cholewką do kostek'; rejestr.:
 SJPSz (regionalnie)
- kamasze jednostajne** 'kamasze z jed-
 nostajną przyszwą, bez obłożenia';
 rejestr.: SW-posp.
- kamasze jednoszewne** 'kamasze o jed-
 nym szwie'; rejestr.: SW
- kamasze lojkowe** 'kamasze ze skóry
 cielęcej lub kozłowej wyprawionej
 sposobem białoskórniczym'; re-
 jestr.: SW, SGWar

- kanony** 'rodzaj butów z wysokimi cholewkami'; rejestr.: SGP-wych. z użycia
- kapcia** 'miękkie obuwie'; rejestr.: S XVI, MB
- kapcie** 1. 'miękkie, domowe pantofle, także ze skóry'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP 2. 'rodzaj obuwia chłopskiego ze skóry koziej z jednej strony wyprawnej, niek. łapcie'; rejestr.: Linde, SWil-nieuż., SW 3. 'zniszczony, znoszony, stary but'; rejestr.: SW-gw., SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- kapciska** 1. 'obszerne buty, czabany'; rejestr.: SW-gw. 2. 'duże kapcie, czyli rodzaj obuwia chłopskiego ze skóry koziej z jednej strony wyprawnej, niek. łapcie'; rejestr.: SW-gw.
- karakaty** 'lekkie obuwie ludowe (niby trzewiki)'; rejestr.: SW-gw.
- karpie** 'trzewiki z drewnianą podeszwą; chodaki'; rejestr.: SW-gw.
- kelcerski** 'nazwa rodzaju obuwia'; rejestr.: SS
- kierbeczki** 'niewielkie kierpce, czyli góralski, płytki but z jednego kawałka skóry, często ozdobnie wytłaczanej, wiązany rzemykami lub zapinany na pasek'; rejestr.: SW-gw.
- kierpcisko** 'duży kierpec, czyli góralski, płytki but z jednego kawałka skóry, często ozdobnie wytłaczanej, wiązany rzemykami lub zapinany na pasek'; rejestr.: SW-gw. (**kierpczysko** rejestr.: SW-gw.)
- kierpec** 'góralski, płytki but z jednego kawałka skóry, często ozdobnie wytłaczanej, wiązany rzemykami lub zapinany na pasek'; rejestr.: SW-gw., SJPD, SJPSz, USJP-etn. (**kyrpiec** rejestr.: SW-gw./**kierpek** rejestr.: SW-gw./**krypeć** rejestr.: SW-gw./**kierp** rejestr.: SW-gw./**kierpiec** rejestr.: SW-gw./**kirpiec** rejestr.: SW-gw./**kierpie** rejestr.: SWil-prow./**krypeć** rejestr.: SW)
- klapacze** 'drewniane sandały bez napiętków'; rejestr.: SGP
- klapek** 'letni, wsuwany pantofel składający się z podeszwy i osłony przedniej części stopy, bez pięty, przy chodzeniu lekko stukający, klapiący'; rejestr.: SJPSz, USJP-pot. (**klapki** rejestr.: SJPD)
- klapeć** 'klapiący, przydeptywany pantofel'; rejestr.: SW
- klumpie** 'trzewiki z drewnianą podeszwą i skórzonym wierzchem'; rejestr.: SWil, SW-gw. (**klompie** rejestr.: SW-gw./**klompie** rejestr.: SW-gw./**klumpy** rejestr.: SGP-wych. z użycia)
- knaflowki** 'w XVI wieku męskie i kobiece obuwie na obcasach lub podwyższające całą podeszwę drewnianą wkładką'; rejestr.: MB
- korczaczek** 'nieduży korczak, czyli niezgrabny but'; rejestr.: SW
- korczak** 'duży, niezgrabny but'; rejestr.: SW-gw.
- kordybanki** 'rodzaj obuwia z kurdybanu'; rejestr.: SW-gw.
- koreczek** 'niewielki korek, czyli but mający obcas lub całą podeszwę korkową'; rejestr.: SJPD, SJPSz
- koreczka** 'niewielka korka, czyli chodak albo trzewik z drewnianą podeszwą lub wierzchem skórzonym'; rejestr.: SW-gw.
- korek** 'but mający obcas lub całą podeszwę korkową'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- korka** 'chodak albo trzewik z drewnianą podeszwą lub wierzchem skórzonym'; rejestr.: SW-gw.
- kowane obuwie** 'od XVI wieku obuwie, w którym części łączono za pomocą kołków'; rejestr.: IT
- kowbojka** 'skórzany but na obcasie z wysoką, często zaokrągloną u góry cholewką i spiczastym czubkiem,

- często bogato zdobiony frędzlami, tłoczeniami itp.'; rejestr.: USJP-pot.
- kozackie buty** 'obuwie z cholewami, do kolan, bez obcasów i podkówek, noszone w XVI-XVII wieku'; rejestr.: IT
- kozak** 'zimowy, zwykle ocieplany but z wysoką cholewką'; rejestr.: USJP
- krypeć** 'stare, znoszone obuwie'; rejestr.: SJPD-pot., SJPSz-pot.
- krypetek** 'nieduży krypeć, obuwie skórzane góralskie'; rejestr.: SW-gw.
- kujony** 1. 'dziś pogardliwie o ciężkim, niezgrabnym obuwiu'; rejestr.: SGP-pogardliwie (**kujóny** rejestr.: SGP/**kujuny** rejestr.: SGP) 2. 'drewniane obuwie, drewniaki'; rejestr.: SGP-przestarz. (**kujuny** rejestr.: SGP-przestarz./**kujóny** rejestr.: SGP-przestarz.)
- kurdwan** 'obuwie wieśniacze'; rejestr.: S XVI, MB
- kurp** 1. 'prymitywne obuwie chłopskie z niewyprawionej skóry lub łyka, sięgające do kostek, na drewnianej podeszwie'; rejestr.: S XVI, S XVII SWil (**kurpiel** rejestr.: S XVI, MB, S XVII) 2. 'trzewik znoszony, podarty, stary but'; rejestr.: SW (**kurpiel** rejestr.: SW/**kurpie** rejestr.: SGWar)
- kurpik** 1. 'niewielki kurp, czyli prymitywne obuwie chłopskie z niewyprawionej skóry lub łyka, sięgające do kostek, na drewnianej podeszwie'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII 2. 'niewielki kurp, czyli trzewik znoszony, podarty, stary but'; rejestr.: SW
- kurpisko** 'trzewik znoszony, podarty, stary but'; rejestr.: SW (**kurpielisko** rejestr.: SW)
- laczki** 'letnie, wsuwane pantofle składające się z podeszwy i osłony przedniej części stopy, bez pięty, przy chodzeniu lekko stukające, klapiące; kłapek'; rejestr.: USJP-pot., SGP-powsz.
- lakierki/lakierek** 'eleganckie buty z lakierowanej skóry'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP
- lakiery** 'eleganckie buty z lakierowanej skóry'; rejestr.: SW
- łśniący** 'cecha buta: mające połysk, blask'; rejestr.: SSt-szew.
- łabaje** 'buty, ciężkie obuwie'; rejestr.: SW-gw.
- łapeć** 'obuwie zrobione z łyka, skóry, słomy itp.'; rejestr.: S XVII, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz. (**łapcie** rejestr.: S XVI, MB/**hapeć** rejestr.: SW-gw.)
- łydka** 'obuwie na łydki, skórnia'; rejestr.: SW
- lystcian** 'obuwie na łydki, skórnia'; rejestr.: Linde, SWil SW-starop.
- lystciani** 'obuwie na łydki, skórnia'; rejestr.: S XVII, Linde, SW-starop.
- marszczaki** 'rodzaj chodaków'; rejestr.: SW-gw.
- meszcik** 'niewielki meszt, czyli pantofle domowe, pokojowe'; rejestr.: SW
- meszt** 1. 'pantofle domowe, pokojowe'; rejestr.: SW, SWil, SJPD, SJPSz-reg (**meszta** rejestr.: SJPSZ-reg) 2. 'trzewik skórzany, półbut'; rejestr.: SJPD-przestarz. (regionalnie), SJPSZ-reg., USJP-reg. krak. lwow. (**meszta** rejestr.: SW, SJPD-przestarz., SSz-reg., USJP-reg. krak. lwow./**meszty** rejestr.: SGP-rzad., Linde) 3. 'pantofle skórzane z kolcami na podeszwach używane przez lekkoatletów'; rejestr.: SWOE-w sporcie
- miękkie pantofle** 'pantofle domowe na miękkiej podeszwie'; rejestr.: SJPSz, USJP
- mokasyn** 'płytki niesznurowany but skórzany na niskim obcasie'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**mokasy** rejestr.: SJPD)
- mokrostępy** 'gumowe albo skórzane wierzchnie obuwie chroniące przed

- wilgocią i zimnem; kalosze'; rejestr.: SW-żart., gw.
- moskiewskie buty** 'obuwie z cholewami, o zakrzywionych noskach i płaskiej podeszwie, wyrabiane przez polskich szewców w XVII wieku'; rejestr.: IT
- muły** 'pantofle wysokie, obuwie wysokie w rodzaju patynek lub pantofli'; rejestr.: S XVI, MB, Linde, SWilnieuż, SW-mało używany
- naskórnia** 'obuwie, które się kładzie na wierzch butów; kalosze'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-przestarz. (**naskórnia** rejestr.: SWil, SW)
- niezazuty trzewik** 'trzewik bez napiętka'; rejestr.: SW
- objak** 'rodzaj obuwia z podeszwami drewnianymi'; rejestr.: SW-gw. (**objańce** rejestr.: SW-gw.)
- obnożnik** 'rodzaj obuwia, but chłopski'; rejestr.: Linde, SW-starop. (**obnożek** rejestr.: S XVI)
- obuwie** 'wierzchnie okrycie stóp, zwykle skórzane, gumowe lub płócienne, z mocnymi podeszwami, chroniącymi stopy od obrażeń, czasem z wysoką cholewką do kolan, buty'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk. (**obuwiny** rejestr.: SVXII, Linde, SW-mało używany/**obow** rejestr.: S XVI, S XVII/**obuwa** rejestr.: S XVI/**obuw** rejestr.: SS, S XVI, S XII, Linde, SWil, SW-starop., SGWar/**obów** rejestr.: SS, S XVII, Linde, SW-unikać/**obówie** rejestr.: S XVII, Linde, SW-unikać/**obucie** rejestr.: SS, S XVI, S XII, SW-gw., SJPD-daw. dziś gw./**obowie** rejestr.: S XVI)
- obuwie kołkowe** 'obuwie z podeszwą przybijaną gwoździkami, kołkami (w odróżnieniu od obuwia z podeszwą przyszywaną)'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- obuwie obkładane** 'obuwie z dwóch kawałków skóry'; rejestr.: SW
- obuwie pasowe** 'obuwie szyte, w którym podeszwa przyszyta jest do przyszwzy razem z pasem skóry'; rejestr.: SW-szew., SJPD
- obuwie rozszywane** 'obuwie o szwie (z tyłu cholewy lub na podbiciu kamasza) powstałym ze zszycia z sobą dwóch części skóry od strony lewej, rozłożonym i podszytym paskiem od spodu'; rejestr.: SW-szew.
- obuwie szpilkowe** 'obuwie z podeszwą przybijaną szpilkami-ćwieczkami'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**obuwie śpilkowe** rejestr.: SW)
- obuwik** 'niewielkie obuwie; bucik'; rejestr.: SWil
- obuwiny** 'liche obuwie'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany
- oficerki** 'skórzane buty na płaskim obcasie, z wysoką, sztywną cholewą, noszone kiedyś przez oficerów, buty oficerskie'; rejestr.: SJPD-pot., SJPSz-pot., USJP-pot.
- okólaki** 'obuwie z drewnianą podeszwą dokoła obitą skórą'; rejestr.: SW-gw. (**okulaki** rejestr.: SGP-wych. z użycia/**okuloki** rejestr.: SGP-wych. z użycia)
- opanki** 'sandaly, czyli buty na lekkiej podeszwie, mające zamiast przyszwzy paski ze skóry lub innego materiału'; rejestr.: SGP-przestarz.
- oprawka** 'rodzaj obuwia lub jakaś jego część'; rejestr.: S XVI
- pamputo** 'lekki, płytki but bez cholewki; pantofel'; rejestr.: SWilprow. (Galic.), SW-gw.
- pantofel** 'lekki, płytki but bez cholewki'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**pantofla** rejestr.: MB, S XVI, S XVII, Linde, SW-mało używany/**pantoflija** rejestr.: S XVII/**pantoflija** rejestr.: S XVII)
- pantofelek** 'niewielki pantofel, czyli lekki, płytki but bez cholewki';

- rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**pantofelka** rejestr.: Linde, SW-mało używany/**pantofliczka** rejestr.: MB, Linde, SW-mało używany)
- pantoflisko** 'duży, zużyty, liche pantofel'; rejestr.: SW, SJPD-pogard.
- papcisko** 'duży, niezgrabny papeć'; rejestr.: SW-gw.
- papeć** 'stary, zniszczony but'; rejestr.: SGP-powsz. (**papieć** rejestr.: SGP-powsz.)
- papuć** 1. 'domowy pantofel na płaskiej podeszwie'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**papeć** rejestr.: USJP-pot., SGP-powsz./**papieć** rejestr.: SGP-powsz.) 2. 'wierzchni trzewik, półtrzewik miękki'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW (**papeć** rejestr.: SWil, SW-gw.) 3. 'but, czyli wierzchnie okrycie stopy lub stopy i kostki, czasem również łydki, przeważnie skórzane, płócienne lub z tworzywa sztucznego z mocną, grubszą częścią spodnią (podeszwą), chroniącą stopę od obrażeń przy chodzeniu'; rejestr.: SGP (**papeć** rejestr.: SGP-powsz./**papieć** rejestr.: SGP-powsz.)
- paputki** 'pieszczotliwie o papuciach, pantoflach domowych na płaskiej podeszwie, zwykle dziecięcych'; rejestr.: SJPD, SGP-powsz.
- patyna** 'rodzaj obuwia, pantofel, sandał'; rejestr.: SS
- patyneczka** 'niewielka patynka, czyli lekkie obuwie, sandał, pantofel bez napiętka'; rejestr.: S XVI, Linde, SW
- patynki** 1. 'obuwie z żelaznym podbiciem, w XVIII wieku z wmontowaną łyżwą, używane od średniowiecza na ślizgawkę'; rejestr.: IT 2. 'damskie pantofle skórzane na drewnianej podeszwie noszone w XVI wieku'; rejestr.: IT 3. 'średniowieczne obuwie ochronne na drewnianych podeszwach, osłaniano nim skórzane ciżmy i trzewiki na błotnistych ulicach'; rejestr.: IT 4. 'lekkie obuwie, sandały, pantofle damskie lub męskie bez napiętka'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz. (**patynek** rejestr.: S XVII, SW, SJPD-przestarz./ **patenka** rejestr.: S XVI)
- pierunki** 'trepki, chodaki, pantofle'; rejestr.: SW-gw. (**piorunki** rejestr.: SW-gw.)
- pieruny** 'drewniaki, obuwie o drewnianym spodzie'; rejestr.: SGP-wych. z użycia (**pioruny** rejestr.: SGP-wych. z użycia)
- plecionki** 'pantofle, których przyszwysą zrobione z wąskich paseczków przeplatanych w deseń'; rejestr.: SJPD
- plompie** 'buty skórzane z podeszwami drewnianymi'; rejestr.: SW-gw.
- podeszwa** 'obuwie w postaci podeszwy przywiązanej do stopy rzemykami lub sznurkami, sandał'; rejestr.: S XVI (**podeszwica** rejestr.: S XVI)
- podszycie** 'buty bez cholewy'; rejestr.: SW, SJPD-daw.
- polbotek** 'obuwie do kostek z safianu, często żółtego, z wyłożeniem na cholewkę tej samej barwy, sznurowane po wewnętrznej stronie'; rejestr.: MB, S XVI (**połbutek** (MB) **pulbotek** rejestr.: MB, S XVI/**pulbutek** (MB) **pulbodek** rejestr.: S XVI, MB)
- połskorzenek** 'rodzaj obuwia mniejszego i niższego niż skórznie'; rejestr.: S XVI (**pulskorzenek** rejestr.: S XVI/**połskorzenki** rejestr.: MB)
- półbucik** 'niewielki półbut, czyli but bez cholewki, zwykle na płaskiej podeszwie'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**półbutek** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop., SJPD-daw./**półbucie** rejestr.: SW-mało używany/**półbótek** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop.)

- półbut** 'but bez cholewki, zwykle na płaskiej podeszwie'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP (**połbut** rejestr.: S XVI, MB/**pułbut** rejestr.: S XVI)
- półcholewek** 'but bez cholewki, zwykle na płaskiej podeszwie, półbut'; rejestr.: SW
- półkamasz** 'krótki kamasz'; rejestr.: SWil, SW (**półkamasze** rejestr.: SW-mało używany)
- półskórznia** 'półbucik, trzewik z cholewką'; rejestr.: SW-gw.
- przykopycie** 'kapeć złożony z podeszwy i pięty (kapeć to rodzaj obuwia chłopskiego ze skóry koziej z jednej strony wyprawnej, niek. łapcie)'; rejestr.: SW
- przyszwy** 'buty, w których do starych cholew dano nowe przody (część stopy z wierzchu przykrywającą) i podeszwy'; rejestr.: SWil
- puki** 'wysokie trzewiki'; rejestr.: SGWar
- rataje** 'buty chłopskie'; rejestr.: SW-gw.
- rebel** 'but, zwłaszcza duży lub zniszczony'; rejestr.: SGP-ekspr
- rybarskie buty** 'buty wysoko sięgające do bioder, wielokrotnie szyte, zabezpieczone przed przemakaniem, szyte w XVII-XVIII wieku'; rejestr.: IT
- saboty** 'buty wystrugane z drewna lub na drewnianej podeszwie z wierzchem skórzanym'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk.
- sandala** 'w XVI wieku obuwie zbliżone do sandałów'; rejestr.: MB
- sandał** 'but na lekkiej podeszwie, mający zamiast przyszwy paski ze skóry lub innego materiału'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**szandał** rejestr.: S XVII)
- sandalek** 'mały sandał, czyli but na lekkiej podeszwie, mający zamiast przyszwy paski ze skóry lub innego materiału'; rejestr.: S XVII, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- sapog (a)** 'buty'; rejestr.: SGWar
- sapogi** 'buty z podwyższonymi na przodzie cholewami, z zadartymi noskami i niskimi obcasami szyte z barwnej skóry; noszone w XVI-XVIII wieku w Rosji oraz na polskich ziemiach wschodnich'; rejestr.: IT
- skopioki** 'drewniaki'; rejestr.: SGP-przestarz.
- skórzeni** 'niewielka skórznia, czyli buty z wysokimi cholewami'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-starop. (**skorzeni** rejestr.: S XVI, MB/**skorzeńki** rejestr.: Linde, SW-gw./**skorzynka** rejestr.: SW-starop.)
- skórznie** 'buty skórzane z wysokimi cholewami'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil-prze., SW-gw., SJPD-gw. (**skórzeń** rejestr.: S XVII, SW-starop., SJPD-rzad./**skórnia** rejestr.: SWil-prze., SW, SSt-szew., SJPD-daw./**skornia** rejestr.: S XVI, MB, Linde, SW/**skorznia** rejestr.: S XVI, MB, Linde, SW-gw., starop./**skórnice** rejestr.: S XVII)/**szkornia** rejestr.: S XVI, Linde, SW-starop./**skórnice** rejestr.: SS, **skorznie** MB, **szkornice** MB, **skorznie** MB, **skornice** MB)
- śląpcie** 'obuwie z drewnianą podeszwą'; rejestr.: SW-gw. (**szląpcie** rejestr.: SW-gw.)
- solutares** 'grubsze obuwie wydawane w XVI wieku służbie dworskiej jako część zapłaty'; rejestr.: IT
- sotulares** 'obuwie skórzne z długimi cholewami w rodzaju nogawic, w XIV-XV wieku z ostrymi nosami, szyte z kolorowych skór'; rejestr.: IT
- stapienki** 'w XVI wieku określenie domowych pantofli'; rejestr.: MB
- stryflasty** 'but ze sztylpami, z obramowanymi u góry cholewami'; rejestr.: SW

- stryfle** 'trepki, pantofle'; rejestr.: SW-gw. (**stryfle** rejestr.: SW-gw.)
- strzewice** 'sznurowany lub zapinany but z krótką cholewką, na niewysokim obcasie; trzewik'; rejestr.: SW-gw.
- stybel** 'wierzchnie okrycie stopy lub stopy i kostki, czasem również łydki, przeważnie skórzane, płócienne lub z tworzywa sztucznego z mocną, grubszą częścią spodnią (podeszwą), chroniącą stopę od obrażeń przy chodzeniu; but'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-mało używany
- sulejaty** 'obuwie pilśniowe, mogło być podbite futrem'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-starop. (**sulaty** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop./**suleaty** rejestr.: SWil, SW-starop./**suleat** rejestr.: S XVII)
- szkarpeta** 'rodzaj obuwia'; rejestr.: MB, S XVI
- szkraby** 'stare obuwie wykrzywione, zeschłe, niezdatne do niczego'; rejestr.: SW-gw.
- szłapa** 'w XVI wieku przypuszczalnie rodzaj obuwia'; rejestr.: MB (lub szłapa)
- szłapaczek** 'niewielki szłapak czyli niezgrabny, ciężki but'; rejestr.: SW (**ślapaczek** rejestr.: SW-mało używany)
- szłapak** 'ciężki, niezgrabny but'; rejestr.: SW-gw. (**ślapak** rejestr.: SW-mało używany, gw./**ślaptak** rejestr.: SW-gw.)
- sztyfle** 'długie buty'; rejestr.: SGP-przestarz. (**sztyfle** rejestr.: SGP-przestarz.)
- sztylpy** 'buty skórzane do konnej jazdy z wysokimi cholewkami'; rejestr.: SJPD, SJPSz-pot., USJP-jeżdż.
- ślapaki** 'chodaki, obuwie liche, kapcie'; rejestr.: SW-gw.
- strufelek** 'niewielki lekki, płytki but bez cholewki; pantofelek'; rejestr.: SW-gw.
- tepy** 'buty piłkarskie'; rejestr.: SGP
- trepki** 1. 'niewielkie trepy, czyli lekkie buty na drewnianej podeszwie, ze skórzanym okryciem na palce, czasem z rzemykami wiązanymi wokół stopy lub łydki'; rejestr.: S XVI, S XVII, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**trepka** rejestr.: S XVII, Linde, SW/**trepcie** rejestr.: SWil, SW) 2. 'niewielkie trepy, czyli stare, zniszczone, znoszone buty'; rejestr.: USJP-pot.
- trepy** 1. 'lekkie buty na drewnianej podeszwie, ze skórzanym okryciem na palce, czasem z rzemykami wiązanymi wokół stopy lub łydki'; rejestr.: SW, SJPSz, USJP-pot. 2. 'stare, zniszczone, znoszone buty'; rejestr.: USJP-pot. lekcew.
- trupięga** 'trzewik dla trupa, obuwie z lichej skóry, dawane umarłym do trumny'; rejestr.: SW-gw.
- trypeczki** 'niewielkie treпки, czyli lekkie buty na drewnianej podeszwie, ze skórzanym okryciem na palce, czasem z rzemykami wiązanymi wokół stopy lub łydki'; rejestr.: SW-gw.
- trzewiczek** 'mały trzewik, elegancki trzewik, czyli sznurowany lub zapinany but z krótką cholewką, na niewysokim obcasie'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-wych. z użycia, SJPSz, USJP-książk. (**czrzewiczek** rejestr.: SS, MB)
- trzewik** 'sznurowany lub zapinany but z krótką cholewką, na niewysokim obcasie'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-wych. z użycia, SJPSz, USJP-książk., SGP (**strzewik** rejestr.: SW-gw./**trzewic** rejestr.: SS, S XVII)
- trzewiki duńskie** 'trzewiki z drewnianą podeszwą i skórzanym wierzchem'; rejestr.: SW-gw.

- trzewiki koszerne** 'trzewiki szyte jedwabiem'; rejestr.: SGWar
- tureckie buty** 'buty z cholewami o zakrzywionych noskach i płaskiej podeszwie wyrabiane w XVII wieku'; rejestr.: IT
- tyszowiaki** 'letnie i zimowe buty wyrabiane w mieście Tyszowcach'; rejestr.: SW-gw.
- ubucie** 'w XV wieku rodzaj obuwia'; rejestr.: IT
- wellingtony** 'rodzaj skórzanych butów o wysokich cholewach'; rejestr.: MSWO, ESWO, SWOK, SWOT
- węgierski but** 'but na płaskiej podeszwie, z podniesionym przodem cholewy zdobionej haftem, uszyty według węgierskiej mody narodowej'; rejestr.: IT
- wstępień** 'lekkie obuwie niezakrywające wierzchu stopy'; rejestr.: SS
- wystąpeczek** 'niewielki wystąpek, czyli ciasne obuwie'; rejestr.: SW-gw.
- wystąпки** 'ciasne obuwie'; rejestr.: SW-gw.
- wywrotek** 'obuwie szyte na lewą stronę, a potem wywrócone na prawą'; rejestr.: SJPD-rzad., SJPSz (**wywrotki** rejestr.: SGWar/**wywrotka** rejestr.: SW, SJPSz/**wywracanka** rejestr.: SW-mało używany)
- zamszaki** 'buty z zamszu'; rejestr.: SJPD, USJP-pot.

5.10.2. Nazwy butów damskich i dziecięcych

- bot** 1. 'śniegowiec, damskie lub dziecięce wierzchnie obuwie, najczęściej gumowe, z wysoką cholewką, nakładane na pantofle w celu zabezpieczenie nóg przed przemoczeniem lub zimnem'; rejestr.: SJPD 2. 'damski lub chłopięcy but z wysoką cholewką, zwykle ocieplany'; rejestr.: SJPSz, USJP-książk.,
- botek** 'damski lub chłopięcy but z wysoką cholewką, zwykle ocieplany'; rejestr.: SJPSz, USJP-pot.
- bucik** 'damski but'; rejestr.: SWil
- ciżemka** 'niewielka ciżma, czyli but kobiece z wysoką cholewką, na klingowym obcasie, element stroju ludowego w regionie opoczyńskim'; rejestr.: USJP-etn.
- ciżma** 'but kobiece z wysoką cholewką, na klingowym obcasie, element stroju ludowego w regionie opoczyńskim'; rejestr.: USJP-etn.
- czólenko** 'pantofel damski głęboko wycięty, nie był sznurowany, bez paska'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- kapciuszek** 'miękki bucik dziecięcy'; rejestr.: SJPD
- koturn** 'damski but na pogrubionej podeszwie'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- kozaczek** 'zimowy, zwykle ocieplany but z wysoką cholewką, zwykle damski lub dziecięcy'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- muleta** 'ranne obuwie kobiece, pantofle damskie'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany
- muletka** 'mała muleta, czyli ranne obuwie kobiece, pantofle damskie'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany
- papuć damski** 'ranne obuwie kobiece, pantofle damskie'; rejestr.: SW
- półciżemki** 'obuwie skórzane kobiece, pośredniej wielkości między ciżmami (sznurowane z cholewkami), a trzewikami (obuwie płytke bez cholewek)'; rejestr.: SW-gw.
- pólszpilka** 'but na niezbyt wysokim, cienkim obcasie'; rejestr.: USJP-pot.

szlupka 'trzewik kobiecy'; rejestr.: SW-gw.

szpila 'but damski na bardzo cienkim i wysokim obcasie'; rejestr.: USJP-pot.

szpileczka 'mała szpilka, czyli but damski na bardzo cienkim i wysokim obcasie'; rejestr.: SJPSz, USJP-pot.

szpilka 'but damski na bardzo cienkim i wysokim obcasie'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.

węgiarki 'buciki damskie ozdobne z długimi cholewami'; rejestr.: SW

zoccoli 'weneckie obuwie kobiece ze skóry, ażurowe, osadzone na bardzo wysokich drewnianych podeszwach noszone w XVI wieku'; rejestr.: IT

5.10.3. Nazwy butów męskich

amasie 'kamasze, rodzaj obuwia'; rejestr.: SGWar

butynek 'męski but wciągany, bez zapinania, z gumową wstawką z boku i krótką cholewką; kamasz'; rejestr.: SW

kamasz 1. 'but zakryty, zwykle męski'; rejestr.: USJP 2. 'męski but wciągany, bez zapinania, z gumową wstawką z boku i krótką cholewką'; rejestr.: SW, SJPD-daw., SJPSz (dawne), USJP-przestarz., SGWar

kamaszek 'mały kamasz, czyli męski but wciągany, bez zapinania, z gumową wstawką z boku i krótką cholewką'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP

komisery 'buty oficerskie'; rejestr.: SGP-przestarz. (**komysery** rejestr.: SGP-przestarz.)

kragi 'kamasze żołnierskie'; rejestr.: SW-mało używany

kropusy 'buty wojskowe z wysokimi cholewkami'; rejestr.: SGP-daw.

nogawica 'but żołnierski'; rejestr.: S XVI, Linde, SW-starop.

rajtary 'buty z cholewami powyżej kolan noszone przez rajtarów lub może spodnie skórzane'; rejestr.: MB

sztyblet 'krótki but męski z nierozciętą cholewką, z wszytymi po bokach cholewki kawałkami elastycznej gumy'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SGWar (**śtyblet** rejestr.: SW-gw./**sztybel** rejestr.: Linde, SW)

treпки 'podeszwy drewniane z lekkiego drzewa, ze skórą na wierzchu stopy zachodzącą, noszone przez hutników i węglarzy; sandały'; rejestr.: SW-gw.

5.10.4. Nazwy części buta

5.10.4.1. Nazwy obcasów i ich części

5.10.4.1.1. Nazwy obcasów

klinik 'obcas w trzewiku kobiecym'; rejestr.: SW-mało używany

kłoczek 'obcas w trzewiku'; rejestr.: SW-mało używany

knaflak 'obcas w trzewiku'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil-prze., SW-starop. (**knafel** rejestr.: S XVII, SW-starop., gw.)

- koreczek** 'niewielki korek, czyli obcas w trzewiku'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD (**koryszek** rejestr.: SW-gw.)
- korek** 1. 'obcas w trzewiku'; rejestr.: S XVII, Linde, SW, SJPD 2. 'obcas w trzewiku damskim'; rejestr.: SWil
- kory** 'obcasy'; rejestr.: SGP
- koturn** 'w obuwiu damskim: podeszwa pogrubiona w miejscu obcasa'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
- kronfleczek** 'niewielki kronflek, czyli spodnia, tylna część obuwia, na której wspiera się pięta, obcas'; rejestr.: SW-gw. (**krańfleczek** rejestr.: SW-gw.)
- kronflek** 'spodnia, tylna część obuwia, na której wspiera się pięta; obcas'; rejestr.: SW-gw. (**krańflek** rejestr.: SW-gw.)
- lata** 'obcas w trzewiku'; rejestr.: SWil
- naflak** 'spodnia, tylna część obuwia, na której wspiera się pięta; obcas'; rejestr.: SW-gw.
- obcas** 'spodnia, tylna część obuwia, na której wspiera się pięta'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SSt-szew., SJPD, SJPSz, USJP, SGWar (**abcas** rejestr.: Linde, SWil, SGWar/**abzac** rejestr.: S XVII, SSt-szew./**abzas** rejestr.: Linde, SW-mało używany/**obcias** rejestr.: SW-gw./**obsac** rejestr.: SW-gw./**abczas** rejestr.: SGWar/**hopcas** rejestr.: SGWar)
- obcas francuski** 'obcas w damskich pantoflach, wysoki i cienki'; rejestr.: SJPD
- obcas płatkowy** 'rodzaj obcasa'; rejestr.: SSt-szew.
- obcas słupkowy** 'niewysoki, dość szeroki obcas w damskich pantoflach'; rejestr.: SJPD, USJP
- obcas szpilkowy** 'cienki obcas w damskich pantoflach'; rejestr.: SJPD
- obcasik** 'lekki, nieduży obcas, czyli spodnia, tylna część obuwia, na której wspiera się pięta'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- obcasina** 'lichy, zniszczony obcas, czyli spodnia, tylna część obuwia, na której wspiera się pięta'; rejestr.: SJPD
- obcasisko** 'duży, ciężki, niezgrabny obcas, czyli spodnia, tylna część obuwia, na której wspiera się pięta'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- podpiętek** 'spodnia, tylna część obuwia, na której wspiera się pięta, obcas'; rejestr.: SGWar
- podsadki** 'spodnia, tylna część obuwia, na której wspiera się pięta; obcas'; rejestr.: SSt-szew.
- pólsłupek** 'dość szeroki, niewysoki obcas u damskich pantofli'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- pólsłupkowy obcas** 'dość szeroki, niewysoki obcas w damskich pantoflach'; rejestr.: SJPD
- pólszpilka** 'cienki, niezbyt wysoki obcas damskiego buta'; rejestr.: SJPD, USJP-pot.
- słupek** 'niewysoki, dość szeroki obcas w damskim pantoflu'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- szpeflik** 'rodzaj obcasa'; rejestr.: SSt-szew. (**śpeflik** rejestr.: SSt-szew.)
- szpila** 'bardzo cienki, wysoki obcas damskiego buta'; rejestr.: USJP-pot.
- szpileczka** 'bardzo cienki, wysoki obcas damskiego buta'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- szpilka** 'bardzo cienki, wysoki obcas damskiego buta'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.

5.10.4.1.2. Nazwy części obcasa

- fleczek** 'mały flek, czyli zewnętrzna warstwa skóry, gumy lub sztucznego tworzywa na obcasie' rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SSt-szew.
- flek** 'zewnątrza warstwa skóry, gumy lub sztucznego tworzywa na obcasie' rejestr.: SW-szew., SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SSt-szew., SR-szew. gw. unikać (**flik** rejestr.: SSt-szew.)
- kapturek** 'skóra nie najlepszej jakości, ale elastyczna, którą naciąga się na obcas' rejestr.: SR-szew., gw.
- klin** 'część obcasa'; rejestr.: SR-szew., praw.
- kranc** 'pasek skóry, którym okłada się dookoła miejsca na podeszwie, do którego ma być przybity obcas'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew., SJPD, SR-szew. gw. unikać
- kromflek** 'część skóry na obcasie'; rejestr.: SSt-szew.
- lat(k)a** 'zewnątrza warstwa skóry, gumy lub sztucznego tworzywa na obcasie; flek'; rejestr.: SSt-szew.
- obciągnięcie obcasa** 'skóra nie najlepszej jakości, ale elastyczna, którą naciąga się na obcas'; rejestr.: SR-szew., praw.
- platek** 'zewnątrza warstwa skóry, gumy lub sztucznego tworzywa na obcasie'; rejestr.: SSt-szew. (**płatki** rejestr.: SSt-szew.)
- płatki dolne** 'rodzaj fleków'; rejestr.: SSt-szew.
- podszadzka** 'pasek skóry, którym okłada się dookoła miejsca na podeszwie, do którego ma być przybity obcas; część obcasa'; rejestr.: SR-szew., praw.
- unterfleki** 'skóra przeznaczona na fleki pod obcasy'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew.
- wajtk** 'część obcasa'; rejestr.: SR-szew., gw.
- wieniec** 'pasek skóry, którym okłada się dookoła miejsca na podeszwie, do którego ma być przybity obcas'; rejestr.: SSt-szew.
- wierzchnik** 'zewnątrza warstwa skóry na obcasie'; rejestr.: SSt-szew., SR-szew., praw.

5.10.4.2. Nazwy pozostałych części

- ableder** 'zakładka, która usztywnia piętę w bucie'; rejestr.: SR-szew. gw. unikać
- afteleder** 'łata w butach z cholewami'; rejestr.: SW-szew.
- anszlaczki** 'kawałki skóry, którymi sztukuje się podeszwę'; rejestr.: SW-szew.
- baleder** 1. 'kawałek skóry na brandzlu (cienka, elastyczna skóra służąca do okładania podeszwy wewnątrz obuwia i łącząca spód obuwia z jego wierzchem) dla wyrównania'; rejestr.: SW-szew., SR-szew., praw. 2. 'materia wzmacniająca obłożenie'; rejestr.: SR-szew. gw. unikać
- (beleder** rejestr.: SR-szew. gw. unikać)
- bergsztajgiery** 'zelówki podbite ćwiekami'; rejestr.: SR-szew., gw., unikać (**bergsztajgsole** rejestr.: SR-szew., gw., unikać)
- blank** 'część podeszwy między zelówką a obcasem'; rejestr.: SW, SR-szew., gw., unikać
- bleter** 'część ze skóry użyta do naprawy przodu buta'; rejestr.: SSt-szew., SR-szew. gw. unikać
- boczek** 'naszyta od zewnątrz skórzana część cholewki z tkaniny, wzmacniająca dolne boczne części przy-

- szwy'; rejestr.: SJPD-techn., SJPSz-techn., USJP-techn., rzem.
- bombka** 'krótki podnosek wzmacniający i uszczelniający połączenie cholewki ze spodem buta'; rejestr.: SJPD
- botforty** 'długie cholewy skórzane, ceratowe wdziewane kamaszki albo trzewiki używane w mniejszych teatrach'; rejestr.: SW
- brandzel** 'cienka, elastyczna skóra służąca do okładania podeszwy wewnątrz obuwia i łącząca spód obuwia z jego wierzchem'; rejestr.: SW-szew., SJPD, SJPSz-rzem., USJP-rzem., SSt-szew., SR-szew. gw. unikać (**bronzel** rejestr.: SW-szew./**brondzel** rejestr.: SR-gw. unikać/**brandzla** rejestr.: SW, SSt-szew./**brandzol** rejestr.: SR-szew. gw. unikać/**brandzolka** rejestr.: SSt-szew./**branzola** rejestr.: SSt-szew./**branzle** rejestr.: SSt-szew.)
- brandzelówka** 'cienka, elastyczna skóra służąca do okładania podeszwy wewnątrz obuwia i łącząca spód obuwia z jego wierzchem'; rejestr.: SSt-szew.
- brzeg (podeszwy)** 1. 'kant, obwódka podeszwy'; rejestr.: SSt-szew. 2. 'szycie podeszwy w trzewiku damskim naokoło stopy, wszywanka'; rejestr.: SSt-szew.
- chodaki** 'ochraniacze, nakładane na łydki'; rejestr.: S XVII
- cholewa** 'górną część długiego buta okrywająca łydkę'; rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- cholewina** 'licha cholewa, czyli górna część długiego buta okrywająca łydkę'; rejestr.: SW-gw.
- cholewka** 1. 'niewielka cholewa, czyli górna część długiego buta okrywająca łydkę'; rejestr.: MB, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP 2. 'krótka, zwykle sznurowana część buta sięgająca do kostek lub nieco wyżej'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- ciątki** 'łatki, fleki do łątania butów'; rejestr.: SW-szew. mało używany
- cudat** 'spód obuwia'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew.
- czub** 'spiczaste zakończenie czegoś, m.in. butów'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
- czubek** 'spiczaste zakończenie czegoś małego, m.in. butów'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
- draczek** 'jakaś ozdoba kobiecego trzewiczka'; rejestr.: SS, MB
- faks** 'deseń kolorowy na podeszwie'; rejestr.: SW-szew.
- felga** 'podkrażek, część buta'; rejestr.: SR-szew. gw.
- funtowa podeszew** 'gruba, z grubej skóry'; rejestr.: SWil, SW-przen.
- futro** 'skóra wyściełająca wnętrze obuwia'; rejestr.: SWil, SW-szew., SSt-szew.
- futrowanie** 'skóra wyściełająca wnętrze obuwia'; rejestr.: Linde-u szewca, SWil-u szewców, SW, SSt-szew.
- futrówka** 'skóra wyściełająca wnętrze obuwia'; rejestr.: SW-szew., SJPD, SJPSz, USJP-techn., rzem., SR-szew. gw. unikać
- glanek** 'część podeszwy między obcasem a zelówką'; rejestr.: SW, SSt-szew., SR-szew. gw. unikać
- gwiazdka** 'kółko na podeszwie'; rejestr.: SW-szew.
- haftledery** 'podkładki, napiętki górne, podkładka skórzana przyklejona w miejscu pięty'; rejestr.: SSt-szew.
- hesztyna** 'kawał skóry między płótnem a przyszwą'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew.
- hunckop** 'kawałki skóry noszone przy butach dla podparcia ostróg'; rejestr.: IT
- iberszym** 'kawał skóry między płótnem a przyszwą'; rejestr.: SSt-szew.

- interma** 1. 'skóra, wyściełająca wnętrze cholewy około kostki'; rejestr.: SW-szew. 2. 'tasiemka, pasek skórzany, przyszywany na szwie, dla mocy'; rejestr.: SW-szew., SR-szew. gw. unikać
- kamasz** 'kawałki skóry przykrojone na kamasze'; rejestr.: SW
- kant** 'brzeg, obwódka podeszwy'; rejestr.: SSt-szew.
- kapeć** 'część buta stanowiąca stopę'; rejestr.: SW-gw.
- kapka** 'skóra na nosek bucika osobno cięta i przyszywana do pozostałej jego części'; rejestr.: SW-szew., SJPD-rzem., SJPSz-rzem.
- kapki** 'mniejsze kapy, czyli podkładki w tyle buta'; rejestr.: SWil-u szewców, SW-szew.
- kapy** 'podkładki w tyle buta'; rejestr.: SWil-u szewców, SW-szew.
- kark obuwia** 'tylna część obuwia'; rejestr.: SW-szew.
- karple** 'owalne obręcze, wyplatane wewnątrz łykiem, sznurkiem lub rzemieniem, przymocowane do butów, ułatwiające poruszanie się po śniegu i bagnach'; rejestr.: SW-gw., SJPD, SJPSz, USJP-przestarz.
- keder** 'podeszwa fałszywa, półpodeszwa, część obuwia'; rejestr.: SSt-szew.
- kiedra** 1. 'wystąpienie sznytów podeszwy w szytym obuwiu'; rejestr.: SW-szew. 2. 'usztyniający pasek ze skóry'; rejestr.: SR-szew. gw. unikać
- kneflik** 'łata skórzana z tyłu w butach z cholewami'; rejestr.: SJPD-gw.
- kolanko** 'w XVII-XVIII wieku część ozdobnej cholewy z miękkiej skóry zakrywającej kolano'; rejestr.: IT
- kwatera** 'część składowa cholewki okrywająca jeden bok śródstopia i pięty'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SR-szew. gw.
- laska** 'prostopadły szew na środku pięty nad obcasem'; rejestr.: SW-szew.
- łata** 'warstwa skóry lub tkaniny wyściełająca wnętrze obuwia, futrówka'; rejestr.: SW-gw.
- ławeczka** 'część podeszwy między zelówką a obcasem'; rejestr.: SR-gw. szew.
- lub** 'kawałek skóry lub innego materiału usztyniający piętę buta'; rejestr.: SR-szew. gw.
- luba** 'twarda, krucha podeszwa'; rejestr.: SW-gw.
- magiera** 'w XVI wieku część buta, prawdopodobnie cholewa'; rejestr.: MB
- mucha** 'esy-floesy na podeszwie'; rejestr.: SW-szew.
- nadpłat** 'przyszwa w obuwiu'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany
- nadpłatek** 'niewielki nadpłat, czyli przyszwa w obuwiu'; rejestr.: SW-mało używany
- nadpodeszwie** 'cienka, elastyczna skóra służąca do okładania podeszwy wewnątrz obuwia i łącząca spód obuwia z jego wierzchem'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SSt-szew.
- nadprzyszwa** 'kawał skóry między płótnem a przyszwą'; rejestr.: SSt-szew.
- nakolanki** 'w XVI-XVIII wieku część cholewy sięgającej niekiedy aż do bioder'; rejestr.: IT
- napięteczek** 'niewielki napiętek, czyli tylna część buta osłaniająca piętę'; rejestr.: SW-gw.
- napiętek** 'tylna część buta osłaniająca piętę'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-gw., SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**napiętnik** rejestr.: SJPD, USJP-rzem.)
- napiętki dolne** 'listwa ze skóry około podeszwy wewnątrz buta lub na wierzchu'; rejestr.: SSt-szew.

- napiętki górne** 'hafteledry, podkładka skórzana przyklejona w miejscu pięty'; rejestr.: SSt-szew.
- nart** 1. 'przyszwą u buta'; rejestr.: SS, SW-gw. 2. 'przednia część cholewy z przyszwą'; rejestr.: SW-gw.
- nat** 'miejsce zszywania kawałków tkaniny, futra itp. wraz z niemi, którymi te kawałki zszyto; szew'; rejestr.: SW-szew.
- nos** 'zweźzony, spiczasty koniec czegoś, zwłaszcza buta'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-pot., USJP-pot.
- nosek** 'część buta okrywająca palce, szpic'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SR-szew., SJPSz-pot., USJP
- obersztyn** 'listwa ze skóry około podeszwy wewnątrz buta lub na wierzchu'; rejestr.: SWil-u szewców, SW-szew., SSt-szew. (**obersztyny** rejestr.: Linde-u szewców)
- obersztyna** 'część cholewki w kształcie paska'; rejestr.: SR-gw., szew.
- obersztynek** 'niewielki obersztyn, czyli listwa ze skóry około podeszwy wewnątrz buta lub na wierzchu'; rejestr.: SWil-u szewców, SW-szew.
- obladerki** 'części kobiecego obuwia w XVII wieku, przypuszczalnie wiążące je rzemyki'; rejestr.: IT
- obłożyna** 'część składowa cholewki okrywająca jeden bok śródstopia i pięty'; rejestr.: SR-szew., praw.
- obrzeże** 'część cholewki w kształcie paska, obersztyna'; rejestr.: SR-szew., praw.
- obwód (podeszwy)** 'bok, brzeg podeszwy'; rejestr.: SSt-szew.
- opiętek** 'część buta, zakrywająca piętę'; rejestr.: SW-gw.
- otok** 'usztywniający pasek ze skóry'; rejestr.: SR-szew., praw.
- palce** 'część buta okrywająca palce'; rejestr.: SJPD, SJPSz
- palce twarde** 'usztywnienie ze skóry wzmacniające czubek buta', rejestr.: SSt-szew.
- pas** 'pasek przszyty do cholewki w obuwiu pasowym'; rejestr.: SSt-szew.
- pasek** 'pasek przszyty do cholewki w obuwiu pasowym'; rejestr.: SSt-szew.
- pasek wewnętrzny** 'tasiemka, pasek skórzany przszywany na szwie, dla mocy'; rejestr.: SR-praw., szew.
- piesek** 'kawałek skóry przszyty na samym końcu cholewy, aby się nie pruła'; rejestr.: SW-szew., SR-szew., gw.
- pięta** 'część buta okrywająca tył stopy'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
- podbicie** 'górną część buta przylegająca do podbicia u nogi'; rejestr.: SW
- podeszewka** 'niewielka podeszwa, czyli zewnętrzna część spodu obuwia, zelówka'; rejestr.: SW, SJPD
- podeszwa** 1. 'tafelka skóry na podeszwie pod obuwem'; rejestr.: SW-garb. 2. 'cienka podkładka, przszyta na podeszwie wewnątrz obuwia, branzla'; rejestr.: SW (**podeszwica** rejestr.: SW-starop., gw/ **podeszew** rejestr.: SW) 3. 'zewnętrzna część spodu obuwia, zelówka'; rejestr.: SS, S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil-u obuwia, SW, SSt-szew., SJPD, SR-szew., praw., SJPSz, USJP (**podeszew** rejestr.: S XVII, SW, SR-szew., gw./**podeszwica** rejestr.: Linde, SW-starop. gw.)
- podeszwa fałszywa** 'keder'; rejestr.: SSt-szew.
- podklejka** 'wyłożenie górnej części buta safianem'; rejestr.: SWil-u szewców, SW-szew.
- podkład** 'druga podeszwa, podzelówka, zelówka'; rejestr.: SW-szew., gw.
- podkładki** 'druga zelówka'; rejestr.: SW, SSt-szew.

- podkrażek** 'część buta'; rejestr.: SR-szew., praw.
- podmiotek** 'podeszwa pod czubkiem buta'; rejestr.: SWil-prow., SW-gw.
- podnosek** 'podeszwa pod czubkiem buta'; rejestr.: SWil-u szewca, SW-gw., SR-szew., praw., SJPD-daw.
- podpiętka** 1. 'tylna część buta osłaniająca piętę'; rejestr.: SJPD-daw. 2. 'skóra wyściełająca but pod piętą'; rejestr.: SW-szew., SJPD-rzem., SJPSz-rzem., USJP-rzem.
- podpodeszew** 1. 'cienka, elastyczna skóra służąca do okładania podeszwy wewnątrz obuwia i łącząca spód obuwia z jego wierzchem'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**podpodeszwa** rejestr.: SR-szew., praw.) 2. 'zewnątrzna część spodu obuwia'; rejestr.: SSt-szew.
- podpodeszwienie** 'zewnątrzna część spodu obuwia'; rejestr.: SR-szew., praw.
- podstopy** 'cienka, elastyczna skóra służąca do okładania podeszwy wewnątrz obuwia i łącząca spód obuwia z jego wierzchem'; rejestr.: SSt-szew.
- podsuwka** 'kawałek skóry pod podeszwę'; rejestr.: SW-szew.
- podszewka** 'skórka wyściełająca wnętrze obuwia'; rejestr.: SSt-szew.
- podszewka cholewki** 'warstwa skóry lub tkaniny wyściełająca wnętrze obuwia'; rejestr.: SR-szew., praw.
- podszycie** 'część buta złożona z całej podeszwy wraz z obcasami i z przyszwę'; rejestr.: SW
- podzelowanie** 'zewnątrzna część spodu obuwia; zelówka'; rejestr.: SJPD, SR-szew.
- podzelówka** 'zelowanie butów, czyli zewnątrznna część spodu obuwia'; rejestr.: SW, SSt-szew., SJPD-przestarz., SGWar
- półpodeszew wewnątrz obuwia** 'cienka, elastyczna skóra służąca do okładania podeszwy wewnątrz obuwia i łącząca spód obuwia z jego wierzchem'; rejestr.: SR-praw.
- półpodeszwa** 'część obuwia'; rejestr.: SSt-szew.
- półprzyszwa** 'część ze skóry użyta do naprawy przodu buta'; rejestr.: SSt-szew. (**półprzyszew** rejestr.: SR-praw., szew.)
- przeciążki** 'zewnątrzna część spodu obuwia; zelówka'; rejestr.: SW-prow. unikać
- przodek** 'jedna w dwuszewnych cholew z przyszwami'; rejestr.: SW-garb.
- przodki** 'przednia część obuwia osłaniająca podbicie i przednią część stopy'; rejestr.: SJPD
- przody** 'przednia część obuwia osłaniająca podbicie i przednią część stopy'; rejestr.: SJPD
- przyczepka** 'łata na bucie'; rejestr.: Linde, SW-mało używany
- przykopycie** 'część obuwia przypadająca na piętę'; rejestr.: S XVII, Linde, SW
- przyszczyпка** 'łata w bucie'; rejestr.: SW-gw., SJPD-pot., SGWar (**przyszczypek** rejestr.: SJPD-rzad./**przyszcipka** rejestr.: SGWar/**przyszczepka** rejestr.: Linde, SWil, SW)
- przyszwa** 'część cholewki obuwia przyszyta do podeszwy, zakrywająca stopę'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW-mało używany, SJPD, SR-praw., szew., SJPSz, USJP-rzem. (**przyszew** rejestr.: SWil, SW-mało używany, SR-gw. szew.)
- przyszwy** 'dolna część butów przyszyta do starych cholew'; rejestr.: SW
- ranty** 'pasek przyszyty do cholewki w obuwiu pasowym'; rejestr.: SSt-szew.
- raut** 'pasek przyszyty do cholewki w obuwiu pasowym'; rejestr.: SSt-szew.

- rupcik** 'łatka na podeszwie'; rejestr.: SW-szew.
- skóra przyszwowa** 'skóra wierzchnia stanowiąca wyklejenie, wyłożenie buta'; rejestr.: SSt-szew.
- skóra wierzchnia** 'skóra stanowiąca wyklejenie, wyłożenie buta'; rejestr.: SSt-szew.
- skóry podpodeszwiane** 'cienka, elastyczna skóra służąca do okładania podeszwy wewnątrz obuwia i łącząca spód obuwia z jego wierzchem, branzle'; rejestr.: SW
- ślupiec** 'osiem par podeszw z rdzenia skóry wykrajanych'; rejestr.: SW-garb., gw.
- spodek** 'spód obuwia'; rejestr.: SW-gw.
- spody obuwiowe** 'spodnia część obuwia; podeszwa'; rejestr.: SJPD
- spód** 'spodnia część obuwia, podeszwa'; rejestr.: SSt-szew., praw, SR-szew., gw., SJPSz, USJP
- strzemię** 'ucho u cholewy do wciągania buta'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- strzemionko** 'małe strzemię, czyli ucho u buta do wciągania'; rejestr.: Linde, SWil, SW (**strzemiączko** rejestr.: SW)
- szewcka dusza** 'kawał skóry wkładany w obuwie na podeszwę'; rejestr.: SW
- sznit** 'brzeg, obwódka podeszwy'; rejestr.: SSt-szew. (**śnit** rejestr.: SSt-szew./**sznyt** rejestr.: SW-szew.),
- szpefliczek** 'skórka na obcas'; rejestr.: SGWar-gw. szewc.
- szpeflik** 'skórka, która bywa na wierzchu klinika na brzegu trzewika'; rejestr.: Linde, SW (**szpelik** rejestr.: SWil)
- szpic** 1. 'ostre zakończenie buta'; rejestr.: SJPSz, USJP, SJPD (**śpic** rejestr.: Linde, SW/**śpica** rejestr.: SWil, Linde) 2. 'podeszwa pod czubkiem buta'; rejestr.: SR-szew. unikać
- szpice twarde** 'usztywnienie ze skóry wzmacniające czubek buta'; rejestr.: SSt-szew.
- sztajszpice** 'usztywnienie ze skóry wzmacniające czubek buta'; rejestr.: SSt-szew. (**sztrajfszpice** rejestr.: SSt-szew.)
- sztrajf** 'pasek przszyty do cholewki w obuwiu pasowym'; rejestr.: SSt-szew.
- sztryfel** 'ozdobna, lakierowana lub kolorowa, szeroka wyłoga cholewy wysokich butów męskich, także ozdoba przypinana; sztypla u buta'; rejestr.: SWil, SW
- sztyblet** 'wierzchnia część buta lub kamasza, skóra na podbiciu obuwia'; rejestr.: SW-szew., SJPD-przestarz.
- sztylpka** 'niewielka sztypla, czyli ozdobna, lakierowana lub kolorowa, szeroka wyłoga cholewy wysokich butów męskich, także ozdoba przypinana'; rejestr.: SW
- sztylpy** 1. 'jedna z cholew skórzanych lub ceratowych wdziewana na kamaszki lub trzewiki dla oszczędności, zwłaszcza w teatrach biedniejszych'; rejestr.: SW-teat. 2. 'ozdobne, lakierowane lub kolorowe, szerokie wyłogi cholewy wysokich butów męskich, także ozdoba przypinana'; rejestr.: Linde, SWil, SSt-szew., SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz. (**sztylfa** rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany/**śtylpy** rejestr.: SSt-szew.)
- sztywnik** 1. 'usztywniający kawałek skóry wszywany w tył cholewy wysokich butów'; rejestr.: SJPD, USJP-rzem. 2. 'zakładka, która usztywnia piętę w bucie'; rejestr.: SR-szew., praw.
- treta** 'szef około podeszwy u trzewika damskiego'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW (**tret** rejestr.: SSt-szew./**tryt** rejestr.: DA)

- tyłek** 'część pantofla okrywająca piętę'; rejestr.: SW-szew., SJPD-rzem., SJPSz-rzem., USJP-środ., rzem.
- ucho** 'uchwyt w kształcie koła, łuku, prostokąta, pętli lub zbliżony do koła przymocowany do butów'; rejestr.: Linde, SWil
- usztywniacz** 'część podeszwy między obcasem a zelówką'; rejestr.: SR-praw., szew.
- wichlarz** 1. 'tylna część buta'; rejestr.: SWil-prze. 2. 'przednia część cholewy, wyższa pod kolaniem niż tylna na łydce'; rejestr.: SW-mało używany
- wierzch do butów** 'skóra na wierzchu stopy u buta lub trzewika'; rejestr.: SW
- wkładka** 'to, co się wkłada do środka czegoś lub między coś a coś, zwykle w celu izolacji, wypełnienia czegoś, np. kawałek skóry w butach'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP
- wkładka ortopedyczna** 'odpowiednio wygięty kawałek skóry, tworzywa itd. wkładany do obuwia w celu korygowania, leczenia nieprawidłowości w budowie stopy np. płaskostopia'; rejestr.: SJPD, USJP
- wszywanka** 'szef około podeszwy u trzewika damskiego'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- wycięcie (stopy)** 'część podeszwy między obcasem a zelówką'; rejestr.: SSt-szew.
- wyklejenie** 'skóra wierzchnia, stanowiąca wyłożenie i wyklejenie buta'; rejestr.: SSt-szew.
- wyłożenie** 1. 'skóra wyściełająca wnętrze obuwia'; rejestr.: SSt-szew. 2. 'tkanina wzmacniająca obłożynę'; rejestr.: SR-praw., szew.
- wypełniacz** 'materia wzmacniająca obłożynę'; rejestr.: SR-praw., szew.
- wyścielka** 'to, co wyściela wnętrze, np. obuwia, m.in. skóra, futro'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**wyściółka** rejestr.: SW, SJPD, SR-szew. gw., USJP-książk./**wyściłka** rejestr.: SW)
- wzmacniacz** 'kawałek skóry przszyty na samym końcu cholewy, aby się nie pruła'; rejestr.: SR-szew., praw.
- zakładka** 'kawałek skóry lub innego materiału usztywniający piętę buta'; rejestr.: SR-szew.
- zapięteczek** 'nieduży zapiętek, czyli tylna część obuwia nad obcasem'; rejestr.: SW-gw.
- zapiętek** 1. 'część podeszwy między zelówką a obcasem'; rejestr.: SR-szew., gw. 2. 'tylna część obuwia nad obcasem'; rejestr.: SW-gw., SJPD-daw. (**zapiętka** rejestr.: SW-gw., SJPD)
- zaszczepka** 'łatka na przyszwie obuwia, przy podeszwie dana, przyszczepka'; rejestr.: SW-gw. (**zaszczypka** rejestr.: SW)
- zelowanie** 'zewnątrzna część spodu obuwia, zelówka'; rejestr.: SW
- zelóweczka** 'niewielka zelówka, czyli zewnątrzna część spodu obuwia'; rejestr.: SW
- zelówka** 1. 'cała podeszwa, czyli zewnątrzna część spodu obuwia'; rejestr.: SW, SSt-szew., SR-szew., praw, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**zolówka** rejestr.: SSt-szew., SGP-wych. z użycia/**zylówka** rejestr.: SSt-szew./**dzylówka** rejestr.: SGWar) 2. 'kawałek skóry, gumy itp. pokrywający przednią połowę podeszwy obuwia'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- zelówki podbite ćwiekami** 'rodzaj zelówek'; rejestr.: SR-szew., praw.
- zole** 'zewnątrzna część spodu obuwia'; rejestr.: SW-gw., SSt-szew. (**zola** rejestr.: SR-szew., gw., unikać)

5.11. Nazwy pozostałych wyrobów

- balon** 'kulisty worek ze skóry lub pęcherza, wypełniony powietrzem, służący do gier i zabaw, rodzaj skórzanej piłki'; rejestr.: S XVII, SJPD-sport. (**ballon** rejestr.: S XVII)
- chwytką** 'piłka skórzana do grania'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-sport.
- nakolank** 'skórzane okrycie kolana zapinane pod kolanem na sprzączkę, część uroczystego stroju górnika'; rejestr.: SW-gór.
- piła** 'sprężysta kula różnej wielkości wykonana ze skóry itp., wypełniona powietrzem lub wypchana czymś (rzadziej lana) służąca do zabawy i gier sportowych'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SWil-prze., SW-starop. (**piela** rejestr.: S XVI/**piła** rejestr.: S XVI)
- piłeczka** 'mała, skórzana piłka do gry'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz (**pielecza** rejestr.: S XVI)
- piłka** 'sprężysta kula różnej wielkości wykonana ze skóry itp., wypełniona powietrzem lub wypchana czymś (rzadziej lana) służąca do zabawy i gier sportowych'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- piłka lekarska** 'piłka skórzana wypchana włosiem, ważąca 2 lub 3 kg, używana do ćwiczeń gimnastycznych'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP

6. SŁOWNICTWO RYMARSKIE I SIODLARSKIE

6.1. Nazwy ogólne

6.1.1. Nazwy materiałów

krepinka 'gwoździak siodlarski'; rejestr.: SW-siod.

6.1.2. Nazwy miejsc

rymarnia 'warsztat rymarski, pracownia rymarska'; rejestr.: SJPD

siodlarnia 'warsztat siodlarski, pracownia siodlarska'; rejestr.: SW, SJPD

6.1.3. Nazwy narzędzi i urządzeń

abajza 'szydło rymarskie proste'; rejestr.: SR-gw. unikać

abebner 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.

ambos 'narzędzie do prasowania skóry na ciepło'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać

ambosik 'narzędzie do prasowania skóry na ciepło'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać (**ambosek** rejestr.: SR-gw. unikać)

brusek 'narzędzie do ostrzenia; osełka'; rejestr.: SR-rym. gw.

brzeźnik dwustronny 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SR-rym., praw.

cangi 'obcegi, czyli ręczne, metalowe narzędzie zakończone półokrągło wygiętymi, rozsuwającymi się szczękami, służące do wyciągania gwoździ, cięcia drutu, przytrzymywania metalowych przedmiotów przy obróbce itp.'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać

cażki 'rodzaj kleszczy rymarskich'; rejestr.: SR-rym. gw.

cażki do dziurek 'narzędzie do robienia dziurek'; rejestr.: SR-rym. gw.

cegi ostre 'szczypce do cięcia drutu'; rejestr.: SR-rym. gw.

cegi rymarskie 'szczypce rymarskie płaskie'; rejestr.: SR-gw.

chomąciarz 'młotek łopatkowy'; rejestr.: SR-rym. gw.

chomątnica 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.

cwikcangi 'szczypce do cięcia drutu'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać

cwikcażki 'szczypce do cięcia drutu'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać

cyrkiel 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SR-rym., praw. (**cyrkul** rejestr.: SR-rym. gw. unikać)

cyrkiel rymarski 'narzędzie rymarskie, '; rejestr.: SR-rym. gw.

cyrkiel wycinak 'narzędzie do wycinania'; rejestr.: SR-rym., praw.

dociągacz pasa 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.

dogładzacz skóry 'narzędzie do wyrównywania skóry'; rejestr.: SR-gw.

durchcyajza 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.

dziobak 'nóż rymarski zakrzywiony'; rejestr.: SR-rym. gw.

- dziobownik** 'nóż rymarski zakrzywiony'; rejestr.: SR-rym. gw.
- dziurkacz** 'przyrząd do robienia dziurek'; rejestr.: SR-rym. gw.
- dziurkarka szczypcowa rymarska** 'narzędzie do robienia dziurek'; rejestr.: SR-rym., praw.
- dziurkarka rymarska** 'narzędzie do robienia dziurek'; rejestr.: SR-gw.
- dziurkownik** 'narzędzie do robienia dziurek'; rejestr.: SR-rym. gw.
- dziurniczka** 'narzędzie do robienia dziurek'; rejestr.: SR-rym. gw.
- dziurniczka rymarska** 'narzędzie do robienia dziurek'; rejestr.: SR-gw.
- dziurowniczki rymarskie** 'narzędzie do robienia dziurek'; rejestr.: SR-gw.
- dziurownik** 'narzędzie do wybijania dziurek w rzemieniach'; rejestr.: SSt-rym., SR-rym.
- dziurownik rymarski** 'narzędzie do robienia dziurek'; rejestr.: SR-praw.
- falcbajtel** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać
- falcbajtel dubeltowy** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SR-rym. gw. Unikać
- falcbajtel śrubowy** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać
- fersztelkinga** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-gw. unikać
- filszok** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.
- fingerhut** 'naparstek, ochraniacz na palec'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać
- flachcangi** 'szczypce rymarskie płaskie'; rejestr.: SR-rym. unikać (**flachcęgi** rejestr.: SR)
- flachcążki** 'szczypce rymarskie płaskie'; rejestr.: SR-rym. unikać
- gletglas** 'narzędzie do wyrównywania skóry'; rejestr.: SSt-rym.
- gładzeń** 'narzędzie do wyrównywania skóry'; rejestr.: SR-gw.
- gładzidło** 1. 'narzędzie do ostrzenia, oselka'; rejestr.: SR-rym. gw.
2. 'narzędzie do wyrównywania skóry'; rejestr.: SR-rym. gw.
- gładzidło do znaków** 'narzędzie do wyrównywania skóry'; rejestr.: SR-gw.
- gładzik** 1. 'narzędzie do wyrównywania skóry'; rejestr.: SSt-rym., SR-rym. gw. 2. 'rodzaj pilnika rymarskiego'; rejestr.: SR-rym. gw.
- gurthamer** 'młotek rymarski'; rejestr.: SR-gw. unikać
- gwoździówka** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SR-rym. gw.
- hakenmeser** 'nóż rymarski dziobownik'; rejestr.: SR-gw. unikać (**hakmeser** rejestr.: SR-gw. unikać)
- hefcik** 'oprawka do igieł, trzonek do szydeł'; rejestr.: SR-rym., praw.
- igła do materaców** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-rym. gw.
- igła krzywa** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-rym., praw.
- igła pakówkowa prosta** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-rym., praw.
- igła pakówkowa zakrzywiona** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-rym., praw.
- igła pasówka prosta** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-rym., praw.
- igła półksiężycowa** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-rym. gw.
- igła prosta** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-rym., praw.
- igła rymarska** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SWil, SR-praw.
- igła tapicerska** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-rym., praw.
- imadło** 'przyrząd do przytrzymywania przedmiotów podczas obróbki, na który składają się dwie metalowe szczęki, regulowane zwykle za pomocą śruby'; rejestr.: SR-rym., praw.
- imadło rymarskie** 'rodzaj imadła rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., praw.

- imadło rymarskie ręczne** 'rodzaj imadła rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., praw.
- kalka** 'drewniany młotek używany w rymarstwie'; rejestr.: SGP
- kantajza** 'ścianak do troków'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać
- kantencyjer** 'przyrząd do zbierania kantów u skóry'; rejestr.: SW-siod. (**kantencjer** rejestr.: SSt-rym.)
- kantówka** 'rodzaj rymarskiego szydła'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać
- kapajza** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.
- karabinek** 'metalowy zaczep sprężynowy do szybkiego łączenia dwóch elementów'; rejestr.: SSt-rym.
- karabinhak** 'metalowy zaczep sprężynowy do szybkiego łączenia dwóch elementów'; rejestr.: SSt-rym.
- kleszcze** 'obcegi, czyli ręczne, metalowe narzędzie zakończone półokrągło wygiętymi, rozsuwającymi się szczękami, służące do wyciągania gwoździ, cięcia drutu, przytrzymywania metalowych przedmiotów przy obróbce itp.'; rejestr.: SR-rym. gw.
- kleszcze rymarskie** 'rodzaj kleszczy rymarskich'; rejestr.: SR-rym., praw.
- kleszcze rymarskie, szewnicze** 'rodzaj kleszczy rymarskich'; rejestr.: SR-gw.
- kleszcze szewnica** 'rodzaj kleszczy rymarskich'; rejestr.: SR-gw.
- klima** 'przyrząd rymarski składający się z dwóch deszczulek w środku wydętych'; rejestr.: SW-gw.
- kluba** 'imadło rymarskie ręczne'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać
- klupka** 'imadło rymarskie ręczne'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać
- kobylica** 'warsztat rymarski'; rejestr.: SW-gw. (**bylica** rejestr.: SW-gw.)
- kobyliczka** 'nie duża kobylica, czyli warsztat rymarski'; rejestr.: SW
- kobyła** 'przyrząd drewniany do przytrzymywania skóry w czasie szycia u siodlarzy, rymarzy'; rejestr.: SW
- kobyłka** 'przyrząd drewniany do przytrzymywania skóry w czasie szycia u siodlarzy, rymarzy'; rejestr.: SR-rym. gw.
- konik rymarski** 'przyrząd drewniany do przytrzymywania skóry w czasie szycia u siodlarzy, rymarzy'; rejestr.: SR-rym., praw.
- kostka rymarska** 'narzędzie do wyrównywania skóry'; rejestr.: SR-rym., praw.
- kowadełko rymarskie** 'narzędzie do prasowania skóry na ciepło'; rejestr.: SR-rym., praw., USJP-techn.
- koziołek** 'warsztat rymarski'; rejestr.: SW-gw. (**kozielek** rejestr.: SW)
- koziołek rymarski** 'przyrząd drewniany do przytrzymywania skóry w czasie szycia u siodlarzy, rymarzy'; rejestr.: SR-rym. gw.
- krajarka** 'narzędzie do cięcia'; rejestr.: SSt-rym.
- krajarka pasowa** 'maszyna do cięcia pasów skóry'; rejestr.: SR-rym. gw.
- krajarka rzemieni** 'maszyna do cięcia pasów skóry'; rejestr.: SR-rym. gw.
- krajcmajzel** 'wycinak do blachy okrągłej'; rejestr.: SR-rym. gw. unikać
- kumaszyna** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.
- kumforma** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.
- kumsztok** 'drewniana forma do wykonywania chomał'; rejestr.: SSt-rym.
- ledercangi** 'cegi ze szczękami płaskimi, karbowanymi do wyciągania skóry'; rejestr.: SSt-rym.
- lederhobel** 'narzędzie, rodzaj struga do skóry'; rejestr.: SSt-rym., SW-pow.
- lochajza** 'przyrząd rymarski do wybijania dziurek w rzemieniach'; rejestr.: SW-pow., SSt-rym., SR-rym. gw. unikać

- lochcangi** 'narzędzie do robienia dziur'; rejestr.: SSt-rym. (**lochcęgi** rejestr.: SR-gw. unikać)
- lochcążki** 'narzędzie do robienia dziur, dziurkarka szczypcowa rymarska'; rejestr.: SR-rym., gw., unikać
- ławka pasowa** 'przyrząd drewniany do przytrzymywania skóry w czasie szycia u siodlarzy, rymarzy'; rejestr.: SSt-rym., SR-gw., rym.
- majzel** 'narzędzie do przecinania metalowych części'; rejestr.: SR-rym., gw., unikać
- maletka** 'narzędzie do zaznaczania ściegu na skórze przed szyciem'; rejestr.: SR-rym., gw. (**moletka** rejestr.: SR-gw., rym.)
- maszynka do cięcia pasów skóry** 'narzędzie rymarskie do cięcia, wycinania'; rejestr.: SR-rym., praw.
- maszynka do krajania skóry** 'narzędzie rymarskie do krojenia'; rejestr.: SR-gw.
- młotek do chomąta** 'rodzaj młotka rymarskiego'; rejestr.: SR-gw., rym.
- młotek łopatkowy** 'rodzaj młotka rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., praw.
- młotek rymarski** 'rodzaj młotka rymarskiego'; rejestr.: SR-gw., rym.
- młotek rymarsko-siodlarski** 'rodzaj młotka rymarskiego'; rejestr.: SR-gw.
- młotek tapicerski (rymarski)** 'rodzaj młotka rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., praw.
- naparstek** 'ochraniacz na palec'; rejestr.: SR-rym., gw.
- naparstek rymarski** 'ochraniacz na palec'; rejestr.: SR-rym., praw.
- naparstkówka** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-rym., gw.
- nebank** 'przyrząd drewniany do przytrzymywania skóry w czasie szycia u siodlarzy, rymarzy'; rejestr.: SSt-rym.
- niebrat** 'rodzaj kleszczy rymarskich'; rejestr.: SW-gw.
- nieklub** 'rodzaj kleszczy rymarskich'; rejestr.: SW-gw.
- nożyce do skóry** 'nożyce rymarskie do przecinania skóry'; rejestr.: SR-gw.
- nożyce rymarskie** 'narzędzie rymarskie do przecinania skóry'; rejestr.: SR-praw.
- nóż do skóry rymarski półokrągły** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-rym.
- nóż hakowy** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., gw.
- nóż prosty** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-gw.
- nóż rymarski** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-praw.
- nóż rymarski dziobownik** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR
- nóż rymarski półksiężycowy** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-praw., rym.
- nóż rymarski półokrągły** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-praw., rym.
- nóż rymarski prosty** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., praw.
- nóż rymarski z dziobem** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-gw.
- nóż rymarski zakrzywiony** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., praw.
- nóż rymarski zwykły** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., gw.
- nóż składany** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-rym. gw.
- nóż wysuwany** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-praw.
- nóż z dziobem** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-gw., rym.
- nóż zwyczajny** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., gw.
- obcęgi** 'ręczne, metalowe narzędzie zakończone półokrągło wygiętymi, rozsuwającymi się szczękami, słu-

- zące do wyciągania gwoździ, cięcia drutu, przytrzymywania metalowych przedmiotów przy obróbce itp.'; rejestr.: SR-rym.
- obcęgi do naciągania taśmy** 'rodzaj obcęgow rymarskich'; rejestr.: SSt-rym.
- obcęgi do skóry** 'rodzaj obcęgow rymarskich'; rejestr.: SSt-rym.
- obcęgi dziurkujące** 'narzędzie do robienia dziur, dziurkarka rymarska szczypcowa'; rejestr.: SR-gw., SSt-rym.
- obcęgi taśmowe** 'rodzaj obcęgow rymarskich'; rejestr.: SSt-rym.
- okrągłak** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., gw.
- oprawka** 'trzonek do szydeł'; rejestr.: SR-gw., rym.
- oprawka do igieł** 'rączka do trzymania igły'; rejestr.: SR-gw.
- oselka** 'przyrząd do ostrzenia narzędzi'; rejestr.: SR-rym., praw.
- ostroszczy** 'szczypce do cięcia drutu'; rejestr.: SR-gw., rym.
- ośnik** 'narzędzie do strugania skóry'; rejestr.: SR-rym., praw.
- pakówkowa krzywa** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-rym., gw.
- pakówkowa prosta** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-gw., rym.
- pakunkowa** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-gw.
- pasówka** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-gw., rym.
- pasówka naparstkowa** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-gw.
- pilnik kanciasty** 'rodzaj pilnika rymarskiego'; rejestr.: SR-gw., rym.
- pilnik płaski** 'rodzaj pilnika rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., praw.
- pilnik trójkątny** 'rodzaj pilnika rymarskiego'; rejestr.: SR-praw., rym.
- pniak chomątowy** 'drewniana forma do wykonywania chomąt'; rejestr.: SSt-rym.
- podłużnik** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.
- polerka** 'narzędzie do nabłyszczania wyrobów skórzanych'; rejestr.: SR-rym., gw., unikać
- półksiężycowa** 'rodzaj igły rymarskiej'; rejestr.: SR-gw., rym.
- półksiężycowy** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., gw.
- prykmaszyna** 'narzędzie do zaznaczania ściegu na skórze przed szyciem'; rejestr.: SSt-rym.
- przebijak rymarski** 'narzędzie do przebijania, wycinania skóry'; rejestr.: SR-gw., rym.
- przeciągadło** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.
- przecinak** 'narzędzie do przecinania metalowych części'; rejestr.: SR-praw., rym.
- przybijak rymarski** 'wycinak do skóry'; rejestr.: SR-rym., gw.
- radelko** 'narzędzie do zaznaczania ściegu na skórze przed szyciem'; rejestr.: SSt-rym., SR-praw., rym.
- radelko rymarskie** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SR-rym.
- rajmeszera** 'nożyce do skóry'; rejestr.: SR-gw., unikać
- rajscyrkiel** 'narzędzie do wycinania rowków w skórze przed szyciem'; rejestr.: SSt-rym.
- rączka** 'trzonek do szydeł'; rejestr.: SR-rym., gw.
- rozcinarka (skóry)** 'maszyna do rozcinania skóry'; rejestr.: SSt-rym.
- rundajz** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.
- rundmajzel** 'rodzaj noża rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., gw., unikać
- ryfel** 'narzędzie do zaznaczania ściegu na skórze przed szyciem'; rejestr.: SR-rym., gw., unikać
- ryfelek** 'narzędzie do zaznaczania ściegu na skórze przed szyciem'; rejestr.: SR-gw., unikać, rym.

- rymarka** 'maszyna rymarska do szycia skóry'; rejestr.: SJPD
- rymercangi** 'szczytce rymarskie płaskie'; rejestr.: SR-rym., gw., unikać
- rymszpaner** 'dociągacz pasa'; rejestr.: SSt-rym.
- ryśnik** 'narzędzie do wycinania rowków w skórze przed szyciem'; rejestr.: SSt-rym.
- strug do skóry** 'narzędzie do ścieniania, strugania skóry'; rejestr.: SSt-rym.
- szajbencyrkiel** 'narzędzie do wyrzynania krążków'; rejestr.: SSt-rym.
- szczytce do cięcia drutu** 'rodzaj szczytce rymarskich'; rejestr.: SR-rym., praw.
- szczytce rymarskie płaskie** 'rodzaj szczytce rymarskich'; rejestr.: SR-rym., praw.
- szewnica** 'rodzaj imadła rymarskiego'; rejestr.: SW, SR-rym., gw., unikać
- sznajdmaszyna** 'maszyna do krojenia'; rejestr.: SSt-rym.
- szpaltmaszyna** 'maszyna do rozcinania skóry'; rejestr.: SSt-rym.
- szpancangi** 'obcęgi do naciągania taśmy'; rejestr.: SSt-rym.
- szpilorek** 'rodzaj szydła rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., gw., unikać
- szraubcyjer** 'narzędzie do wkręcania'; rejestr.: SR-rym., unikać gw.
- sztancmaszyna** 'maszyna do wybijania i wyciągania skóry'; rejestr.: SSt-rym.
- sztrekmaszyna** 'maszyna do wyciągania skóry'; rejestr.: SSt-rym.
- szydło gwoździowe** 'narzędzie do robienia dziur w skórze'; rejestr.: SR-rym., gw. (**szydło gwoździówka** rejestr.: SR-gw.)
- szydło kantówka** 'rodzaj szydła rymarskiego'; rejestr.: SR-gw.
- szydło koniczne** 'rodzaj szydła rymarskiego'; rejestr.: SR-gw., rym.
- szydło owalne** 'szydło rymarskie do szycia kantów'; rejestr.: SR-gw.
- szydło pasowe** 'rodzaj szydła rymarskiego'; rejestr.: SR-gw.
- szydło pasowe rymarskie** 'rodzaj szydła rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., rym.
- szydło rymarskie** 'rodzaj szydła rymarskiego'; rejestr.: SR-rym.
- szydło rymarskie proste** 'rodzaj szydła rymarskiego'; rejestr.: SR-rym.
- szydło stożkowe** 'szydło rymarskie do szycia skóry'; rejestr.: SR-rym., rym.
- ścinał do brzegów** 'narzędzie rymarskie do ścinania'; rejestr.: SR-rym.
- ścinał do troków** 'narzędzie rymarskie do ścinania'; rejestr.: SR-rym., praw.
- ścinał krawędzi** 'przyrząd do zbierania kantów u skóry'; rejestr.: SSt-rym.
- śrubokręt** 'narzędzie do wkręcania'; rejestr.: SR-rym., gw.
- śrubstak** 'przyrząd do przytrzymywania przedmiotów podczas obróbki, na który składają się dwie metalowe szczęki, regulowane zwykle za pomocą śruby'; rejestr.: SR-rym., unikać
- trzonek do szydeł** 'rączka do trzymania szydła'; rejestr.: SR-rym., praw.
- trzymadelko** 'rodzaj imadła rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., gw.
- trzymadło rymarskie** 'rodzaj imadła rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., gw.
- uchwyt rymarski bezśrubowy** 'rodzaj imadła rymarskiego'; rejestr.: SR-rym., gw.
- wkrętak** 'narzędzie do wkręcania'; rejestr.: SR-rym., rym.
- wpychak** 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.
- wybijarka** 'maszyna do wybijania'; rejestr.: SSt-rym.
- wyciągarka** 'maszyna do wyciągania skóry'; rejestr.: SSt-rym.

wycinak 'narzędzie do wycinania'; rejestr.: SR-rym., gw.

wycinak do blachy okrągłej 'narzędzie do wycinania'; rejestr.: SR-praw., rym.

wycinak do skóry 'narzędzie do wycinania skóry'; rejestr.: SSt-rym.

wyciskacz 'narzędzie do zaznaczania ściegu na skórze przed szyciem'; rejestr.: SR-rym., gw.

wyciskacz rowkowy 'narzędzie do zaznaczania ściegu na skórze przed szyciem'; rejestr.: SR-praw., rym.

wyciskarka 'urządzenie rymarskie, sztancmaszyna'; rejestr.: SSt-rym.

wygładnik 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.

wyrzynak krążków 'narzędzie do wycinania ze skóry'; rejestr.: SSt-rym.

zbierak 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SSt-rym.

zaczniak 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SR-rym.

zaczniak nastawny 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SR-rym.

zaczniak podwójny 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SR-rym., praw.

zaczniak pojedynczy 'narzędzie rymarskie'; rejestr.: SR-rym.

złobnik do szwów 'narzędzie rymarskie do wycinania w skórze rowków przed szyciem'; rejestr.: SR-rym.

6.2. Nazwy rymarskie

6.2.1. Nazwy osób

chomaćnik 'rzemieślnik robiący chomaćta, rymarz'; rejestr.: Linde, SW, SWil (**chomaćtarz** rejestr.: SW-mało używany/**chomaćciarz** rejestr.: SS)

krawiec koński 'rzemieślnik trudniący się wyrobem i reperacją przedmiotów ze skóry, zwłaszcza uprzęży końskiej; rymarz'; rejestr.: SW-gw., żart.

rymarczanka 'córka rymarza'; rejestr.: SW, SWil (**rymarzówna** rejestr.: SW)

rymarczyk 'czeladnik rymarski'; rejestr.: Linde, SWil, SW

rymarka 1. 'żona rymarza'; rejestr.: SS, Linde, SWil, SW, SJPD (**rymarzowa** rejestr.: SW) 2. 'wdowa po rymarzu'; rejestr.: SS

rymarski 'dotyczący rymarza lub rymarstwa'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.

rymarz 'rzemieślnik trudniący się wyrobem i reperacją przedmiotów ze skóry, zwłaszcza uprzęży końskiej'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SR, SJPSz, USJP-rzem. (**rymar** rejestr.: SS/**rymer** rejestr.: SS, S XVII)

rymarzyna 'rymarz godny politowania'; rejestr.: SW

rzemieniarski 'dotyczący rzemieniarza'; rejestr.: SW

rzemieniarz 'rzemieślnik robiący rzemień; rymarz'; rejestr.: SW

uzdarz 'rzemieślnik robiący uzdy; rymarz'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany

6.2.2. Nazwy wyrobów i ich cech

6.2.2.1. Nazwy uprzęży

- alzbant** 'część ozdobnej uprzęży końskiej lub wielbłądziej; zwłaszcza na czole lub piersi konia lub innego zwierzęcia'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW (**aldzbant** rejestr.: S XVII, Linde/**alzbant** rejestr.: S XVII/**halzbant** rejestr.: S XVI, S XVII/**halsbant** rejestr.: S XVI, S XVII/**halzbant** rejestr.: S XVII/**haldzbant** rejestr.: S XVII/**chelzbant** rejestr.: S XVII/**alspant** rejestr.: S XVI/**alzmant** rejestr.: S XVI)
- aufhalter** 'pas rzemienny od chomała na końcu dyszla przymocowany do kierowania nim'; rejestr.: SSt-rym.
- cajg** 'uprząż końska'; rejestr.: S XVI
- chomaćcina** 1. 'stare, szkaradne chomałto'; rejestr.: SWil 2. 'materac u chomała na piersiach konia'; rejestr.: SWil, SW
- chomałtko** 'niewielkie chomałto, czyli część uprzęży w kształcie drewnianego kabłąka na miękkim, skórzanym podkładzie, wkładana na szyję koniowi pociągowemu'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**chomaćnik** rejestr.: SWil, SW)
- chomałto** 1. 'cała uprząż końska'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW (**chomałt** rejestr.: S XVII, SWil/**chomunt** rejestr.: S XVII/**chomunto** rejestr.: S XVII) 2. 'część uprzęży w kształcie drewnianego kabłąka na miękkim, skórzanym podkładzie, wkładana na szyję koniowi pociagowemu'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SW, SWil, SJPD, SJPSz, USJP (**komento** rejestr.: SW-gw./**chomałt** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz./**chomenta** rejestr.: SW-gw./**chomełt** rejestr.: SW-gw./**chomełto** rejestr.: SW-gw./**chómałto** rejestr.: SW,-gw./**chómoto** re-
- jestr.: SW-gw./**chomunt** rejestr.: S XVII/**chomunto** rejestr.: S XVII)
- chomałto krakowskie** 'chomałto ozdobione, z błyszczącymi okuciami'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz
- chomałto robocze** 'szpickumt'; rejestr.: SSt-rym.
- cugle** 'pasy rzemienne połączone z wędzidłem, służące jeźdźcowi do kierowania koniem'; rejestr.: Linde, SWil, SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź. (**cugla** rejestr.: SW-gw./**cugiel** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW)
- cuglik** 'niewielkie cugle, czyli pasy rzemienne połączone z wędzidłem, służące jeźdźcowi do kierowania koniem'; rejestr.: S XVI
- czyn koński** 'rząd na konia'; rejestr.: SS
- dziad** 'chomałto z uprzężą'; rejestr.: SW-gw.
- dziadki** 'chomałto z uprzężą'; rejestr.: SW-gw.
- fasulec** 'trenzla naciągnięta i przypięta do siodełka miarkująca ruchy końskim łbem'; rejestr.: SW-koń. (**fasolec** rejestr.: SW-gw.)
- folga** 1. 'rzemień do umocowania pala, do którego wiążą konia'; rejestr.: SW 2. 'pętla skórzana w zaprzęgu'; rejestr.: SW-gw.
- gązwa** 'pętla rzemienna przy chomaćcie'; rejestr.: SJPD
- gort** 'część uprzęży'; rejestr.: S XVI
- gurt** 'pas rzemienny w zaprzęgu'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz-rzem., USJP-rzem.
- haftra** 'część uprzęży nakładana na łeb konia, spełniająca jednocześnie rolę kantara i uzdy'; rejestr.: SSt-rym.
- hintergeszir** 'część uprzęży zapobiegająca cofaniu się konia'; rejestr.: SSt-rym.

- huzew** 'obrączka skórzana łącząca w pługu grządziel z kółkami'; rejestr.: SW-gw. (**huzdew** rejestr.: SW-gw.)
- huzewka** 'niewielka huzew, czyli obrączka skórzana łącząca w pługu grządziel z kółkami'; rejestr.: SW-gw. (**huzdewka** rejestr.: SW-gw.)
- huże** 'pętłe skórzane, znajdujące się po bokach chomąta przy uprzęży hołoblowej'; rejestr.: SW-gw.
- jankty** 'dwa rzemienie albo powrozy do przywiązywania wołów za rogi przy jarzmie'; rejestr.: SWil-prow., SW-gw.
- kantar** 1. 'element uprzęży lub rzędu końskiego nakładany na łeb konia, umożliwiający kierowanie nim; uzda'; rejestr.: SJPD 2. 'skórzana lub parciana uzda bez wędzidla, z kółkiem u dołu do zakładania łańcucha, nakładana koniowi na głowę w celu przeprowadzenia go na pastwisko lub uwiązywania, zwłaszcza na noc w stajni'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeżdż. (**kandara** rejestr.: SW-gw./**kantor** rejestr.: SW-gw./**kentar** rejestr.: SW-gw./**kętar** rejestr.: SW-gw.)
- kantarek** 'niewielki kantar, czyli skórzana lub parciana uzda bez wędzidla, z kółkiem u dołu do zakładania łańcucha, nakładana koniowi na głowę w celu przeprowadzenia go na pastwisko lub uwiązywania, zwłaszcza na noc w stajni'; rejestr.: S XVII, Linde, SW
- kapa** 'kawałek skóry przy chomacie przszyty do kieszki albo poduszki'; rejestr.: SW-gw., SJPD-gw.
- kapcan** 'rodzaj uprzęży, która służy w czasie tresowania konia'; rejestr.: SSt-rym.
- kaptur** 'zasłona nakładana na oczy koniom wyrabiana przez rymarza jako część uprzęży'; rejestr.: S XVII, Linde, SW
- kapturek** 1. 'część składowa uprzęży, rzemień opierający się na końskim czole'; rejestr.: S XVI 2. 'niewielki kaptur, czyli zasłona nakładana na oczy koniom wyrabiana przez rymarza jako część uprzęży'; rejestr.: S XVII, Linde, SW
- kawecan** 'rodzaj uździenicy końskiej mającej w rzemieniu nosowym wszyty kawałek blachy zaopatrzonej w tępe zębki, która przy ściąganiu wodzy sprawia ból i ułatwia opanowanie konia'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil-fig., SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeżdż. (**kawecon** rejestr.: Linde, SW/**kaweczczan** rejestr.: Linde, SW-starop.)
- kicha** 'część wypchana chomąta'; rejestr.: SW-gw.
- kielrym** 'rzemień przechodzący pod brzuchem konia w poprzek uprzęży, pod pyskiem konia w poprzek uzdy'; rejestr.: SSt-rym.
- kielzno** 'uzda, czyli element uprzęży lub rzędu końskiego nakładany na łeb konia, umożliwiający kierowanie nim'; rejestr.: SW-mało używany
- kieszka** 'skórzana torba w chomacie, nabijana włosiem'; rejestr.: SW-gw.
- klapa** 'klapy na oczach to część uździenicy w uprzęży angielskiej albo krakowskiej'; rejestr.: SW
- kopszyk** 'część uzdy spoczywająca na potylicy konia'; rejestr.: SSt-rym.
- krakowska uprzęż** 'uprzęż polska z rogami i suknamy na chomatach, z kółeczkami i brzdąkadłami'; rejestr.: SW-gw.
- krepinka** 'uździenica, czyli część uprzęży nakładana na łeb konia, spełniająca jednocześnie rolę kantara i uzdy'; rejestr.: SW-gw.
- krzyżak** 'rzemień w lejcach idący na krzyż od jednego konia do drugiego, rozdwojona część lejc'; rejestr.: SW-gw., SJPD

- krzyżaki** 'lejce krzyżowane, lejce na kilka koni zaprzęganych do jednego powozu'; rejestr.: SWil, SW-gw.
- krzyżowniki** 'rozdwojona część lejca'; rejestr.: SW-gw.
- lamiec** 'podkładka pod chomąto z filcu albo skóry, wypchana filcem'; rejestr.: SW-gw.
- lejce** 1. 'część uprzęży, rzemień przywiązywany z obu stron do uzdy i służący do kierowania koniem w zaprzęgu'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**lecka** rejestr.: SW-gw./**lejcka** rejestr.: SW-gw./**lyc** rejestr.: SW-gw./**lice** rejestr.: Linde/**lic** Rejestr.: SWil, SW-gw., SJPD-prze-starz., dziś gw./**lec** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-starop./**leca** Rejestr.: Linde, SW-gw., SJPD-gw./**lejca** rejestr.: SW-gw./**lenc** rejestr.: SW-gw./**lycki** rejestr.: SGP-wych. z użycia/**lecarz** rejestr.: S XVI/**leceń** rejestr.: S XVI/**lijec** rejestr.: S XVI) 2. 'pas rzemienny idący od chomąta do dyszla; naszelnik'; rejestr.: SW 3. 'rzemień stanowiący część uzdy'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz
- lejczyk** 'lejce, czyli część uprzęży lub rzemień przywiązywany z obu stron do uzdy i służący do kierowania koniem w zaprzęgu'; rejestr.: SW-gw. (**liczyk** rejestr.: SW-gw.)
- martyngal** 'przyrząd powstrzymujący zadzieranie łba przez konia, rodzaj napierśnika, spod którego wychodzą dwa rzemyki zakończone kółkami, a przez nie przechodzą lejce trzylowe' (pod wytok); rejestr.: SW-koń.
- nabiedrznik** 'część uprzęży końskiej, rzemyk boczny w zaprzęgu spadający na biodro konia'; rejestr.: SWil, SW-gw. (**nabedryk** rejestr.: SWil, SW-gw./**nabiedrek** rejestr.: SW-gw./**nabiedrki** rejestr.: SS/**na-**
- biedrzyk** rejestr.: SW-gw./**na-**
biodrki rejestr.: SS, S XVI, SWil)
- naczolnik** 'część składowa uprzęży, rzemień opierający się na końskim czole'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD-reg. (**naczelnik** rejestr.: Linde, SWil, SW/**naczołek** rejestr.: SWil, SW/**naczołek** rejestr.: SW-gw., SJPD-daw./**nadczołnik** rejestr.: SW-gw., SJPD-reg.)
- nadkarknik** 'pas podtrzymujący pierś konia'; rejestr.: SSt-rym. (**nadkardnik** rejestr.: SSt-rym.)
- nadprysk** 'pasek, część uzdy umiejscowiona na kości nosowej łba konia'; rejestr.: SSt-rym.
- nagrzbietnik** 'część uprzęży końskiej, pas skórzany umieszczony na grzbiecie konia, podtrzymujący na odpowiedniej wysokości pasy lub postronki ciąagowe'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-jeżdż.
- nakarcznik** 'pas skórzany umieszczany na karku konia, będący częścią łączącą uprzęży szorowej'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-jeżdż.
- nakarśnik** 'rodzaj obroży do wiązania koni'; rejestr.: SW-gw.
- nanosek** 'rzemień w uździe przechodzący nad nozdrzami końskimi'; rejestr.: SW-gw.
- napierśnik** 'szeroki pas stanowiący część uprzęży, otaczający pierś konia (lub innego zwierzęcia pociągowego) nieco powyżej stawów barkowych i utrzymywany przez nakarcznik'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SJPSz, USJP-jeżdż. (**napierstnik** rejestr.: S XVI/**napier-sień** rejestr.: Linde, SWil)
- narząd** 'uprzęż konia'; rejestr.: S XVI
- naszelnik** 'pas rzemienny od chomąta na końcu dyszla przymocowany do kierowania nim'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SSt-rym., SJPD, SJPSz, USJP-jeżdż. (**naszyjnik** rejestr.: SWil, SW, SJPD/**nalesznik** rejestr.: SW-gw./**nasznik** rejestr.: SW-gw./

- naszyk** rejestr.: SW-gw./**naszynik** rejestr.: SW-gw./**noszennik** rejestr.: SW-gw.)
- naszyjnik** 'część uprzęży końskiej zakładana na szyję zwierzęcia'; rejestr.: SS, S XVI (**naszejnik** rejestr.: S XVI)
- natylnik** 'element uprzęży szorowej umożliwiający hamowanie wozu lub innego pojazdu'; rejestr.: SJPSz, USJP-jeźdź.
- nazeband** 'pasek, część uzdy umiejscowiona na kości nosowej łba konia'; rejestr.: SSt-rym.
- nosowy rzemień** 'rzemień w uździe wkładany koniowi na nos'; rejestr.: Linde, SW
- obergurt** 'rodzaj popręgu, który opasuje konia razem z siodłem albo derką'; rejestr.: SW-koń. (**obergort** rejestr.: SW)
- oblader** 'rzemień przechodzący przez grzbiet konia i przytrzymujący postronki, chroniący skórę konia od obtarcia'; rejestr.: SW-gw., SJPD, USJP-jeźdź. (**obladra** rejestr.: Linde, SWil, SW-gw., SJPD-gw.)
- obretka** 'niewielka obróć, czyli element uprzęży lub rzędu końskiego nakładany na łeb konia, umożliwiający kierowanie nim'; rejestr.: SW-gw. (**obrotka** rejestr.: SW-gw.)
- obróć** 'element uprzęży lub rzędu końskiego nakładany na łeb konia, umożliwiający kierowanie nim'; rejestr.: SW-gw. (**obryć** rejestr.: SW-gw.),
- obryca** 'kantar (uździenica) do przywiązywania koni do żłobu'; rejestr.: SW-gw.
- obwarzanek** 'opaska z grubego rzemienia na nogi konia, aby ich sobie nie obcierał'; rejestr.: SW
- ociosy** 'rzemienie lub drążki, które się przytwierdza do osi i hołbli'; rejestr.: SW-gw. (**otosy** rejestr.: SW-gw.)
- odos** 'sznur, wić, pas rzemienny albo tyczka od końca osi do początku hołbli idąca i utrzymująca hołblę w pewnej rozwartości'; rejestr.: SWil-prow., SW-gw. (**odosa** rejestr.: SW-gw./**otos** rejestr.: SW-gw./**otosa** rejestr.: SWil-prow., SW-gw.)
- ogłowica** 'element uprzęży lub rzędu końskiego nakładany na łeb konia, umożliwiający kierowanie nim; uzda'; rejestr.: SW-gw.
- ogłów** 'gatunek uzdy na głowę zwierzęcia'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil, SW (**ogłowia** rejestr.: S XVII, Linde, SW/**ogłowie** rejestr.: SS/**ogłów** rejestr.: S XVI)
- ogłówka** 1. 'ogłów, czyli gatunek uzdy na głowę zwierzęcia'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW
2. 'element uprzęży lub rzędu końskiego nakładany na łeb konia, umożliwiający kierowanie nim; uzda'; rejestr.: SW
- okulary** 'dwa kawałki skóry służące do osłaniania koniowi oczu z boku'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- oprata** 'rzemień przywiązywany z obu stron do uzdy i służący do kierowania koniem'; rejestr.: SW-gw.
- opratka** 'rzemień przywiązywany z obu stron do uzdy i służący do kierowania koniem'; rejestr.: S XVI
- oprawka** 'prawdopodobnie ozdobne oporządzenie na konia'; rejestr.: S XVI
- pas** 'rzemień w uprzęży końskiej'; rejestr.: SW-gw.
- pas podpaszny, popierśny** 'część uprzęży, rzemień przechodzący pod piersiami końskimi'; rejestr.: SS
- pausza** 'część uprzęży końskiej składającej się z pętli zakładanej pod ogon zwierzęcia oraz z rzemiennego paska łączącego ją z chomaćtem lub z nakarcznikiem, a w

- uprząży szorowej z nagrzbietnikiem'; rejestr.: SSt-rym.
- piersnik** 'część uprząży na konia, ramię napierśny'; rejestr.: SW-gw. (**pieśnik** rejestr.: SW-gw., ale osobnego hasła brak)
- pobocz** 'lejce na konia, do pętania go'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-gw. starop. (**pobocznicza** rejestr.: SW-gw.)
- poboczek** 'niewielki pobocz, czyli lejce na konia, do pętania go'; rejestr.: SW-gw.
- pochwy** 'ramię zadni, podogonowy w uprząży końskiej'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-starop. (**pochwa** rejestr.: S XVI)
- podbrzusznik** 'część uprząży, pas zapinany luźno pod brzuchem konia'; rejestr.: SJPSz, USJP-jeźdź. (**podbrzuchnik** rejestr.: SW-gw.)
- podgardle** 'ramię podgardłowe u munsztuka końskiego'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- podgardlica** 'drażek z pętlami służący jako zaprząg dla koni przy radle'; rejestr.: SW-gw., SJPD (**podgardlica** rejestr.: SW-gw.)
- podogonie** 'część uprząży końskiej składającej się z pętli zakładanej pod ogon zwierzęcia oraz z ramiennego paska łączącego ją z chomać lub z nakarcznikiem, a w uprząży szorowej z nagrzbietnikiem'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SSt-rym., SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź. (**podogonica** rejestr.: SW-gw.)
- podpiersień** 'ramię w uprząży przechodzący pod piersiami końskimi'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**podpiersień** rejestr.: SW-unikać/**podpiersnik** rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD/**podpirśnik** rejestr.: SS/**popiersień** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW/
- podpiersie** rejestr.: SJPD/**popiersi-ny** rejestr.: S XVI)
- podpinka** 'ramię przechodzący pod brzuchem konia w poprzek uprząży, pod pyskiem konia w poprzek uzdy'; rejestr.: SW-gw., SSt-rym., SJPD-przestarz.
- poręcz** 'element uprząży lub rzędu końskiego nakładany na łeb konia, umożliwiający kierowanie nim; uzda'; rejestr.: SW-gw.
- poręczka** 'niewielka poręcz, czyli element uprząży lub rzędu końskiego nakładany na łeb konia, umożliwiający kierowanie nim; uzda'; rejestr.: SW
- powodek** 'krótkie lejce z postronka lub ramiennie do powodowania koniem'; rejestr.: Linde, SWil, SW-gw. (**powódek** rejestr.: SW-gw./**powódka** rejestr.: SW-gw./**powódki** rejestr.: SW-gw.)
- powody** 'pasy krzyżujące się w lejcach'; rejestr.: SWil, SW
- powodzie** 'część uprząży, ramię przywiązywany z obu stron do uzdy i służący do kierowania koniem w zaprzęgu; lejce'; rejestr.: SW-gw.
- powód** 'ramię lub sznur złączony z trzszą, na którym prowadzi się konia'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź.
- pólszla** 'oporządzenie na konia'; rejestr.: SW-starop.
- pólszorek** 'uprząż stosowana w transporcie lżejszym, której najważniejszą częścią jest szeroki pas skórzany lub parczany otaczający pierś i łopatki zwierzęcia, dzięki czemu zwierzę ciągnie głównie piersią'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz. (**pónsorek** rejestr.: SW-gw./**puszorek** rejestr.: SW-gw.)
- proca** 'ramię do spinania kłamy u chomać'; rejestr.: SW (**proc** rejestr.: SW-gw.)

- przeciwiń** 'jakiś rzemień w uprzęży końskiej'; rejestr.: SS
- przezglówek** 'część uzdy spoczywająca na potylicy konia'; rejestr.: SSt-rym.
- przybór na konia** 'rząd na konia'; rejestr.: SWil
- puszliko** 'oporządzenie na konia'; rejestr.: SW-starop.
- ręgart** 'uzda nocna konia do przywiązywania'; rejestr.: SWil, SW
- rychliny** 'w uprzęży końskiej, rzemień idące od nabieraka do chomąta'; rejestr.: SW-gw.
- rząd** 'ozdobna uprzęż końska przeznaczona do jazdy wierzchem'; rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, Linde, SW, SJPD-hist., SJPSz-hist., USJP-histor. (**rzęd** rejestr.: SWil, SJPD-daw.)
- rządzik** 'niewielki rząd na konia'; rejestr.: Linde, SW, SWil, SJPD (**rzędzik** rejestr.: SW, SWil, SJPD-przestarz.)
- siadalnik** 'siodełko w uprzęży'; rejestr.: SW
- siodełko** 1. 'popręg z poduszkami na konia w uprzęży pojedynczej'; rejestr.: SWil, SW 2. 'część uprzęży końskiej używana zamiast nagrzbietnika przy zaprzęgnięciu konia w pojedynkę i zastosowaniu dyszelków (hołobli)'; rejestr.: SW-gw., SJPD-roln.
- spinak** 'rzemień wiążący u dołu kleszcze chomąta'; rejestr.: SWil, SW-gw.
- strój na konia** 'ozdobna uprzęż końska przeznaczona do jazdy wierzchem; rząd'; rejestr.: SW, SWil
- strychulec** 'ochraniacze w postaci skórzanego lub gumowego paska zakładanego na staw pęciny konia, w celu zapobieżenia kaleczeniu pęciny'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź.
- suponia** 'sznurek albo rzemyk do ściągania i związywania krańców dolnych kleszczy u chomąta'; rejestr.: SWil-prow., SW-gw.
- szla** 'najprostsza uprzęż szorowa, składająca się z parcianych lub rzemiennych pasów z postronkami, zakładana koniowi na kark i pierś'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD (**sła** rejestr.: SW-gw./**śla** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany/**śla** rejestr.: S XVI/**szle** rejestr.: S XVII)
- szleja** 'najprostsza uprzęż szorowa, składająca się z parcianych lub rzemiennych pasów z postronkami, zakładana koniowi na kark i pierś'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź. (**szelka** rejestr.: SWil/**szlija** rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany)
- szlejka** 'niewielka szleja, czyli najprostsza uprzęż szorowa, składająca się z parcianych lub rzemiennych pasów z postronkami, zakładana koniowi na kark i pierś'; rejestr.: Linde, SWil, SW-prow., SJPD
- szlufka** 'element łączący części skóry'; rejestr.: SSt-rym.
- szor/szory** 'rodzaj uprzęży, szeroki pas skórzany (albo parciany) zakładany na pierś konia wraz z pomocniczymi rzemieniami, uprzęż szorowa'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-jest pod sznur jako staropol., SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź. (**sznur** rejestr.: Linde-sznur, sznór, SWil, SW-starop.)
- szpickumt** 'chomąto robocze'; rejestr.: SSt-rym.
- sztukolce** 'lejce do przedniej pary koni'; rejestr.: SW-gw.
- sztukulec** 'rzemień służący do przedłużania lejca'; rejestr.: SW-gw.

- targaniec** 'rzemień utrzymujący powóz przy dragach'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- tresownik** 'rodzaj uprzęży, która służy w czasie tresowania konia'; rejestr.: SSt-rym.
- tręzelka** 'mała tręzła, czyli uzda, wodze uzdy'; rejestr.: Linde, SWil, SW (**tranzelka** rejestr.: SW)
- tręzła** 'uzda, wodze uzdy'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-jeźdź. (**tranzła** rejestr.: SW/**trenzła** rejestr.: SSt-rym./**trezła** rejestr.: SSt-rym./**trędzła** rejestr.: SWil)
- tylnik** 'część uprzęży zapobiegająca cofaniu się konia'; rejestr.: SSt-rym.
- uprząż** 'zespół połączonych ze sobą pasów zakładanych na konia, umożliwiający użycie go do pracy w zaprzęgu'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź.
- uprząż szorowa** 'rodzaj uprzęży, szeroki pas skórzany (albo parciany) zakładany na pierś konia wraz z pomocniczymi rzemieniami'; rejestr.: USJP
- uzda** 'element uprzęży lub rzędu końskiego nakładany na łeb konia, umożliwiający kierowanie nim'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SSt-rym., SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź. (**uźda** rejestr.: S XVII/**huzda** rejestr.: SS, SW-gw./**luzda** rejestr.: SW-gw.)
- uzdeczka** 'mała uzda, czyli element uprzęży lub rzędu końskiego nakładany na łeb konia, umożliwiający kierowanie nim'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**huzdeczka** rejestr.: SW-gw./**juzdecka** rejestr.: SW-gw.)
- uzwa** 'jedna z pętli rzemiennych, za pomocą których przymocowuje się chomać do hołobli'; rejestr.: SWil, SW-gw. (**uźwa** rejestr.: SW-gw.)
- uździenica** 1. 'część uprzęży nakładana na łeb konia, spełniająca jednocześnie rolę kantara i uzdy'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź. (**uździenica** rejestr.: S XVII/**juździennica** rejestr.: SW-gw./**uździenica** rejestr.: S XVII, SWil/**uździennica** rejestr.: SW-gw., SSt-rym./**uździonka** rejestr.: SW-gw.) 2. 'uzda bez wędzideł'; rejestr.: SW
- uździeniczka** 'mała uździenica, czyli część uprzęży nakładana na łeb konia, spełniająca jednocześnie rolę kantara i uzdy'; rejestr.: S XVII, SW (**uździonecka** rejestr.: SW-gw.)
- ważki** 'część uprzęży, rzemień przywiązywany z obu stron do uzdy i służący do kierowania koniem w zaprzęgu; lejce'; rejestr.: SW-gw.
- wędzidelko** 'małe wędzidło, czyli rzemienie do kierowania zwierzęciem'; rejestr.: Linde (**wędzidlko** rejestr.: S XVI)
- wędzidło** 'wodze, rzemienie do kierowania zwierzęciem'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde
- wodze** 'pas rzemienny połączony z wędzidłem, którym jeździec, woźnica kieruje koniem'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SJPD, (**wodzka** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW; SJPSz, USJP-przestarz.)
- wyciągacz** 'rzemień wyciągnięty, linka wyciągnięta w zaprzęgu'; rejestr.: Linde, SWil, SW (**wycięgacz** rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-starop.)
- wytok** 1. 'część rzędu końskiego, w którą wkładano koniec włóczni, lancy, kopii lub karabinu'; rejestr.: SWil, SJPD-daw., 2. 'rzemień od poprzęgu do pyska konia wyginający koniowi szyję i uniemożliwiający zadzieranie głowy'; rejestr.: SW-koń., SJPD-daw.

zaprzęg 'uprząż lub pojazd wraz z uprzężą'; rejestr.: Linde, SWil-niek., SW, SJPD, SJSz, USJP (**zaprząg** rejestr.: Linde, SWil-prze., SW, SJD, SJPSz, USJP/**zaprząga** rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany/**zaprząż** rejestr.: Linde, SWil, w SW pod **zaprząg/zaprzęga** rejestr.: Linde, SWil,

SW-mało używany, SJPD-daw./**zaprzęż** rejestr.: SW-starop., SJPD-daw./**zaprzęza** rejestr.: SW-starop., SJPD)

zasuwka 'element łączący części skóry'; rejestr.: SSt-rym.

zbrój 'uprząż na konia'; rejestr.: SW-gw.

6.2.2.2. Nazwy pozostałych wyrobów

bacik 'niewielki bat, czyli rzemień lub sznur na pręcie używany do pędzenia zwierząt, dawniej także narzędzie kary'; rejestr.: Linde, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**baciak** rejestr.: SW-gw.)

bacisko 'rzemień lub sznur na pręcie używany do pędzenia zwierząt, dawniej także narzędzie kary; zgrubiałe od bacie'; rejestr.: SWil, SW

baranica 'wyprawiona skóra barana, często pokryta sukrem, używana do okrywania nóg w podróży (saniem, wozem itp.)'; rejestr.: SW-gw., SJPD, SJPSz, USJP-pot.

basalyk 'tatarski bicz bojowy zakończony kolczastą metalową kulką'; rejestr.: SS, Sł XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, USJP-histor.

basior 'bat, bicz'; rejestr.: SW-gw., SJPD-reg., SJPSz-reg.

bat 'rzemień lub sznur na pręcie używany do pędzenia zwierząt, dawniej także narzędzie kary'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP

batlewisko 'biczysko, czyli rzemień lub skręcony sznur przytwierdzony do trzonka, służący do chłostania'; rejestr.: SW-gw.

batog 'mocny bat, czyli rzemień lub sznur na pręcie używany do pędzenia zwierząt, dawniej także narzędzie kary'; rejestr.: SS (aneks), S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-książk., USJP-

przestarz. (**patog** rejestr.: S XVII, SW-starop./ **patok** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-starop./**batoh** rejestr.: S XVII)

batóżek 1. 'mały batog, czyli mocny bat'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD 2. 'duży bat'; rejestr.: S XVII-ekspr.

batóżyna 'mały batog, czyli mocny bat'; rejestr.: SJPD

batóżysko 1. 'rękojeść batoga, bata'; rejestr.: SJPD 2. 'zgrubiałe o batogu, czyli mocnym bacie'; rejestr.: SW-gw., SJPD

batóżyszcze 'rzemień lub skręcony sznur przytwierdzony do trzonka, służący do chłostania; biczysko'; rejestr.: SW-gw.

bic 'rzemień lub skręcony sznur przytwierdzony do trzonka, służący do chłostania'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk.

biczownik 1. 'narzędzie do biczowania'; rejestr.: SW, SJPD 2. 'rzemień lub skręcony sznur przytwierdzony do trzonka, służący do chłostania; bicz'; rejestr.: SW-gw.

bicznyk 'mały bicz, czyli rzemień lub skręcony sznur przytwierdzony do trzonka, służący do chłostania'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk.

biczysko 'zgrubiałe o biczu, czyli rzemieniu lub skręconym sznurze przytwierdzonym do trzonka, słu-

- zącym do chłostania'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- biczyszcze** 'rękojeść bata, bicza'; rejestr.: SW-gw.
- binduła** 'bicz z plecionego rzemienia osadzonego na krótkim kiju'; rejestr.: SW-gw.
- bizun** 'bat, batog, kańczug'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, USJP-przestarz. (**bizon** rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany, SJPD)
- boćkowiec** 'dyscyplina, kańczug, bizun'; rejestr.: SW, SJPD-daw. (**boćkowski** rejestr.: SW, SJPD-daw., SGWar)
- bykowiec** 'bicz rzemienny'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz.
- cieniec** 'cienki koniec bata'; rejestr.: SW-gw.
- czwórtka** 'rzemyczek łączący bat z biczyskiem'; rejestr.: SW-gw.
- delia** 'rodzaj dery, koca podbitego futrem, używanego jako okrycia nóg w powozach, sankach itp.'; rejestr.: SJPD-rzad.
- dyscyplina** 'krótki bat o kilku rzemieniach służący do wymierzania kary cielesnej'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz. (**deceplina** rejestr.: SW-gw./**wyscyplina** rejestr.: SW-gw./**deszczeplina** rejestr.: SGP-wych. z użycia/**deszczyplina** rejestr.: SGP-wych. z użycia)
- dyscyplinka** 'niewielka dyscyplina, czyli krótki bat o kilku rzemieniach służący do wymierzania kary cielesnej'; rejestr.: SW, SJPD
- dzięga** 'rzemień, knut, arkan'; rejestr.: S XVII (**dzięka** rejestr.: S XVII)
- fartuch** 'skórzane, futrzane lub sukienne nakrycie na nogi siedzących w saniach, powozie itp.'; rejestr.: SWil-u powozu, SW-pow., SJPD, SJPSz, USJP-przestarz.
- gandziara** 'batog, bat, pałka'; rejestr.: Linde, SWil-prow., rub., SW-gw., SJPD-daw. (**gandzara** rejestr.: SW-gw./**gańdziara** rejestr.: SW-gw./**jandziara** rejestr.: SW-gw.)
- grobfark** 'robota rymarska, wyroby rymarskie'; rejestr.: SW-starop.
- grobfarkowy** 'związany z grobfarkiem czyli robotą, wyrobami rymarskimi'; rejestr.: SW-starop.
- gurt** 'pas rzemienny używany w tapicerstwie do ręcznego przenoszenia ciężarów'; rejestr.: SW-tap., SJPD-rzem., SJPSz-rzem., USJP-rzem. (**gurta** rejestr.: SW-tap., SJPD-rzad.)
- harap** 'bicz z krótką rękojeścią i długim plecionym rzemieniem, używany dawniej na psy myśliwskie'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor. (**arap** rejestr.: SWil-myś., SW/**harapacz** rejestr.: SW-mało używany/**herep** rejestr.: SW-gw./**herap** rejestr.: S XVII, SW-starop./**herapnik** rejestr.: SW-starop./**harapnik** rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz./**horóp** rejestr.: SW-gw.)
- harapniczek** 'niewielki harap, czyli bicz z krótką rękojeścią i długim plecionym rzemieniem, używany dawniej na psy myśliwskie'; rejestr.: SW, SJPD-przestarz.
- kaganiec** 'druciana lub skórzana plecionka, zakładana zwierzętom (zwłaszcza psom) na pysk, uniemożliwiająca im kąsanie'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk. (**kraganiec** rejestr.: Linde, SW-mało używany, SJPD-daw./**gaganiec** rejestr.: SW-gw./**kagan** rejestr.: SW-starop.)
- kajtała** 'bat, bicz'; rejestr.: SW-gw.
- kańczug** 'bicz z plecionego rzemienia osadzonego na krótkim kiju'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk. (**kańczyk** rejestr.: SW-gw./**kańcz** re-

- jestr.: SW-gw./**kańczuch** rejestr.: SW-gw./**kańczuk** rejestr.: S XVII, SWił, SW, SJPD/**kanczug** rejestr.: S XVII/**kańczuga** rejestr.: S XVII)
- kańczuszek** 'niewielki kańczug, czyli bicz z plecionego rzemienia osadzonego na krótkim kiju'; rejestr.: SW-gw. (**kańczuczek** rejestr.: SW-gw./**kańczużek** rejestr.: SW-gw.)
- kiścień** 'dawna broń tatarska składająca się z drewnianego trzonka i przymocowanego do niego rzemienia z ołowiem lub kością'; rejestr.: S XVII, Linde, SWił, SW, SJPD-hist., SJPSz-hist., USJP-histor. (**kieścień** rejestr.: S XVII, SWił, Linde, SW-starop.)
- kluposztok** 'dyscyplina o siedmiu rzemieniach do bicia dzieci i trzepania sukien'; rejestr.: SW-gw. (**klupóstak** rejestr.: SW-gw.)
- knut** 'bicz spleciony z rzemieni, kańczug rosyjski'; rejestr.: S XVII, Linde, SWił, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz., SGWar (**knucze** rejestr.: Linde, SW-starop.)
- korbacz** 1. 'bicz rzemienny; bykowiec'; rejestr.: SW (**karwacz** rejestr.: SW-gw./**karabacz** rejestr.: SW-gw./**korpacz** rejestr.: SW-gw.) 2. 'bicz z krótkim trzonkiem i długim rzemieniem'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWił, SW-gw., SJPD-przestarz. USJP-przestarz. (**korpacz** rejestr.: SW-gw./**karabacz** rejestr.: SW-gw./**karbacz** rejestr.: Linde, SWił, SW-gw. starop., SJPD-przestarz./**karwacz** rejestr.: SW-gw./**karbaczka** rejestr.: SW-gw./**karbasz** rejestr.: S XVI)
- korbaczyk** 1. 'niewielki korbacz, czyli bicz rzemienny'; rejestr.: SW (**karbaczyk** rejestr.: SW-mało używany) 2. 'niewielki korbacz, czyli bicz z krótkim trzonkiem i długim rzemieniem'; rejestr.: Linde, SW (**karbaczyk** rejestr.: Linde, SW-mało używany)
- korbasisko** 'wielki korbacz, czyli bicz z krótkim trzonkiem i długim rzemieniem'; rejestr.: SW-gw.
- kozica** 1. 'bat na koziej nodze, nahajka'; rejestr.: SW-gw. 2. 'rękojeść bicza; biczysko'; rejestr.: SWił, SW, SJPD-reg.
- ladrowanie** 'skórzana kapa albo pancerz na konia'; rejestr.: SS, S XVI
- lederwerki** 'lamówka, brzeg obsyty skórą, wykończenie brzegów wyrobów rymarskich'; rejestr.: SSt-rym.
- monitor boćkowski** 'bat rzemienny do wymierzania kary cielesnej, bizun, dyscyplina'; rejestr.: SWił, SW-przen., SJPD-żart.
- nagębek** 'kaganiec, czyli druciana lub skórzana plecionka, zakładana zwierzętom (zwłaszcza psom) na pysk, uniemożliwiająca im kąsanie'; rejestr.: Linde, SWił, SW-mało używany,
- nahaj** 'skórzany, pleciony bicz na krótkiej rękojeści'; rejestr.: Linde, SWił, SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz. SGWar (**hanaj** rejestr.: SW-gw., SGWar/**hanajka** rejestr.: SW-gw./**nahaja** rejestr.: SW-gw./**nahajka** rejestr.: S XVI, Linde, SWił, SW, SJPD, USJP-przestarz./**chanajka** rejestr.: SW-gw.)
- nakoniecznik** 'koniec harapa'; rejestr.: SW-gw.
- naplecznik** 'pas przez ramię założony, przy pomocy którego nosi się albo się ciągnie rzecz jakąś'; rejestr.: Linde, SW, SWił, SJPD-daw.
- niedźwiadek** 'bicz z haczykiem ostrym na końcu'; rejestr.: S XVI, Linde, SW-starop. (**miedźwiadek** rejestr.: S XVI/**miedźwiodek** rejestr.: S XVI)
- niedźwiadkowy bicz** 'bicz z haczykiem ostrym na końcu'; rejestr.: Linde, SWił, SW-mało używany
- niedźwiedzie** 'skóra niedźwiedzia służąca do przykrywania koni w bogatym zaprzęgu'; rejestr.: S XVI (**miedźwiedzie** rejestr.: S XVI)

- objaka** 'bat skręcony w pętlicę'; rejestr.: SW-gw.
- objaniec** 'rzemień nabijany guzami, ozdoba wyszła z użycia'; rejestr.: SW-gw.
- oboжек** 'obroża, czyli opaska ze skóry zakładana psu na szyję, umożliwiająca prowadzenie go na smyczy, trzymanie na łańcuchu itp.'; rejestr.: SW
- obroża** 'opaska ze skóry zakładana psu na szyję, umożliwiająca prowadzenie go na smyczy, trzymanie na łańcuchu itp.'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**obraż** rejestr.: Linde, SW-starop./**obróż** rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil, SW-starop., SJPD-daw./**obroż** rejestr.: S XVI, S XVII, SWil)
- obrózka** 'mała obroża czyli opaska ze skóry zakładana psu na szyję, umożliwiająca prowadzenie go na smyczy, trzymanie na łańcuchu itp.'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**obrożka** rejestr.: S XVII, SWil)
- obszycie skórzane** 'lamówka, brzeg obszuty skórą, wykończenie brzegów wyrobów rymarskich'; rejestr.: SSt-rym.
- palmatka** 'gruby, szeroki rzemień używany w dawnych szkołach do bicia żaków po dłoniach'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW, SJPD-daw.
- pas napędowy, transmisyjny** 'pas transmisyjny, napędowy itp., taśma, zwykle skórzana lub przedzona, nakładana na koło pędni i służąca do przekazywania napędu na koło'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-techn.
- pas pociągowy** 'rodzaj pasa'; rejestr.: SSt-rym.
- pejcz** 'krótki, pleciony bicz z rączką'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-książk. (**pejcza** rejestr.: SJPD-przestarz.)
- pejczyk** 'mały pejcz, czyli krótki, pleciony bicz z rączką'; rejestr.: SWil, SW, SJPD
- pega** 'umocowana na krótkim drzewcu wiązka rzemieni, niekiedy zakończonych ołowiem, służąca do bicia'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SW-starop. (**paга** rejestr.: SS, S XVI)
- placenta** 'rodzaj skórzanej dyscypliny używanej dawniej w szkołach do karania uczniów przez bicie ich po dłoniach'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw.
- pletnia** 'narzędzie do bicia splecione z rzemieni'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**plotka** rejestr.: SW-starop.)
- podstolina** 'futro na nogi w postaci worka'; rejestr.: SW-gw.
- pokład** 'opona wozowa skórzana, plandeka'; rejestr.: SW-starop.
- popręgi tragarskie** 'pasy, szelki'; rejestr.: SW-starop.
- poświstacz** 'bicz, bat, biczyisko'; rejestr.: SW-gw.
- pólladrze** 'nakrycie na konia, skórzana kapa na konia'; rejestr.: SS
- pryczka** 'szpicruta, batog'; rejestr.: SW-gw.
- pryc** 'szpicruta, batog'; rejestr.: SW-gw.
- puha** 'bicz skręcony ze sznurków lub rzemyków'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil-nieuż, SW, SJPD-daw.
- pyda** 'bicz, batog'; rejestr.: SW-gw.
- rajpacz** 'pejcz, czyli krótki, pleciony bicz z rączką'; rejestr.: SGP-przestarz. rzad.
- ratafelek** 'pasek w oprawie drewnianej do wecowania brzytwy'; rejestr.: SW
- rejtpejcz** 'bacik, szpicruta do konnej jazdy'; rejestr.: SW-mało używany
- repa** 'bicz, czyli rzemień lub skręcony sznur przytwierdzony do trzonka,

- służący do chłostania'; rejestr.: SW-gw.
- rymarszczyzna** 'wyroby rymarskie'; rejestr.: SW
- rypa** 'kańczug, batog'; rejestr.: SW-gw.
- rzemienny** 'bicz rzemienny'; rejestr.: S XVI (**rzemionny** rejestr.: S XVI)
- rzemień** 'batog, bizun'; rejestr.: S XVI, SWil (**rzemień** rejestr.: S XVI)
- sfora** 'rzemień lub sznur do prowadzenia psów'; rejestr.: SW, SWil, SJPD, SSz-przestarz., USJP-przestarz. (**swora** rejestr.: SWil, SW, SJPD-daw./**stwora** rejestr.: SW-starop./**zwora** rejestr.: S XVII, Linde, SWil-myśl., SW-myśl.)
- sforka** 'mała, krótka sfora, czyli rzemień lub sznur do prowadzenia psów'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**sworka** rejestr.: SW)
- smycz** 'rzemień lub linka służące do prowadzenia zwierzęcia, zazwyczaj psa'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**smycza** rejestr.: S XVI)
- styk** 'rodzaj szpicruty z klapką na końcu do jazdy konnej'; rejestr.: SW, SJPD-rzad. (albo przestarz)
- sulacz** 'rzemień lub skręcony sznur przytwierdzony do trzonka, służący do chłostania; bicz'; rejestr.: SW-gw.
- szelka** 'pas, często skórzany, służący do przytrzymywania przenoszonego przedmiotu, ułatwiający niesienie, ciągnięcie, transport czegoś, także część uprzęży zaprzęgowej, spadochronowej itp.'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**sielka** rejestr.: SW-mało używany/**siolki** rejestr.: SW-gw./**szelka** rejestr.: SWil/**szlejka** rejestr.: SWil)
- szla** 'pas, często skórzany, służący do przytrzymywania przenoszonego przedmiotu, ułatwiający niesienie, ciągnięcie, transport czegoś.'; rejestr.: SWil, SW (**śla** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**sla** rejestr.: SW-gw./**szlaja** rejestr.: SWil, SW/**szlija** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- szorek** 'szelki zakładane na barki psa, służące do prowadzenia go na smyczy bez obroży'; rejestr.: SJPD
- szpicruta** 'rzemienna plecionka lub elastyczny pręt pokryty skórą, używane w jeździe konnej do poganiania konia'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź. (**spicruta** rejestr.: SW-mało używany/**szpicrózga** rejestr.: SW, SJPD-daw./**szpicrut** rejestr.: SWil, SW-mało używany, SJPD-daw./**szpidzrut** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**szpidzruta** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- szpicrutka** 'mała szpicruta, czyli rzemienna plecionka lub elastyczny pręt pokryty skórą, używane w jeździe konnej do poganiania konia, pejcz'; rejestr.: SW, SJPD (**spicrutka** rejestr.: SW-mało używany/**szpicrucik** rejestr.: SW/**szpicrucik** rejestr.: SW-gw.)
- szpora** 'bicz z plecionego rzemienia osadzonego na krótkim kiju; kańczug'; rejestr.: SW-gw.
- sztrang** 'pas pociągowy, rodzaj pasa'; rejestr.: SSt-rym.
- tatar** 'bicz, korbacz'; rejestr.: SW-gw.
- uprzążka** 'pasy zapinane na zwierzęciu, do których przytwierdza się smycz'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- wilczura** 'skóra wilcza pod nogi albo jako fartuch w powozie'; rejestr.: SW
- witka** 'biczysko, czyli rzemień lub skręcony sznur przytwierdzony do trzonka, służący do chłostania'; rejestr.: SW-gw. (**witek** rejestr.: SW-mało używany)

6.3. Nazwy siodlarskie

6.3.1. Nazwy osób

siodlarczanka 'córka siodlarza'; rejestr.: SWil, SW

siodlarczyk 1. 'syn siodlarza' (tam po prostu jest); rejestr.: SS, Linde, S XVII, SWil, SW (**siedlarczyk** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
2. 'terminator siodlarski'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde SWil, SW (**siedlarczyk** rejestr.: SWil, SW-mało używany)

siodlarka 'żona siodlarza'; rejestr.: Linde, SWil, SW (**siodlarzowa** rejestr.: SS/**siedlarzowa** rejestr.: SS)

siodlarski 'dotyczący siodlarstwa lub siodlarza'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**siedlarski** rejestr.: SWil, SW-mało używany)

siodlarsku po 'sposobem siodlarskim, jak siodlarz, jak u siodlarza'; rejestr.: SWil, SW

siodlarz 'rzemieślnik zajmujący się wyrobem siodeł'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**siedlarz** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany/**siodlarz** rejestr.: S XVI, S XVII)

siodlarzowa 'wdowa po siodlarzu'; rejestr.: SS (**siedlarzowa** rejestr.: SS)

siodlarzowie 'być może syn lub uczeń siodlarski'; rejestr.: S XVI

siodlarzowy 'należący do siodlarza'; rejestr.: SS

siodlarzyna 'lichy, ubogi siodlarz'; rejestr.: SW

6.3.2. Nazwy siodeł i ich części

6.3.2.1. Nazwy siodeł

burda 'juki, kulbaki; siodło'; rejestr.: S XVII

gapa 'siodło bez strzemion, rodzaj skórzanej poduszki na konia'; rejestr.: SW, SJPD

gapka 'mała gapa, czyli siodło bez strzemion, rodzaj skórzanej poduszki na konia'; rejestr.: SW

jarczak 'rodzaj siodła, siodło lekkie, ozdobne'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-mało używany, SJPD-daw. (**jerczak** rejestr.: SW-starop.)

kulbaczka 'mała kulbaka, czyli siodło wojskowe kryte skórą, zwykle o wysokim tylnym łęku'; rejestr.: SW, SJPD

kulbaka 1. 'siodło proste'; rejestr.: SWil-niek. zam. 2. 'siodło na osła';

rejestr.: S XVI, Linde 3. 'siodło wojskowe kryte skórą, zwykle o wysokim tylnym łęku'; rejestr.: S XVII, Linde, SW, SJPSz, USJP-jeżdż.

łęk 1. 'siodło, czyli siedzenie ze skóry i włosia, wkładane na grzbiet konia, służące do jazdy wierzchem'; rejestr.: SWil-fig. 2. 'siodło z przednią i tylną częścią wygiętą ku górze'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-jeżdż.

okulbaczenie 'siodło z całym dodatkowym wyposażeniem'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-jeżdż.

podsjedziolek 'rodzaj siodła, na które kładzie się podpinkę'; rejestr.: SW-gw.

pokład 'siedzenie ze skóry i włosia, wkładane na grzbiet konia, służące do jazdy wierzchem'; rejestr.: S XVI, SWil-prze.

siedzenie 'siedzenie ze skóry i włosia, wkładane na grzbiet konia, służące do jazdy wierzchem'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-daw. (**siadzenie** rejestr.: Linde, SW-mało używany, SJPD-daw.)

siodeleczo 'małe siodło, czyli siedzenie ze skóry i włosia, wkładane na grzbiet konia, służące do jazdy wierzchem'; rejestr.: SW-gw. (**siodoleczo** rejestr.: SW-gw.)

6.3.2.2. Nazwy części siodła

kiedry 'kanty z lakierowanej skóry przy poduszce siodła'; rejestr.: SW-siod.

kula 'przednia lub tylna część siodła wygięta do góry'; rejestr.: SWil-u siodła, SW, SJPD-przestarz., SJPSz-przestarz., USJP-jeźdź.

łęk 'przednia (czasem tylna) część siodła wygięta do góry, kula'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź. (**luk** rejestr.: SW)

obergurt taśma, którą się przymocowuje siodło do konia'; rejestr.: SW-koń. (**obergort** rejestr.: SW)

podciągacz 'pas przytrzymujący siodło lub kulbakę'; rejestr.: Linde, SWil, SW

popręg 'pas przytrzymujący siodło lub kulbakę'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź. (**poprąg** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW/**popręga** rejestr.: S XVII, SWil-prow., SW-gw., SJPD-daw./**poprząg** rejestr.: SW-gw.)

przepaska 'prawdopodobnie popręg, pas do umocowania siodła na koniu'; rejestr.: S XVI

pusło 'rzemień łączący strzemień z siodłem'; rejestr.: SW

siodelko 'małe siodło, czyli siedzenie ze skóry i włosia, wkładane na grzbiet konia, służące do jazdy wierzchem'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**siodołko** rejestr.: SW-gw.)

siodlarszczyzna 'wyroby siodlarskie'; rejestr.: SW

siodło 'siedzenie ze skóry i włosia, wkładane na grzbiet konia, służące do jazdy wierzchem'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP

puślisko 'rzemień łączący strzemień z siodłem'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź. (**poślisko** rejestr.: SWil, SW-starop./Linde, SJPD-daw.)

ryngort 'gurt (pas rzemienny) wierzchni do podpinania siodła'; rejestr.: SS, Linde, SWil, SW-mało używany (**ryngurt** rejestr.: SWOA, ESWO/**rynkort** rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany)

strzemięczysko 'pasek, na którym zawieszają się strzemienie'; rejestr.: SS, SW (**strzemiesko** rejestr.: S XVI)

stula 'pas z rzemienia palonego u siodła rycerskiego'; rejestr.: SW, SJPD-hist.

tarlica 'część siodła'; rejestr.: SW-gw.

tebinki 'frędzle i inne ozdoby, zwykle skórzane, wiszące u siodła'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**tebenki** rejestr.: SW, SJPD-daw./**tabenki** rejestr.: SWil/**tabinki** rejestr.: Linde, SWil, SW/**tebienki** rejestr.: Linde, SWil/**tybinki** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw.)

terlica 'sztywna część siodła, składająca się z dwóch ławek i dwóch łęków, pokryta siedziskiem ze skóry lub

tkaniny'; rejestr.: SJPSz, USJP-histor., jeźdź.

6.3.3. Nazwy części powozu

armelina 'rodzaj wyściółki w powozie na łokcie, oparcie na ramiona w siedzeniu'; rejestr.: SW-pow.

armelinka 'rodzaj wyściółki w powozie na łokcie, oparcie na ramiona w siedzeniu'; rejestr.: SW

buda 'przykrycie karety'; rejestr.: Linde, SW, SJPD, SJPSz USJP

budka 'przykrycie karety'; rejestr.: SW, Linde, SJPD

huśtawka 'miejsce na rzeczy z tyłu powozu'; rejestr.: SW-gw.

kabrjolet 'miejsce na przodzie powozu pocztowego za kozłem woźnicy'; rejestr.: SW, SJPD-daw.

korpus powozu 'pudło powozu, czyli 'wierzch pojazdu krytego, także ruchomy'; rejestr.: SW-pow.

koza 'siedzenie dla woźnicy'; rejestr.: SW-poet.

koziel 'siedzenie dla woźnicy'; rejestr.: SW, SWil, Linde, SJPD-przestarz. (**kozły** rejestr.: Linde, SWil, SW/**koziół** rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.)

koziołek 1. 'drewniane podwyższenie obciągnięte skórą, nakładane na koziół, aby powożący siedział wyżej'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-

jeźdź. 2. 'siedzenie woźnicy'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-jeźdź.

pudło 'wierzch pojazdu krytego, także ruchomy'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP

rukwand 'tylna ściana budy powozu skórzana lub sukienna'; rejestr.: SW-pow.

skrzydło 'urządzenie chroniące od obryzganania błotem osoby siedzące w powozie, najczęściej było drewniane, choć jego stelarz mógł być pokryty skórą'; rejestr.: SW

skrzydło powozu 'błotnik powozu'; rejestr.: SJPD-daw.

szpicleder 'skrzydło przed nogami woźnicy'; rejestr.: SW-pow.

wachel 'jedno z dwu skrzydeł u pojazdów nad kołami ochraniające przed błotem'; rejestr.: SW-pow.

wachlarz 'jedno z dwu skrzydeł u pojazdów nad kołami ochraniające przed błotem'; rejestr.: SW, SJPD-przestarz.

wsuwka 'poduszka powozowa'; rejestr.: SW, SJPD-daw.

zyckłapa 'rodzaj fartuszka ze skóry albo sukna, od poduszki siedzeniowej w powozie ku dołowi zwisającego'; rejestr.: SW-pow.

7. SŁOWNICTWO GARBARSKIE

7.1. Nazwy osób

- baraniarz** 'wyprawiający skóry baranie'; rejestr.: SJPD-przestarz.
- białoskórniczka** 'żona białoskórnika'; rejestr.: SWil, SW
- białoskórniczy** 'dotyczący białoskórnictwa lub białoskórnika'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-techn.
- białoskórniczyk** 'czeladnik białoskórniczy'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany
- białoskórnik** 1. 'garbarz wyprawiający skóry miękkie, pracujący w białoskórnictwie'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-techn., przestarz., SSt-garb., SR-gw. (**białoskornik** rejestr.: S XVI, S XVII/**bieloskornik** rejestr.: S XVI) 2. 'garbarz wyprawiający skóry rękawiczkowe, zajmujący się białoskórnictwem'; rejestr.: USJP-techn., SR-gw.
- bołtusznik** 'garbarz, białoskórnik'; rejestr.: Linde, SWil, SW-gw.
- curychter** 'robotnik wykończający skóry delikatniejsze'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- dębiarz** 'garbarz, czyli specjalista w dziedzinie garbarstwa, rzemieślnik zajmujący się garbowaniem skór'; rejestr.: SW-gw.
- dębnik** 'człowiek zajmujący się wyprawianiem skór za pomocą kory dębowej'; rejestr.: SJPD-daw.
- falcer** 'robotnik wygładzający skóry falcem'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- garbarczyk** 1. 'syn garbarza'; rejestr.: SWil, SW 2. 'terminator albo czeladnik garbarski'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- garbarka** 1. 'specjalistka w dziedzinie garbarstwa, rzemieślniczka zajmująca się garbowaniem skór, właścicielka warsztatu garbarskiego'; Rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW 2. 'żona garbarza'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW
- garbarski** 'dotyczący garbarstwa lub garbarza'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., techn.
- garbarstwo** 'zbiorowo garbarze, czyli rzemieślnicy zajmujący się garbowaniem skór'; rejestr.: Linde, SW
- garbarz** 'specjalista w dziedzinie garbarstwa, rzemieślnik zajmujący się garbowaniem skór'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., techn., SR-praw. (**garbarnik** rejestr.: SW-gw., SR-gw./**garbierz** rejestr.: SW-gw., SR-gw.)
- garbarz czerwony** 'zwyczajny garbarz, nie białoskórnik'; rejestr.: SW-starop.
- garbarz kozusznik** 'garbarz przygotowujący skóry na kozuchy'; rejestr.: SW
- garbarzówna** 'córka garbarza'; rejestr.: SW
- ircharz** 'białoskórnik, czyli garbarz wyprawiający skóry miękkie'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- każemiak** 'grabarz, białoskórnik'; rejestr.: Linde, SWil, SW-prow.
- kończący** 'robotnik wykończający skóry delikatniejsze, curychter'; rejestr.: SW-garb.
- kordybanik** 'specjalista od wyprawiania kurdybanu (skóra kozła, rzadziej cielęca lub jagnięca, wytłaczana we wzory, malowana i

curychternia 'miejsce, gdzie ostatecznie wykańczane są wyroby garbarskie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

dębiarnia 'warsztat z kadziami do garbowania'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

farbenhauz 'warsztat z kadziami do garbowania'; rejestr.: SW-garb.

farmauz 'warsztat z kadziami do garbowania'; rejestr.: SSt-garb.

garbarnia 'warsztat rzemieślniczy lub zakład przemysłowy, w którym wyprawia się surowe skóry'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. techn.

garbuz 'warsztat rzemieślniczy lub zakład przemysłowy, w którym wyprawia się surowe skóry'; rejestr.: S XVI, S XVII, SW-starop.

garbuzowy 'związany z garbuzem'; rejestr.: SW-starop.

gładzarnia 'warsztat, w którym gładzi się skóry'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn.

grubenhauz 'budynek, w którym znajdują się kadzie do przesyпки'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

platerownia 'warsztat, w którym gładzi się skóry'; rejestr.: SW-garb.

pocarnia 'oddział w garbarni przesycony parą, w którym pocą się skóry,

aby można z nich było usunąć włosy'; rejestr.: SW-garb.

potownia 'oddział w garbarni przesycony parą, w którym pocą się skóry, aby można z nich było usunąć włosy'; rejestr.: SSt-garb.

przesypniarnia 'budynek, w którym są kadzie do przesyпки'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

rolownia 'oddział garbarni, w którym skóry są rolowane'; rejestr.: SW, SSt-garb.

rów garbuzowy 'rów idący od garbuzu'; rejestr.: SW

szwisa 'oddział w garbarni przesycony parą, w którym pocą się skóry, aby można z nich było usunąć włosy'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**świcznia** rejestr.: SSt-garb./**świca** rejestr.: SSt-garb./**szwicznia** rejestr.: SSt-garb./**szwica** rejestr.: SSt-garb.)

ugniatalnia 'oddział garbarni, w którym się skóry rolują, maglują'; rejestr.: SSt-garb.

wykończalnia 'miejsce, gdzie ostatecznie wykańczane są wyroby garbarskie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

wyprawialnia 'pomieszczenie, w którym odbywa się wyprawianie skór'; rejestr.: SJPD-techn.

7.2.2. Nazwy elementów miejsc

aufszlag 'pomost nad kadzią w garbarni'; rejestr.: SW-garb.

obszlag 'pomost w warsztacie garbarskim'; rejestr.: SSt-garb.

pomost 'rodzaj podłogi z desek lub innego materiału ułożonej nad

czym, nieruchomej lub przenośnej, rodzaj mostu, kładki umożliwiającej przejście ponad czym, rodzaj podwyższenia w warsztacie garbarskim'; rejestr.: SW, SSt-garb.

7.3. Nazwy narzędzi, urządzeń i naczyń

7.3.1. Nazwy narzędzi i urządzeń

- barkometr** 'przyrząd do mierzenia stężenia i mocy garbnika w cieczy'; rejestr.: SSt-garb. (**barktrometer** rejestr.: SW-garb.)
- baum** 'wypukła konstrukcja drewniana lub betonowa służąca do ręcznego obrabiania na niej skór na mokro'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- bełtacz** 'narzędzie do mieszania skór i cieczy w kadzi'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-garb. gw. unikać
- beza** 'pek różeg brzożowych, związanych w narzędzie do zamiatania, miotła'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- bęben** 'rodzaj beczki obracającej się na osiach, służącej do operacji chemicznych w garbarstwie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-garb. gw. unikać
- bęben garbarski** 'urządzenie w kształcie beczki obracającej się wokół poziomej osi, służące do różnych operacji chemicznych w garbarstwie'; rejestr.: SJPSz-techn., USJP-techn. rzem.
- bęben młotowy** 'rodzaj bębna garbarskiego'; rejestr.: SSt-garb.
- blanżerajz** 'płytką stalową do zrywania mizdry ze skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- boczek** 'narzędzie, na którym rozwieszano skóry w trakcie ich obróbki'; rejestr.: SSt-garb.
- bok** 'narzędzie, na którym rozwieszano skóry w trakcie ich obróbki'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- brzytewnik** 'narzędzie do obróbki skóry z wapna'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-garb., praw.
- canga** 'narzędzie do przytrzymywania skóry u stołu garbarskiego'; rejestr.: SW-garb., SR-gw. unikać
- chwytacz** 'narzędzie do przytrzymywania skóry u stołu garbarskiego'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-garb. gw. unikać
- cieczomierz** 'narzędzie do mierzenia stężenia i mocy garbnika w cieczy'; rejestr.: SSt-garb.
- czugun** 'narzędzie garbarskie prawdopodobnie do ostrzenia lub polerowania'; rejestr.: SW-garb.
- deseniarka** 'maszyna do wytłaczania deseni na skórze'; rejestr.: SJPD-techn., SJPSz-techn., USJP-techn.
- drapak** 'narzędzie do drapania skór'; rejestr.: SW, SSt-garb. (**drapacz** rejestr.: SW-garb.)
- drut** 'ostrze narzędzia garbarskiego'; rejestr.: SW-garb. (**drót** rejestr.: SW)
- dwojarka** 'maszyna do rozdawiania skór lub do wyrównywania grubości skór na całej powierzchni'; rejestr.: SJPSz-techn., USJP-rzem. techn.
- dziurkarka** 'maszyna do wycinania otworów w metalach, skórze i innych twardych materiałach'; rejestr.: SJPD-techn.
- falc** 'narzędzie do ścinania skór w celu nadania im odpowiedniej grubości'; rejestr.: SW-garb., SJPD, SJPSz-techn., USJP-rzem.
- falcbaum** 'narzędzie, na którym umieszczano, rozpinano skóry w trakcie ich obróbki'; rejestr.: SSt-garb. (**felcbaum** rejestr.: SSt-garb.)
- falcbok** 'narzędzie garbarskie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**felcbok** rejestr.: SSt-garb.)

- fiszak** 'narzędzie do wyławiania kory dębowej z dębnicy'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- folusz** 'urządzenie mechaniczne, które XVIII-XIV białoskórnikom służyło do tłuszczowej wyprawy skór, a czerwonoskórnikom do rozdrabniania garbików'; rejestr.: IT
- galant** 'walec szklany z buławką na końcu do gładzenia skór przy wyrabianiu safianu itp.'; rejestr.: SWil, SW
- garbnikomierz** 'narzędzie do mierzenia stężenia i mocy garbnika w cieczy'; rejestr.: SW-garb., SJPD, SSt-garb.
- glancmaszyna** 'maszyna do nabłyszczania skór'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- glazownik** 'płytko do szklenia (gładzenia) skór'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- gletszejn** 'narzędzie do gładzenia skór'; rejestr.: SW-garb. (**gletsztajn** rejestr.: SSt-garb.)
- gładzik** 'dawniej płytka stalowa, kamienna do gładzenia skór, narzędzie ręczne lub element maszyny, służące do gładzenia powierzchni metalu, drewna, skór itp., pozabawiania ich nierówności, chropowatości'; rejestr.: SW-garb., SJPD, SJPSz-techn., USJP-techn., SSt-garb. (**gładzeń** rejestr.: SR-gw.)
- gładzik kamienny** 'płytko stalowa do gładzenia skór'; rejestr.: SW-garb.
- gniotownik** 'wałek do wyciskania groszku na skórze'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- gniotownik maszynowy** 'wałek do wyciskania groszku na skórze poruszany mechanicznie'; rejestr.: SSt-garb.
- groszkownik** 'maszyna do groszkowania skór'; rejestr.: SSt-garb., SJPD-techn., USJP-techn. (**groszkownica** rejestr.: SJPD-techn., SJPSz-techn., USJP-techn.)
- grzebień do kratkowania** 'płytko metalowa nacinana do kratkowania lica'; rejestr.: SW-garb.
- harajz** 'żelazo do zdejmowania włosów ze skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- haszpla** 'narzędzie w kształcie kółka wodnego czteroskrzydłowego do wprawiania w ruch skór i zawartości w kadzi'; rejestr.: SW-garb. (**haspla** rejestr.: SSt-garb.)
- kamień obciągacz** 'słupek z piaskowca do ostrzenia narzędzi'; rejestr.: SW-garb.
- kamień suwak** 'słupek z piaskowca do ostrzenia narzędzi'; rejestr.: SW-garb.
- kierwisz** 'szczotka ręczna'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- konik** 'stołek podłużny ze znajdującymi się na nim dwiema płaskimi deseczkami, służący do szpanowania grubych skór przy szyciu'; rejestr.: SW
- korkownik** 'narzędzie, podklejone korkiem, do groszkowania skór'; rejestr.: SW-garb.
- koziół garbarski** 'narzędzie, na którym umieszczano, skóry w trakcie ich obróbki'; rejestr.: SSt-garb.
- koziołek** 'narzędzie, na którym rozwieszano skóry w trakcie ich obróbki'; rejestr.: SSt-garb., SW-garb.
- krajalnica** 'maszyna do rżnięcia kory dębowej'; rejestr.: SW-garb.
- kraślak** 'wypukła konstrukcja drewniana lub betonowa służąca do ręcznego obrabiania na niej skór na mokro'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn., SJPSz-techn., USJP-rzem., SSt-garb. (**kraśla** rejestr.: SJPD-techn.)
- kryka** 'narzędzie do mieszania skór i cieczy w kadzi'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-gw.
- kryszpel** 'narzędzie do zębowania (chropowatego wyprawiania) skóry'; re-

- jestr.: SW-garb. (**kryspel** rejestr.: SSt-garb.)
- krzyż** 'podstawka drewniana w kształcie skośnego krzyża, koziołek pod krągłak'; rejestr.: SW-garb.
- kurbelwalka** 'używany w garbarstwie obrotowy bęben drewniany wypełniony ekstraktem garbnika, którym nasycy się skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-gw. unikać
- ledercangi** 'cegi ze szczękami płaskimi, karbowanymi do wyciągania skóry'; rejestr.: SSt-garb. (**ledercęgi** rejestr.: SSt-garb.)
- lederhubel** 'narzędzie do ścieniania skóry'; rejestr.: SSt-garb.
- lupiarka** 'maszyna do dwojenia skór (dzielenia mechanicznego skóry na dwie warstwy)'; rejestr.: SJPD-techn.
- magiel** 'wałek do wyciskania groszku na skórze'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- magiel maszynowy** 'wałek do wyciskania groszku na skórze poruszany mechanicznie'; rejestr.: SW-garb.
- mieszadło** 'narzędzie do mieszania skór i cieczy w kadzi'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-praw.
- mieszadło skrzydłowe** 'narzędzie w kształcie kółka wodnego czteroskrzydłowego do wprawiania w ruch skór i zawartości w kadzi'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- międlarka** 'maszyna do mechanicznego międlenia (dokonywanie ręcznej lub mechanicznej obróbki wygarbowania skór, polegającej na rozciąganiu i wyginaniu skór w celu pozbawienia ich sztywności) skór'; rejestr.: SJPSz-tech, USJP-techn.
- miotła** 'pęk różeg brzoźowych, związanych w narzędzie do zamiatania'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- mizdrownica** 'obrabiarka zaopatrzona w walec nożowy, służąca do mizdrowania (oczyszczania skóry z resztek mięsa, żył i tłuszczu) skór'; rejestr.: SJPD-rzem., SJPSz- (w garbarstwie), USJP-rzem., techn, (w garbarstwie)
- mizdrownik** 'tępy, łukowato wygięty nóż służący do ręcznego mizdrowania skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD-rzem., SJPSz- (w garbarstwie), USJP-rzem. (w garbarstwie)
- nabłyszczarka** 'maszyna do nabłyszczania skór'; rejestr.: SSt-garb.
- obcęgi do skóry** 'cegi ze szczękami płaskimi, karbowanymi do wyciągania skóry'; rejestr.: SSt-garb.
- oblak garbarski** 'półkolisty przedmiot do rozciągania skór'; rejestr.: S XVII, Linde, SW
- obmiatacz** 'szczotka ręczna'; rejestr.: SW-garb. (**omiataczka** rejestr.: SSt-garb.)
- odwłóśnik** 'żelazo do zdejmowania włosów ze skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- okrawarka** 'maszyna do okrawania skór'; rejestr.: SJPD-techn.
- ostrze** 'narzędzie do krajania'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- pantofel** 'narzędzie, podklejone korkiem, do groszkowania skór'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- platerajz** 'dawniej płytka stalowa, a niekiedy kamienna do gładzenia skór'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**platerajza** rejestr.: SW-garb.)
- platszajn** 'narzędzie do gładzenia skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- plyta** 'stół dębowy garbarski'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- podcinak** 'narzędzie garbarskie do zrywania mizdry (wewnętrzna strona skóry zwierzęcej, już bez resztek mięsa, żył i przylegających warstw łożu) ze skóry'; rejestr.: SSt-garb.
- przecinarka** 'narzędzie do krajania, przecinania'; rejestr.: SSt-garb.

- rajsmaszyna** 'maszyna do rżnięcia kory dębowej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- rola** 'wałek do wyciskania groszku na skórze'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- rolmaszyna** 'wałek do wyciskania groszku na skórze poruszany mechanicznie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- rolownik** 'narzędzie do wygładzania skór podeszwianych'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- rozciągadło** 'półkolisty przedmiot do rozciągania skór'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- rozcinarka (skóry)** 'maszyna do dwojenia skór (dzielenia mechanicznego skóry na dwie warstwy)'; rejestr.: SSt-garb.
- rozgładnik** 'narzędzie do gładzenia skór'; rejestr.: SW-garb. (**rozgładzak** rejestr.: SSt-garb.)
- ruczer** 'słup kamienny do ostrzenia narzędzi'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- rundajz** 'żelazo okrągłe do drapania mizdry saku wyprawnego'; rejestr.: SW-garb. (**rundajza** rejestr.: SW)
- siłomierz** 'przyrząd do mierzenia stężenia i mocy garbnika w cieczy'; rejestr.: SSt-garb.
- słupek** 'narzędzie garbarskie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- spychacz** 'rodzaj noża do zeskrobywania skóry z grubości'; rejestr.: SW-garb.
- spychak** 'narzędzie garbarskie'; rejestr.: SSt-garb.
- strug do skóry** 'narzędzie używane do ścieniania skóry'; rejestr.: SSt-garb.
- suwak** 'słup kamienny do ostrzenia narzędzi'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- szabajzen** 'tępy, łukowato wygięty nóż służący do ręcznego mizdrowania skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- (**szabajz** rejestr.: SSt-garb./**siabajz** rejestr.: SSt-garb.)
- szarfajza** 'narzędzie do zrzynania mizdry (wewnętrzna strona skóry zwierzęcej, już bez resztek mięsa, żył i przylegających warstw łożu) ze skóry'; rejestr.: SW (**szarfajz** rejestr.: SSt-garb.)
- szarpacz** 'maszyna do rżnięcia kory dębowej'; rejestr.: SW, SSt-garb. (**szarparka** rejestr.: SSt-garb.)
- szerdegiel** 'żelazo do zrzynania mizdry ze skóry wołowej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**sierdegiel** rejestr.: SSt-garb.)
- szklak** 'płytko do szklenia (gładzenia) skór'; rejestr.: SSt-garb.
- szkło** 'płytko do szklenia (gładzenia) skór'; rejestr.: SW
- szlichmond** 'narzędzie do drapania skór'; rejestr.: SW-garb. (**szlichmond** rejestr.: SSt-garb./**ślichmond** rejestr.: SSt-garb.)
- sznajda** 'narzędzie do krajania'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śnajda** rejestr.: SSt-garb.)
- szpaltmaszyna** 'maszyna do dwojenia skór (dzielenia mechanicznego skóry na dwie warstwy)'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śpaltmaszyna** rejestr.: SSt-garb.)
- sztampa** 'narzędzie do tłuczenia kory dębowej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śtampa** rejestr.: SSt-garb.)
- sztosajz** 'narzędzie garbarskie'; rejestr.: SSt-garb. (**sztosajza** rejestr.: SSt-garb.), **śtosajz** (rejestr.: SSt-garb.)
- sztosbaum** 'narzędzie, na którym umieszczano, rozpinano skóry w trakcie ich obróbki'; rejestr.: SSt-garb. (**śtosbaum** rejestr.: SSt-garb.)
- sztrajchajzen** 'narzędzie do obróbki skóry z wapna'; rejestr.: SW-garb. (**sztrajchajz** rejestr.: SSt-garb./**śtrechajz** rejestr.: SSt-garb./**sztrachajza** rejestr.: SR-gw. unikać)

- sztrekajz** 'narzędzie do rozciągania skór'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śtrekajz** rejestr.: SSt-garb.)
- śnajdmaszyna** 'narzędzie do krajania, przecinania'; rejestr.: SSt-garb.
- tafla** 'stół kamienny używany w garbarniach'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- tluk** 'narzędzie do tłuczenia kory dębowej'; rejestr.: SW-garb.
- trajbret** 'narzędzie do mieszania skór i cieczy w kadzi'; rejestr.: SW-mało używany, garb, SSt-garb.
- ubijak** 'tluk, sztampa, czyli narzędzie służące do tłuczenia, stępor stosowane w garbarstwie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- ugniatacz** 'narzędzie do wygładzania skór podeszwianych'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- wałka** 'rodzaj beczki obracającej się na osiach, służącej do operacji chemicznych w garbarstwie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD-techn., SR-praw.
- wiórownik** 'płytką stalową do zrzynania mizdry ze skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- wycinaczka** 'maszyna elektryczna do wycinania odpowiedniej wielkości krawędzi ze skóry, tworzywa sztucznego itp.'; rejestr.: SJPD-techn.
- wygładzarka** 'urządzenie do wypychania, rozciągania i wygładzania skór'; rejestr.: SJPD-techn. (w przem. garb.-skórz.)
- wygniatarka** 'wałek do wyciskania groszku na skórze poruszany mechanicznie'; rejestr.: SSt-garb.
- wylawiacz** 'narzędzie do wylawiania kory dębowej z dębicy'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- wyżymarka** 'maszyna do wyżymania skór'; rejestr.: SJPD-techn. (w przem. skórzonym)
- zębownik** 'narzędzie do zębowania (chropowatego wyprawiania) skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- zgrzeblica** 'płaskie narzędzie, mające karby drewniane w celu wydobycia ze skóry groszkowatości'; rejestr.: SW-tech.
- zrzynacz** 'żelazo do zrzynania mizdry ze skóry wołowej'; rejestr.: SW-garb. (**zrzynak** rejestr.: SSt-garb.)
- żyłownik** 'narzędzie do rozciągania skór'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- draparka** 'maszyna do drapania skór'; rejestr.: USJP-techn.

7.3.2. Nazwy naczyń

- bateria** 'szereg kadzi do ekstraktowania albo garbowania'; rejestr.: SW-garb.
- cytrok** 'rodzaj kadzi garbarskiej zaopatrzonej w mieszałło'; rejestr.: SJPD-techn., SSt-garb.
- dębica** 'rodzaj kadzi garbarskiej'; rejestr.: SSt-garb.
- dół garbarski** 'kadź, najczęściej betonowa, służąca do garbowania skór'; rejestr.: SJPSz, USJP-rzem.
- ducza** 'rura zbita z desek, zapuszczona w kadzi do odpompowywania dębicy'; rejestr.: SSt-garb.
- duczka** 'rura zbita z desek, zapuszczona w kadzi do odpompowywania dębicy'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- ekstraktor** 'naczynie do ługowania używane w garbarstwie'; rejestr.: SW-garb.
- faf** 'rura zbita z desek, zapuszczona w kadzi do odpompowywania dębicy'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- farba** 'rodzaj kadzi garbarskiej, kadź dębicowa'; rejestr.: SSt-garb.
- fasa** 'naczynie do garbowania skór wko-pane w ziemię'; rejestr.: SW-garb.,

- SJPD-rzem., SJPSz, USJP-prze-
starz., SSt-garb.
- faska** 'mała fasa, czyli naczynie do garbowania skór'; rejestr.: SSt-garb.
- ferzenka** 'rodzaj kadzi garbarskiej'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- garbuz** 'prawdopodobnie naczynie do garbowania skór'; rejestr.: S XVI
- garsom** 'rodzaj naczynia garbarskiego'; rejestr.: SW-starop. (**garsio** rejestr.: SW-starop./**garszow** rejestr.: SW-starop.)
- gruba** 'rodzaj kadzi garbarskiej, kadź przesytkowa'; rejestr.: SSt-garb. (**gruby** rejestr.: SSt-garb.)
- kadka** 'mała kadź, czyli naczynie do garbowania skór'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- kadź** 'naczynie do garbowania skór wkopane w ziemię'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- kadź dębnicowa** 'rodzaj kadzi garbarskiej'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- kadź przesytkowa** 'rodzaj kadzi garbarskiej'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- kadź wapienna** 'rodzaj kadzi garbarskiej z wapnem'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- kadź z garbówką** 'rodzaj kadzi garbarskiej z garbówką'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- kadź zatopowa** 'rodzaj kadzi wkopanej w ziemię, zawierającej dębnicę, w której są garbowane skóry; ferzenka'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- koryto** 'rodzaj kadzi garbarskiej zaopatrzonej w miesadło'; rejestr.: SSt-garb.
- ługownik** 'naczynie do ługowania używane w garbarstwie'; rejestr.: SW-garb. (**ługownica** rejestr.: SW)
- moczka** 'kadź, w której odbywa się moczenie skór'; rejestr.: SW-garb.
- moczka zgniła** 'kadź z wodą starą, zgniłą, dla porządnego rozmoczenia skór suchych'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- mulda** 'koryto drewniane, w którym są farbowane skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- niecka** 'koryto drewniane, w którym są farbowane skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- pfaf** 'rura zbita z desek, zapuszczona w kadzi do odpompowywania dębni-
cy'; rejestr.: SSt-garb.
- plóczka** 'kadź, w której płucze się skóry'; rejestr.: SW-garb.
- przesypnia** 'rodzaj kadzi garbarskiej'; rejestr.: SSt-garb.
- wapno** 'rodzaj kadzi garbarskiej z wapnem'; rejestr.: SSt-garb.
- zauergruba** 'kadź z garbówką'; rejestr.: SSt-garb.
- zoła** 'dół do garbowania'; rejestr.: S XVI
- zompa** 'kadź z wodą starą, zgniłą, dla porządnego rozmoczenia skór suchych'; rejestr.: SSt-garb.

7.4. Nazwy substancji

- algarobila** 'garbnik ze stączków akacji amerykańskiej'; rejestr.: SW-garb.
- alun** 'uwodniony siarczan metalu jedno-i trójwartościowego, substancja krystaliczna, rozpuszczalna w wodzie, stosowana w garbarstwie'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SW-chem., Linde, SWil-chem. farm., SJPD-chem., SJPSz-chem., USJP-chem. (**hałun** rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW-starop. gw. chem./**alon** rejestr.: S XVI)
- alun glinowy** 'uwodniony siarczan metalu jedno-i trójwartościowego, substancja krystaliczna, rozpuszczalna w wodzie, stosowana w garbarstwie'; rejestr.: SJPD-chem.

- apretura** 'substancja służąca do wykańczania skóry, nadająca jej połysk, elastyczność lub sztywność, odporność na działanie ciepła, wody itp.'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn. włók., SJPSz, USJP-techn.
- auramina** 'żółty, syntetyczny barwnik zasadowy używany do barwienia drewna, skór, papieru itd.'; rejestr.: SW-chem., SJPSz-chem.
- bajca pod farbę** 'sól metalu lub substancja naturalna albo syntetyczna, używane w procesie barwienia barwnikami zaprawowymi i zasadowymi głównie w przemyśle i rzemiośle garbarskim, zaprawa garbarska'; rejestr.: SSt-garb.
- bejca** 'sól metalu lub substancja naturalna albo syntetyczna, używane w procesie barwienia barwnikami zaprawowymi i zasadowymi głównie w przemyśle i rzemiośle garbarskim, zaprawa garbarska'; rejestr.: SWil-chem. farb., SW-garb., SJPD-garb., SJPSz-techn., USJP-techn. włók. (**bajca** rejestr.: SSt-garb., SJPD)
- bejcowanie** 'sól metalu lub substancja naturalna albo syntetyczna, używane w procesie barwienia barwnikami zaprawowymi i zasadowymi głównie w przemyśle i rzemiośle garbarskim, zaprawa garbarska'; rejestr.: SJPD
- bejcówka** 'sól metalu lub substancja naturalna albo syntetyczna, używane w procesie barwienia barwnikami zaprawowymi i zasadowymi głównie w przemyśle i rzemiośle garbarskim, zaprawa garbarska'; rejestr.: SJPD
- bimsztajn** 'pianka z zastygłej lawy, kamień do ścierania'; rejestr.: SSt-garb.
- błyszcz** 'roztwór białkowych lub syntetycznych środków wiążących, zwykle z dodatkiem zmiękczaczy, wosków, barwników, stosowany w garbarstwie do apreturowania skór w celu nadania im połysku'; rejestr.: SW-garb., SJPSz-techn. (w garbarstwie), USJP-techn., SSt-garb., SR-garb. gw. unikać
- borka** 'części korkowe kory dębowej, które wypływają na wierzch dębnicy w kadzi'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- bryja** 'ciecz ze świeżym garbnikiem'; rejestr.: SSt-garb.
- brzczałka garbarska** 'wodny roztwór garbników używany do garbowania skór'; rejestr.: SJPSz-techn., USJP-rzem. techn.
- ciecz wapienna** 'woda rozmieszana z wapnem używana w procesie garbowania skór'; rejestr.: SSt-garb.
- ciecz wyciągowa** 'wyciąg z garbnika'; rejestr.: SW-garb.
- dąb** 'kora dębowa do garbowania skór'; rejestr.: S XVI, SWil-posp.
- dąb czarnobyłski** 'kora dębowa do garbowania skór'; rejestr.: SW-gw.
- degras sztuczny** 'tłuszcz otrzymywany z tranu, używany do natłuszczenia skór'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn.
- dębionka** 'narośl na liściach, owocach lub młodych gałązkach dębu, powstała od ukłucia owadów-galasówek, ma zastosowanie w przemyśle farbiarskim i garbarskim'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz (**dębionka** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany/**dębionka** rejestr.: SW-gw.)
- dębionka** 'płyn zawierający garbnik, używany do garbowania skór'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-garb., SJPD-techn.
- dębionka wyciągowa** 'wyciąg z materii garbnikowej, rodzaj dębioncy'; rejestr.: SW-garb.
- dębionka zgnila** 'płyn wycieńczony, pozabawiony garbnika, rodzaj dębioncy'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

- dębnicowy** 'dotyczący dębnicy, czyli płynu zawierającego garbnik, używanego do garbowania skór'; rejestr.: SW-garb.
- dębnik** 1. 'narośl na liściach, owocach lub młodych gałązkach dębu, powstała od ukłucia owadów-galasówek, ma zastosowanie w przemyśle farbiarskim i garbarskim'; rejestr.: SS, Linde, SWil, SW-starop. gw. 2. 'kora dębowa używana do garbowania skór, czyli dębienia'; rejestr.: SWil, SW-gw., SJPD
- farba** 'płyn zawierający garbnik, używany do garbowania skór'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- farba skorna** 'płyn używany w garbarstwie'; rejestr.: S XVI
- galas** 1. 'materiał garbnikowy, kwas galasowo-garbnikowy'; rejestr.: SWil, SW-chem. 2. 'narośl na liściach, owocach lub młodych gałązkach dębu, powstała od ukłucia owadów-galasówek, ma zastosowanie w przemyśle farbiarskim i garbarskim'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD-bot., SJPSz-bot., USJP-bot. (**galasówka** rejestr.: SW-gw., SJPD-bot., SJPSz, USJP-bot.)
- gambir** 'wyciąg z liści i pędów akacji indyjskiej (lub produkt syntetyczny), używany w garbarstwie, farbiarstwie i medycynie'; rejestr.: SW-garb. farb., SJPD-tech., SJPSz, USJP-chem., techn.
- garbarskie ziarna** 'garbnik otrzymywany z liści sumaka, stosowany do wyprawiania luksusowych skór, np. safianu'; rejestr.: SWil-bot.
- garbarskie ziele** 'garbnik otrzymywany z liści sumaka, stosowany do wyprawiania luksusowych skór, np. safianu'; rejestr.: SWil-bot.
- garbnica** 'ciecz ze świeżym garbnikiem'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn., SSt-garb.
- garbnica kwaśna** 'rodzaj garbnicy, czyli cieczy z garbnikiem'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- garbnik** 'substancja chemiczna mająca zdolność garbowania skóry, wiążąca się z kolagenem, stosowana w garbarstwie i medycynie'; rejestr.: Linde, SWil-chem., SW-chem., SJPD, SJPSz, USJP-chem., techn.
- garbnikowy** 'charakteryzujący się obecnością garbnika, bogaty w garbnik'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-chem.
- garbówka** 'kora dębowa leżąca długo w kadzi, wodą nalana, kwaśniejaca i wydająca dębnicę kwaśną, specjalnie spreparowana kora dębowa używana do garbowania skóry'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn., SSt-garb.
- garuil** 'kora z dębów algierskich służąca do garbowania'; rejestr.: SW-garb.
- jabko dębowe** 'narośl na liściach, owocach lub młodych gałązkach dębu, powstała od ukłucia owadów-galasówek, ma zastosowanie w przemyśle farbiarskim i garbarskim'; rejestr.: SW-gw.
- jabłko galasowe** 'narośl na liściach, owocach lub młodych gałązkach dębu, powstała od ukłucia owadów-galasówek, ma zastosowanie w przemyśle farbiarskim i garbarskim'; rejestr.: SW
- kamfet** 'tłuszcz koński'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- katechina** 'barwnik otrzymywany z katechu, używany do barwienia barwełny, jedwabiu oraz do jednoczesnego barwienia i garbowania skór, głównie miękkich'; rejestr.: SJPD, SJPSz-chem.
- knopry** 'narośl na liściach, owocach lub młodych gałązkach dębu, powstała od ukłucia owadów-galasówek, ma zastosowanie w przemyśle farbiarskim i garbarskim'; rejestr.: SW, SJPD-bot.

- krasa** 'substancja służąca do wykańczenia skóry, nadająca jej połysk, elastyczność lub sztywność, odporność na działanie ciepła, wody itp.'; rejestr.: SW-garb.
- kwaz** 'garbnik naturalny do wyprawiania skóry'; rejestr.: S XVI
- kwaz chlorowodorowy** 'związek nieorganiczny, wodny roztwór chlorowodoru, bezbarwna, dymiąca ciecz, stosowana w skórniactwie itd.'; rejestr.: SJPSz-chem., USJP-chem.
- kwaz garbnikowy** 'substancja chemiczna mająca zdolność garbowania skóry, wiążąca się z kolagenem, stosowana w garbarstwie i medycynie'; rejestr.: SWil-chem., SW
- kwaz solny** 'związek nieorganiczny, wodny roztwór chlorowodoru, bezbarwna, dymiąca ciecz, stosowana w skórniactwie itd.'; rejestr.: Linde, SW-chem., SSt-garb., SJPSz-chem., USJP-chem.
- kwiat kory garbarskiej** 'bryłki żywej materii, w postaci żółtego śluzu ukazujące się na korze dębowej'; rejestr.: SW-garb.
- kwiecie** 'bryłki żywej materii, w postaci żółtego śluzu ukazujące się na korze dębowej'; rejestr.: SW-garb.
- ług** 'wyciąg, ekstrakt otrzymany przez ługowanie materii garbnikowej'; rejestr.: SW-garb.
- mirabolana** 'garbnik w kształcie bardzo twardych śliwek, pochodzący z Indii'; rejestr.: SW-garb.
- moellon** 'uboczny produkt utlenienia tranu, stosowany głównie do natłuszczania skór'; rejestr.: SWOT, MSWO
- orzec dębowy** 'narośl na liściach, owocach lub młodych gałązkach dębu powstała od ukłucia owadów-galasówek; ma zastosowanie w przemyśle farbiarskim i garbarskim'; rejestr.: SW-gw.
- orzec galasowy** 'narośl na liściach, owocach lub młodych gałązkach dębu powstała od ukłucia owadów-galasówek; ma zastosowanie w przemyśle farbiarskim i garbarskim'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-bot.
- orzeszek galasowy** 'narośl na liściach, owocach lub młodych gałązkach dębu, powstała od ukłucia owadów-galasówek, ma zastosowanie w przemyśle farbiarskim i garbarskim'; rejestr.: SW
- pikiel** 'kapiel składająca się z kwasu nieorganicznego i soli kuchennej, stosowana do piklowania skór'; rejestr.: SJPD-techn.
- pumeks** 'kamień do ścierania w garbarstwie'; rejestr.: SSt-garb.
- rejsówka** 'drobne kawałki kory drzewnej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- siarczek sodowy/sodu** 'sól używana w garbarstwie do usuwania sierści ze skór'; rejestr.: SSt-garb., SJPD, SJPSz-chem.
- sieczka (z kory)** 'drobne kawałki kory drzewnej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- splawki** 'części korkowe kory dębowej, które wypływają na wierzch dębniicy w kadzi'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- sumak** 'garbnik otrzymywany z liści sumaka, stosowany do wyprawiania luksusowych skór, np. safianu'; rejestr.: SWil, SSt-garb., SW, SJPD, USJP-rzem.
- szmak** 'garbnik otrzymywany z liści sumaka, stosowany do wyprawiania luksusowych skór, np. safianu'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- sztynkfarba** 'płyn wycieńczony, pozbawiony garbnika, rodzaj dębniicy'; rejestr.: SSt-garb. (**śtynkfarba** rejestr.: SSt-garb.)
- szwefelnatrjum** 'sól używana w garbarstwie do usuwania sierści ze skór'; rejestr.: SSt-garb.
- szwelbajza** 'wytrawa mająca właściwości napędzające'; rejestr.: SW

- (szwelbajca rejestr.: SW, SSt-garb./śwelbajca rejestr.: SSt-garb.)
- tan** 'kora dębowa do garbowania skór'; rejestr.: SWil, SW-garb., mało używany
- tanina** 'naturalny garbnik roślinny (otrzymywany m.in. z galasówek) żółtawy proszek stosowany w lecznictwie jako środek ściągający i przeciwbiegunkowy, a także w farbiarstwie i garbarstwie'; rejestr.: SW-chem., SJPD-chem., SJPSz-chem., USJP-biochem.
- tłuszcz koński** 'rodzaj tłuszczu używany w garbarstwie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- walloneja** 'garbnik z żołądzi dębu rosnącego w Azji Mniejszej'; rejestr.: SW (**wallonea** rejestr.: SW)
- wapnica** 'woda rozmieszana z wapnem używana w procesie garbowania skór'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD-techn.
- wapnica martwa** 'bardzo stara wapnica, która straciła już siłę napędzania skóry'; rejestr.: SW-garb.
- wapnica napędzająca** 'wapnica mająca własność napędzania skór'; rejestr.: SW-garb.
- wapnica zgniła** 'stara wapnica, w której skóry są ściśnięte i w razie braku dozoru zaczynają gnić'; rejestr.: SW-garb.
- wykwasy** 'środek enzymatyczny (najczęściej wyciąg z truski) rozluźniający włóknistą strukturę skóry, stosowany w garbarstwie'; rejestr.: SW-tech.
- wytrawa** 'środek enzymatyczny (najczęściej wyciąg z truski) rozluźniający włóknistą strukturę skóry, stosowany w garbarstwie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD-techn.
- wytrawa napęczniająca** 'wytrawa mająca właściwości napęczniające'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- zalc-zajer** 'związek nieorganiczny, wodny roztwór chlorowodoru, bezbarwna, dymiąca ciecz, stosowana w skórnictwie itd.; kwas solny'; rejestr.: SSt-garb. (**zajzajer** rejestr.: SGP/**zalzajer** rejestr.: SGP)
- zaprawa** 'sól metalu lub substancja naturalna albo syntetyczna, używane w procesie barwienia barwnikami zaprawowymi i zasadowymi w przemyśle i rzemiośle garbarskim i kuśnierskim'; rejestr.: SW-tech., SJPD-techn., USJP-rzem., SSt-garb., kuśn., SR
- zatop** 'średnio stężony roztwór garbnika przeznaczony do moczenia skór w czasie garbowania'; rejestr.: SJPD-techn.
- zauerbryja** 'rodzaj garbnicy, czyli cieczy z garbnikiem'; rejestr.: SSt-garb.
- zauerlo** 'kora dębowa leżąca długo w kadzi, wodą nalana, kwaśniejaca i wydająca dębnicę kwaśną, specjalnie spreparowana kora dębowa używana do garbowania skóry'; rejestr.: SSt-garb.
- zoly** 'woda, w którą garbarz kładzie skórę posypaną otrębami'; rejestr.: SW-garb.

7.5. Nazwy czynności

- abwelkować** 'przewiędnąć, przesuszyć mokre skóry, aby zwiędły'; rejestr.: SSt-garb.
- ałunować** 'zaprawiać, napuszczając ałunem, także skórę'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW (**hałunować** rejestr.: S XVII, SWil, SW-mało używany)
- ałunowanie** 'zaprawianie, napuszczanie skóry ałunem'; rejestr.: SWil, SW (**hałunowanie** rejestr.: SWil, SW-starop.)

- ałunowy** 'dokonywany przy użyciu ałunu'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-chem., (**hałunowy** rejestr.: S XVI, SWil, SW-mało używany/**hałunowaty** rejestr.: S XVI)
- apretura** 'wykańczanie skóry przez nasycanie jej apreturą'; rejestr.: SJPD-techn., włók., SJPSz, USJP-techn.
- apretuować** 'wykańczać skórę przez nasycanie jej odpowiednią substancją, nasycać skórę apreturą'; rejestr.: SW-garb., SJPD, USJP-techn., SJPSz (**apretować** rejestr.: SJPD)
- apretuowanie** 'wykańczanie skóry przez nasycanie jej odpowiednią substancją, nasycanie skóry apreturą'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz (**apretowanie** rejestr.: SJPD)
- baumować** 'rozłożyć skóry na kraglaku'; rejestr.: SW-garb. (**nabaumować** rejestr.: SSt-garb.)
- baumowanie** 'rozłożenie skóry na kraglaku'; rejestr.: SW
- bejcować** 'oczyszczać skórę przed garbowaniem'; rejestr.: SW-garb., SJPD, SJPSz-techn., USJP-techn., SR (**wybejcować** rejestr.: SW/**bajcować** rejestr.: SW, SJPD, SSt-garb./**pobejcować** rejestr.: SW, SJPD/**przebejcować** rejestr.: SW-garb., SSt-garb.)
- bejcowanie** 'oczyszczanie skóry przed garbowaniem'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz (**wybejcowanie** rejestr.: SW/**bajcowanie** rejestr.: SW/**pobejcowanie** rejestr.: SW/**przebejcowanie** rejestr.: SW)
- bejcówka** 'oczyszczanie skóry przed garbowaniem'; rejestr.: SW, SJPD
- beltać** 'mieszać'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-garb. gw. unikać
- beltanie** 'mieszanie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- bębnować** 'oczyszczać skórę w bębnie'; rejestr.: SSt-garb.
- bębnowanie** 'oczyszczanie skóry w bębnie'; rejestr.: SSt-garb.
- blanżerować** 'ścinać ze skóry mizdrę stalową płytką'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn., SSt-garb.
- blanżerowanie** 'ścinięcie ze skóry mizdry stalową płytką'; rejestr.: SW, SJPD, SSt-garb.
- brejtować** 'rozłożyć skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- brejtowanie** 'rozkładanie skór'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- ciągnąć przesyпки** 'wyciągać skóry z kadzi'; rejestr.: SW-garb.
- cugować** 'narzędziem metalowym ciąć kratkę na licu skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- cugowanie** 'narzędziem metalowym wycinanie kratki na licu skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- curychtować** 'wykończyć garbowanie skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- curychtowanie** 'wykończenie garbowania skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- cypować** 'obcinać strzępy z brzegów skóry wygarbowanej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- cypowanie** 'obcinanie strzępów z brzegów skóry wygarbowanej'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- czerwonoskórnicstwo** 'sposób garbowania skór preparatami roślinnymi'; rejestr.: SJPD-techn.
- czyszczenie skóry** 'robić koło skóry od zamoczenie do zapuszczenia w dębnicę'; rejestr.: SSt-garb.
- czyścić korę** 'zrzynać z kory ośnikiem próchnicę, zostawiając czystą miazgę zawierającą garbnik, pucować'; rejestr.: SW-garb.
- czyścić skórę** 'robić koło skóry od zamoczenie do zapuszczenia w dębnicę'; rejestr.: SW-garb.
- depilacja** 'jeden z procesów uszlachetniania i wykańczania skór futerkowych, polegający na mechanicznym usuwaniu wystających,

- sztynnych włosów, lub ich zestrzyganiu'; rejestr.: SJPD, SJPSz-techn., USJP-techn.
- depilacyjny** 'dotyczący depilacji, czyli jednego z procesów uszlachetniania i wykańczania skór futerkowych, polegający na mechanicznym usuwaniu wystających, sztywnych włosów, lub ich zastrzyganiu'; rejestr.: SJPSz, USJP-techn.
- depilować** 'uszlachetniać i wykańczać skóry futerkowe przez mechaniczne usuwanie wystających, sztywnych włosów lub odpowiednie ich zestrzyganie'; rejestr.: USJP-techn.
- deseniować** 'wytlaczać deseń na skórze'; rejestr.: USJP-środ. rzem.
- dębić** 'wyprawiać skóry korą dębową'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-techn. (**dębować** rejestr.: S XVII, Linde, SW-mało używany/**zdębić** rejestr.: SW, SJPD-techn./**zdębiać** rejestr.: SW, SJPD-techn./**zdębować** rejestr.: Linde, SW)
- dębienie** 'wyprawianie skóry korą dębową'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD (**zdębianie** rejestr.: SW/**zdębienie** rejestr.: SW/**zdębowanie** rejestr.: SW/**dębowanie** rejestr.: S XVII, SW-mało używany)
- drapnąć skórę** 'skrobać, zrzynać skórę'; rejestr.: SW-garb. (**drapać** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- drapnięcie** 'skrobanie, zrzywanie skóry'; rejestr.: SW (**drapanie** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- dwoić** 'dzielić skórę na dwie warstwy'; rejestr.: SW-garb., SJPD, SJPSz-techn. w garbarstwie, USJP-rzem. techn. w garbarstwie (**dwajać** rejestr.: SW-mało używany/**rozdwajać** rejestr.: SSt-garb.)
- dwojenie** 'dzielenie skóry na dwie warstwy'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz (**dwajanie** rejestr.: SW-mało używany/**rozdwijanie** rejestr.: SSt-garb.)
- ekstraktować** 'wyciągać z danej materii garbnikowej ekstrakt drogą zimnej nalewki, gorącą wodą albo parą'; rejestr.: SW-garb.
- ekstraktowanie** 'wyciąganie z danej materii garbnikowej ekstrakt drogą zimnej nalewki, gorącą wodą albo parą'; rejestr.: SW
- epilacja** 'jeden z procesów uszlachetniania i wykańczania skór futerkowych, polegający na mechanicznym usuwaniu wystających sztywnych włosów lub ich zestrzyganiu'; rejestr.: SJPSz-techn. (w futrzarstwie), USJP
- epilacyjny** 'dotyczący epilacji, czyli jednego z procesów uszlachetniania i wykańczania skór futerkowych, polegającego na mechanicznym usuwaniu wystających, sztywnych włosów lub ich zestrzyganiu'; rejestr.: SJPSz, USJP
- epilować** 'uszlachetniać i wykańczać skóry futerkowej przez mechaniczne usuwanie wystających, sztywnych włosów pokrywowych i przewodnich lub zestrzyganie ich tak, że pozostają ukryte wśród puchu'; rejestr.: SJPD-techn., SJPSz-techn., USJP
- epilowanie** 'uszlachetnianie i wykańczanie skóry futerkowej przez mechaniczne usuwanie wystających, sztywnych włosów pokrywowych i przewodnich lub zestrzyganie ich tak, że pozostają ukryte wśród puchu'; rejestr.: SJPSz
- falcować** 'ścinać skórę w celu nadania jej odpowiedniej grubości'; rejestr.: SW-garb., SJPD, SJPSz-techn. w garbarstwie, USJP-rzem. w garbarstwie, SSt-garb. (**felcować** rejestr.: SSt-garb.)
- falcowanie** 'ścinięcie skóry w celu nadania jej odpowiedniej grubości'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, SSt-

- garb. (**felcowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- fejchtować** 'uczynić wilgotnym'; rejestr.: SW-garb. (**fajchtować** rejestr.: SSt-garb.)
- fejchtowanie** 'uczynić wilgotnym'; rejestr.: SW (**fajchtowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- fersenkować** 'zatonąć, zanurzyć skórę w dębnicy'; rejestr.: SW-garb. (**ferzenkować** rejestr.: SW-garb., SSt-garb.)
- fersenkowanie** 'zatonienie, zanurzenie skóry w dębnicy'; rejestr.: SW (**ferzenkowanie** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- ferzenka** 'zapuszczenie skóry w kadź z płynem do garbowania'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- fiszować** 'wybrać korę dębową z dębicy'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- fiszowanie** 'wybranie kory dębowej z dębicy'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- flajszować** 'oskrobać, oczyścić skórę'; rejestr.: SSt-garb.
- flajszowanie** 'oskrobanie, oczyszczenie skóry'; rejestr.: SSt-garb.
- garbarzenie** 'trudnienie się garbarstwem'; rejestr.: SW-gw.
- garbarzyć** 'trudnić się garbarstwem'; rejestr.: SW-gw.
- garbnikować** 'zaprawiać garbnikiem'; rejestr.: SW-garb., SJPD
- garbnikowanie** 'zaprawianie garbnikiem'; rejestr.: SW
- garbować** 'poddawać skórę zwierzęcą działaniu garbników w celu nadania jej miękkości i trwałości'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-garb., SJPD, SJPSz, USJP-rzem., techn. (**wygarbywać** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**wygarbowywać** rejestr.: SWil/**wygarbować** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-techn. rzem./**przegarbować** rejestr.: SWil, SW-garb., SJPD/**nagarbo-**
- wywać** rejestr.: SWil, SW/**zagarbować** rejestr.: Linde, SWil, SW/**zgarbować** rejestr.: Linde, SWil, SW/**nagarbować** rejestr.: SWil, SW, SJPD/**dogarbować** rejestr.: SW-garb., SJPD/**dogarbowywać** rejestr.: SJPD/**pogarbować** rejestr.: SW/**powygarbiać** rejestr.: SW/**wygarbować** rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-techn. rzem.)
- garbowanie** 'poddawanie skóry zwierzęcej działaniu garbników w celu nadania jej miękkości i trwałości'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz (**wygarbywanie** rejestr.: SW-mało używany/**wygarbowywanie** rejestr.: SWil-niek./**wygarbowanie** rejestr.: SWil, SW, SJPD/**przegarbowanie** rejestr.: SWil, SW, SJPD/**nagarbowanie** rejestr.: SW/**dogarbowanie** rejestr.: SW/**pogarbowanie** rejestr.: SW/**powygarbianie** rejestr.: SW/**zagarbowanie** rejestr.: SWil, SW/**zgarbowanie** rejestr.: SWil, SW/**nagarbowywanie** rejestr.: SW)
- garbowanie alunowe** 'garbowanie, którym zajmowali się białoskórnicy'; rejestr.: SW
- garbowanie czerwone, roślinne** 'garbowanie skór korą dębową'; rejestr.: SW-garb.
- garbowanie mineralne** 'garbowanie skór solami mineralnymi'; rejestr.: SW-garb.
- garbowanie przesypkowe** 'garbowanie polegające na przesypaniu skóry mielonym garbnikiem'; rejestr.: SW-garb.
- garbunek** 'sposób wyprawiania skór'; rejestr.: SW-garb., SJPD-tech. (**garbowanie** rejestr.: SW)
- glansować** 'nadawać skórze odpowiedni połysk'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

- glansowanie** 'nadawanie skórze odpowiedniego połysku'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- glazować** 'gładzić skórę płytką szklaną'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- glazowanie** 'gładzenie skóry płytką szklaną'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- gletować** 'rozgładzić, rozprostować skórę'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- gletowanie** 'rozgładzanie, rozprostowanie skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- gładzić skórę** 'wygładzać skórę z jej naturalnych zmarszczek i nierówności, nadawać jej połysk i gładkość'; rejestr.: SW-garb.
- golenie** 'zdejmowanie sierści ze skór, sztrajchowanie'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- golić** 'zdejmować sierść ze skór, sztrajchować'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- golony** 'o skórze: pozbawiania sierści'; rejestr.: SSt-garb.
- gorować** 'wyprawiać skórę'; rejestr.: SS, S XVI, SW-starop.
- gorowanie** 'wyprawianie skóry'; rejestr.: SW-starop.
- gorowany** 'wyprawiony, garbowany'; rejestr.: S XVI
- groszkować** 'zmiękczać skórę w końcowej fazie wykańczania i wytwarzać od strony lica charakterystyczny dla różnych skór rysunek'; rejestr.: SW, SJPSz-techn., USJP-techn., SSt-garb.
- groszkowanie** 'zmiękczenie skóry w końcowej fazie wykańczania i wytwarzanie od strony lica charakterystyczny dla różnych skór rysunek'; rejestr.: SW, SJPSz, SSt-garb.
- gruntować** 'wilżyć skórę pod kolor'; rejestr.: SW-garb.
- gruntowanie** 'wilżenie skóry pod kolor'; rejestr.: SW
- harować** 'odwłaszać skórę, pozbawiać włosów za pomocą pocenia'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- harowanie** 'odwłaszczanie skóry, pozbawianie włosów za pomocą pocenia'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- juchtować** 'wyprawiać skórę na jucht (nieprzemakalna skóra bydlęca używana przeważnie na cholewki butów i do wyrobów rymarskich)'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW (**pojuchtować** rejestr.: SW/**wyjuchtować** rejestr.: SWil, SW)
- juchtowanie** 'wyprawianie skóry na jucht (nieprzemakalna skóra bydlęca używana przeważnie na cholewki butów i do wyrobów rymarskich)'; rejestr.: SW (**pojuchtowanie** rejestr.: SW/**wyjuchtowanie** rejestr.: SWil, SW)
- klarować** 'odsadzić'; rejestr.: SW-garb.
- klarowanie** 'odsadzenie'; rejestr.: SW
- korkować** 'groszkować (zmiękczać skórę w końcowej fazie wykańczania i wytwarzać od strony lica charakterystyczny dla różnych skór rysunek) skórę korkownikiem'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- korkowanie** 'groszkowanie (zmiękczenie skóry w końcowej fazie wykańczania i wytwarzanie od strony lica charakterystyczny dla różnych skór rysunek) skóry korkownikiem'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- krancować** 'zmiękczać skórę w końcowej fazie wykańczania i wytwarzać od strony lica charakterystyczny dla różnych skór rysunek'; rejestr.: SW-garb.
- krancowanie** 'zmiękczenie skóry w końcowej fazie wykańczania i wytwarzanie od strony lica charakterystycznego dla różnych skór rysunku'; rejestr.: SW
- krasić** 'nadawać skórze połysk, wagę i kolor za pomocą krasy'; rejestr.: SW-garb.

- kraszenie** 'nadawanie skórze połysku, wagi i koloru za pomocą krasy'; rejestr.: SW
- kratkować** 'narzędziem metalowym ciąć kratkę na licu skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- kratkowanie** 'cięcie narzędziem metalowym kratki na licu skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- krauzować** 'zmiękczać skórę w końcowej fazie wykańczania i wytwarzać od strony lica charakterystyczny dla różnych skór rysunek'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- krauzowanie** 'zmięszczanie skóry w końcowej fazie wykańczania i wytwarzanie od strony lica charakterystycznego dla różnych skór rysunku'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- kruponować** 'dzielić skórę bydlęcą na części: krupon, kark i boki'; rejestr.: SJPSz-techn., USJP-rzem.
- kruponowanie** 'dzielenie skóry bydlęcej na części: krupon, kark i boki'; rejestr.: SJPSz
- krykować** 'mieszać'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-gw.
- krykowanie** 'mieszanie'; rejestr.: SW, SSt-garb., SR-gw.
- kryszpłować** 'chropowato skórę wyprawiać'; rejestr.: SW-garb. (**kryszpłować** rejestr.: SSt-garb.)
- kryszpłowanie** 'chropowate wyprawianie skóry'; rejestr.: SW (**kryszpłowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- kurdybanizować** 'wykonywać różnego rodzaju ozdoby na kurdybanie'; rejestr.: SJPD
- kwasić (skóry)** 'oczyszczać skórę przed garbowaniem'; rejestr.: Linde, SW (**zakwasić (skórę)** rejestr.: SW/**zakwaśnić** rejestr.: Linde, SW/**zakwasować (się)** rejestr.: SW-starop./**zakwaszać (się)** rejestr.: SW)
- kwazenie** 'oczyszczanie skóry przed garbowaniem'; rejestr.: SW (**zakw-**
- asowanie** rejestr.: SW-starop./**zakwaszenie** rejestr.: SW/**zakwaszenie** rejestr.: SW)
- lejtować** 'rozłożyć skóry'; rejestr.: SW-garb., starop.
- ługować** 'wyciągać z danej materii garbnikowej ekstrakt drogą zimnej nalewki, gorącą wodą albo parą'; rejestr.: SW-garb. (**lużyć** rejestr.: SW-gw./**wylugować** rejestr.: SW/**podługować** rejestr.: SW/**załużyć** rejestr.: SW/**załogować** rejestr.: SW/**odłużać** rejestr.: SW-mało używany/**odługować** rejestr.: SW/**odługowywać** rejestr.: SW/**odłużyć** rejestr.: SW-mało używany)
- ługowanie** 'wyciąganie z danej materii garbnikowej ekstraktu drogą zimnej nalewki, gorącą wodą albo parą'; rejestr.: SW wylugowanie (SW)
- maceracja** 'metoda ekstrakcji polegająca na długotrwałym moczeniu określonego materiału w wodzie lub odpowiednim rozpuszczalniku w celu wydzielenia składnika występującego w danym materiale w niewielkich ilościach, stosowana w przemyśle garbarskim i innych'; rejestr.: SJPSz, SJPD, SW-chem., Linde, SWil,
- magłować** 'wygładzać skóry specjalnym urządzeniem podczas garbowania'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- magłowanie** 'wygładzanie skór specjalnym urządzeniem podczas garbowania'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- mieszać** 'poruszać, łączyć, zmieniać położenie rzeczy sypkich i płynów'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- mieszanie** 'poruszanie, łączenie, zmienianie położenia rzeczy sypkich i płynów'; rejestr.: SW, SSt-garb., SR-praw.

- mieszany** 'poruszany, łączony'; rejestr.: SSt-garb.
- międlenie** 'dokonywanie ręcznej lub mechanicznej obróbki wygarbowania skór, polegającej na rozciąganiu i wyginaniu skór w celu pozabawienia ich sztywności'; rejestr.: SJPSz
- międlić** 'dokonywać ręcznej lub mechanicznej obróbki wygarbowania skór, polegającej na rozciąganiu i wyginaniu skór w celu pozabawienia ich sztywności'; rejestr.: SJPSz-techn., USJP-rzem.
- mizdrować** 'oczyszczać skórę z resztek mięsa, żył i tłuszczu'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD-rzem., USJP-rzem., (w garbarstwie) (**wymizdrować** rejestr.: SW-garb., SSt-garb./**pomizdrować** rejestr.: SW-garb./**miezdrzyć** rejestr.: Linde, SWil, SW)
- mizdrowanie** 'oczyszczanie skóry z resztek mięsa, żył i tłuszczu'; rejestr.: SW, SSt-garb., SJPD, SJPSz (**wymizdrowanie** rejestr.: SW, SSt-garb./**pomizdrowanie** rejestr.: SW/**miezdrzenie** rejestr.: SW)
- młotować skórę** 'klepać skórę wygarbowaną młotkiem'; rejestr.: SW-garb.
- młotowanie** 'klepanie skóry wygarbowanej młotkiem'; rejestr.: SW
- nabłyszczać** 'nadawać skórom połysk, zwykle w odpowiednich maszynach'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD-techn., SJPSz-techn., USJP-techn. (**nabłyszczyć** rejestr.: USJP, SJPSz-techn.)
- nabłyszczenie** 'nadawanie skórom połysku, zwykle w odpowiednich maszynach'; rejestr.: SW, SSt-garb., SJPSz (**nabłyszczenie** rejestr.: SJPSz)
- nabrajtować** 'ułożyć skóry na tafli (stół kamienny używany w garbarniach)'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- nabrajtowanie** 'ułożenie skór na tafli (stół kamienny używany w garbarniach)'; rejestr.: SW
- nadębnieć** 'nabrać przez skórę twardości właściwej dębowi'; rejestr.: SW-garb. (**nadębnieć** rejestr.: SW)
- nadębnienie** 'nabranie przez skórę twardości właściwej dębowi'; rejestr.: SW (**nadębienie** rejestr.: SW)
- nadstosować** 'spychać żelazem mizdrę ze skóry garbowanej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**nadstosowywać** rejestr.: SW)
- nadstosowanie** 'spychanie żelazem mizdry ze skóry garbowanej'; rejestr.: SW (**nadstosowywanie** rejestr.: SW)
- nagarbować się** 'nameńczyć się garbowaniem'; rejestr.: SW (**nagarbowywać się** rejestr.: SW)
- nakładować** 'rozłożyć skóry na krągłaku'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- nakładowanie** 'rozłożenie skór na krągłaku'; rejestr.: SW
- nałożenie** 'ułożenie skór na tafli (stół kamienny używany w garbarniach)'; rejestr.: SW (**nakładanie** rejestr.: SW)
- nałożyć** 'ułożyć skóry na tafli (stół kamienny używany w garbarniach)'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**nakładać** rejestr.: SW)
- napalenie** 'napuszczenie skóry gorącym tłuszczem'; rejestr.: SW (**napalenie** rejestr.: SW)
- napalić skórę** 'napuścić skórę gorącym tłuszczem'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn. (**napalać** rejestr.: SW)
- napchać skórę** 'spychać żelazem mizdrę z garbowanej skóry'; rejestr.: SW-garb. (**napchnąć** rejestr.: SW/**napychać** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- napchanie** 'spychanie żelazem mizdry z garbowanej skóry'; rejestr.: SW (**napchnięcie** rejestr.: SW/**napychanie** rejestr.: SW)

- napęczniać** 'wywoływać zbieganie się, kurczenie się skóry, a przez to jej grubienie'; rejestr.: SSt-garb.
- napęcznianie** 'wywoływanie zbiegania się, kurczenia się skóry, a przez to jej grubienie'; rejestr.: SSt-garb.
- napęczniony** 'o skórze: po skurczeniu się, stała się grubsza'; rejestr.: SSt-garb.
- napędzenie** 'wywoływanie zbiegania się skóry, kurczenia się jej, a przez to jej grubienie'; rejestr.: SW (**napędzanie** rejestr.: SW)
- napędzić** 'wywoływać zbieganie się, kurczenie się, a przez to grubienie skóry'; rejestr.: SW (**napędzać** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- natłuszczenie** 'wprowadzenie do skóry garbowanej tłuszczu w celu nadania jej miękkości i odporności na wodę'; rejestr.: SW, SJPD (**natłuszczanie** rejestr.: SW, SSt-garb., SJPD)
- natłuścić** 'wprowadzić do skóry garbowanej tłuszcz w celu nadania jej miękkości i odporności na wodę'; rejestr.: SW-garb., SJPD, SJPSz USJP (**natłuszczać** rejestr.: SW, SSt-garb., SJPD, SJPSz USJP)
- nawilżenie** 'napuszczenie skóry wilgocią'; rejestr.: SW
- nawilżyć** 'napuścić skórę wilgocią'; rejestr.: SW-garb.
- obciągać ostrze** 'zdejmować sierść ze skór'; rejestr.: SSt-garb.
- obtrenkować** 'zalać suchy garbnik dębnicą'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**abtrenkować** rejestr.: SSt-garb.)
- obtrenkowanie** 'zalanie suchego garbnika dębnicą'; rejestr.: SW (**abtrenkowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- obwelkować** 'osuszyć skórę'; rejestr.: SSt-garb.
- oddeklować** 'odkrywać, odkryć, obedrzyć, zdjąć'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- oddeklowanie** 'odkrywanie, zdjęcie'; rejestr.: SW
- odgarbować** 'doprowadzać skórę do stanu surowego, pozbawić skórę garbnika'; rejestr.: SJPD (**odgarbowywać** rejestr.: SJPD)
- odgarbować się** 'o skórze: powrócić do stanu surowego'; rejestr.: SJPD
- odgarbowanie** 'doprowadzenie skóry do stanu surowego, pozbawienie skóry garbnika'; rejestr.: SJPD (**odgarbowywanie** rejestr.: SJPD)
- odkryć** 'obedrzyć, zdjąć, oddeklować skórę'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**odkrywać** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- odkwasić** 'wmyć ze skóry kwas garbnikowy'; rejestr.: SW-garb. (**odkwaszać** rejestr.: SW)
- odkwaszenie** 'wmycie ze skóry kwasu garbnikowego'; rejestr.: SW (**odkwaszanie** rejestr.: SW)
- odługować** 'odmoczyć w ługu; odmyć, zalać ługiem'; rejestr.: SWil, SW (**odługowywać** rejestr.: SWil, SW/**odłużać** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**odłużyć** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- odługowanie** 'odmoczenie w ługu; odmycie, zalanie ługiem'; rejestr.: SWil, SW (**odługowywanie** rejestr.: SWil, SW/**odłużanie** rejestr.: SWil-nieuz., SW-mało używany/**odłużenie** rejestr.: SWil-nieuz., SW-mało używany)
- odsadzić** 'sklarować, odcedzić'; rejestr.: SW-garb. (**odsadzać** rejestr.: SW)
- odszczeciniać** 'usuwać mechanicznie naskórek i szczecinę z powierzchni skóry zabitej świni'; rejestr.: SJPD
- odtłuszczenie** 'zepchnięcie żelazem ze skóry zbytniego tłuszczu'; rejestr.: SW (**odtłuszczanie** rejestr.: SW)
- odtłuścić** 'zepchnąć ze skóry żelazem zbytni tłuszcz'; rejestr.: SW-garb. (**odtłuszczać** rejestr.: SW)
- odwłaszać** 1. 'pozbawiać włosów za pomocą pocenia'; rejestr.: SW-garb.,

- SSt-garb. (**odwłosić** rejestr.: SSt-garb.) 2. 'usunąć mechanicznie sierść wraz z naskórkiem z wyprawianej skóry zwierzęcej'; rejestr.: SJPSz (w przemyśle skórzanym), USJP-techn. (**odwłosić** rejestr.: SJPSz-w przemyśle skórzanym, USJP-tech.)
- odwłaszanie** 1. 'pozbawianie skóry włosów za pomocą pocenia'; rejestr.: SW, SSt-garb. (**odwłasza-nie (skór poconych)** rejestr.: SSt-garb.) 2. 'usuwanie mechanicznie sierści wraz z naskórkiem z wyprawianej skóry zwierzęcej'; rejestr.: SJPSz (**odwłosienie** rejestr.: SJPSz)
- oskrobać** 'czyścić skórę skrobiąc ją'; rejestr.: SSt-garb.
- oskrobanie** 'czyszczenie skóry przez jej skrobanie'; rejestr.: SSt-garb.
- osuszyć** 'osuszyć skórę, wyciągnąć z niej wilgoć'; rejestr.: SSt-garb.
- pantoflować** 'zmiękczać skórę w końcowej fazie wykańczania i wytwarzać od strony lica charakterystyczny dla różnych skór rysunek'; rejestr.: SSt-garb.
- pantoflowanie** 'zmiękczenie skóry w końcowej fazie wykańczania i wytwarzanie od strony lica charakterystycznego dla różnych skór rysunku'; rejestr.: SSt-garb.
- pelować** 'odwłaszać skórę, pozbawiać włosów za pomocą pocenia'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- pelowanie** 'odwłaszanie skóry, pozbawianie jej włosów za pomocą pocenia'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- pępkować** 'obcinać strzępy z brzegów skóry wygarbowanej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**popępkować** rejestr.: SW)
- pępkovanie** 'obcinanie strzępów z brzegów skóry wygarbowanej'; rejestr.: SW, SSt-garb. (**popępkovanie** rejestr.: SW)
- piądlenie** 'rozpinanie skóry, żeby wyschła'; rejestr.: SW-gw.
- piądlić** 'rozpinać skórę, żeby wyschła'; rejestr.: SW-gw.
- pikłować** 'stosować kąpiel garbarską odwapniającą i zakwaszającą, mającą na celu zakonserwowanie surowej skóry zwierzęcia przed właściwym garbowaniem'; rejestr.: SJPD-techn.
- pikłowanie** 'stosowanie kąpieli garbarskiej odwapniającej i zakwaszającej, mającej na celu zakonserwowanie surowej skóry zwierzęcia przed właściwym garbowaniem'; rejestr.: SJPD
- platerować** 'wygładzać skórę z jej naturalnych zmarszczek i nierówności, nadawać jej połysk i gładkość'; rejestr.: SW-garb.
- platerowanie** 'wygładzanie skóry z jej naturalnych zmarszczek i nierówności, nadawanie jej połysku i gładkości'; rejestr.: SW
- plukać** 'opłukiwać skórę w wodzie'; rejestr.: SSt-garb. (**opłukiwać** rejestr.: SW-garb., SSt-garb.)
- plukanie** 'opłukiwanie skóry w wodzie'; rejestr.: SSt-garb. (**opłukiwanie** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- pocenie** 'trzymanie skóry w pomieszczeniu nasyconym parą, w celu łatwiejszego usunięcia włosów ze skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb., SJPD
- pocić** 'trzymać skórę w pomieszczeniu nasyconym parą, w celu łatwiejszego usunięcia włosów ze skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD
- podciągnąć skórę** 'groszkować skórę w wykończalni korkiem w celu jej zmiękczenia'; rejestr.: SW-garb. (**podciągać** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- podciągnięcie** 'groszkowanie skóry w wykończalni korkiem w celu jej zmiękczenia'; rejestr.: SW (**podciąganie** rejestr.: SW, SSt-garb./**podciągnięcie** rejestr.: SW)
- pomechacenie** 'starcie liczka na skórze'; rejestr.: SW-gw.

- pomechacić** 'zetrzeć liczko na skórze';
rejestr.: SW-gw.
- pomszenie** 'starcie liczka na skórze';
rejestr.: SW
- pomszyć** 'zetrzeć liczko na skórze';
rejestr.: SW
- przerzucenie** 'przerzucenie skóry z kadzi na pomost albo do drugiej kadzi'; rejestr.: SW (**przerzucanie** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- przerzucić** 'przerzucić skórę z kadzi na pomost albo do drugiej kadzi'; rejestr.: SW-garb. (**przerzucac** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- przesypać** 'przedzielić skórę sypiąc garbnikiem'; rejestr.: SW (**przesypywać**; rejestr.: SW)
- przesypanie** 'przedzielenie skóry przez sypanie garbnikiem'; rejestr.: SW (**przesypywanie** rejestr.: SW)
- przetrawić skórę** 'przeciagnąć skórę wytrawą, bejcą'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**przetrawiac** rejestr.: SW-garb.)
- przetrawienie** 'przeciagnięcie skóry wytrawą, bejcą'; rejestr.: SW (**przetrawianie** rejestr.: SW)
- przewapnić** 'przesycić skórę wapnem'; rejestr.: SW-garb.
- przewapnienie** 'przesycenie skórę wapnem'; rejestr.: SW
- przewiędnąć skóry mokre, wyprawne** 'przesuszyć skóry, by zwiędły'; rejestr.: SW-garb. (**przewiędnic** rejestr.: SSt-garb.)
- pucować** 'czyścić skórę'; rejestr.: SW-garb.
- pucowanie skóry** 'czyszczenie skóry'; rejestr.: SSt-garb.
- rekować** 'wyciągnąć wzdłuż i wszerek skórę za pomocą ręki w celu powiększenia'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- rekowanie** 'wyciąganie wzdłuż i wszerek skóry za pomocą ręki w celu powiększenia'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- rolować** 'wygładzać skóry specjalnym urządzeniem podczas garbowania'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD
- rolowanie** 'wygładzanie skór specjalnym urządzeniem podczas garbowania'; rejestr.: SW, SSt-garb., SJPD
- rozciąganie** 'wyciąganie wzdłuż i wszerek skóry za pomocą ręki w celu powiększenia'; rejestr.: SW, SSt-garb. (**rozciągnięcie** rejestr.: SW)
- rozciągnąć** 'wyciągnąć wzdłuż i wszerek skórę za pomocą ręki w celu powiększenia'; rejestr.: Linde, SW-mało używany, garb. (**rozciągać** rejestr.: SSt-garb./**rozściagać** rejestr.: SW-mało używany/**rozściagnąć** rejestr.: SW-mało używany)
- rozcinać** 'dzielić skórę na dwie warstwy'; rejestr.: SSt-garb.
- rozcinięcie** 'dzielenie skóry na dwie warstwy'; rejestr.: SSt-garb.
- rozciniany** 'o skórze: dzielona na dwie warstwy'; rejestr.: SSt-garb.
- rozglądzenie** 'rozprostowanie skóry'; rejestr.: SW (**rozglądanie** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- rozglądzić** 'rozprostować skórę'; rejestr.: SW-garb. (**rozglądzać** rejestr.: SSt-garb.)
- rozkladać** 'rozkladać skóry'; rejestr.: SSt-garb.
- rozkładanie** 'rozłożenie skór'; rejestr.: SSt-garb.
- smarować** 'natłuszczać skórę'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- smarować zaprawą** 'smarować skórę zaprawą'; rejestr.: SSt-garb.
- smarowanie** 'natłuszczenie skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- spychać** 'czynność garbarska'; rejestr.: SSt-garb.
- spychanie** 'czynność garbarska'; rejestr.: SSt-garb.

- stosować** 'czynność garbarska'; rejestr.: SSt-garb. (**śtosować** rejestr.: SSt-garb.)
- stosowanie** 'czynność garbarska'; rejestr.: SSt-garb. (**śtosowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- strugać** 'zrzynać skórę w celu nadania jej odpowiedniej grubości'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- struganie** 'zrzynanie skóry w celu nadania jej odpowiedniej grubości'; rejestr.: SW
- szabrować** 'oczyszczać skórę z resztek mięsa, żył i tłuszczu'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**szabować** rejestr.: SSt-garb./**siabować** rejestr.: SSt-garb.)
- szabrowanie** 'oczyszczanie skóry z resztek mięsa, żył i tłuszczu'; rejestr.: SSt-garb. (**szabowanie** rejestr.: SSt-garb./**siabowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- szerować** 'zrzynać; nadawać skórze odpowiednią grubość'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**sierować** rejestr.: SSt-garb.)
- szerowanie** 'zrzynanie; nadawanie skórze odpowiedniej grubości'; rejestr.: SW, SSt-garb. (**sierowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- szklenie** 'gładzenie skóry szklaną płytką'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- szklić** 'gładzić skórę szklaną płytką'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śklić** rejestr.: SW-garb.)
- szlachtunek skóry** 'zdjęcie skóry z zabitego zwierzęcia'; rejestr.: SW-garb.
- szlagować** 'przerzucić skórę z kadzi na pomost albo do drugiej kadzi'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**ślagować** rejestr.: SSt-garb.)
- szlagowanie** 'przerzucanie skóry z kadzi na pomost albo do drugiej kadzi'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**ślagowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- szlichtować** 'skrobać, zrzynać skórę'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**ślichtować** rejestr.: SW-starop., SSt-garb.)
- szlichtowanie** 'skrobanie, zrzynanie skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb. (**ślichtowanie** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- szpaltować** 'dzielić skórę na dwie warstwy'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD (w garbarstwie) (**śpaltować** rejestr.: SSt-garb.)
- szpaltowanie** 'dzielenie skóry na dwie warstwy'; rejestr.: SW, SSt-garb., SJPD (**śpaltowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- szpilować** 'opłukiwać skórę w wodzie'; rejestr.: SSt-garb. (**śpilować** rejestr.: SSt-garb.)
- szpilowanie** 'opłukiwanie skóry w wodzie'; rejestr.: SSt-garb. (**śpilowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- sztampować** 'tłuc korę dębową, aby ją rozdrobnić'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śtampować** rejestr.: SSt-garb.)
- sztampowanie** 'tłuczenie kory dębowej, aby ją rozdrobnić'; rejestr.: SW, SSt-garb. (**śtampowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- sztrajchować** 'zdejmować sierść ze skór'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śtrajchować** rejestr.: SSt-garb./**śtrejchować** rejestr.: SSt-garb./**sztrejchować** rejestr.: SSt-garb.)
- sztrajchowanie** 'zdejmowanie sierści ze skór'; rejestr.: SW (**śtrejchowanie** rejestr.: SSt-garb./**sztrejchowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- sztrejchowany** 'o skórze: golona'; rejestr.: SSt-garb. (**śtrejchowany** rejestr.: SSt-garb.)
- sztrekować** 'rozciągać, wyciągać skórę'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- sztrekowanie** 'rozciąganie, wyciąganie skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb.

- szwedować** 'smarować skórę zaprawą'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śwedować** rejestr.: SSt-garb.)
- szwedowanie** 'smarowanie skóry zaprawą'; rejestr.: SW
- szwelować** 'wywoływać zbieganie się, kurczenie się skóry, a przez to jej grubienie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śwelować** rejestr.: SSt-garb.)
- szwelowanie** 'wywoływanie zbiegania się, kurczenia się skóry, a przez to jej grubienie'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- szwelowany** 'o skórze: po skurczeniu się, stała się grubsza'; rejestr.: SSt-garb.
- szwicować** 'trzymać skórę w pomieszczeniu nasyconym parą, w celu łatwiejszego usunięcia włosów ze skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**świcować** rejestr.: SSt-garb.)
- szwicowanie** 'trzymanie skóry w pomieszczeniu nasyconym parą, w celu łatwiejszego usunięcia włosów ze skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb. (**świcowanie** rejestr.: SSt-garb.)
- ścieniać (skórę)** 'zrzynanie skóry, nadawanie skórze odpowiedniej grubości'; rejestr.: SSt-garb.
- ścienianie (skóry)** 'zrzynanie skóry, nadawanie skórze odpowiedniej grubości'; rejestr.: SSt-garb.
- śpaltowany** 'o skórze: dzielona na dwie warstwy'; rejestr.: SSt-garb.
- śpaltówka** 'rozdawanie skóry'; rejestr.: SSt-garb.
- tanizować** 'garbnikować, czyli zaprawiać garbnikiem'; rejestr.: SW
- tanizowanie** 'garbnikowanie, czyli zaprawianie garbnikiem'; rejestr.: SW
- tluc** 'tluc korę dębową, aby ją rozdrobnić'; rejestr.: S XVI, SW-garb., SSt-garb. (**tlukać** rejestr.: SW-starop./**tlukować** rejestr.: SW-gw.)
- tluczenie** 'tluczenie kory dębowej, aby ją rozdrobnić'; rejestr.: SW, SSt-garb., (**tlukanie** rejestr.: SW-starop./**tlukowanie** rejestr.: SW-gw.)
- trajbować** 'mieszać'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- trajbowanie** 'mieszanie'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- trajbowany** 'mieszany'; rejestr.: SSt-garb.
- unterzychować** 'groszkować skórę w wykończalni korkiem w celu jej zmiękczenia'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- unterzychowanie** 'groszkowanie skóry w wykończalni korkiem w celu jej zmiękczenia'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- walkować** 'oczyszczać skórę w bębnie'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- walkowanie** 'oczyszczanie skóry w bębnie'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- wapnić** 'moczyć skórę w wapnie, poddawać ją działaniu wapna'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn.
- wapnienie** 'moczenie skóry w wapnie, poddawanie jej działaniu wapna'; rejestr.: SW, SJPD
- węgierska wyprawa skór** 'technika stosowana przez cechy czerwonoskórników, polegająca na wyprawie dużych skór bydłęcych ałunem glinowym, utrwalanym rozgrzanym tłuszczem'; rejestr.: IT
- wiksować** 'nacierać skórę gotową mieszaniną łoju, mydła i innych dodatków'; rejestr.: SSt-garb.
- wiksowanie** 'nacieranie skóry gotową mieszaniną łoju, mydła i innych dodatków'; rejestr.: SSt-garb.
- wiórować** 'ścinać ze skóry mizdrę płytką stalową'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**wiórzyć** rejestr.: SW)
- wiórowanie** 'ścinięcie ze skóry mizdry stalową płytką'; rejestr.: SW, SSt-garb. (**wiórzenie** rejestr.: SW)
- woskować** 'nacierać skórę gotową mieszaniną łoju, mydła i innych dodatków'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

- woskowanie** 'nacieranie skóry gotową mieszaniną łożu, mydła i innych dodatków'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- wykończenie** 'doprowadzanie do końca garbowania skóry'; rejestr.: SW (**wykończanie** rejestr.: SW)
- wykończyć (garbowanie skóry)** 'doprowadzać do końca garbowanie skóry'; rejestr.: SW-garb. (**wykończyć** rejestr.: SW)
- wyłowić** 'wybrać korę dębową z dębnicy'; rejestr.: SW-garb. (**wyławiać** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- wyłowienie** 'wybranie kory dębowej z dębnicy'; rejestr.: SW (**wyławianie** rejestr.: SSt-garb.)
- wyprawa** 'zespół procesów technologicznych, w których skórę surową przetwarza się w materiał nadający się do wyrobu artykułów skórzanych'; rejestr.: Linde, SW, SJPD-techn., SJPSz-techn., USJP-techn. rzem. (**wypraw** rejestr.: Linde, SW-starop.)
- wyprawa skóry (skór)** 'zespół procesów technologicznych, w których skórę surową przetwarza się w materiał nadający się do wyrobu artykułów skórzanych'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- wyprawić** 'poddawać skórę zwierzęcą działaniu garbników w celu nadania jej miękkości i trwałości'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-techn., SJPSz-techn., USJP-techn. rzem. (**wyprawić** rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD, USJP-techn. rzem./**wyprawować** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- wyprawienie** 'poddawanie skóry zwierzęcej działaniu garbników w celu nadania jej miękkości i trwałości'; rejestr.: Linde, SW, SJPD (**wyprawianie** rejestr.: SW, SJPD/**wyprawowanie** rejestr.: SW)
- wysztrajchować** 'żelazem zepchnąć mizdrę ze skóry wygarbowanej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- wysztrajchowanie** 'zepchnięcie żelazem mizdry ze skóry wygarbowanej'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- wytrawić** 'oczyszczać skórę przed garbowaniem'; rejestr.: SW-garb. (**wytrawiać** rejestr.: SW, SSt-garb., SR/**wytrawować** rejestr.: SW-starop.)
- wytrawienie** 'oczyszczanie skóry przed garbowaniem'; rejestr.: SW (**wytrawianie** rejestr.: SW, SSt-garb./**wytrawowanie** rejestr.: SW-starop.)
- zadębka** 'zasilenie skóry świeżym dębem w kadzi, zmiana dębu wylugowanego już w kadzi na świeży'; rejestr.: SW-garb.
- zalać** 'suchy garbnik zalać dębnicą'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**zalewać** rejestr.: SW)
- zalanie** 'zalanie suchego garbnika dębnicą'; rejestr.: SW (**zalewanie** rejestr.: SW)
- zaprawiać** 'dawać zaprawę pod farbę (płyn zawierający garbnik, używany do garbowania skór)'; rejestr.: SSt-garb.
- zatop** 'zanurzenie skóry w kadzi z płynem do garbowania'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- zatopić** 'zanurzyć skórę w dębnicy'; rejestr.: SW-garb. (**zatapiać** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- zatopienie** 'zanurzenie skóry w dębnicy'; rejestr.: SW (**zatapianie** rejestr.: SW, SSt-garb.)
- zawalkować** 'nadawać skórze właściwą formę przez wałkowanie odpowiednim narzędziem'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- zawalkowanie** 'nadawanie skórze właściwej formy przez wałkowanie odpowiednim narzędziem'; rejestr.: SW, SSt-garb.

zdjęcie skóry z bydlęcia 'szlachtunek skóry'; rejestr.: SW-garb.

zębować skórę 'chropowato wyprawiać skórę'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

zębowanie 'chropowate wyprawianie skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb.

zrzynać 'nadawać skórze odpowiednią grubość'; rejestr.: SSt-garb.

zrzynanie 'nadawanie skórze odpowiedniej grubości'; rejestr.: SSt-garb.

zwilżenie 'czynienie wilgotnym'; rejestr.: SW (**zwilżanie** rejestr.: SW, SSt-garb.)

zwilżyć 'czynić wilgotnym'; rejestr.: SW-garb. (**zwilżać** rejestr.: SW, SSt-garb.)

żyłować 1. 'oczyszczać skóry przeznaczone do wyprawy z resztek mięsa, żył i tłuszczu'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-techn. 2. 'wyciągać, rozciągać skórę'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

żyłowanie 1. 'wyciąganie, rozciąganie skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb. 2. 'oczyszczanie skór przeznaczonych do wyprawy z resztek mięsa, żył i tłuszczu'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP

7.6. Nazwy odpadków

blanżerowiny 'odpadki garbarskie powstałe po blanżerowaniu, wiórowaniu, czyli ścinaniu ze skóry mizdry stalową płytką'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

degras 'tłuszcz powstający przy garbowaniu skór na zamsz'; rejestr.: SJPD-techn.

drapowiny 'wióry, odpadki skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

drypy 'kora garbarska już zużyta, sprasowana w cegły, po wysuszeniu używana na opał'; rejestr.: SWil, SW-garb., SJPD-przestarz.

falcowiny 'wiórki odchodzące przy struganiu skóry'; rejestr.: SSt-garb. (**felcowiny** rejestr.: SSt-garb.)

falczpany 'wiórki odchodzące przy struganiu skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

flak 'odpadki skór wapnionych używane do produkcji kleju'; rejestr.: SW-garb.

garbnisko 'kupa zużytej, wylugowanej kory dębowej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

garbowiny 'drzewne odpadki garbarskie używane na opał albo jako nawóz'; rejestr.: Linde, SWil, SW-garb., SJPD-techn., SSt-garb.

garbówka 'drzewne odpadki garbarskie używane na opał albo jako nawóz'; rejestr.: SW-garb.

klejówka 'odpadki ze skóry surowej i golizny, nadające się do przerobu na klej skórny'; rejestr.: SJPD-techn., SJPSz-techn.

kracowiny 'wióry, odpadki skóry'; rejestr.: SSt-garb.

kuch 'odpadki garbarskie używane na opał albo jako nawóz'; rejestr.: SWil, SW-garb. (**kuchy** rejestr.: SSt-garb.)

kucha 'ośmioboczna tafla, do ogrzewania pieców, wyrabiana z nadgniłej kory dębowej od wyprawy skór, używanej u garbarzy'; rejestr.: SWil, SW

lajmleder 'odpadki skór wapnionych, używane do fabrykacji kleju'; rejestr.: SW-garb. (**lajmider** rejestr.: SSt-garb.)

loberg 'kupa zużytej, wylugowanej kory dębowej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

odpadki 'nogi, ogon, włosy, flaki'; rejestr.: SSt-garb.

odpadki skórne 'rogi, ogon, włosy, flaki'; rejestr.: SW-garb.

odtłuszcz 'tłuszcz zebrany przez odtłuszczenie skóry'; rejestr.: SW-garb.

odtłuszczyna 'płyn pozostający po wymyciu skóry zamszowej w roztworze węgla potasu'; rejestr.: SW

odzierki 'odpadki powstające przy mizdrowaniu skór w garbarni'; rejestr.: SJPD

proszek skórny 'skóra sproszkowana do analiz chemicznych'; rejestr.: SW-garb.

strużki 'wiórki odchodzące przy struganiu skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

szpon 'wiór odchodzący przy struganiu skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śpan** rejestr.: SSt-garb.)

trysła 'zużyta kora garbarska używana na opał albo jako nawóz'; rejestr.: SWił, SW-garb.

wiór 'wiórki odchodzące przy struganiu skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

wiórowiny 'odpadki garbarskie powstałe po blanżerowaniu, wiórowaniu, czyli ścinaniu ze skóry mizdry stalową płytką'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

wypory 'zużyta kora garbarska używana na opał albo jako nawóz'; rejestr.: SWił, SW-garb.

8. NAZWY SKÓR I ICH RODZAJÓW

8.1. Nazwy rodzajów i cech skór

8.1.1. Nazwy ogólne

- abfalisty** 'cecha skóry: bardzo cienka po bokach'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- absach** 'gatunek miękko wyprawianej skóry używanej w XVII-XVIII wieku'; rejestr.: IT
- becak** 'skóra na wyroby rymarskie'; rejestr.: SW-garb., SR-garb. gw.
- bibrety** 'wyprawione i zabarwione na brązowy kolor skórki mniej cennych zwierząt futerkowych, zwłaszcza królików, imitujące futro bobra'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- blesa** 'skóra goła, oczyszczona, gotowa do garbowania'; rejestr.: SW-garb.
- boks** 'miękka, wyprawiona skóra chromowa używana na cholewki obuwia'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-techn. rzem.
- boksowy** 'zrobiony z miękkiej, wyprawionej skóry chromowej, używanej na cholewki obuwia'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-techn., rzem.
- brandzelówka** 'skóry podeszwiane'; rejestr.: SSt-garb. (**brandzola** rejestr.: SSt-garb.)
- chrom** 'gatunek miękkiej, specjalnie garbowanej skóry, używanej do wyrobu cholewek obuwia'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- chromowy** 1. 'wykonany z chromu, czyli miękkiej, specjalnie garbowanej skóry, używanej do wyrobu cholewek obuwia'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem. 2. 'odnoszący się do chromu, czyli miękkiej, specjalnie garbowanej skóry, używanej do wyrobu cholewek obuwia'; rejestr.: SJPSz, USJP-rzem.
- cielakowy** 'skórzany'; rejestr.: SW-gw.
- ciemcowy** 'zrobiony z ciemca, czyli wyprawionej, miękkiej, nasiąkliwej skóry z delikatnym meszkiem, najczęściej owczej lub jeleniej'; rejestr.: Linde, SWil-nieuz., SW (**cimcowy** rejestr.: S XVII, Linde, SW-mało używany/**cymcowy** rejestr.: SWil-nieuz., SW-mało używany)
- ciemiec** 'wyprawiona, miękka, nasiąkliwa skóra z delikatnym meszkiem, najczęściej owcza lub jelenia'; rejestr.: Linde, SWil-przestarzały, SW-starop. (**cimiec** rejestr.: S XVI, SW-mało używany/**cymiec** rejestr.: Linde, SWil-przestarzały., SW-mało używany)
- cynkowane futra** 'skóry rysiów, lampartów i innych zwierząt, naturalne lub barwione w cętki'; rejestr.: IT
- faleder** 'szara skóra, obrócona na wierzch wewnętrzną stroną wyprawioną, skóra przyszwowa'; rejestr.: SWil, SW-garb., SSt-garb. (**faledra** rejestr.: SWil, SW-garb., SSt-garb., SSt-szew./**faledry** rejestr.: SSt-szew.)
- faledrowy** 'dotyczący faledru, czyli szarej skóry, obróconej na wierzch wewnętrzną stroną wyprawioną, skóry przyszwowej'; rejestr.: SWil, SW-garb.
- ferdek** 'skóra powozowa'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- funtownia** 'skóry podeszwiane funtowe'; rejestr.: SSt-garb.

- futerko** 'skórka niektórych zwierząt pokryta sierścią, po zdjęciu z nich odpowiednio wyprawiona'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- futro** 'skórka niektórych zwierząt pokryta sierścią, po zdjęciu z nich odpowiednio wyprawiona'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- futro letnie** 'futro zwierzęcia po zakończeniu wiosennej zmiany włosa (linienia), a przed rozpoczęciem się jesiennej zmiany włosa mające niewielką wartość handlową (z wyjątkiem skór owczych)'; rejestr.: SJPSz
- futro surowe** 'skóra zwierzęcia futerkowego świeża lub konserwowana, ale niewyprawiona'; rejestr.: SJPD
- futrzny** 'skórzany'; rejestr.: Linde, SW-starop.
- golec** 'surowa skóra zwierzęca pozbawiona naskórka, sierści oraz tkanki podskórnej, przygotowana do garbowania'; rejestr.: SJPD-spoż., SJPSz, USJP-rzem.
- golizna** 'surowa skóra zwierzęca pozbawiona naskórka, sierści oraz tkanki podskórnej, przygotowana do garbowania'; rejestr.: SJPSz, USJP-rzem.
- ircha** 'rodzaj zamszu, miękko wyprawiona skóra owcza używana do wyrobu rękawiczek, do polerowania wyrobów metalowych, czyszczenia wyrobów szklanych'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SSt-garb., SJPD-techn., SJPSz, USJP (**hirzcha** rejestr.: SW-starop./**irzcha** rejestr.: SS, S XVI, MB, SW-starop./**jercha** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-starop.gw./**jerzcha** rejestr.: S XVI)
- irchowy** 'zrobiony z irchy'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**irszany** rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD-prze-
- starz./**irszowy** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**jerchowy** rejestr.: SW-starop./**jerszany** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-starop.)
- jastrych** 'gatunek skóry importowanej w XVIII wieku z Holandii do Poznania'; rejestr.: IT
- jaszczur** 'skóra cielęca, kozia lub owcza z licem groszkowanym, używana do wyrobu galanterii kaletniczej'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**jaszczurnik** rejestr.: SJPD-indyw.)
- jaszczurowy** 'zrobiony z jaszczuru'; rejestr.: SW, SJPD-rzem., SJPSz
- kirda** 'skórka, skóra gruba'; rejestr.: SW-gw.
- klat** 'futerko, skóra'; rejestr.: SW-gw.
- klejonka** 'sztuczna skóra ze strużków skóry'; rejestr.: SW-garb. (**klejan-ka** rejestr.: SW/**klijanka** rejestr.: SW-mało używany)
- kompatura** 'pergamin do wszywania albo obwijania ksiąg'; rejestr.: S XVI, Linde, SW, SJPD-daw. (**kompartura** rejestr.: SW-mało używany/**kompetura** rejestr.: SW/**kompartura** rejestr.: S XVI, Linde)
- kompaturka** 'nieduża kompatura, czyli pergamin do wszywania albo obwijania ksiąg'; rejestr.: SW, SJPD-daw.
- koża** 1. 'skóra z włosiem'; rejestr.: SW-gw. 2. 'skóra zwierzęca'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SW-starop. (**koza** rejestr.: SW-starop./**kuża** rejestr.: S XVI, Linde, SW-starop.)
- kożany** 'związany ze skórą, skórzany'; rejestr.: SS, SW
- kożuch** 1. 'niewyprawiona skóra zdarta ze zwierzęcia'; rejestr.: SJPD 2. 'wyprawiona skóra, najczęściej owcza, o dość długim włosie'; rejestr.: S XVI, SJPD, SJPSz, USJP
- kożuchowy** 'dotyczący skór kożuchowych'; rejestr.: S XVI, SJPD, SJPSz, USJP

- kożuszek** 'niewielki kozuch, czyli wyprawiona skóra, najczęściej owcza, o dość długim włosie'; rejestr.: S XVI, SJPD, SJPSz, USJP
- kożuszyny** 'skóry z sierścią'; rejestr.: SW-gw.
- krój** 'skóra na buty'; rejestr.: SW-garb.
- krupon** 'grzbietowa skóra bydłęca lub świńska używana zwykle na podeszwy i fleki'; rejestr.: SJPD-techn., SJPSz, USJP-rzem.
- kusz** 'skóra cielęca, kozia lub owcza z licem groszkowanym, używana do wyrobu galanterii kaletniczej'; rejestr.: Linde, SWil-nieuz., SW-starop. (**koz** rejestr.: SW-starop./**kus** rejestr.: SW-starop.)
- ladra** 'skóra do antwerku, czyli pompy'; rejestr.: SW-gór. starop.
- lakier** 'wyprawiona skóra pokryta lakierem'; rejestr.: SW-garb., szew, SJPD
- lesz** 'miętko wyprawiona skóra, zamsz, ircha'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW-starop., SSt-garb., SJPD-daw.
- leszowy** 'zrobiony z leszu, zamszowy, irchowy'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-starop., SJPD (**leszewy** rejestr.: S XVI)
- łajka** 'rodzaj zamszu, miętko wyprawiona skóra owcza używana do wyrobu rękawiczek, do polerowania wyrobów metalowych, czyszczenia wyrobów szklanych; ircha'; rejestr.: SW-gw.
- łajkowy** 'zrobiony z łajki, irchowy'; rejestr.: SW-gw.
- łojka** 'skóra cielęca lub kozłowa wyprawiona sposobem białoskórniczym'; rejestr.: SW-garb. (**łajka** rejestr.: SW-garb.)
- łojkowy** 'dotyczący skóry łojkowej'; rejestr.: SW
- łupica** 'niewyprawiona skóra zdarta ze zwierzęcia'; rejestr.: SW-starop.
- łupież** 'niewyprawiona skóra, zdarta ze zwierzęcia'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SW-starop., SJPD-daw. (**lubież** rejestr.: Linde, SW-starop.)
- membrana** 'skóra wyprawna do pisanina, pergamin'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-starop., SJPD-daw.
- meszt** 'prawdopodobnie rodzaj miękkiej, delikatnej skóry'; rejestr.: S XVI (**mest** rejestr.: S XVI)
- meszyna** 1. 'prawdopodobnie skóra o włochatej powierzchni używana na futrówki w obuwiu'; rejestr.: S XVI
2. 'wyprawiona, miękka, nasiąkliwa skóra z delikatnym meszkiem, najczęściej owcza lub jelenia; zamsz'; rejestr.: SW-gw.
- nako** 'skóra najczęściej końska lub cielęca wyprawiona przez garbowanie, następnie barwiona i powleczona od strony lica specjalnym rodzajem lakieru'; rejestr.: SJPSz-techn., USJP-techn.
- nappa** 'skóra cielęca, kozia, rzadziej końska, cienka, papierkowata, często o powierzchni marszczonej, używana do wyrobu rękawiczek, torebek, lekkich kurtek, obuwia damskiego itp.'; rejestr.: SJPSz-techn., USJP-techn.
- nubuk** 'wyprawiona skóra cielęca, wołowa, świńska lub końska oszlifowana od strony lica'; rejestr.: SJPD, USJP-rzem.
- ośla skóra** 'pergamin, czyli cienka, odpowiednio wyprawiona i spreparowana skóra owcza, ośla lub cielęca, używana dawniej jako materiał pisarski'; rejestr.: SW-przen.; SJPD-daw.
- owczy** 'każda skóra surowa'; rejestr.: Linde
- palmatka** 'skóra gruba, używana na podeszwy, z jednego końca wąska, z drugiego szersza i zaokrąglona'; rejestr.: SWil, SW

- pargamina** 'cienko i gładko wyprawiona skóra zwierzęca'; rejestr.: S XVI (**pargamena** rejestr.: S XVI)
- pargaminka** 'pargamina, czyli cienko i gładko wyprawiona skóra zwierzęca'; rejestr.: S XVI
- pergamin** 'cienka, odpowiednio wyprawiona i spreparowana skóra owcza, ośła lub cielęca, używana dawniej jako materiał pisarski'; rejestr.: S XVI, S XVII, SWil-lep., SW, SJPD-hist., SJPSz, USJP-techn. histor (**pargamin** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw./**pergament** rejestr.: SW-starop./**pargamień** rejestr.: SS)
- pergaminek** 'nie duży pergamin, czyli cienka, odpowiednio wyprawiona i spreparowana skóra owcza, ośła lub cielęca, używana dawniej do pisania'; rejestr.: SW (**pargaminek** rejestr.: S XVI, Linde, SW)
- pergaminowy** 'dotyczący pergaminu, czyli cienkiej, odpowiednio wyprawionej i spreparowanej skóry owczej, oślej lub cielęcej, używanej dawniej jako materiał pisarski'; rejestr.: S XVII, SWil-lep., SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor. (**pargaminowy** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw.)
- pierzcha** 'prawdopodobnie rodzaj futra lub wyprawionej skóry'; rejestr.: S XVI (**pierszcha** rejestr.: S XVI)
- podflek** 'skóra przeznaczona na fleki pod obcasy'; rejestr.: SW, SR-szew., gw., unikać
- rajcajg** 'skóra wyprężona, skóra uprężowa'; rejestr.: SW-garb. (**rajcajgi** rejestr.: SSt-garb.)
- roszczykowa skóra** 'jakiś gatunek skóry używanej w XVII-XVIII wieku'; rejestr.: IT
- rozcinana (skóra)** 'skóra podzielona na części, warstwy'; rejestr.: SSt-rym.
- runko** 'niewielkie runo, czyli skóra pokryta wełną'; rejestr.: SW
- runo** 'skóra pokryta wełną'; rejestr.: SS, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, **SWil-przestarzały**.
- rzemień** 'gruba skóra bydlęca lub końska, wyprawiona na obuwie lub na surowiec'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**rzemień** rejestr.: S XVI)
- składka** 'skóra przeznaczona na fleki pod obcasy'; rejestr.: SR-szew., praw.
- skóra** 'produkt otrzymywany ze skóry niektórych zwierząt przez odpowiednie wyprawienie, służący do wyrobu różnych przedmiotów codziennego użytku (np. obuwia) oraz artykułów przemysłowych, także wyprawiona skóra zwierząt futerkowych'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**skóra** rejestr.: SW-starop.)
- skóra alunowa** 'skóra garbowana przy użyciu alunu'; rejestr.: SJPD
- skóra biała** 'skóra wygarbowana, pędzona na ospie żytniej, aby pęczniała'; rejestr.: SW-garb.
- skóra curychtowana** 'skóra wysuszona i wykończona; po zakończeniu procesu garbowania'; rejestr.: SSt-garb.
- skóra dębna** 'skóra wygarbowana, dobrze wyprawiona'; rejestr.: Linde, SW-mało używany, SJPD
- skóra dębnicowa** 'skóra robiona na ekstraktach dębnicowych'; rejestr.: SW-garb.
- skóra funtowa** 'skóra przyrządzana bez wapna'; rejestr.: Linde, SW-garb.
- skóra gąbczasta** 'skóra przywapniona, luźno wygarbowana'; rejestr.: SW-garb.
- skóra jasno-szczurowata** 'skóra z licem groszkowanym'; rejestr.: SW-garb.
- skóra juszna** 'skóra wilgotna'; rejestr.: SW-gw.

- skóra letnia** 'skóra pozyskana w porze letniej, mająca pokrywą włosową rzadką i luźno obsadzoną'; rejestr.: SSt-kuśn.
- skóra luźna** 'skóra przewapniona'; rejestr.: SW-garb.
- skóra moczona** 'skóra poddana moczeniu'; rejestr.: SW-garb.
- skóra mokrosolna** 'skóra solona na mokro'; rejestr.: SW-garb.
- skóra mrożona** 'skóra poddana działaniu niskich temperatur'; rejestr.: SW-garb.
- skóra niedogarbowana** 'skóra, która nie została do końca wygarbowana'; rejestr.: SW-garb.
- skóra niewyprawna** 'skóra surowa, niewyprawiona'; rejestr.: SW
- skóra oprzała** 'skóra z licem nadpsutym'; rejestr.: SW-garb.
- skóra ospowata** 'skóra zepsuta przez ospę'; rejestr.: SW-garb.
- skóra pasowa** 1. 'skóra przeznaczona na pasy'; rejestr.: SW-garb.
2. 'skóra zdatna na pasy'; rejestr.: SW, SJPD
- skóra płatowa** 'skóra gładka'; rejestr.: SW-garb.
- skóra podeszwiana** 'skóra przeznaczona na podeszwy'; rejestr.: SSt-garb.
- skóra podeszwiana funtowa** 'rodzaj skóry przeznaczonej na podeszwy'; rejestr.: SSt-garb.
- skóra podeszwiana gładka** 'rodzaj skóry przeznaczonej na podeszwy'; rejestr.: SSt-garb.
- skóra powozowa** 'skóra do powozu'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- skóra półchlebowa** 'skóra wapniona, a potem w ospie żytniej napędzona'; rejestr.: SW-garb.
- skóra przepadzista** 'skóra bardzo cienka po bokach'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- skóra przyszwowa** 'szara skóra, obrócona na wierzch wewnętrzną stroną wyprawioną'; rejestr.: SSt-garb.
- skóra solona** 'skóra surowa konserwowana systemem solenia lub solankowania'; rejestr.: SW-garb.
- skóra spirytusowa** 'skóra napędzona na odpadkach spirytusu'; rejestr.: SW-garb.
- skóra sucha** 'skóra surowa konserwowana przez suszenie'; rejestr.: SW-garb.
- skóra sucho solona** 'rodzaj skóry, która była konserwowana (solona) na sucho'; rejestr.: SW-garb.
- skóra uprężowa** 'skóra przeznaczona na uprząż'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- skóra wapniona** 'skóra poddana działaniu wapna'; rejestr.: SW-garb.
- skóra wykończona** 'skóra wysuszona i wykończona; po zakończeniu procesu garbowania'; rejestr.: SW-garb.
- skóra wyprawna** 'skóra, która została wygarbowana'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz.
- skóra wysuszona** 'skóra wysuszona i wykończona; po zakończeniu procesu garbowania'; rejestr.: SSt-garb.
- skóra wytrawiona** 'skóra, która została wytrawiona za pomocą bejcy'; rejestr.: SW-garb.
- skóra zakonserwowana** 'skóra, którą zakonserwowano bejcą'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- skóra zamszowa** 'wyprawiona, miękka, nasiąkliwa skóra z delikatnym meshkiem, najczęściej owcza lub jelenia'; rejestr.: SWil, SW, USJP
- skóra zbajcowana** 'skóra, którą zakonserwowano bejcą'; rejestr.: SSt-garb.
- skóra zielona** 'skóra surowa, niewyprawiona'; rejestr.: SW-garb.
- skórczyk** 'niewielka, wyprawiona skóra zwierzęcia futerkowego, także wyprawiona, delikatna, cienka skóra

- zwierzęcia służąca do wyrobu obuwia, galanterii itp.'; rejestr.: SW
- skórka** 'niewielka, wyprawiona skóra zwierzęcia futerkowego, także wyprawiona, delikatna, cienka skóra zwierzęcia służąca do wyrobu obuwia, galanterii itp.'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- skórka futerkowa** 'skórka nadająca się do wyprawienia na futro'; rejestr.: SJPD
- skórka litewska** 'skórka barania glansowana'; rejestr.: SW-ręk.
- skórkowy** 'dotyczący wyprawionej skórki, wykonany z takiej skórki'; rejestr.: Linde, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- skórowy** 'dotyczący skóry, zrobiony ze skóry'; rejestr.: SW, SJPD-daw. (**skórny** rejestr.: Linde, SWil, SW)
- skórsko** 'zgrubiałe o skórze'; rejestr.: SW
- skórzany** 'zrobiony z wyprawionej skóry zwierzęcej'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**skórzanny** rejestr.: SW-gw./**skorzany** rejestr.: S XVI)
- skórzyca** 'produkt otrzymywany ze skóry niektórych zwierząt przez odpowiednie wyprawienie, służący do wyrobu różnych przedmiotów codziennego użytku (np. obuwia) oraz artykułów przemysłowych, także wyprawiona skóra zwierząt futerkowych'; rejestr.: SW-gw.
- spaść** 'o skórze: sflaczyć po wtrawieniu'; rejestr.: SW-garb.
- strajcher** 'skóra barania albo kozłowa wyprawiona na zamsz'; rejestr.: SW-ręk.
- suchosolny** 'rodzaj skóry, która była konserwowana (solona) na sucho'; rejestr.: SW-garb.
- suran** 'surowa, niewyprawna skóra, tu może powinność dotycząca Żydów lwowskich związana z wyprawianiem skór'; rejestr.: SS
- surowcowy** 'dotyczący surowca, skóry surowej'; rejestr.: SJPD
- surowiec** 1. 'skóra surowa, taka, która nie była garbowana'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz. (**serowiec** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop.) 2. 'skóra ałunem i dziegciem wyprawiona'; rejestr.: SW (**serowiec** rejestr.: SW-starop.)
- surówka** 'skóra surowa, niegarbowana, skóra goła, oczyszczona, gotowa do garbowania'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn. (**syrówka** rejestr.: SW-gw.)
- szagryn** 'skóra cielęca, kozia lub owcza z licem groszkowanym, używana do wyrobu galanterii kaletniczej'; rejestr.: SW, SJPD-techn., USJP-rzem.
- szagrynowy** 'zrobiony z szagrynu, czyli skóry cielęcej, koziej lub owczej z licem groszkowanym, używanej do wyrobu galanterii kaletniczej'; rejestr.: SW, SJPD
- szere** 'skóra barania albo kozłowa wyprawiona na lewą stronę, glansowana'; rejestr.: SW-ręk.
- szzerowaty** 'o skórze: na pół surowa'; rejestr.: SW-garb.
- szewret** 'imitacja skóry szewro, skóra owcza wyprawiona sposobem chromowym'; rejestr.: SJPD
- szpaltowa (skóra)** 'rozcinana skóra'; rejestr.: SSt-rym.
- sztancowany** 'dotyczący wytłaczanej skóry'; rejestr.: SW
- sztrajf** 'skóra podeszwowa karkowa'; rejestr.: SW-garb.
- szwarta** 'skóra pozyskana w porze letniej, mająca pokrywą włosową rzadką i luźno obsadzoną'; rejestr.: SSt-kuśn.
- tanned skin** 'skóra garbowana'; rejestr.: ESWO

torlop 'wyprawiona skóra zwierzęca z włosiem, futro, biał futrzany'; rejestr.: SS, MB

towar 'skóra, rzemień na obuwiu'; rejestr.: SWil-u szewców, SW-szew.

waszleder 'skóry podszewiane gładkie'; rejestr.: SSt-garb.

welur 'skóra (ciełca, barania, świńska, kozia) wykończona od strony wewnętrznej, odznaczająca się aksamitną powierzchnią, używana na cholewki lekkiego obuwia, na odzież i galanterię'; rejestr.: SJPD-techn., SJPSz, USJP-rzem.

welurowy 'dotyczący weluru'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP

welwet 'miękką skórą wykończoną od strony lica przez oszlifowanie, przeznaczona głównie na odzież'; rejestr.: USJP-rzem.

welwetowy 'dotyczący welwetu'; rejestr.: USJP-rzem.

wygarbowany 'garbowaniem wyprawiony'; rejestr.: SWil

zamsz 'wyprawiona, miękka, nasiąkliwa skóra z delikatnym meszkiem, najczęściej owcza lub jelenia'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**zamesz** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany/**zamsza** rejestr.: Linde, SWil-bł., SW-starop. gw.)

zamszowy 'dotyczący zamszu, zrobiony z zamszu'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPSz, SJPD, USJP (**samsowy** rejestr.: SW-gw./**somszowy** rejestr.: SW-gw./**zamszany** rejestr.: SJPD-daw./**zameszny** rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany/**zameszowy** rejestr.: SW-mało używany/**zemszowy** rejestr.: SW-gw./**zemszyty** rejestr.: SS/**zamszewy** rejestr.: S XVI)

zaparta 'kawałek starej skóry'; rejestr.: SW-gw.

8.1.2. Nazwy skór ze zwierząt hodowlanych

abelek 'skóra wyprawna z cielęcia podrosłego, które przeszło na paszę roślinną; w porównaniu z cielętami żywiącymi się mlekiem, mają szorstkie lico i luźną, cienką tkankę włosową'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW (**habelek** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-mało używany/**chabelek** rejestr.: Linde, SW-mało używany)

abelkowy 'zrobiony ze skóry wyprawnej z cielęcia podrosłego'; rejestr.: Linde, SWil, SW (**habelkowy** rejestr.: SW-mało używany)

angorowy 'zrobiony z futra z angor (odmiany kotów, kóz i królików o długiej, delikatnej, niezwykle białej sierści)'; rejestr.: SW (**angorski** rejestr.: SW)

baran 'wyprawiona skóra z barana'; rejestr.: S XVII, Linde, SW, USJP-pot.

baraneczek 'wyprawiona skóra z jagnięcia'; rejestr.: S XVII-ekspr.

baranek 'wyprawiona skóra z jagnięcia'; rejestr.: S XVII, Linde, SJPSz, USJP-pot.

barani 'zrobiony ze skóry z barana'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**barańczy** rejestr.: SW-starop., SS/**baranowy** rejestr.: SS)

baranki 'skórki tatarskie, krymskie'; rejestr.: SWil

barankowy 'zrobiony ze skóry z jagnięcia'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**barankow** rejestr.: S XVI/**baranków** rejestr.: S XVII)

bawoli 'zrobiony z bawolej skóry'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP

- (**bawołowy** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde)
- bawół** 'skóra z bawoła'; rejestr.: SW-garb.
- blank** 'wyprawiona skóra, zwykle jałówek, krów, gruba, dość sztywna, gładka, stosowana do wyrobów rymarskich i siodlarskich'; rejestr.: SW, USJP-rzem. (**blanki** rejestr.: SJPD, SJPSz, SR-gw.)
- blankowy** 'zrobiony z blanku'; rejestr.: SW, SJPD-techn., SJPSz-techn., USJP-rzem.
- brajtszancowy** 'zrobiony z brajtszwanca'; rejestr.: USJP-rzem.
- brajtszwanc** 'skóra futerkowa niedonożonego lub przedwcześnie urodzonego jagnięcia karakułowego'; rejestr.: USJP-rzem.
- buhaj** 'skóra z byka'; rejestr.: SW
- bukat** 'skóra z cielęcia (w wieku od 4 do 18 miesięcy o wadze ponad 90 kg) odpowiednio garbowana, charakteryzująca się miękkością i elastycznością, używana do wyrobów kaletniczych oraz na wierzchy obuwia'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- bukatowe skóry** 'wyprawione skóry z rocznych cieląt'; rejestr.: IT
- bukatowy** 'zrobiony ze skóry bukata'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP
- byczy** 'zrobiony ze skóry byka'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**bykowy** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany)
- byk** 'skóra z byka'; rejestr.: SW-garb.
- bykowina** 'skóra z byka'; rejestr.: S XVI, SWil, Linde, SW-mało używany
- cakiel** 'wyprawiona skóra owcy górskiej o szorstkiej, grubej sierści, zwykle białej lub czarnej, hodowanej głównie w Karpatach'; rejestr.: SJPSz, USJP-pot.
- capa** 'skóra wielbłądzia, ośła albo końska, chropawo wyprawiona'; rejestr.: Linde, SWil-nieuz., SW-starop.
- cejtuchowe futro** 'w XVII wieku określenie skórki futerkowej z czarnych lub farbowanych na czarno królików'; rejestr.: IT
- cielęcina** 'skóra z cielęcia'; rejestr.: SS, Linde, SJPD
- cielęcy** 'zrobiony ze skóry cielęcia'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SWil, Linde, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**cielęczy** rejestr.: SW-gw./**cielęci** rejestr.: S XVI, S XVII/**cielętowy** rejestr.: S XVI)
- ciolkowy** 'zrobiony ze skóry cielęcia'; rejestr.: S XVI, Linde
- Cuir de Russie** 'nieprzemakalna skóra bydłęca używana przeważnie na cholewki butów i do wyrobów rymarskich'; rejestr.: SWOA
- futro** 'runo, skóra z barana'; rejestr.: S XVI
- giemza** 'wyprawiona skóra kozia używana do wyrobu luksusowego obuwia i galanterii skórzanej'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- giemzowy** 'zrobiony z giemzy'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- jagnię /jagnięta** 'skórka z jagnięcia'; rejestr.: SJPD, SJPSz
- jagnięcy** 'zrobiony ze skóry jagnięcia'; rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, SW, SJPSz (**jagnięczy** rejestr.: S XVII)
- jałowica** 'skóra z jałowki'; rejestr.: SW-garb. (**jałowka** rejestr.: SW-garb.)
- jałowiczy** 'zrobiony ze skóry z jałowicy'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz.
- jucht** 'nieprzemakalna skóra bydłęca używana przeważnie na cholewki butów i do wyrobów rymarskich'; rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, SW-garb., SJPD, SJPSz, USJP-rzem.

- (**juchta** rejestr.: S XVII, Linde, SWil)
- juchtowy** 'dotyczący juchtu, zrobiony z juchtu'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- karakuł** 'wyprawiona skóra jagnięcia pewnej owcy wywodzącej się z rasy owiec pochodzenia azjatyckiego, których jagnięta mają sierść zwiniętą w charakterystyczne loki'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- karakułowy** 'zrobiony z futra z karakułu'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**karakulski** rejestr.: SW)
- kips** 'skóra z bydła indyjskiego'; rejestr.: SW
- kips arsenikowy** 'skóra z bydła indyjskiego, sucha z przyprawą arsenikową chroniącą od robactwa'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- kips gipsowy** 'skóra z bydła indyjskiego obłożona od strony mizdry gipsem rozrobionym z wodą arsenikową'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- kips obkładany** 'skóra z bydła indyjskiego obłożona od strony mizdry gipsem rozrobionym z wodą arsenikową'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- koń** 'skóra z konia'; rejestr.: SW-garb.
- koza** 'skóra z kozy'; rejestr.: S XVI, SW-garb.
- kozi** 'zrobiony ze skóry z kozy'; rejestr.: SS S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**koziny** rejestr.: SW)
- koźlęcy** 'zrobiony ze skóry z koźlęcia'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- koźli** 'zrobiony ze skóry z kozła'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**koźlowy** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz./**koźłowski** rejestr.: SW-starop., S XVI)
- koźlina** 'skóra z kozła'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW
- krowa** 'skóra z krowy'; rejestr.: SW-garb.
- krowi** 'zrobiony ze skóry z krowy'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**krowięcy** rejestr.: SGP-wych. z użycia/**krowiwnicy** rejestr.: SGP-wych. z użycia)
- krowina** 'skóra z krowy'; rejestr.: S XVI, SW-garb. gw.
- króliczy** 'zrobiony ze skóry z królika'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**królikowy** rejestr.: SS, Linde, SW, SJPD/**królikowy** rejestr.: S XVI)
- królik** 'wyprawiona skóra z królika'; rejestr.: SJPSz, USJP-pot. (**króliki** rejestr.: SJPD)
- kurdyban** 'skóra kozła (rzadziej cielęca lub jagnięca) wytłaczana we wzory, malowana i złożona, używana w okresie renesansu do obijania mebli i ścian, także do oprawiania ksiąg'; rejestr.: S XVII, Linde, SW, SJPD, SJPSz-szt., USJP-histor. (**kurdwan** rejestr.: Linde, SW-starop./**korduban** rejestr.: S XVII/**kordyban** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop., SJPD-daw./**kardyban** rejestr.: SW-mało używany/**korduan** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop./**kordwan** rejestr.: S XVII, Linde, SW-starop.)
- kurdybanek** 'skóra kozła (rzadziej cielęca lub jagnięca) wytłaczana we wzory, malowana i złożona, używana w okresie renesansu do obijania mebli i ścian, także do oprawiania ksiąg'; rejestr.: SW, SJPD-hist. (**kurdywanek** rejestr.: SW-gw./**kurwanek** rejestr.: SW-gw./**kurdybanik** rejestr.: SW-gw., SJPD/**kurdybiś** rejestr.: SW-gw./**kurdybannik** rejestr.: SW-gw./**kordybanik** rejestr.: SW-gw.)

- kurdybanowy** 'zrobiony z kurdybanu, pokryty kurdybanem'; rejestr.: S XVI, SW, SJPD, SJPSz, USJP-histor. **kurdwanowy** rejestr.: S XVI, SW/**kordwanowy** rejestr.: SW-gw./**kordybanowy** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-mało używany, SJPD-daw./**kordubanowy** rejestr.: S XVI, S XVII/**kordywanowy** rejestr.: S XVI, S XVII)
- lakier cielęcy** 'cienka skóra cielęca lakierowana'; rejestr.: SW, SJPD
- lakier koński** 'skóra końska lakierowana, z której szyto skrzydła do powozów'; rejestr.: SW
- lamfel** 'skóra z jagnięcia wyprawiona na zamsz albo na szer'; rejestr.: SW, SSt-garb., kuśn., ręk.
- lentwal** 'wyprawiona skóra z jagnięcia'; rejestr.: S XVI
- lentwalik** 'wyprawiona skórka z jagnięcia'; rejestr.: SWil, SW
- lajka** 'biała psia skórka'; rejestr.: SWil
- lysina** 'gatunek skóry bydłowej pozbawionej włosa, używanej na kurpie'; rejestr.: SW
- marokin** 'skóra kozła specjalnie wyprawiana i tłoczona'; rejestr.: SW, SJPD-daw.
- marokinowy** 'wykonany z marokinu'; rejestr.: SW, SJPD-daw.
- mendak** 'skóra z byka'; rejestr.: SW-garb. (**mędak** rejestr.: SW-zool.garb.)
- muzulska** 'skórka futerkowa z czarnego baranka, przypuszczalnie importowana z Mosulu w Iraku'; rejestr.: IT
- opojek** 'skóra z cieląt karmionych mlekiem krowy, zwanych opojkami'; rejestr.: IT
- ośli** 'zrobiony z oślej skóry, związany z oślą skórą'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**osłowski** rejestr.: SW/**osłowy** rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, SW, SJPD-daw.)
- owczy** 'zrobiony ze skóry z owcy'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**owcowy** rejestr.: S XVI/**owczany** rejestr.: Linde, SWil-nieuz., SW-mało używany/**owieczny** rejestr.: S XVI)
- owczyzna** 'skóra owcza wraz z wełną'; rejestr.: SWil-prow., SW-gw., SJPD-daw.
- owczynka** 'skóra owcza wraz z wełną'; rejestr.: S XVI, SWil-prow., SW
- platglanc** 'skóra cielęca wyprawna gładka, błyszcząca'; rejestr.: SW-garb. (**platglans** rejestr.: SSt-garb.)
- saczek** 'wyprawiona skóra z cielęciami'; rejestr.: SW, SJPD
- saczkowy** 'zrobiony z saczka, czyli wyprawionej skóry z cielęciami'; rejestr.: SW, SJPD
- safian** 'skóra kozia wyprawiona garbnikami roślinnymi, cienka, miękka, barwiona na żywe kolory, używana do wyrobu droższego obuwia itp.'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**szafjan** rejestr.: S XVII, Linde, SW-starop. mało używany/**safijan** rejestr.: S XVI, S XVII/**szafyan** rejestr.: S XVI/**safjan** rejestr.: S XVII)
- safjanowy/safianowy** 'zrobiony z safianu, obity, wyłożony safianem'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**szafjanowy** rejestr.: Linde, SW-starop. mało używany.)
- sak** 'wyprawiona skórka z cielęciami'; rejestr.: SW, SJPD
- sak gładki** 'wyprawiona skórka z cielęciami; platowy, wygładzony, polerowany'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- saki błyszczące** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki glansowne'; rejestr.: SSt-garb.
- saki ciemne** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki matowe'; rejestr.: SSt-garb.

- saki feledrowe** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki szare'; rejestr.: SSt-garb.
- saki glansowe** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki błyszczące, świecące'; rejestr.: SSt-garb.
- saki gładkie błyszczące** 'wyprawiona skórka z cielęciami; platglans, platglans (owe)'; rejestr.: SSt-garb.
- saki gładkie ciemne** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki platmatowe'; rejestr.: SSt-garb.
- saki groszkowane (ciemne)** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki szagrynowe, saki kamaszowe'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- saki kamaszowe** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki groszkowane ciemne'; rejestr.: SSt-garb.
- saki matowe** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki ciemne'; rejestr.: SSt-garb.
- saki naturalne** 'wyprawiona skórka z cielęciami'; rejestr.: SSt-garb.
- saki naturne** 'wyprawiona skórka z cielęciami'; rejestr.: SSt-garb.
- saki platglans (owe)** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki gładkie błyszczące'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- saki platmatowe** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki gładkie, ciemne'; rejestr.: SSt-garb.
- saki platowe** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki gładkie'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- saki półbłyszczące** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki półglansowne'; rejestr.: SSt-garb.
- saki półglansowne** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki półbłyszczące, saki półświecące'; rejestr.: SSt-garb.
- saki półświecące** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki półglansowne'; rejestr.: SSt-garb.
- saki szare** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki feledrowe'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- saki świecące** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki glansowne'; rejestr.: SSt-garb.
- saki wiksovane** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki woskowane'; rejestr.: SSt-garb.
- saki woskowane** 'wyprawiona skórka z cielęciami; saki wiksovane'; rejestr.: SSt-garb.
- sakowy** 'zrobiony z saka, czyli wyprawionej skóry z cielęciami'; rejestr.: SW, SJPD
- skopowe skóry** 'skóry wyprawione z kastrowanych baranów'; rejestr.: IT (SS)
- skóra blankowa** 'wyprawiona skóra, zwykle jałówek, krów, gruba, dość sztywna, gładka, stosowana do wyrobów rymarskich i siodlarskich'; rejestr.: SJPD-techn., SJPSz, USJP
- skóra hamburska** 'skóra końska wyprawiana garbnikami roślinnymi, gatunek grubej skóry na buty'; rejestr.: SW, SJPD
- skóra jagnięcia** 'skóra z jagnięcia, wyprawiona na glans, na zamsz albo na szer'; rejestr.: SSt-garb., kuśn., ręk.
- skóra krowia** 'skóra z krowy'; rejestr.: SSt-szew.
- skóra marokańska** 'skóra kozła specjalnie wyprawiana i tłoczona'; rejestr.: SW, SJPD
- smoszka** 'skóra z barana-wyporka, wyprawiona na zamsz, na glans albo na szer'; rejestr.: SW
- smuszek** 'skórka jagnięcia lub baranka, okryta wełną, wyprawiona albo surowa'; rejestr.: Linde, SWil, SW-pod smusik jako staropolsk. (**smusik** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-starop./**smużyk** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-starop./**smużka** rejestr.: S XVII)
- smuszka** 'skórka kilkudniowego jagnięcia owiec niektórych ras (np.

- karakulów) bardzo ceniona na rynku futrzarskim'; rejestr.: SJPD
- smuszkowy** 'dotyczący smuszka, wykonany ze smuszka, czyli skórki jagnięcia lub baranka, okrytej wełną, wyprawionej albo surowej'; rejestr.: Linde, SWil, SW-starop.
- ssakowe skóry** 'skóry z cieląt karmionych mlekiem krowy zwanych opojkami'; rejestr.: IT
- sysak** 'skóry z cieląt karmionych mlekiem krowy zwanych opojkami'; rejestr.: IT
- szewro** 'miękką koźlą skórą, garbowaną sposobem chromowym, używana zwykle na wierzchy obuwia'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- świński** 'zrobiony ze skóry ze świni'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**świni** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw./**swini** rejestr.: S XVI, S XVII)
- tchórzofretka** 'wyprawiona skóra z tchórzofretki'; rejestr.: USJP-pot.
- tekin** 'safian turecki albo wołoski'; rejestr.: SWil-prze., SW-starop.
- tekinowy** 'zrobiony z tekinu'; rejestr.: SW-starop.
- temlak** 'skóra zdjęta z koźlęcia na miech do gajdów'; rejestr.: SW-gw.
- waszleder** 'skóra z krowy'; rejestr.: SStszew.
- welin** 'skóra cielęca, dokładnie wyprawiona, używana dawniej do pisania lub druku'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-tech., SJPSz, USJP-histor.
- welinowy** 'dotyczący welinu'; rejestr.: SW, SJPSz
- wołowy** 'dotyczący skóry z wołu'; rejestr.: S XVI, S XVII, SW, Linde, SWil, SJPD, SJPSz, USJP (**woli** rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-rzad., USJP)
- wyporki** 'skórki z jagniąt przedwcześnie urodzonych lub wydobytych z łona nieżywej samicy'; rejestr.: SW-gw., SJPD
- zamarra** 'barania skóra, baranie futro'; rejestr.: ESWO
- żarłak** 'skóra cielęcia pasionego od urodzenia sianem'; rejestr.: SW-garb.
- żarłokowe skóry** 'wyprawione skóry cieląt, które przeszły na paszę roślinną'; rejestr.: IT

8.1.3. Nazwy skór ze zwierząt łownych

- biela** 'skórka z popielicy (Glis, glis, gryzoń nadrzewny o popielatym ubraniu futra i puszystym ogonie, żywiący się nasionami, owocami, a także owadami i ślimakami, zasypiający na zimę)'; rejestr.: Linde, SWil
- bielczany** 'wykonany ze skórki z popielicy, wiewiórki'; rejestr.: S XVI, SWil, SW, Linde (**bielczy** rejestr.: SW)
- bielinkowy** 'zrobiony z futra z bielinek, czyli białych zajęcy'; rejestr.: SW-mało używany
- bielistkowy** 'zrobiony z futra bielisteck'; rejestr.: SW
- bielizna** 'skórka z wiewiórki (Sciurus vulgaris, gryzoń nadrzewny o rudym, czarnym lub popielatym futerku, charakteryzujący się wydłużonym ciałem i puszystym ogonem; żyje w parkach i lasach Eurazji, żywiąc się głównie nasionami i owocami)'; rejestr.: SW-starop.
- bieliznowy** 'zrobiony ze skórki z wiewiórek'; rejestr.: S XVI, SW-starop.
- bobrowy** 'zrobiony ze skórki z bobra'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**bobrzy** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD/**bobrowy** re-

- jestr.: SW/**bóbr**ow rejestr.: SW-gw.)
- borsuczy** 'wykonany ze skórki z borsuka'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**borsukowy** rejestr.: S XVI, S XVII, SW, SJPD/**borsukowy** rejestr.: S XVI)
- bóbr** 'skórka z bobra'; rejestr.: S XVII, SW-kuśn., SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**bober** rejestr.: SW-gw./**bobry** rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot./**bobr** rejestr.: S XVI, S XVII)
- dziczy** 'wykonany ze skóry z dzika'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP
- elki** 'wyprawione skórki z tchórze lub tchórzofretki'; rejestr.: SJPSz, USJP-pot.
- elkowy** 'zrobiony z elek'; rejestr.: SW, SJPD
- gronostaj** 'wyprawiona skórka z gronostaja'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**gronostaje** rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP)
- gronostajowy** 'zrobiony ze skórek z gronostajów'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**hornostajkowy** rejestr.: S XVI, Linde, SW-starop./**hornostajowy** rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-gw. starop./**hronostajowy** rejestr.: SWil, SW-gw. starop./**gronostajkowy** rejestr.: S XVI)
- jadźwiec** 'skórka z borsuka'; rejestr.: IT
- jeleni** 'zrobiony, związany ze skórą z jelenia'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**jeleniowy** rejestr.: S XVII)
- jelenica** 'skóra jelenia albo łani'; rejestr.: SWil-nie używane, SW-mało używany
- jelonek** 'skóra z jelonka'; rejestr.: SW
- jonatowy** 'wykonany ze skóry z jonatów'; rejestr.: SW
- kałanki** 'wyprawione skórki z kałanka, czyli z drapieźnika podobnego do norki, występującego w środkowej i wschodniej Azji'; rejestr.: USJP-pot.
- kałankowy** 'zrobiony z futra, ze skórek z kałanka'; rejestr.: SW, USJP-zool.rzem., SGWar
- krzeczki** 'skórki z chomików'; rejestr.: IT
- krzeczkowy** 'zrobiony ze skórek z chomika'; rejestr.: S XVI
- krzyżakowy** 'zrobione z futra z krzyżaków, czyli lisów z czarnymi skrzyżowanymi pręgami na grzbiecie'; rejestr.: SJPD
- kuna** 'wyprawiona skórka z kuny'; rejestr.: SS, S XVI, USJP-pot. (**kona** rejestr.: S XVI)
- kuni** 'zrobiony z futra z kuny'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-zool. (**kunny** rejestr.: S XVI, SW/**kunowy** rejestr.: S XVII)
- lis** 'wyprawiona skóra z lisa'; rejestr.: USJP-pot.
- lisi** 'wykonany z futra z lisów'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**lisiasty** rejestr.: SW-gw./**lisowy** rejestr.: S XVI, SW-mało używany, SJPD-rzad./**lissowy** rejestr.: S XVI/**liszczy** rejestr.: S XVI)
- liski** 'skóra, futerko z lisa'; rejestr.: SS, S XVI (**liszka** rejestr.: S XVI)
- łasica** 'wyprawiona skóra z łasicy'; rejestr.: USJP-pot.
- łasiczny** 'zrobiony z futra z łasicy'; rejestr.: SS, S XVI, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**łasicowy** rejestr.: SW, SJPD/**łasiczny** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SW-daw, SWil, Line SW/**łasiczczyn** rejestr.: S XVI)
- łosi** 'zrobiony z wyprawionej skóry z łosia'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SSz-rzad, USJP (**łosiowy** rejestr.: S XVII, SW, SJPD, SJPSz, USJP)

- łosica** 'skóra z łosia'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**łosina** rejestr.: SWil-nieuz, SW)
- marmurkowy** 'zrobiony ze skórek z lisów czarnych'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD
- muflonowy** 'zrobiony ze skóry, futra z muflona'; rejestr.: SJPSz, USJP-zool. rzem.
- muflony** 'wyprawione skórki z muflona'; rejestr.: USJP-pot.
- niedokunka** 'skórka z młodych kun'; rejestr.: S XVI, SJPD-daw.
- niedolisek** 'skórka z młodego lisa odznaczającego się krótką sierścią'; rejestr.: SW, Linde
- niedosoból** 'skórka, futerko z małego, jesiennego sobola o krótkiej sierści'; rejestr.: SW-mało używany
- niedźwiadkowy** 'zrobiony z futra z niedźwiadka'; rejestr.: SJPD
- niedźwiedzi** 'zrobiony z futra, skóry niedźwiedzia'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**niedźwiedni** rejestr.: SS SW-mało używany/**niedźwiedziowy** rejestr.: SW, SJPD-przestarz./**niedźwiedzki** rejestr.: Linde, SW-gw./**niedźwiedzy** rejestr.: S XV/**miedźwiedzy** rejestr.: S XVI/**miedźwiedzi** rejestr.: S XVI/**miedźwiedziow** rejestr.: S XVI)
- norka** 'wyprawiona skórka z norki'; rejestr.: USJP-pot. (**nurka** rejestr.: SJPSz, USJP/**norki** rejestr.: SJPSz)
- nurkowy** 1. 'zrobiony z futra z soboli'; rejestr.: SW 2. 'zrobiony z futra z norek'; rejestr.: SJPD (1914), SJPSz, USJP
- nutria** 'wyprawiona skórka z nutrii'; rejestr.: SJPD, USJP-pot.
- piżmak** 'wyprawiona skórka z piżmaka, czyli gryzonia z Europy i Ameryki Północnej'; rejestr.: USJP-pot.
- piżmowcowy** 'zrobiony ze skórek z piżmowców'; rejestr.: SW
- popielica** 'wyprawiona skórka z popielicy (Glis, glis, gryzoń nadrzewny o popielatym ubraniu futra i puszystym ogonie, żywiący się nasionami, owocami, a także owadami i ślimakami, zasypiający na zimę)'; rejestr.: SJPSz, USJP-pot.
- popielicowy** 'wykonany ze skórek z popielicy'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**popieliczy** rejestr.: SS, Linde, SWil, SW, SJPD-przestarz./**popieliczny** rejestr.: SS)
- rejnowe skóry** 'wyprawione skóry z dzikich kóz'; rejestr.: IT
- rosomakowy** 'zrobiony z futra z rosomaków'; rejestr.: SJPD (**rosomaczy** rejestr.: SWil, SW/**rosomaszy** rejestr.: Linde, SW-mało używany)
- rysi** 'zrobiony ze skórek z rysia'; rejestr.: SS, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**rysiowy** rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw.)
- rysie** 'wyprawiona skóra z rysia'; rejestr.: SW, SJPD
- sarna** 'skóra z sarny'; rejestr.: SW
- sarni** 'zrobiony ze skóry z sarny'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**siarni** rejestr.: SS)
- skóra jelonkowa** 'skóra z jelenia albo łani'; rejestr.: SW
- sobolowy** 'zrobiony z futra z soboli'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**siabelowy** rejestr.: SW-gw./**soboli** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP)
- soból** 'wyprawiona skórka, futro z sobola'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**sobolec** rejestr.: S XVI/**sobol** rejestr.: S XVI, S XVII)
- susłowy** 'zrobiony ze skórek z susła'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW
- szop** 'wyprawiona skórka z szopa pracza'; rejestr.: USJP-pot.

- szopowy** 'zrobiony ze skórek z szopów'; rejestr.: SW, SJPD, USJP
- szynszyla** 'wyprawiona skórka z szynszyli'; rejestr.: USJP-pot. (**szynszyle** rejestr.: SJPD, SJPSZ)
- szynszylowy** 'zrobiony ze skórek szynszyli'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- tchorzewy** 'zrobiony ze skórki tchórza'; rejestr.: S XVI (**tchórzy** rejestr.: Linde/**tchórzowy** rejestr.: Linde)
- tchórz** 'skóra z tchórza'; rejestr.: SWil, SW (**tchorz** rejestr.: S XVI)
- tumak** 'wyprawiona skórka z tumaka, zwierzęcia drapieżnego, podobnego do łasicy, żyjącego w lasach Europy oraz zachodniej i południowej Azji, łowionego dla cennego futra; kuna leśna'; rejestr.: USJP-pot.
- tumakowy** 'zrobiony z wyprawionej skórki z tumaka'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP
- turzy** 'dotyczący skóry tura'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD (**turowy** rejestr.: S XVII, SWil-nieuz., SW-mało używany)
- wężowy** 'zrobiony ze skóry z węża'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, USJP (**węży** rejestr.: S XVII, SWil, SJPD/**wężewy** rejestr.: SS)
- wiewierzyczy** 'zrobiony ze skórek z wiewiórek'; rejestr.: SS
- wiewiórczy** 'zrobiony ze skórek z wiewiórek'; rejestr.: wiewiórczy (Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP) (**wiewiórczy** rejestr.: S XVI/**wiewiórczany** rejestr.: SS)
- wiewiórki** 'skórki z wiewiórki (Sciurus vulgaris, gryzoń nadrzewny o rudym, czarnym lub popielatym futerku, charakteryzujący się wydłużonym ciałem i puszystym ogonem; żyje w parkach i lasach Eurazji, żywiąc się głównie nasionami i owocami)'; rejestr.: SJPD, SJPSZ (**wiewiórka** rejestr.: SS, S XVI)
- wiewiórzyca** 'skórka z wiewiórki'; rejestr.: SS
- wilczura** 'skóra z wilka, zwykle wyprawiona i używana jako nakrycie lub podbicie pod coś'; rejestr.: SJPD
- wilczy** 'zrobiony ze skóry z wilka'; rejestr.: SS S XVI, S XVII, Linde, SWil, SJPD, SJPSz, USJP
- wilk** 'wyprawiona skóra z wilka'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**wilki** rejestr.: SWil)
- wydra** 'wyprawiona skórka z wydry'; rejestr.: S XVI, USJP-pot.
- wydrowy** 'zrobiony z futra z wydr'; rejestr.: S XVII, SJPD, SJPSz, USJP (**wydrzany** rejestr.: S XVI, S XVII, SW)
- zajęczy** 'zrobiony z futra, ze skórki zająca'; rejestr.: SS S XVI, S XVII SW, SJPD, SJPSz, USJP, SGWar (**zajęcowy** rejestr.: Linde, SW-mało używany/**zajęcy** rejestr.: S XVII/**zajęcy** rejestr.: SW, SWil-prze./**zajęczy** rejestr.: S XVI)
- zajęczyna** 'skóra z zająca'; rejestr.: SWil, SW
- żubrowy** 'dotyczący skóry z żubra'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SSz-rzad, USJP (**żubrzy** rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, SJPD, SJPSz, USJP,/**żubrzany** rejestr.: SWil)

8.1.4. Nazwy skór ze zwierząt egzotycznych

- foczy** 'zrobiony ze skóry z fokii'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**fokowy** rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP)
- foka** 'wyprawiona skóra z fokii'; rejestr.: USJP-pot.
- lamparci** 'zrobiony ze skóry z lamparta'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-zool (**lampartowy** rejestr.: S XVII, Linde, SW, SJPD)
- lampart** 'skóra z lamparta'; rejestr.: S XVI, MB, S XVII, Linde, SWil, SW
- nurek** 'skórki ptaków (nurów, łabędzi, gęsi, strusi) pokryte puchem, po usunięciu z ich powierzchni piór konturowych i szypuł rosnącego pierza; używane m.in. na galanterię futrzarską'; rejestr.: SJPSz
- ocelot** 'wyprawiona skórka z ocelota'; rejestr.: USJP-pot.
- oposowy** 'zrobiony z futra z oposów'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- panterzy** 'zrobiony ze skóry z pantery'; rejestr.: SW
- renifer** 'skóra z renifera'; rejestr.: Linde, SW-posp (**rangifer** rejestr.: Linde/**ronifer** rejestr.: Linde/**renn** rejestr.: Linde/**ren** rejestr.: Linde)
- reniferowy** 'dotyczący wyrobów ze skóry renifera'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-zool (**renowy** rejestr.: Linde, SWil, SW)
- selskinowy** 'wykonany z selskinów, czyli cennego futra z fok dziś prawie wytępionych, żyjących na brzegu Oceanu Spokojnego'; rejestr.: SJPD
- skunks** 'wyprawiona skórka ze skunksa'; rejestr.: USJP-pot.
- skunksowy** 'zrobiony ze skórek ze skunksa'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP
- wallaby** 'skóry z młodych kangurów wyprawiane i farbowane, przypominające skunksy'; rejestr.: ESWO-handl

8.2. Nazwy części skóry

- abfal** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej'; rejestr.: SW-garb.
- abfal flanderowy** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej'; rejestr.: SSt-garb.
- abfal glansowy** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej'; rejestr.: SSt-garb.
- abfal koński** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej'; rejestr.: SSt-garb.
- abfal krauzowany** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej'; rejestr.: SSt-garb.
- abfal matowy** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej'; rejestr.: SSt-garb.
- abfal platowy** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej'; rejestr.: SSt-garb.
- barki** 'skóra futerkowa z przedniej części skóry barana wraz z nogami'; rejestr.: IT
- brand** 'pieczęć wypalana na skórze zwierzęcia'; rejestr.: SSt-garb.
- brzuch** 'wyprawiona skórka zwierzęca pochodząca z części brzusznej'; rejestr.: S XVI (**brzucho** rejestr.: S XVI)

- brzuszek** 'skórka z brzucha zwierząt'; rejestr.: S XVI, Linde, SW
- brzuszek wilczy** 'skóra z podbrzusza wilczego'; rejestr.: SW
- brzuszkowy** 'zrobiony z brzuszków zwierząt'; rejestr.: SWil, SW
- cienkie miejsce skóry** 'wytarte miejsce skóry'; rejestr.: Linde, SW
- cięcie** 'uszkodzenie skóry nożem rzeźniczym'; rejestr.: SW-garb.
- cypel** 'wyskok, wystający kawałek na brzegu skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- czaprak** 'wyprawiona skóra zwierzęca bez boków, łap, łba i ogona'; rejestr.: SW-garb., SJPD-techn., SJPSz-techn.
- czoło** 'część skóry od łba'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-garb., praw.
- czompon** 'wyprawiona skóra zwierzęca bez boków, łap, łba i ogona'; rejestr.: SW-garb.
- dwoina** 'jedna z dwu warstw, na które przecina się skórę z jej grubości'; rejestr.: SW-garb., SJPD-garb.
- dwoina z licem** 'jedna z dwóch warstw, na które przecina się skórę z jej grubości; warstwa zewnętrzna skóry od strony sierści'; rejestr.: SW-garb.
- dwoina z mizdrą** 'jedna z dwóch warstw, na które przecina się skórę z jej grubości; warstwa wewnętrzna skóry od strony mięsa'; rejestr.: SW-garb.
- gardli** 'dotyczący skóry z gardła i podbrzusza zwierzęcego'; rejestr.: S XVI (**gardłowy** rejestr.: Linde)
- gardło** 'skóra zwierzęca spod zwykłego gardła'; rejestr.: S XVI, SWil, SW (**garło** rejestr.: S XVI)
- główki** 'małe kawałki skóry'; rejestr.: SW
- grochy** 'deseń na skórze itp. w kształcie małych kóleczek innego niż tło koloru'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- groszki** 1. 'deseń na skórze itp. w kształcie małych kóleczek innego niż tło koloru'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-pot. 2. 'lico skóry sztucznie pomarszczone'; rejestr.: SW-garb.
- grundhar** 'podwłosie, czyli meszek pod włosami na skórze'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- grzbiet** 'skóra z grzbietu zwierzęcia'; rejestr.: S XVI, S XVII, SW-garb., SJPD, SJPSz USJP-środ. rzem. (**grzybiet** rejestr.: SW-starop. gw./**chrzbiet** rejestr.: S XVI, SW-starop./**chrzebt** rejestr.: SW-starop. gw./**chrzebiet** rejestr.: SW-starop./**chrzept** rejestr.: SW-starop./**chrzepiec** rejestr.: SW-starop./**chrzybiet** rejestr.: SW-starop./**chrzypt** rejestr.: SW-starop./**chrzypiet** rejestr.: SW-starop./**chrzybiec** rejestr.: SW-gw./**chrzybiet** rejestr.: S XVI, SW-gw./**chrzybt** rejestr.: SW-gw./**hrzybiet** rejestr.: SW-gw./**krzebiet** rejestr.: SW-gw./**krzebt** rejestr.: SW-gw./**krzybiet** rejestr.: S XVI, SW-gw./**grzebiet** rejestr.: S XVI)
- grzbietowy** 'zrobiony ze skórek z grzbietów zwierząt'; rejestr.: SS, Linde, SW (**chrzebtowy** rejestr.: SS, SW/**chrzybtowy** rejestr.: SS)
- grzywa** 'grzywa końska i część skóry od grzywy'; rejestr.: SW-garb.
- kawałki końskie** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- kawałki końskie błyszczące** 'łapy, boki, karki i grzywy, wykrajane ze skóry końskiej; abfal glansowy'; rejestr.: SSt-garb.
- kawałki końskie gładkie** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej' abfal platowy'; rejestr.: SSt-garb.
- kawałki końskie groszkowe** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze

- skóry końskiej; abfal krauzowany'; rejestr.: SSt-garb.
- kawałki końskie matowe** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej; abfal matowy'; rejestr.: SSt-garb.
- kawałki końskie szare** 'łapy, boki, karki i grzywy wykrajane ze skóry końskiej; abfal falderowy'; rejestr.: SSt-garb.
- kiern** 'najtwardsza, najściślejsza część skóry grzbietowej'; rejestr.: SW-garb. (**kern** rejestr.: SSt-garb.)
- kiernisty** 'dotyczący najtwardszej części skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- kraca** 'skóra spod ogona'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- lader** 'płat, kawał garbowanej skóry'; rejestr.: S XVI
- lice/lico** 'zewnątrzna powierzchnia skóry właściwej, o charakterystycznym dla każdego gatunku zwierząt rysunku, umożliwiającym ustalenie pochodzenia skóry'; rejestr.: SW-garb., SJPSz, USJP-rzem. (w garbarstwie)
- licowy** 'dotyczący strony licowej skóry'; rejestr.: SW-garb., SJPD, SJPSz, USJP-książk.
- liczko** 'powierzchnia skóry od strony włosów; gładka, górna powierzchnia wyprawionej skóry'; rejestr.: SW-szew., garb, SJPD-techn.
- lustro** 'część pośladowa skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD
- lustrzanny** 'dotyczący lustra'; rejestr.: SW-garb.
- łapa** 'część skóry od nóg bydłęcia'; rejestr.: SW-garb.
- łapki karakułowe** 'skórki z dolnej części nóg owiec karakułowych'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- leb** 'część skóry od głowy bydłęcej'; rejestr.: SW-garb.
- lebki** 'małe kawałki skóry'; rejestr.: SW
- łupanka** 'jedna z dwóch warstw, na które przecina się skórę z jej grubości'; rejestr.: SSt-szew.
- mitelszyk** 'środek skóry końskiej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- mizdra** 1. 'spodnia powierzchnia skóry wyprawnej'; rejestr.: SW-szew. 2. 'w garbarstwie: wewnętrzna strona skóry zwierzęcej, już bez resztek mięsa, żył i przylegających warstw łożu'; rejestr.: SW-garb., SJPD-rzem., w garb., SJPSz (w garbarstwie), USJP-rzem., (w garbarstwie) (**miazdra** rejestr.: SW-garb., SJPD/**miązdra** rejestr.: SW-starop./**mieźdra** rejestr.: SW-gw.)
- mizdrowy** 'dotyczący mizdry'; rejestr.: SW-garb., SJPD-rzem., SJPSz, USJP-rzem.
- nózkowe futro** 'futro z nóg zwierząt futerkowych, zwykle nisko cenione'; rejestr.: S XVI
- obrzezki** 'gorsze gatunkowo futro z głowy, nóg i ogona różnych zwierząt'; rejestr.: IT
- odracciczny** 'skóra znajdująca się od strony racic'; rejestr.: SW-gw.
- ogon** 'część skóry od ogona'; rejestr.: SW-garb., SJPD, SJPSz, USJP
- ospa** 'miejsce zagrzone w skórze surowej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- ospowaty** 'dotyczący ospy'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- pachwina** 'część skóry od pachwin'; rejestr.: SWil, SW-garb.
- pęknięcie** 'lico pęknięte na skórze'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- pieczęć wypalana** 'znak wypalony na skórze zwierzęcia'; rejestr.: SSt-garb.
- podczerewie** 'skóra brzuszna bobra, wiewiórki, tchórza, lisa'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- podgarlek** 'skóra z podgardla zwierzęcia futerkowego'; rejestr.: S XVI (**podgardlek** rejestr.: S XVI)

- podogonie** 'skóra spod ogona'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- podwłosie** 'meszek pod włosami na skórze zwierząt'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SJPD
- połfutro** 'połowa futra, czyli wyprawionej skóry zwierzęcej z włosiem'; rejestr.: S XVI (**pulfutro** rejestr.: S XVI)
- prawa** 'o lepszej stronie skóry itp. zewnętrznej, wierzchniej, licowej'; rejestr.: SW, SJPSz, USJP
- pupkowy** 'wykonany z najlepszego futra zwierząt z okolicy pępka'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil-prze.
- pupkowe futro** 'skóra futerkowa z brzucha zwierząt'; rejestr.: IT
- rand** 'krawędź, brzeg skóry'; rejestr.: SSt-garb.
- rdzenny** 'dotyczący rdzenia'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- rdzeń** 'najtwardsza, najściślejsza część skóry grzbietowej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- skóra jarzmowata** 'skóra z karku wołu spracowanego i pokaleczonego od jarzma'; rejestr.: SW-garb.
- skóra pachwiasta** 'skóra cienka, pochodząca z miejsc wątych, z samych końców, spod pach, nóg itp.'; rejestr.: SW-garb.
- skóra słupcowa** 'najgrubsza skóra wołowa od krzyża'; rejestr.: SWil, SW-szew.
- skraj** 'krawędź, brzeg skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- słupiec** 'grzbietowa część skóry bydłowej specjalnie wyprawiona, twarda, nadająca się np. na podeszwy obuwia'; rejestr.: Linde, SWil, SW-garb., gw., SJPD-techn.
- spodek** 'skóra z podbrzusza zwierząt'; rejestr.: SWil, SW
- szczupak** 'środkowa część skóry bydłowej łącznie z karkiem, pozostała po odcięciu boków i łba'; rejestr.: SJPD-środ.
- szlama** 'skóra z brzuchów i z boków lisich albo rysich'; rejestr.: Linde, SW-starop. (**ślama** rejestr.: Linde, SW/**slama** rejestr.: SW-starop.)
- szlamowy** 'zrobiony z futra ze szlam'; rejestr.: Linde, SWil, SW (**ślamo-
wy** rejestr.: S XVII, Linde, SW-
mało używany/**slamowy** rejestr.:
S XVII)
- sznycik** 'nieduże skaleczenie, uszkodzenie skóry'; rejestr.: SW-garb., szew.
- sznyt** 'skaleczenie, uszkodzenie skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śnyt** rejestr.: SSt-garb.)
- szpalta** 'jedna z dwu warstw, na które przecina się skórę w jej grubości'; rejestr.: SJPD (w garbarstwie) (**szpalt** rejestr.: SW-szew.)
- szpaltówka** 'jedna z dwu warstw, na które przecina się skórę w jej grubości'; rejestr.: SW-szew., SSt-szew. (**śpaltówka** rejestr.: SSt-szew.)
- szpek** 'przy niedogarbowaniu występujący w środku skóry pas twardy, ciemny'; rejestr.: SSt-szew. (**śpek** rejestr.: SSt-szew.)
- szpigiel** 'część pośladkowa skóry końskiej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śpig (i)el** rejestr.: SSt-garb.)
- szpigłowy** 'dotyczący szpigła, czyli części pośladkowej skóry końskiej'; rejestr.: SW-garb.
- szprenga** 'lico pęknięte na skórze'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śprengi** rejestr.: SSt-garb.)
- sztypa** 'miejsce zagrzone w skórze surowej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.
- sztypowaty** 'dotyczący sztypy'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb. (**śtypowaty** rejestr.: SSt-garb.)
- sztyrna** 'część skóry od łba'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-gw., uni-
kać (**śtyrna** rejestr.: SSt-garb.)
- środek koński** 'środek skóry końskiej'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

NAZWY SKÓR I ICH RODZAJÓW

towar lustrowy 'część pośladkowa skóry końskiej; towar szpigłowy'; rejestr.: SSt-garb.

towar lustrzany 'jakieś części skóry'; rejestr.: SW-garb.

towar szpigłowy 'część pośladkowa skóry końskiej; towar lustrowy'; rejestr.: SSt-garb.

tył 'część skóry od ogona'; rejestr.: SW-garb.

wierzch skórki futrzanej 'grzbiet'; rejestr.: SW

wyskok 'wystający kawałek na brzegu skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

zacięcie 'skaleczenie, uszkodzenie skóry'; rejestr.: SW-garb., SSt-garb.

zakalec 'miejsce niewygarbowane na płacie wygarbowanej skóry'; rejestr.: SSt-szew., SJPD-środ.

zawojek 'część grzbietowa futerka lisiego'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil-prze., SW-starop.

zawojkowy 'wykonany z zawojku, dotyczący wyrobu zawojkowego'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW

9. SŁOWNICTWO OGÓLNORZEMIEŚLNICZE

9.1. Nazwy osób

- abecadlarka** 'kobieta początkująca w jakiejś nauce, w rzemiośle'; rejestr.: Linde, SW
- abecadlarski** 'związany z osobą początkującą w jakiejś nauce, w rzemiośle'; rejestr.: Linde, SW
- abecadlarz** 'osoba początkująca w jakiejś nauce, w rzemiośle'; rejestr.: SW-przen. (**abiecadlarz** rejestr.: SW-mało używany/**abecedarjusz** rejestr.: SW-mało używany, SWil)
- artyzan** 'człowiek uprawiający rzemiosło, prowadzący warsztat rzemieślniczy; rzemieślnik'; rejestr.: S XVII
- bajzycmajster** 'delegowany z urzędu starszych na gospodę cechową'; rejestr.: SW
- bezycer** 'wybierany razem z kilkoma innymi do asystowania starszym mistrzom, cechmistrzom podczas posiedzeń cechowych (wiek XVII i XVIII)'; rejestr.: SW-mało używany
- bezycmajster** 'wybierany razem z kilkoma innymi do asystowania starszym mistrzom, cechmistrzom podczas posiedzeń cechowych (wiek XVII i XVIII)'; rejestr.: SW-mało używany (**bazycmajster** rejestr.: SW-mało używany/**bezecmajster** rejestr.: SW-starop.)
- biegun** 'rzemieślnik niecechowy, wykonujący swoje rzemiosło bez zezwolenia cechu'; rejestr.: SJPD-daw.
- brakier** 'sprawdzacz jakości roboty u rzemieślników'; rejestr.: SR-gw. unikać (**brakarz** rejestr.: SR-gw.)
- brat** 'towarzysz, czeladnik, który się wkupił w aufledze; członek cechu'; rejestr.: SS, S XVI (**bratr** rejestr.: S XVI)
- brat cechowy** 'towarzysz, czeladnik, który się wkupił w aufledze; członek cechu'; rejestr.: S XVI, SW-rzem.
- bretmajster** 'pierwszy czeladnik zastępujący majstra'; rejestr.: SGWar
- budkarz** 'człowiek mieszkający w budce albo wykorzystujący budkę jako miejsce pracy, np. stoisko kupieckie lub warsztat rzemieślniczy'; rejestr.: S XVII
- cajtownik** 'terminator rzemieślniczy, czasowo praktykujący'; rejestr.: SW-gw.
- cech** 'członek cechu, cechowy'; rejestr.: S XVI
- cechmistrz** 'osoba stojąca na czele cechu, starszy cechu'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, USJP-przestarz.
- cechmistrzmajster** 'osoba stojąca na czele cechu, starszy cechu'; rejestr.: SW-gw.
- cechmistrzowski** 'dotyczący cechmistrza'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW (**cechmistrzowy** rejestr.: S XVII, SW)
- cechownik** 'rzemieślnik należący do cechu'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-mało używany, SJPD-daw.
- cechowy** 'dawniej członek cechu'; rejestr.: SJPD-daw.
- chałupniczka** 'kobieta, rzemieślniczka pracująca chałupniczo'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-ekon. (**chałupnica** rejestr.: SJPD, SJPSz-rzad.)
- chałupniczy** 'dotyczący chałupnictwa lub chałupnika'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-ekon.

- chałupnik** 'rzemieślnik zatrudniony w chałupnictwie'; rejestr.: SJPd, SJPSz, USJP-ekon.
- chłopiec** 'młody pracownik, zwłaszcza zatrudniony w zakładzie handlowym lub rzemieślniczym, praktykant, terminator, posługacz'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPd, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz. (**chłopak** rejestr.: SW, SJPd, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz.)
- czeladeczką** 'czeladnicy i terminatorzy służący u jednego majstra'; rejestr.: SW-gw.
- czeladka** 'czeladnicy i terminatorzy służący u jednego majstra'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW
- czeladniczek** 'zdrobniale o czeladniku, czyli wykwalifikowanym rzemieślniku pracującym pod okiem majstra'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd
- czeladniczy** 'dotyczący czeladnika'; rejestr.: SW, SJPd, USJP-rzem.
- czeladniczyna** 'biedny, lichy czeladnik'; rejestr.: SW
- czeladniczysko** 'prosty czeladnik, rzemieślniczysko'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- czeladnik** 1. 'wykwalifikowany rzemieślnik pracujący pod kierunkiem majstra'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP-rzem. 2. 'uczący się rzemiosła'; rejestr.: S XVI
- czeladź** 'czeladnicy i terminatorzy służący u jednego majstra'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPd-daw. (**czeladzie** rejestr.: SGWar)
- dłubała** 'rzemieślnik-samouczek'; rejestr.: SW-gw.
- dzielnik** 'robotnik, rękodzielnik'; rejestr.: SS, S XVII Linde, SW-starop. (**dzilnik** rejestr.: SW-starop.)
- fabrykant** 'ten, co fabrykuje, rękodzielnik, właściciel fabryki'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd-przestarz.
- fabrykantka** 'rękodzielniczka, kobieta produkująca coś'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd
- forarbeiter** 'pomocnik majstra, czeladnik cechowy, podmajstrzy'; rejestr.: SGWar
- fuszer** 1. 'kiepski wykonawca czegoś, lichy rzemieślnik, partacz'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP-pot. 2. 'rzemieślnik pracujący bez zezwolenia odpowiednich władz cechowych, nienależący do cechu'; rejestr.: SW, SJPd, USJP-przestarz., SGWar
- fuszerka** 'kobieta-fuszer'; rejestr.: SW
- fuszerski** 'dotyczący fuszera'; rejestr.: SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP
- giezela** 'wykwalifikowany rzemieślnik pracujący pod okiem majstra; czeladnik'; rejestr.: SW-rzem.
- kapliczny** 'członek cechu, któremu zlecono opiekę nad kaplicą cechową'; rejestr.: SW-mało używany
- karbownik** 'rodzaj towarzyszy rzemieślniczych'; rejestr.: SW
- knociarz** 'rzemieślnik pracujący bez zezwolenia odpowiednich władz cechowych, nienależący do cechu'; rejestr.: SGWar
- konsensowy majster /rzemieślnik** 'rzemieślnik nienależący do cechu, prowadzący warsztat na mocy otrzymanego konsensu'; rejestr.: SW, SJPd, SJPSz
- kontroler** 'ten, co kontroluje rzemieślników'; rejestr.: SW (**kontoller** rejestr.: SW-gw./**kontrol** rejestr.: SW-gw./**kontrolor** rejestr.: SW-prow.)
- korporant** 'członek korporacji-stowarzyszenia, związku (studenckiego, rzemieślniczego itp.)'; rejestr.: SW, SJPd, SJPSz, USJP-prawn.

- kundman** 'osoba zlecająca rzeczy do roboty rzemieślnikowi, stały odbiorca'; rejestr.: SWil-u rzemieślników, SW, SJPD-przestarz., SGWar (**kondman** rejestr.: SGWar/**kuntman** rejestr.: SGWar)
- kundmanka** 'osoba zlecająca rzeczy do roboty rzemieślnikowi, stały odbiorca'; rejestr.: SW, SJPD-przestarz., SGWar
- kundmaństwo** 'osoby zlecające rzeczy do roboty rzemieślnikowi, stali odbiorcy; kundmani'; rejestr.: SW
- lerkamrat** 'współtowarzysz w terminie'; rejestr.: SW-rzem.
- lermajster** 'majster, u którego na nauce przebywa terminator'; rejestr.: SW-rzem.
- lachmytek** 'rzemieślnik miejski'; rejestr.: SW-gw. (**łachmitek** rejestr.: SW-gw.)
- magister** 'rzemieślnik samodzielnie prowadzący warsztat, szkolący uczniów w swoim rzemiośle'; rejestr.: Linde, SW-starop., SJPD-hist.
- majster** 1. 'rzemieślnik samodzielnie prowadzący warsztat, szkolący uczniów w swoim rzemiośle'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**maśter** rejestr.: SW-gw./**mejster** rejestr.: Linde, SW-mało używany/**mester** rejestr.: SW-gw.) 2. 'rzemieślnik, nawet niecechowy; wykonawca jakiej roboty, robotnik, który się sam podjął roboty'; rejestr.: SW-przez grzeźność
- majster cechowy** 'najwyższy tytuł uzdolnienia przyznawany przez cech: rzemieślnik, zapisany do cechu i mający prawo zapisywać do cechu swoich terminatorów i czeladników, przez to nabywających prawa do wyzwoliny, czyli do uzyskiwania stopni wyższych'; rejestr.: SWOA
- majster klepka** 'kiepski wykonawca czegoś, lichy rzemieślnik, partacz'; rejestr.: SW
- majster popsuj** 'kiepski wykonawca czegoś, lichy rzemieślnik, partacz'; rejestr.: SW
- majster psujski** 'kiepski wykonawca czegoś, lichy rzemieślnik, partacz'; rejestr.: SW
- majster zepsuj** 'kiepski wykonawca czegoś, lichy rzemieślnik, partacz'; rejestr.: SW
- majsterek** 'rzemieślnik samodzielnie prowadzący warsztat, szkolący uczniów w swoim rzemiośle'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz-poufale lub żartobliwie, USJP-pot., żart., iron.
- majsteria** 'zbiorowo majstrowie'; rejestr.: SW-żart.
- majsterski** 'odnoszący się, należący do majstra, majstrowy'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**majstrowy** rejestr.: SWil-przestarzały, SW, SJPD, SJPSz-rząd., USJP-pot./**majstrów** rejestr.: SW, SWil-przestarzały/**mestrów** rejestr.: SW-gw./**majstrowski** rejestr.: SWil, SW, SJPD/**mejstrowski** rejestr.: SW-mało używany)
- majstrzyna** 'biedny, lichy majster'; rejestr.: SW, SJPD
- manufakturzysta** 'rękodzielnik, czyli ten, co zajmuje się jakimś rękodziłem'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany
- maslek** 'uczeń rzemieślniczy'; rejestr.: Linde, SW-starop.
- matka gospodnia** 'kobieta utrzymująca gospodę rzemieślniczą, gospodyni'; rejestr.: SW
- mistrz** 'rzemieślnik samodzielnie prowadzący warsztat, szkolący uczniów w swoim rzemiośle'; rejestr.: SS, S XVI-rzem., S XVII, Linde, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**mistr** rejestr.: S XVI/**mister** rejestr.: S XVI)

- mistrz rzemieślniczy** 'rzemieślnik samodzielnie prowadzący warsztat, szkolący uczniów w swoim rzemiośle; majster; rejestr.: SW-mało używany
- mistrzow** 'związany z mistrzem, dotyczący mistrza, majstra'; rejestr.: S XVI (**mistrzew** rejestr.: S XVI)
- mistrzowski** 'odnoszący się do mistrza (cechowego)'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII SW SJPD SJPSz, USJP (**mistrzowski** rejestr.: SW/**mistrzowski** rejestr.: S XVI)
- mistrzowy** 'ładnie i dobrze wykonany, zrobiony ręką biegłego rzemieślnika lub artysty'; rejestr.: SS, S XVII, SW, SJPD-daw. (**mistrzów** rejestr.: SS, SW)
- mistrzynie** 'kobieta-mistrz rzemieślnicy, czyli rzemieślniczka samodzielnie prowadząca warsztat, szkoląca uczniów w swoim rzemiośle'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP (**mistrzynie** rejestr.: SW-gw.)
- mistrzynie cechowa** 'kobieta-mistrz rzemieślnicy, czyli rzemieślniczka samodzielnie prowadząca warsztat, szkoląca uczniów w swoim rzemiośle'; rejestr.: SW
- młodszy** 'urząd mniejszej wagi w cechu, podstarszy'; rejestr.: SW
- nadmajster** 'starszy majster'; rejestr.: SW
- obermajster** 'starszy majster'; rejestr.: SW
- ojciec gospodni** 'majster, w którego mieszkaniu znajduje się gospoda'; rejestr.: SW
- ojciec towarzyski** 'zwierzchnik towarzyszy-czeladników'; rejestr.: SS
- pacholek** 'terminator, uczeń rzemieślnicy'; rejestr.: SW-gw.
- papracz** 'naprawiacz starych rzeczy, lichy, nieumiejętny rzemieślnik'; rejestr.: SGP-pogardl.
- papudrak** 'naprawiacz starych rzeczy, lichy, nieumiejętny rzemieślnik, niezdara'; rejestr.: SGP-wych. z użycia, pogardl., wyzyw. (**papudrok** rejestr.: SGP-wych. z użycia, pogardl., wyzyw.)
- partacki** 'dotyczący partacza, lichy, nieumiejętny, kiepski'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- partactwo** 'zbiorowo partacze, fuszerzy'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-daw.
- partacz** 1. 'naprawiacz starych rzeczy, lichy, nieumiejętny rzemieślnik'; rejestr.: SS, SWil, SW, SJPD-daw., SJPSz, USJP 2. 'rzemieślnik niewyzwolony, zajmujący się rzemiosłem bez zezwolenia cechu'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW, SJPD-daw.
- partaczka** 'kobieta-partacz'; rejestr.: SW
- partaczow** 'dotyczący partacza-rzemieślnika nienależącego do cechu'; rejestr.: S XVI
- partoła** 'liczy rzemieślnik'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**partolina** rejestr.: SJPD-indyw.)
- paskudziarz** 'ten, co paskudzi, lichy, nieumiejętny rzemieślnik, partacz'; rejestr.: SWil-fig., posp., SW, SJPD-obelż.
- pater** 'mistrz, majster, człowiek zdatny do czegoś'; rejestr.: SW-gw.
- patera** 'naprawiacz starych rzeczy, lichy, nieumiejętny rzemieślnik'; rejestr.: SW (**pateracz** rejestr.: SW-gw.)
- paterak** 'naprawiacz starych rzeczy, lichy, nieumiejętny rzemieślnik'; rejestr.: SGP-przestarz., iron., wyzyw., pogardl. (**paterok** rejestr.: SGP-przestarz., iron., wyzyw., pogardl./**patyrok** rejestr.: SGP-przestarz., iron., wyzyw., pogardl.)
- peckiel** 'fuszer, partacz, kiepski rzemieślnik'; rejestr.: SW-gw.

- pieniężnik** 'terminator rzemieślniczy, który opuścił termin, nie wyzwolewszy się i przyjął gdzie indziej miejsce płatne'; rejestr.: SW-rzem. rub. mało używany (**pieniężnik** rejestr.: SW-starop.)
- podmajstrzy** 'pomocnik majstra, czeladnik cechowy'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz (**podmajster** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- podmajstrzyni** 'kobieta-pomocnik majstra, czeladnik cechowy'; rejestr.: SW
- podmistrz** 'pomocnik majstra, czeladnik cechowy'; rejestr.: SJPD-rzad.
- podmistrz** 'podmajstrzy, pomocnik majstra'; rejestr.: Linde (**podmistrz** rejestr.: S XVII)
- podskarbi** 'w dawnych klasztorach, bractwach, cechach, uczelniach itd. skarbnik'; rejestr.: SW, SJPD-daw.
- powtórni** 'zastępca przewodniczącego w stowarzyszeniu szewców w Żołyńi'; rejestr.: SW-gw.
- pozacechowy** 'nienależący do cechu'; rejestr.: SW, SJPD-rzad.
- praktykancik** 'ten, co praktykuje gdzie, co pozostaje na praktyce, uczeń, terminator'; rejestr.: SW
- praktykancki** 'dotyczący praktykanta'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-urz.
- praktykant** 'ten, co praktykuje gdzie, co pozostaje na praktyce, uczeń, terminator'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-urz. (**praktykarz** rejestr.: SW-starop.)
- praktykantka** 'kobieta-praktykant, czyli ta, co praktykuje gdzie, co pozostaje na praktyce, uczennica, terminatorka'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-urz. (**praktykarka** rejestr.: SW-starop.)
- procederzysta** 'ten, kto prowadzi przedsiębiorstwo, zakład przemysłowy, rzemieślniczy itp.'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-daw. (**proceder-**
- rent** rejestr.: SWil, SW/**proceder-**
nik rejestr.: SW, SJPD-daw.)
- profesjonista** 'człowiek uprawiający rzemiosło, prowadzący warsztat rzemieślniczy; rzemieślnik'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**profesjonalista** rejestr.: Linde, SWil, SW/**prefesjant** rejestr.: SW-gw./**profesjant** rejestr.: SW, SJPD-daw.)
- przeszkadzacz** 'liczy rzemieślnik, partacz, fuszer'; rejestr.: SWil, SW-mało używany (**przeszkodnik** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**przeszkadzca** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**przeszkodźca** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**przeszkodziel** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- psujmajster** 'ktoś, komu się ciągle coś nie udaje; partacz'; rejestr.: SGP-żart.
- rajzowniczy** 'dotyczący rajzownika'; rejestr.: SW-mało używany
- rajzownik** 'czeladnik wędrowny'; rejestr.: SW-mało używany
- remiecha** 'człowiek uprawiający rzemiosło, prowadzący warsztat rzemieślniczy; rzemieślnik'; rejestr.: SJPD-gw. miejska
- rękodzielniczka** 'kobieta-rękodzielnik, czyli dawniej ten, co zajmuje się jakimś rękodziełem, fabrykant; dziś to rzemieślnik zajmujący się rękodzielnictwem czyli ręcznym wyrobem przedmiotów, zwykle artystycznych'; rejestr.: SW, SJPD
- rękodzielniczy** 'dotyczący rękodzielnictwa, rękodziela lub rękodzielników'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., szt. (**rękodziały** rejestr.: SW-mało używany/**rękodzielnny** rejestr.: Linde, SW, SJPD-daw.)
- rękodzielnik** 'dawniej ten, co zajmuje się jakimś rękodziełem, fabrykant; dziś to rzemieślnik zajmujący się rękodzielnictwem czyli ręcznym

- wyrobem przedmiotów, zwykle artystycznych'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- rzemieślnica** 'kobieta trudniąca się rzemiosłem'; rejestr.: SGWar
- rzemieślnictwo** 'ogół rzemieślników'; rejestr.: SW, SJPD-przestarz.
- rzemieślniczek** 'wykwalifikowany rzemieślnik pracujący pod kierunkiem majstra, czeladnik'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**rzemieśniczek** rejestr.: S XVI, SW-starop. i gw./ **rzemieslniczek** rejestr.: S XVII)
- rzemieślniczka** 'kobieta-rzemieślnik czyli osoba uprawiająca rzemiosło, prowadząca warsztat rzemieślniczy'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, USJP-urz.
- rzemieślniczy** 'odnoszący się do rzemieślnika lub rzemiosła'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-urz. (**rze-mięśnicksi** rejestr.: SGWar/**rzemieślników** rejestr.: S XVI/ **rzemieśnikow** rejestr.: S XVI/**rzemieśnikowy** rejestr.: S XVI, SW/ **rzemieślny** rejestr.: SWil-daw./ **rzemieślnikowy** rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW-mało używany/**rze-mięśniczy** rejestr.: SGWar/**rze-mięśniczy** rejestr.: Linde, SW-starop./**rzemieślnikowy** re-jestr.: SS)
- rzemieślnik** 'człowiek uprawiający rzemiosło, prowadzący warsztat rzemieślniczy'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-urz., SGWar (**rzy-mięśnik** rejestr.: SW-gw./**rzemieśnik** rejestr.: S XVI, Linde, SWil-daw., SW-starop., SGWar/**rze-mięślnicy** rejestr.: Linde/**rze-mięślik** rejestr.: SW-gw./**rze-mięśnik** rejestr.: S XVII, Linde, SW-starop., SGWar/**rzemieślnik** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SW-starop./**rzemieslnik** rejestr.: S XVII/**rzemieslnik** rejestr.: S XVI/**rze-**
- mięśnik** rejestr.: S XVI/**rzemieslnik** rejestr.: S XVI)
- rzemieśniczeniek** 'pieszczotliwie, żartobliwie o rzemieślniku'; rejestr.: SW-gw., SJPD-gw. żart
- siostra gospodnia** 'dziewczyna usługująca w gospodzie rzemieślniczej'; rejestr.: SW
- spółcechowy** 'należący do tego samego cechu'; rejestr.: S XVII, SWil, SW (**współcechowy** rejestr.: SWil, SW)
- sprawdzacz jakości roboty** 'kontrolujący jakość pracy rzemieślników'; rejestr.: SR-praw.
- starszy** 'przełożony, zwierzchnik rzemieślników'; rejestr.: S XVI, SWil, SW
- stary** 'majster, pryncypał'; rejestr.: SGWar
- sturarski** 'dotyczący sturarza, czyli rzemieślnika niecechowego, wykonującego swoje rzemiosło bez zezwolenia cechu'; rejestr.: SW-starop.
- sturzarz** 'rzemieślnik niecechowy, wykonujący swoje rzemiosło bez zezwolenia cechu'; rejestr.: S XVI, SJPD (**sturarz** rejestr.: SW-starop.)
- suchedniarz** 'ubogi rzemieślnik robiący na swoją rękę, lecz niespłacony jeszcze na majstra, który zobowiązany był co kwartał płacić do lady jeden złotych w czasie Suchych dni'; rejestr.: SW-mało używany, SGWar
- szewc** 'naprawiacz starych rzeczy, lichy, nieumiejętny rzemieślnik'; rejestr.: SWil
- szewski** 'dotyczący partacza, lichy, nieumiejętny, kiepski'; rejestr.: SWil
- terminator** 'uczeń pobierający naukę rzemiosła u majstra'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz.
- terminatorka** 'uczennica pobierająca naukę u majstra'; rejestr.: SW, SJPD-rzad.

- terminatorski** 'dotyczący terminatora-ucznia lub terminowania-nauki rzemiosła'; rejestr.: SJPd, SJPSz, USJP-przestarz.
- towarzyski** 'będący w związku z towarzyszami-rzemieślnikami, wchodzący w zakres ich obowiązków'; rejestr.: SS
- towarzysz** 'w dawnych cechach rzemieślniczych: czeladnik, czyli wykwalifikowany rzemieślnik pracujący pod okiem majstra'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SWil, Linde, SW-rzem., SJPd-hist.
- uczennica** 'dziewczyna, kobieta praktykująca w jakimś zawodzie, ucząca się zawodu w zakładzie rzemieślniczym, praktykantka'; rejestr.: SJPd, SJPSz, USJP
- uczeń** 'terminator, praktykant, chłopiec od rzemieślnika; ten, kto praktykuje w jakimś zawodzie, uczy się zawodu w zakładzie rzemieślniczym'; rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, SW, SJPd, SJPSz, USJP (**uczeń** rejestr.: SW-gw.)
- uczeń rzemieślniczy** 'terminator, praktykant, chłopiec od rzemieślnika; ten, kto praktykuje w jakimś zawodzie, uczy się zawodu w zakładzie rzemieślniczym'; rejestr.: SW
- warsztatniczka** 'rzemieślniczka, robotniczka warsztatowa'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW-mało używany (**warstatniczka** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- warsztatnik** 'rzemieślnik, robotnik warsztatowy'; rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany (**warstatnik** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- werkfirer** 'zarządzający warszta-tem, kierownik warsztatu'; rejestr.: SW, SGWar (**wegkwir** rejestr.: SW-gw./**werkfürer** rejestr.: SWOA, SWOZ)
- werkmajster** 1. 'zarządzający warszta-tem, kierownik warsztatu, gospodarz warsztatowy'; rejestr.: SW 2. 'rzemieślnik samodzielnie prowadzący warsztat, szkolący uczniów w swoim rzemiośle; majster'; rejestr.: SJPd-daw.
- werkmajstrowski** 'dotyczący werkmajstra, czyli rzemieślnika samodzielnie prowadzącego warsztat, szkolącego uczniów w swoim rzemiośle; majstra'; rejestr.: SW
- werkmistrz** 'rzemieślnik samodzielnie prowadzący warsztat, szkolący uczniów w swoim rzemiośle; majster'; rejestr.: SJPd-daw., SGP-wych. z użycia (**werkmistr** rejestr.: SS/**warkmistr** rejestr.: SS)
- workman** 'robotnik, rzemieślnik'; rejestr.: ESWO
- wyplatny majster** 'majster, który oddał cechowi wszystkie wymagane opłaty'; rejestr.: SW-gw.
- wyzwoleniec** 'terminator wyzwolony na czeladnika'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- wyzwoleńczy** 'dotyczący wyzwolonego czeladnika'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- wyzwolony czeladnik** 'który wyszedł na czeladnika'; rejestr.: Linde, SWil
- zimny rzemieślnik** 'partacz, fuszer, niewart miana rzemieślnika'; rejestr.: SW-gw.

9.2. Nazwy specjalności

- białoskórnictwo** 'dział garbarstwa zajmujący się wyprawianiem skór miękkich na rękawiczki, na odzież'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-techn., USJP-techn., przestarz. (**białoskórnictwo** rejestr.: S XVII)
- chałupnictwo** 'forma drobnej wytwórczości polegająca na wykonywaniu pracy przez rzemieślników u siebie w domu na zlecenie przedsiębiorcy i z jego surowców'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-ekon.
- chałupniczo** 'w sposób chałupniczy, wytwarzając coś u siebie w domu na zlecenie przedsiębiorcy'; rejestr.: SJPSz, USJP-ekon.
- cholewkarstwo** 'rzemiosło obejmujące szycie, wyrób cholewek do obuwia'; rejestr.: SJPSz, USJP-rzem.
- czapnictwo** 'rzemiosło obejmujące wyrabianie czapek'; rejestr.: S XVII, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- czapkarstwo** rejestr.: SJPD, USJP-rzem.
- czerwonoskórnictwo** 'garbarstwo w ściślejszym znaczeniu, właściwe garbarstwo'; rejestr.: SW
- drobnorzemieślniczy** 'dotyczący drobnych rzemieślników; z drobnych rzemieślników złożony'; rejestr.: SW
- dzielo** 'rzemiosło, szuka, umiejętność'; rejestr.: S XVI (**działo** rejestr.: S XVI/**dzilo** rejestr.: S XVI)
- fach** 'zajęcie, zawód, specjalność zwłaszcza polegające na pracy fizycznej lub rzemieślniczej'; rejestr.: SW, SWil, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**facht** rejestr.: SGWar)
- futrzarstwo** 1. 'gałąź gospodarki zajmująca się pozyskiwaniem skór futerkowych ze zwierząt hodowlanych lub upolowanych, oceną tych skór, wyprawianiem ich i uszlachetnianiem'; rejestr.: SJPSz, USJP 2. 'rzemiosło obejmujące szycie futer, odzieży, artykułów konfekcyjnych i galanterii futrzanej z wyprawionych skór futerkowych'; rejestr.: SJPD, SJPSz-potocznie, USJP-pot.
- garbarstwo** 'rzemiosło zajmujące się wyprawianiem skór'; rejestr.: S XVI, Linde, SW, SWil, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., techn. 2. 'zawód garbarza, garbowanie'; rejestr.: SW, SJPSz, USJP-rzem., techn.
- jednorzemieślny** 'tegoż rzemiosła'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- kaletnictwo** 'rzemiosło obejmujące wyrabianie toreb, teczek, walizek, portfeli itp. ze skóry, tworzyw sztucznych lub tkanin'; rejestr.: SJPSz, USJP-rzem.
- kamasznictwo** 'rzemiosło obejmujące szycie, wyrób cholewek do obuwia'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-przestarz.
- korkarstwo** 'rzemiosło obejmujące wyrób korek'; rejestr.: SW-gw.
- kożusznictwo** 'rzemiosło obejmujące wyprawianie skór na kozuch oraz wyrób kozuchów'; rejestr.: SW, SJPD
- kunst** 'zajęcie, zawód, rzemiosło, zwłaszcza precyzyjne i artystyczne'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz.
- kuśnierstwo** 'rzemiosło obejmujące szycie futer, odzieży, artykułów konfekcyjnych i galanterii futrzanej z wyprawionych skór futerkowych, futrzarstwo'; rejestr.: S XVII, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**kusznierstwo** rejestr.: S XVI, Linde,

- SW-mało używany/**kuśmierstwo** rejestr.: SW-gw.)
- manufaktura** 'przemysł rękodzielny, rzemiosło, zatrudnienie rękodzielnika'; rejestr.: Linde, SW-mało używany, SJPD-przestarz.
- manufaktorny** 'dotyczący manufaktury, czyli rzemiosła'; rejestr.: SWil, SW-mało używany
- miechownictwo** 'rzemiosło obejmujące robienie miechów, mieszków, worków i innych drobnych przedmiotów ze skóry'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW
- pantoflarstwo** 'rzemiosło obejmujące wyrób pantofli, dziś raczej obuwia miękkiego'; rejestr.: SW, SJPD-daw., SJPSz-rzem., USJP-rzem.
- paśnictwo** 'rzemiosło obejmujące wyrób pasów'; rejestr.: SJPD-daw.
- portmoneciarstwo** 'rzemiosło obejmujące wyrób portmonetek'; rejestr.: SW
- proceder** 'praca uprawiana zawodowa, fach, rzemiosło, przedsiębiorstwo'; rejestr.: SW, SJPD-przestarz. (**preceder** rejestr.: SGWar)
- profesja** 'praca zawodowa, stałe zatrudnienie, zajęcie, fach, zawód, w tym rzemieślnika'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-wych. z użycia, SSz-książk., USJP-książk. (**prefesja** rejestr.: SW-gw./**profesja** rejestr.: SGWar/**profesja** rejestr.: S XVII/**profesja** rejestr.: S XVII)
- rękawicznictwo** 'gałąź przemysłu skórzanego, rzemiosło zajmujące się wyrabianiem rękawiczek, wyrób rękawiczek'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- rękodzielnia** 'dawniej przemysł rękodzielny, rzemiosło, zatrudnienie rękodzielnika, dziś to ręczny wyrób przedmiotów, zwykle artystycznych; rękodzielnictwo'; rejestr.: SJPD-daw.
- rękodzielnictwo** 'dawniej przemysł rękodzielny, rzemiosło, zatrudnienie rękodzielnika, dziś to ręczny wyrób przedmiotów, zwykle artystycznych'; rejestr.: SW, SWil, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., szt.
- rękodzieło** 'wyrób przedmiotów, zwykle artystycznych, rękodzielnictwo'; rejestr.: SJPD, SJPSz, USJP-szt., rzem.
- rymarka** 'rzemiosło rymarskie, wyrabianie przedmiotów ze skóry i materiałów skóropochodnych, zwłaszcza uprząży, siodeł, pasów napędowych, smyczy'; rejestr.: SWil, SW, SJPD
- rymarstwo** 'rzemiosło obejmujące wyrabianie przedmiotów ze skóry i materiałów skóropochodnych, zwłaszcza uprząży, siodeł, pasów napędowych, smyczy'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- rzemieślnictwo** 'rzemiosło, wytwórczość rzemieślnicza, praca rzemieślnika; drobna wytwórczość o charakterze przemysłowym, obejmująca wykonywanie i naprawianie przedmiotów codziennego użytku prostymi narzędziami i maszynami'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD
- rzemiosłko** 'drobna wytwórczość o charakterze przemysłowym, obejmująca wykonywanie i naprawianie przedmiotów codziennego użytku prostymi narzędziami i maszynami; rzemiosło'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany
- rzemiosło** 'drobna wytwórczość o charakterze przemysłowym, obejmująca wykonywanie i naprawianie przedmiotów codziennego użytku prostymi narzędziami i maszynami'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-urz. (**rzemiesło** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde,

SWil-daw., SW-starop., SJPD-daw./**rzemiosło** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil-daw., SW-starop.)

rzemiosłowy 'odnoszący się do rzemiosła'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-przestarz.

siodlarstwo 'rzemiosło obejmujące wyrabianie przedmiotów skórzanych, głównie siodeł i uprząży końskiej'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**siedlarstwo** rejestr.: SW-mało używany)

skórnictwo 'wyprawianie skór, garbarstwo'; rejestr.: SJPD-techn.

szewstwo 'rzemiosło zajmujące się wyrobem i naprawą obuwia'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**szwiectwo** rejestr.: SW-starop.ol/**szewstwo** re-

jestr.: SWil, SW, SJPD-przestarz./**szwiectwo** rejestr.: SJPD-daw./**szewsto** re-jestr.: S XVII)

trzyślenie 'rzemiosło zajmujące się wyprawianiem skór; garbarstwo'; rejestr.: SW-gw.

wałkarstwo 'zajęcie wałkarza, czyli przygotowanie skóry do wałkowania, przeciąganie ich w wodzie, zakwaszanie, garbowanie w bębnoch i odkwaszanie'; rejestr.: SJPD-techn.

zamszownictwo 'dział przemysłu skórzanego zajmujący się wyrobem zamszu, technika wyrabiania zamszu, dawniej również handel zamszem'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**zamesznictwo** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany)

9.3. Nazwy relacji społecznych

kontrolerowa 'żona kontrolera'; rejestr.: SW

kontrolerówna 'córka kontrolera'; rejestr.: SW

lermajstrowa 'żona lermajstra'; rejestr.: SW

majsteria 'majster z żoną'; rejestr.: SW

majstrostwo 'majster z żoną'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**majsterstwo** rejestr.: SWil, SW, SJPD/**majstrowstwo** rejestr.: SW, SWil)

majstrowa 'żona majstra-rzemieślnika'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**mestrowa** rejestr.: SW-gw./**majstrowa** rejestr.: SGWar)

majstrowicz 'syn majstra'; rejestr.: SW-gw.

mistrzostwo 'mistrz z żoną'; rejestr.: SW-zb

mistrzowa 'żona mistrza'; rejestr.: Linde, SW

mistrzowic 'syn mistrza rzemieślniczego'; rejestr.: S XVI (**mistrzowicz** rejestr.: S XVI)

rzemieślniczka 'żona rzemieślnika'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**rzemieśniczka** rejestr.: S XVI)

werkfirerowa 'żona werkfirera'; rejestr.: SW

werkmajstrowa 'żona werkmajstra'; rejestr.: SW

9.4. Prawo, przepisy i obyczaje

akord 'zapłata rzemieślnika od sztuki'; rejestr.: SW-rzem., SR-gw. (**ankord** rejestr.: (SW-gw.))

atest 'opinia dotycząca pracy, wyrobu rzemieślnika'; rejestr.: SR

- auflega** 1. 'sesja cechowa, na której zbierane są stałe datki od rzemieślników'; rejestr.: SW (**oflega** rejestr.: SW) 2. 'składka miesięczna do kasy cechowej'; rejestr.: SW-rzem. (**oflega** rejestr.: SW)
- auflegowy** 1. 'dotyczący auflegi, czyli składki miesięcznej do kasy cechowej'; rejestr.: SW 2. 'dotyczący auflegi, odnoszący się do auflegi czyli sesja cechowa, na której zbierane są stałe datki od rzemieślników'; rejestr.: SW
- blaumontag** 'poniedziałek świętowany przez rzemieślników, poświęcenie pijaństwo rzemieślników'; rejestr.: SW (**blauermontag** rejestr.: SGWar/**blaumontak** rejestr.: SGP-wych. z użycia)
- bractwo** 'zrzeszenie, stowarzyszenie, bractwo rzemieślnicze; cech'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SW-mało używany, SJPD-przestarz. USJP-histor., SWil, SGWar, SJPSz-hist. (**bratstwo** rejestr.: S XVI/**brastwo** rejestr.: S XVI/**bracstwo** rejestr.: SS)
- bruderszaft** 'braterstwo, przyjaźń serdeczna, solidarność'; rejestr.: SW-rzem.
- bursa** 'bractwo, cech, towarzystwo'; rejestr.: S XVI
- buzdygan** 'broń obuchowa, podobna do buławy, o stalowej główicy rozszczepionej na pionowe pióra, w Polsce używana jako oznaka godności niektórych dowódców wojskowych oraz mistrzów i starszych cechowych'; rejestr.: SJPSz-hist.
- cech** 'zrzeszenie samodzielnych rzemieślników jednego lub pokrewnych zawodów, mające na celu obronę interesów rzemiosła, podnoszenie jego poziomu zawodowego oraz organizowanie samopomocy wśród członków'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**cecha** rejestr.: SS)
- cecha** 'znak, którego używano do przesyłania zawiadomienia o terminie zebrania cechu'; rejestr.: SJPD-daw.
- cehmistrzostwo** 'urząd cechmistrza'; rejestr.: S XVII, SWil, Linde, SW (**cehmistrstwo** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW-mało używany/**cehmistrztwo** rejestr.: S XVI/**cehmistrzestwo** rejestr.: S XVI)
- cechowość** 'zespół właściwości charakterystycznych dla życia i organizacji cechu'; rejestr.: SJPD
- cechowy** 'dotyczący cechu, organizacji rzemieślniczej'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**cechowski** rejestr.: S XVI)
- chorągiew** 'przytwierdzony do drzewca płat tkaniny określonego koloru (lub kolorów), czasem ozdobiony haftem, opatrzone godłem, znakiem organizacji itp.; także cechu'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- cycha** 'dzban i kubki cechowe'; rejestr.: SW
- czas fajerantowy** 'czas wolny od pracy'; rejestr.: SGWar
- czas, sezon ogórkowy** 'doroczna pora zastoju u rzemieślnika'; rejestr.: SW-przen.
- czeladnictwo** 'stan, zajęcie czeladnika, okres bycia czeladnikiem'; rejestr.: SW, SJPD
- dawida!** 'okrzyk malujący hulankę rzemieślników'; rejestr.: SW-gw.
- fajerant** 'koniec dnia roboczego rzemieślnika, przerwa, odpo-czynek'; rejestr.: SW-rzem., SJPD-środ., SJPSz-przestarz., USJP-pot., SGWar (**fajerand** rejestr.: SW-rzem., SGWar/**fajrant** rejestr.: SW,

- SJPD-środ., USJP-pot., SGWar/
fajeramt rejestr.: SWOZ)
- fajerantowy** 'dotyczący fajerantu, czyli końca dnia roboczego, przerwy, odpoczynku rzemieślnika'; rejestr.: SW, SJPD, SGWar (**fajrantowy** rejestr.: SJPD-środ., SGWar)
- fercentag** 1. 'czternaście dni obowiązkowej pracy u majstra, który wyzwolił'; rejestr.: SW-rzem. (**fircentag** rejestr.: SW/**fercentak** rejestr.: SGWar-gw. rzem.) 2. 'czternaście dni pracy'; rejestr.: SW-rzem. (**fircentag** rejestr.: SW) 3. 'wypłata za tę pracę, rachunek dwutygodniowy'; rejestr.: SW-rzem. (**fircentag** rejestr.: SW/**fercentak** rejestr.: SGWar-gw. rzem.)
- ferglajch** 'przyjęcie przez ogół czeladników świeżo wyzwolonego rzemieślnika za towarzysza'; rejestr.: SW
- ferglajchowy** 'dotyczący ferglajchu, czyli przyjęcia przez ogół czeladników świeżo wyzwolonego rzemieślnika za towarzysza'; rejestr.: SW
- fertryngielt** 'pieniądze za przepicie, opłata za wypite'; rejestr.: SW-starop., rzem. (**fertryngielt** rejestr.: SW-starop., rzem.)
- frysztuk** 'wolność, czas wolny rzemieślnika'; rejestr.: S XVI-z gwary rzemieślniczej, SW-starop., rzem.
- fuszerka** 1. 'praca wykonana niedbale, niefachowo, po dyletancku, fucha, partactwo'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz-pot., USJP-pot. (**fusiera** rejestr.: SGP/**fuszerka** rejestr.: SGP) 2. 'wykonywanie roboty poza kontrolą cechu; praca po fajrancie w tajemnicy przed majstrem'; rejestr.: SW-rzem., SJPD-środ.
- fuszerstwo** 'niedbale, złe wykonanie czegoś, fuszerowanie'; rejestr.:
- SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- gieszynk** 'dar w ilości dwóch złotych, otrzymywany przez wędrownego czeladnika, gdy ten zjawi się w obcym mieści i przedstawi się starszemu w cechu'; rejestr.: SW-rzem.
- giezelsztyk** 'sztuka, wyrób popisowy przy wyzwolinach na czeladnika'; rejestr.: SW (**gzelsztyk** rejestr.: SW-rzem.)
- gwiazda** 'rodzaj stowarzyszenia rzemieślniczego'; rejestr.: SW
- izba rzemieślnicza** 'organ samorządu zawodowego lub gospodarczego mający na celu obronę jakiegoś zrzeszenia, regulujący jego sprawy'; rejestr.: SJPSz, USJP
- kantaporne** 'rodzaj opłaty cechowej'; rejestr.: S XVI
- kątybernija** 'cech, zgromadzenie cechowe'; rejestr.: SW-gw.
- klamizera** 'partactwo, licha, niedokładna robota'; rejestr.: SGP-żart.
- klamizerstwo** 'partactwo, licha, niedokładna robota'; rejestr.: SGP-żart.
- knociarstwo** 'fuszerowanie, partolenie, robienie czegoś źle, nieudolnie'; rejestr.: SJPD-pot.
- korporacja** 'organizacja zrzeszająca ludzi tego samego zawodu, również rzemieślników; cech'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-książk., SJPSz-książk., USJP-prawn.
- korporacyjny** 'dotyczący korporacji, czyli organizacji zrzeszającej ludzi tego samego zawodu, również rzemieślników'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP
- kranksa** 'kasa, do której idą składki obowiązkowe rzemieślnika, korzystającego z nich w razie choroby'; rejestr.: SW
- kundmaństwo** 'stałe zlecenie pracy jednemu rzemieślnikowi'; rejestr.: SW

- kundszaft** 'świadectwo rzemieślnicze'; rejestr.: SW
- kurs majsterski** 'kurs, po którego ukończeniu uzyskuje się tytuł majstra; kurs, na którym się szkoli majstrów'; rejestr.: SJPD
- lada** 'skrzynia, szkatuła będąca skarbem cechu rzemieślników'; rejestr.: SW, SWil
- lada cechowa** 'skrzynia, szkatuła będąca skarbem cechu rzemieślników'; rejestr.: SW, SJPD
- lerbryf** 'świadectwo wyzwolin, atest czeladniczy'; rejestr.: SW-rzem.
- lichtgans** 'uczta doroczna u rzemieślników z powodu rozpoczęcia przy świetle pracy wieczornej jesienią'; rejestr.: SW (**litgnas** rejestr.: SW)
- lon** 'zapłata tygodniowa albo dwutygodniowa czeladnika albo robotnika'; rejestr.: SGWar, SW, SJPD-środ. (**lohn** rejestr.: SWOA)
- magistersztuk** 'przedmiot mający być sprawdzianem umiejętności zawodowych członka cechu, warunek do uzyskania tytułu mistrza, majsterszyk'; rejestr.: SW-gw.
- magistrostwo** 'zbiorowo majstrostwo'; rejestr.: SW-starop. (**magistrojstwo** rejestr.: SW-starop.), (**magistrowstwo** rejestr.: SW-starop.)
- majsteria** 'urząd, stopień majstra, zajęcie, tytuł majstra'; rejestr.: Linde, SW
- majsterka** 'umiejętność, zajęcie majstra, majstrowanie, rzemiosło'; rejestr.: SW-gw., SJPD-daw., dziś gw.
- majsterstwo** 'umiejętność, zajęcie majstra, majstrowanie, rzemiosło'; rejestr.: SWil, SW, SJPD-daw., SJPSz-rzad.
- majsterszyk** 'przedmiot mający być sprawdzianem umiejętności zawodowych członka cechu, warunek do uzyskania tytułu mistrza'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-środ., rzem. (**majstersztuk** rejestr.: Linde, SW)
- majstrostwo** 'urząd, stopień majstra, zajęcie, tytuł majstra'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**majsterstwo** rejestr.: SWil, SW, SJPD/**majstrowstwo** rejestr.: SW, SWil)
- mejsterwerk** 'majsterszyk, arcydzieło'; rejestr.: SW
- mistrzostwo** 1. 'godność, stanowisko mistrza'; rejestr.: S XVI, S XVII, SW, SJPD, SJPSz-rzad. (**mistrzostwo** rejestr.: S XVI SW/**mistrostwo** rejestr.: S XVI) 2. 'okres wykonywania obowiązków mistrza'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz-rzad.
- mistrzowskie** 'prawdopodobnie czynności związane z uzyskaniem uprawnień mistrza rzemieślniczego'; rejestr.: S XVI
- mistrzowskie koło** 'mistrzowie z zarządu cechu rzemieślniczego'; rejestr.: S XVI
- ogórki** 'doroczna pora zastoju u rzemieślnika'; rejestr.: SW-przen.
- opinia** 'dotycząca pracy, wyrobu rzemieślnika'; rejestr.: SR-gw.
- opowiedne** 'opłata przy opowiedzeniu się starszym w cechu, tj. przy wyrażeniu chęci wstąpienia do cechu'; rejestr.: SW-starop.
- partactwo** 'licha, niedokładna robota, fuszerka, tandeta, odnosi się też do rzemiosła'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- patron** 'święty, szczególnie opiekujący się stanem albo przedstawicielami jakiegoś rzemiosła'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-rel., USJP-rel. (**patronus** rejestr.: S XVI)
- poniedziałek** 'poniedziałek nieprzepracowany z powodu niedzielnego pijaństwa'; rejestr.: SGWar
- pora ogórkowa** 'doroczna pora zastoju u rzemieślnika'; rejestr.: SW-przen.

- porządki rzemieślnicze** 'klasa rzemieślnicza, zrzeszeni w cechu'; rejestr.: SWil-prze.
- praktyka** 'okres terminowania w jakimś zawodzie lub odbywania stażu w jakiejś instytucji' rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-urz.
- przypowiedni list** 'patent, świadectwo rzemieślnicze'; rejestr.: SW-starop. (**przypowiedny (list)** rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-starop.)
- rajsa** 'podróż czeladnika w celu nabycia doświadczenia zawodowego'; rejestr.: SW-gw. (**rajza** rejestr.: SW-gw.)
- robota od sztuki** 'zapłacenie rzemieślnikowi za sztukę; akord'; rejestr.: SR-praw.
- rozmiar** 'rodzaj opłaty oddawanej cechom'; rejestr.: S XVI
- rzemiosło** 1. 'prawo zajmowania się rzemiosłem, stanowisko rzemieślnika'; rejestr.: SW-starop. 2. 'cech rzemieślniczy'; rejestr.: SS, S XVI (**rzemiesło** rejestr.: SS, S XVI/ **rzemiesło** rejestr.: SS, S XVI/ **rzemiesło** rejestr.: S XVI/ **rzemiesło** rejestr.: S XVI)
- sturarstwo** 'partactwo, fuszerstwo, robota partacka'; rejestr.: SW-starop.
- suchedniowe** 'zapłata, pensja kwartalna'; rejestr.: Linde SWil-prze. SW
- sztuka** 'przedmiot wykonany przez rzemieślnika wyzwalającego się na czeladnika lub majstra, świadczący o opanowaniu wymaganych umiejętności'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil-u rzemieślników, SW, SJPD-rzem.
- sztuka czeladnicza** 'roboty wykonane przez wyzwalającego się rzemieślnika'; rejestr.: SJPD
- sztuka mistrzowska** 'przedmiot mający być sprawdzianem umiejętności zawodowych członka cechu, warunek do uzyskania tytułu mistrza'; rejestr.: IT
- śniadaniowe** 'pieniądze dawane przez majstra terminatorom w miejsce śniadania'; rejestr.: SW
- tagwerk** 'dzienna praca obowiązkowa rzemieślnika'; rejestr.: SW-rzem.
- termin** 1. 'nauka rzemiosła u majstra trwająca określony czas'; rejestr.: Linde, SWil-u rzemieślnika, SW, SJPD-wych. z użycia, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz. 2. 'czas trwania nauki u majstra'; rejestr.: Linde, SW, SWil-u rzemieślnika, SJPD-wych. z użycia, USJP-przestarz.
- terminatka** 'wypowiedzenie pracy w określonym terminie; także w rzemiosle'; rejestr.: SGP-wych. z użycia (**terminotka** rejestr.: SGP-wych. z użycia)
- terminator** 'nauka rzemiosła u majstra trwająca określony czas'; rejestr.: SJPD-pot.
- terminatorstwo** 'nauka rzemiosła u majstra trwająca określony czas'; rejestr.: SJPD-rzad.
- terminowe** 'opłata za odbywanie terminu u rzemieślnika'; rejestr.: SGWar
- wark** 'cech rzemieślniczy'; rejestr.: SW-gw. (**warch** rejestr.: SW-mało używany)
- wędrówka** 'podróż czeladnika w celu nabycia doświadczenia zawodowego'; rejestr.: Linde
- wędrówka czeladnika** 'podróż czeladnika w celu nabycia doświadczenia zawodowego'; rejestr.: SWil, SW
- wilkom** 'puchar, z którego pito na powitanie kogoś, wielki puchar cechowy, z którego pił nowo wyzwolony czeladnik'; rejestr.: SW, SJPD-daw.
- wochlon** 'płaca tygodniowa rzemieślnika'; rejestr.: Linde, SWil, SW-starop.
- wpis do cechu** 'opłata wnoszona przy zapisie, wkupne'; rejestr.: SW

wstępne 'pieniądze wstępne, opłata za dowolny wstęp, wpisowe, wpis, okup, okupienie się, podarek składany przez następujące stowarzyszenia, wkupne, także do cechu'; rejestr.: SWil, SW

wyzwoleniczy list 'świadczenie uwolnienia na czeladnika'; rejestr.: SWil, SW

wyzwolinowy 'dotyczący wyzwolin'; rejestr.: SW

wyzwolinowy 1. 'uzyskanie odpowiednich uprawnień po złożeniu egzaminu

na czeladnika'; rejestr.: SW, SJPD, USJP-histor., rzem., SGWar
2. 'obrzęd cechowy towarzyszący promowaniu terminatora na czeladnika'; rejestr.: SW, SJPD, USJP-histor., rzem., SGWar

zadzienne 'płaca dzienna, lon dzienny'; rejestr.: SW-rzem.

zgromadzenie 'stowarzyszenie, zrzeszenie, związek, towarzystwo, korporacja, cech'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-urz.

9.5. Nazwy ubrań

lentwał 'skórzany fartuch rzemieślniczy'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany

zapaśnica 'fartuch rzemieślniczy'; rejestr.: SWil, SW-gw.

zaściera 'fartuch rzemieślniczy (mularzy, kowali itp.)'; rejestr.: SW-gw.

zaścierka 'niewielka zaściera, czyli fartuch rzemieślniczy (mularzy, kowali itp.)'; rejestr.: SW-gw.

zatuła 'fartuch skórzany rzemieślniczy'; rejestr.: SWil, SW

9.6. Nazwy czynności

akordować 'umawiać się z rzemieślnikiem na zapłatę od sztuki'; rejestr.: SW

akordowanie 'umawianie się z rzemieślnikiem na zapłatę od sztuki'; rejestr.: SW

białoskórnicstwo 'wyprawa skór rękawiczekowych'; rejestr.: USJP-techn.

czeladnikować 'pracować jako czeladnik, być czeladnikiem'; rejestr.: SW, SJPD (**czeladniczyć** rejestr.: SGWar)

czeladnikowanie 'pracowanie jako czeladnik, bycie czeladnikiem'; rejestr.: SW

ćwiekować 'nabijać ćwiekami'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem., SSt-szew. (**ćwioczko-**
wać rejestr.: SSt-szew./**ćwioczko-**
wać rejestr.: SW-gw./**ćwioczko-**
wać rejestr.: SWil)

ćwiekowanie 'nabijanie ćwiekami'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, SSt-szew. (**ćwioczko-**
wanie rejestr.: SSt-szew.)

dać do terminu 'dawniej: umieścić kogoś, zwykle młodego chłopca w zakładzie rzemieślniczym, aby tam uczył się zawodu'; rejestr.: USJP-fraz., hist.

ferglajchować 'poddawać ferglajchowi, czyli przyjęciu przez ogół czeladników świeżo wyzwolonego rzemieślnika za towarzysza'; rejestr.: SW-rzem.

ferglajchować się 'poddawać się ferglajchowi, czyli przyjęciu przez ogół czeladników świeżo wyzwolonego rzemieślnika za towarzysza'; rejestr.: SW

ferglajchowanie 'poddawanie ferglajchowi, czyli przyjęciu przez ogół czeladników świeżo wyzwolonego

- rzemieślnika za towarzysza'; rejestr.: SW
- fuszerować** 'wykonywać coś niefachowo, źle, jak fuszer, knocić, partaczyć'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz-pot., USJP-pot. (**nafuszerować** rejestr.: SW/**sfuszerować** rejestr.: SW, SJPD, USJP-pot.)
- fuszerowanie** 'wykonywanie czegoś niefachowo, źle, jak fuszer, knocenie, partaczenie'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz (**sfuszerowanie** rejestr.: SW, SJPD)
- futrować** 'podbijać futrem'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-starop.
- futrowanie** 'podbijanie futrem'; rejestr.: SW
- fremdować** 'przyjść z wędrowki czeladniczej'; rejestr.: SW
- fremdowanie** 'przyjście z wędrowki czeladniczej'; rejestr.: SW
- glansować** 'nabłyszcząć, czyścić do połysku przedmioty ze skóry, przede wszystkim buty'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**wyglansować** rejestr.: SW, SJPD, USJP-pot./**glancować** rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW-gw., SJPD, U-pot., SSt-szew./**wyglancować** rejestr.: SW, SJPD, USJP-pot./**poglansować** rejestr.: SW)
- glansowanie** 'nabłyszczanie przedmiotów ze skóry, przede wszystkim butów'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, SSt-szew. (**wyglansowanie** rejestr.: SW/**glancowanie** rejestr.: Linde, SWil, SW-gw., SJPD, SSt-szew./**wyglancowanie** rejestr.: SW/**poglansowanie** rejestr.: SW)
- knocenie** 'fuszerowanie, partolenie, robienie czegoś źle, nieudolnie'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz
- knocić** 'fuszerować, partolić, robić coś źle, nieudolnie'; rejestr.: SGWar, SW-przen. rzem., SJPD, SJPSz-pot., USJP-pot.
- ladrować** 'obszywać skórą'; rejestr.: SW-gór., staropol, SJPD-daw.
- ladrowanie** 'obszywanie skórą'; rejestr.: SJPD
- lamówka** 'obszycie cienką skórą brzegów rzemienia albo innej części skórzanej'; rejestr.: SW-pow., siodl.
- licować** 'obrabiać i wygładzać powierzchnię czegoś'; rejestr.: SW-rzem. (**policować** rejestr.: SW-rzem.)
- licowanie** 'obrabianie i wygładzanie powierzchni czegoś'; rejestr.: SW (**policowanie** rejestr.: SW)
- majstrować** 'być majstrem, wykonywać rzemiosło'; rejestr.: SWil, SW
- majstrować się** 'wkupować się do zgromadzenia cechowego'; rejestr.: SW
- majstrowanie** 'bycie majstrem, wykonywanie rzemiosła'; rejestr.: SWil, SW
- majstrowanie się** 'wkupowanie się do zgromadzenia cechowego'; rejestr.: SW
- partolić** 'wykonywać zawód nie będąc członkiem cechu'; rejestr.: S XVI, Linde, SW
- podbicie** 'przymocowanie futra, skóry, przyszywanie itp. do czegoś od spodu'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP (**podbijanie** rejestr.: SW, SJPD)
- podbić** 'przymocować (przymocowywać) futro, skórę, przyszyć (przyszywać) przybić (przybijać) itp. do czegoś od spodu'; rejestr.: SS, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**podbijać** rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, SW, SJPD, USJP)
- podszewka** 'podbicie czegoś tkaniną lub futrem'; rejestr.: S XVI
- poniedziałkować** '„świętować” w poniedziałek po niedzielnym piąŃstwie'; rejestr.: SGWar

- poniedziałkowanie** '„świętowanie” w poniedziałek po niedzielnym pijaństwie'; rejestr.: SGWar
- praktykować** 'być na praktyce, odbywać praktykę, pracować dla nauczania się fachu'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-urz.
- praktykowanie** 'bycie na praktyce, odbywanie praktyki, pracowanie dla nauczania się fachu'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz
- przysznitować** 'przykrajając, przyciąć'; rejestr.: SW-rzem.
- przysznitowanie** 'przykrajanie, przycięcie'; rejestr.: SW
- robić po szewsku** 'partaczyć'; rejestr.: SWil
- robić rzemiosło** 'uprawiać, wykonywać je, zajmować się, trudnić się, parać się, bawić się nim'; rejestr.: SWil, SW-mało używany (**robić rzemiosło** rejestr.: S XVI/**robić rzemiosło** rejestr.: Linde)
- rozcinka** 'rozdawanie skóry'; rejestr.: SSt-szew., SSt-garb.
- rzemieślniczyć** 'być rzemieślnikiem, trudnić się rzemiosłem, oddawać się wyłącznie jakiejś pracy'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-starop.
- sfremdować** 'porzucić robotę u dawnego majstra, aby się przenieść do innego, podziękować za robotę, odejść od majstra'; rejestr.: SW-rzem., mało używany
- sfremdowanie** 'porzucenie roboty u dawnego majstra, aby się przenieść do innego, podziękowanie za robotę, odejście od majstra'; rejestr.: SW-mało używany
- spakłacić** 'sfuszerować, spartolić'; rejestr.: SW-gw.
- splacić się na majstra** 'zwolnić się od przypadającej należności za wypisanie na majstra przez wniesienie do kasy cechu odpowiedniej sumy'; rejestr.: SW-rzem.
- stertolić** 'spartolić, sfuszerować'; rejestr.: SW-gw.
- szeftować** 'ścieniać skórę'; rejestr.: SW-siod, SSt-garb.
- szeftowanie** 'ścienianie skóry'; rejestr.: SW, SSt-garb.
- sztancować** 'wycinać, odbijać, wygniać za pomocą sztancy na skórze, papierze, masach sztucznych itp.'; rejestr.: SW-rzem., SJPD-pot., SJPSz, USJP-techn.
- sztancowanie** 'wybijanie, wyciskanie wytłaczanie czegoś za pomocą sztancy'; rejestr.: SW, SJPD
- sztancowany** 'wykonany za pomocą sztancy, wytłaczany'; rejestr.: SW
- sztramować** 'wyciągnąć na długość, na szerokość, m.in. skórę'; rejestr.: SW-rzem. (**wysztramować** rejestr.: SW-rzem.)
- sztramowanie** 'wyciągnięcie na długość, na szerokość, m.in. skóry'; rejestr.: SW (**wysztramować** rejestr.: SW)
- sztychować** 'robić sztychy, wyciskać lamówkę, ramkę, np. na okładce portmonetki'; rejestr.: SW-rzem.
- sztychowanie** 'robienie sztychów, wyciskanie lamówek, ramek, np. na okładce portmonetki'; rejestr.: SW
- terminować** 'uczyć się zawodu u majstra, być terminatorem'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-przestarz. (**odterminować** rejestr.: SW/**zeterminować** rejestr.: SW/**poterminować** rejestr.: SW/**przeterminować** rejestr.: SW, SJPD-przestarz., SJPSz-rzad., USJP-przestarz.)
- terminowanie** 'uczenie się zawodu u majstra, bycie terminatorem'; rejestr.: SWil, SW, SJPD (**odterminowanie** rejestr.: SW/**poterminowanie** rejestr.: SW/**przeterminowanie** rejestr.: SW, SJPD)

trajbować 'wybijać wklęsłości lub wypukłości pewnego kształtu za pomocą odpowiedniego narzędzia'; rejestr.: SW-rzem.

trybować rzemiosło 'prowadzić, wykonywać rzemiosło, zajmować się rzemiosłem'; rejestr.: SWil-prze., SW-starop.

trybowanie 'zajmowanie się rzemiosłem'; rejestr.: SWil, SW

wkupić się 'zapisać się do jakiejś korporacji, płacąc ustanowioną cenę, do cechu, czyli spłacić się na czeladnika, na majstra'; rejestr.: SW, SJPD (**wkupować; wkupować się**; rejestr.: SW, SJPD)

wkupienie się 'zapisanie się do jakiejś korporacji, płacąc ustanowioną cenę, do cechu, czyli spłacenie się na czeladnika, na majstra'; rejestr.: SW, SJPD (**wkupowanie się** rejestr.: SW)

wyzwolenie 'na czeladnika lub na majstra, czyli dawanie komu uprawnienia czeladnika, majstra po złożeniu przez niego odpowiedniego egzaminu'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD (**wyzwalanie** rejestr.: Swi, SW, SJPD/**wyzwolenie** rejestr.: SW-starop./**wywolnienie** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**wywalnianie** rejestr.: SWil)

wyzwolić 'na czeladnika lub na majstra, czyli dawać komu uprawnienia czeladnika, majstra po złożeniu przez niego odpowiedniego egzaminu'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-fraz (**wyzwalać** rejestr.: SWil, SW, SJPD, USJP-histor. rzem./**wywolić** rejestr.: SW-starop./**wywolnić** rejestr.: Linde, SW-mało używany)

9.7. Nazwy miejsc

9.7.1. Nazwy dużych miejsc

atelier 'pracownia, gabinet rzemieślnika'; rejestr.: SR-gw. unikać

budka 'niewielkie, prymitywnie skonstruowane, kryte pomieszczenie przeznaczone do wykonywania w nim pracy, rodzaj warsztatu rzemieślniczego'; rejestr.: S XVII

cech 'budynek będący siedzibą zarządu tego zrzeszenia i miejscem zebrań jego członków'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SW, SJPD, SJPSz, USJP

fabryka 'warsztat rękodzielny, rękodzielnia'; rejestr.: Linde, SWil

gospoda 'miejsce posiedzeń cechowych u rzemieślników (zwykle w bawarii)'; rejestr.: SWil, SW

kram 'pomieszczenie wyposażone w urządzenia maszyny, narzędzia do wykonywania określonych prac

rzemieślniczych; warsztat rzemieślniczy'; rejestr.: S XVI

majsternia 'pomieszczenie wyposażone w urządzenia maszyny, narzędzia do wykonywania określonych prac rzemieślniczych; warsztat rzemieślniczy'; rejestr.: SW-gw., SJPD-gw.

pracownia 'warsztat rzemieślniczy, rękodzielniczy jako zakład usługowy lub produkcyjny'; rejestr.: SW, SJPD, SR, SJPSz, USJP-rzem.

rękodzielnia 'zakład produkcyjny oparty na pracy ręcznej'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw.

rękodzielniany 'dotyczący rękodzielni, fabryczny'; rejestr.: Linde, SWil, SW (**rękodzielny** rejestr.: SWil)

rękodzielo 'zakład produkcyjny oparty na pracy ręcznej'; rejestr.: SJPD-daw.

warsztacik 'niewielki warsztat, czyli pomieszczenie wyposażone w urządzenia, maszyny, narzędzia do wykonywania określonych prac, najczęściej rzemieślniczych, także zakład wykonujący takie prace'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**warstacik** rejestr.: SWil, SW-mało używany)

warsztat 'pomieszczenie wyposażone w urządzenia, maszyny, narzędzia do wykonywania określonych prac rzemieślniczych, także zakład wykonujący takie prace'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP, SGWar (**warstzak** rejestr.: SW-gw./**waksztat** rejestr.: SW-gw./**warstat** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SWil, SW-mało używany, SJPD-daw., SGWar/**werkstat** rejestr.: SS)

warsztatowy 'dotyczący warsztatu – pomieszczenia'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP, SGWar (**warstatny** rejestr.: SWil, SW-mało używany/**warsztatny** rejestr.: Linde, SWil, SW/**warstatowy** rejestr.: S XVI, SWil, SW-mało używany, SGWar)

9.7.2. Nazwy elementów miejsc

pawlacz 'drugi, niższy pułap w kuchni, w warsztacie, na którym sypiają sługi albo terminatorzy lub na któ-

warsztownia 'budynek, w którym pracuje rzemieślnik'; rejestr.: SW-mało używany (**warstownia** rejestr.: SW-mało używany)

wyrobnia 'fabryka, wytwórnia, warsztat'; rejestr.: SW-mało używany, SJPD-daw.

zakład 'dawniej miejsce zbiorowej pracy, działalności ludzkiej, fabryka, warsztat, pracownia; dziś to przedsiębiorstwo państwowe, spółdzielcze lub prywatne o charakterze usługowym lub produkcyjnym, zatrudniające pewną liczbę pracowników'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**zawiat** rejestr.: SW-gw.)

zakładzik 'niewielki zakład, czyli dawniej miejsce zbiorowej pracy, działalności ludzkiej, fabryka, warsztat, pracownia; dziś to przedsiębiorstwo państwowe, spółdzielcze lub prywatne o charakterze usługowym lub produkcyjnym, zatrudniające pewną liczbę pracowników'; rejestr.: SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.

rym suszą się deski u stolarza'; rejestr.: SW, SJPD (**pablacz** rejestr.: SW-mało używany)

9.8. Nazwy narzędzi

cajg 'narzędzia rzemieślnicze'; rejestr.: S XVI, Linde, SW-starop., SR-gw. unikać

cygańska igła 'długa igła do szycia worów'; rejestr.: SW-rub.

damryk 'kawałek skóry służący do ochrony części ciała'; rejestr.: SR-gw.

gasidło 'pęk łyka na pręcie żelaznym do gaszenia ogniska'; rejestr.: SW-rzem.

gierada 'naczynia, narzędzia i sprzęty rzemieślników'; rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-starop.

gieradny 'dotyczący gierady, czyli narzędzi, naczyń, sprzętów rzemieślniczych'; rejestr.: Linde, SW-mało używany

graty 'naczynia i narzędzia rzemieślnika'; rejestr.: SW

- instrumenty rzemieślnicze** 'narzędzia, przyrządy rzemieślnicze'; rejestr.: SW
- jaszczyk** 'skrzynka na narzędzia'; rejestr.: SR-gw. unikać
- leszpis** 'pęk łyka na pręcie żelaznym do gaszenia ogniska'; rejestr.: SW-rzem.
- łapa** 'kawałek skóry, ochroniacz skóry'; rejestr.: SR-garb., gw.
- materacówka** 'igła tapicerska, długa igła używana przy szyciu materaców'; rejestr.: SW-tap, SJPD-rzem., SR-gw., rym.
- międlak** 'narzędzie do ręcznego międlenia skór, złożone z drewnianej podstawy i stalowego noża, używane w białoskórnictwie i futrzarstwie'; rejestr.: SJPSz-rzem., USJP-rzem.
- mustro** 'wykrój, forma, według której kroi się materiał, skórę itp.'; rejestr.: SGP
- ochroniacz skóry** 'kawałek skóry służący do ochrony części ciała'; rejestr.: SR-praw.
- polersztal** 'narzędzie do polerowania'; rejestr.: SW-rzem.
- porządki** 'narzędzia rzemieślnicze'; rejestr.: SW-gw., SGP-wych. z użycia (**porzódki** rejestr.: SGP-wych. z użycia)
- przebój** 1. 'dłuto okrągłe zwinięte do wybijania dziur w skórze, blasze itp.'; rejestr.: SW 2. 'gruba igła do szycia twardego materiału, zwykle skóry, szydło, szwajca'; rejestr.: SW-gw.
- przecinacz** 'narzędzie do przecinania'; rejestr.: SW-rzem.
- przybornica** 'skrzynka na narzędzia rzemieślnicze'; rejestr.: SW-rzem.
- skrzynka na narzędzia** 'skrzynka na narzędzia rzemieślnicze'; rejestr.: SR-praw.
- statki rzemieślnicze** 'narzędzia rzemieślnicze'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SR-gw.,
- strug** 'narzędzie do zrzynania skór dla nadania im jednakowej grubości' rejestr.: SW-garb., SSt-garb., SR-rym.
- szpilorek** 'narzędzie rzemieślnicze do przekuwania materiału (skóry)'; rejestr.: SGP (**špilorek** rejestr.: SGP)
- szwajca** 'szydło wielkie, iglica do przewlekania, szycia rzemieni'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW (**szwajco** rejestr.: SW-gw./**szwajka** rejestr.: SWil, SW-gw./**šwejca** rejestr.: SSt-szew./**szwejca** rejestr.: SW, SSt-szew.)
- szydło** 1. 'gruba igła do szycia twardego materiału, zwykle skóry'; rejestr.: SJPSz, USJP-rzem. 2. 'narzędzie w postaci metalowego kolca osadzonego na trzonku, służące do przekuwania twardego materiału, zwykle skóry'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- warsztacik** 'mały warsztat, czyli stół z kompletem narzędzi lub urządzeń, będący miejscem wykonywania określonej pracy ręcznej albo mechanicznej, rzemieślniczej lub technicznej'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPSz, USJP-pot. (**warstacik** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- warsztat** 'stół z kompletem narzędzi lub urządzeń, będący miejscem wykonywania określonej pracy ręcznej albo mechanicznej, rzemieślniczej lub technicznej'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**warsztak** rejestr.: SW-gw./**waksztat** rejestr.: SW-gw./**warstat** rejestr.: S XVI, S XVII, SWil, SW-mało używany, SJPD-daw.)
- warsztatowy** 'dotyczący warsztatu-stołu rzemieślniczego'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**warstatny** rejestr.:

SWil, SW-mało używany/**warsztatny** rejestr.: Linde, SWil, SW/**warstatowy** rejestr.: S XVI, SWil, SW-mało używany)

werkcajkasta 'szafka, skrzynia na narzędzia rzemieślnicze'; rejestr.: SW-rzem.

9.9. Nazwy miar

wymiarka 'narzędzie rzemieślnicze do mierzenia'; rejestr.: SW-rzem.

9.10. Nazwy materiałów

bunt '15 sztuk futerkowych'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**bań** rejestr.: SW-gw./**buń** rejestr.: SW-gw./**bónt** rejestr.: Linde, SW-starop.)

ćwieczek 'nieduży ćwiek, gwóźdź'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPSz, USJP-rzem. (**ćwiączek** rejestr.: SW-gw./**ćwioczek** rejestr.: S XVI, SW-gw.)

ćwiek 'gwóźdź z szeroką, płaską lub wypukłą główką'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SJPSz, USJP-rzem., SR-szew. (**ćwak** rejestr.: SW-gw./**ćwek** rejestr.: SW-gw./**ćwięk** rejestr.: SW-gw.)

dacher 'paczka skór cielących lub innych drobnych złożona z dziesięciu sztuk'; rejestr.: SW

dratewka 'dratwa, nić konopna lub lniana nasycona smołą i nawoskowana, używana przez szewców i rymarzy'; rejestr.: SWil, SW

dratwa 'nić konopna lub lniana nasycona smołą i nawoskowana, używana przez szewców i rymarzy'; rejestr.: SS, S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem. (**dratew** rejestr.: Linde, SW-gw.)

dziesiątek 'paczka z dziesięciu skór cielących albo innych drobnych'; rejestr.: SW-garb., SJPD, SSt-garb.

wycinacz 'narzędzie do wybijania dziur w skórze'; rejestr.: SW

zbrój 'przyrządy, narzędzia rzemieślnicze'; rejestr.: SW-gw. (**zbroja** rejestr.: SW-gw.)

goździczek 'mały gwóźdź, czyli kawałek cienkiego pręta metalowego z jednej strony zaostroszony, z drugiej zakończony główką, służący do łączenia elementów przez zbijanie oraz jako haczyk'; rejestr.: Linde, SW

grzebyk 'gwoździk, ćwieczek'; rejestr.: SW-gw.

gwoździk 'mały goźdz, czyli kawałek cienkiego pręta metalowego z jednej strony zaostroszony, z drugiej zakończony główką, służący do łączenia elementów przez zbijanie oraz jako haczyk'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**goździk** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW/**gwozdek** rejestr.: SW-gw./**gózdek** rejestr.: SPG)

gwóźdź 'kawałek cienkiego pręta metalowego z jednej strony zaostroszony, z drugiej zakończony główką, służący do łączenia elementów przez zbijanie oraz jako haczyk'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**goźdz** rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW/**góźdź** rejestr.: SW-mało używany, SGP/**gwoźdz** rejestr.: Linde, SWil, SW-mało używany/**gwóźdź** rejestr.: S XVII/**goźdz** rejestr.: SWil)

- lacisko** 'kawałek tkaniny, skóry lub innego materiału przyszyty lub przymocowany do ubrania, butów itp. w celu zasłonięcia lub wzmocnienia miejsca dziurawego, zniszczonego itp.'; rejestr.: SW (**lacińsko** rejestr.: SW-gw.)
- łata** 'kawałek tkaniny, skóry lub innego materiału przyszyty lub przymocowany do ubrania, butów itp. w celu zasłonięcia lub wzmocnienia miejsca dziurawego, zniszczonego itp.'; rejestr.: S XVI, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**łat** rejestr.: SW-gw.)
- łateczka** 'niewielka łatka, czyli kawałek tkaniny, skóry lub innego materiału przyszyty lub przymocowany do ubrania, butów itp. w celu zasłonięcia lub wzmocnienia miejsca dziurawego, zniszczonego itp.'; rejestr.: SJPD
- łatka** 'mała łata, czyli kawałek tkaniny, skóry lub innego materiału przyszyty lub przymocowany do ubrania, butów itp. w celu zasłonięcia lub wzmocnienia miejsca dziurawego, zniszczonego itp.'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot.
- przyszwa** 'kawałek tkaniny, skóry lub innego materiału przyszyty lub przymocowany do ubrania, butów itp. w celu zasłonięcia lub wzmocnienia miejsca dziurawego, zniszczonego itp.'; rejestr.: S XVI
- ryminal** 'gwóźdź do łączenia czy też zdobienia wyrobów ze skóry'; rejestr.: SS
- rzemieślny** 'nadający się jako materiał do rzemiosła'; rejestr.: S XVII, SJPD-daw. (**rzemieślny** rejestr.: Linde, SW-starop.)
- sorok** 'pek, wiązka skór zawierająca 40 sztuk, dawniej były to sobole'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD-daw. (**serok** rejestr.: S XVI)
- szor** 'dwadzieścia par skórek zwierzęcych'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW (**szur** rejestr.: SWil, SW-mało używany)
- tacher** 'tuzin, 12 sztuk, zwłaszcza skór'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-mało używany, SJPD-daw.
- techer** 'paczka skór cieleńcych lub innych drobnych złożona z dziesięciu sztuk'; rejestr.: SW-garb., ręk., SSt-garb., ręk.

9.11. Nazwy substancji

- biel talkowa** 'talk w proszku wsypywany do rękawiczek i obuwia, aby łatwiej wchodziły'; rejestr.: SW
- federwajs** 'talk w proszku wsypywany do rękawiczek i obuwia, aby łatwiej wchodziły'; rejestr.: SW-ręk., SSt-szew.
- klajster** 'rodzaj kleju'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot., SSt-szew., SR (**klajstr** rejestr.: S XVII, Linde, SW-starop.)
- kleidło** 'klej lub inna substancja lepka służąca do spajania, sklejanego czegoś'; rejestr.: SJPD
- klej** 'lepka substancja służąca do łączenia różnych powierzchni'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**kliik** rejestr.: SW-mało używany/**klij** rejestr.: SS, S XVI, Linde, SW-mało używany)
- lakier** 'substancja tworząca na podłożu stałą, przeświecającą powłokę, nanoszona na powierzchnię przedmiotu, w tym ze skóry, warstwowo w celach ochronnych lub dekoracyjnych'; rejestr.: Linde, SWil-chem., SW, SJPD, SJPSz, USJP-chem., techn.,

lentryk 'klej rozpuszczony w wodzie';
rejestr.: Linde, SWil, SW

lentryk pergaminowy 'klej z
pergaminy rozpuszczony w
wodzie'; rejestr.: SW

lim 'lepka substancja służąca do łącze-
nia różnych powierzchni; klej';
rejestr.: SW-gw.

lojek 'bardzo miękki minerał, tłusty w
dotyku, tworzący białe, zielonawe
lub żółte skupienia, mający zasto-
sowanie w wielu rzemiosłach; talk';
rejestr.: SWil, SW, SSt-szew.,
SJPD

strycha 'lepka substancja służąca do
łączenia różnych powierzchni; klej';
rejestr.: Linde, SWil-prze., SW-
starop.

talk 'bardzo miękki minerał, tłusty w
dotyku, tworzący białe, zielonawe
lub żółte skupienia, mający zasto-
sowanie w wielu rzemiosłach';
rejestr.: Linde, SWil-min., SW-
min, SSt-szew., SJPD, SJPSz,
USJP-miner (**talek** rejestr.: Linde,
SWil-min., SW-mało używany)

wazelina 'masłowaty wysoko wrący
produkt destylacji ropy naftowej,
olejów z destylacji węgla brunat-
nego, torfu itd., tłuszcz otrzymany
przy destylacji ropy naftowej
używany do maści, do smarowania
skóry lub metalowych części ma-
chiny'; rejestr.: SW, SJPD SJPSz
USJP (**waselina** rejestr.: SW-
chem.)

9.12. Nazwy wyrobów i ich cech

brandzelówka 'wyrób ze skóry brandz-
lowej'; rejestr.: SJPD (**brandzlów-
ka** rejestr.: SJPD)

fabryka 'wyrób, produkcja, także
rzemieślnicza'; rejestr.: SW, SJPD

forant 'gotowa robota rzemieślnika';
rejestr.: SGWar

fuszerka 'wytwór pracy fuszera,
kiepskiego rzemieślnika'; rejestr.:
SW, SJPD, SJPSz-pot., USJP-pot.

futertuch 'podszewka z futra'; rejestr.:
SW-starop.

futrowizna 'podszewka z futra'; rejestr.:
S XVI, MB, SW-starop.

glans 'połysk, błysk nadawany przed-
miotom skórzanym, przede wszyst-
kim butom'; rejestr.: S XVII, Linde,
SWil, SW, SJPD-przestarz., dziś
pot., SJPSz-przestarz., USJP-pot.,
SSt-szew. (**glansa** rejestr.: SW-
garb./**glanc** rejestr.: S XVII, Linde,
SWil, SW-mało używany, SJPD-
przestarz., dziś pot. gw., USJP-pot.,
SGP, SSt-szew., SR-garb./**glanca**
rejestr.: SSt-garb., SR-garb.)

glansowność 'błysk, połysk na przed-
miotach skórzanych'; rejestr.: SWil,
SW (**glancowność** rejestr.: SWil,
SW-mało używany)

glansowny 'o wyrobach ze skóry: ma-
jący glans, glansowany, lśniący,
błyszczący, połyskujący'; rejestr.:
S XVII, Linde, SWil, SW (**glan-
cowany** rejestr.: S XVII, SSt-
szew./**glancowny** rejestr.: S XVII,
Linde, SW-mało używany/**glanso-
wany** rejestr.: SWil, SSt-szew.)

gorcik 'mały gort, czyli rzemyczek, do
którego przszyta jest sprzączka,
albo taki, co się do niej wkłada do
zapięcia'; rejestr.: SW-gw.

gort 'rzemyczek, do którego przszyta
jest sprzączka, albo taki co się do
niej wkłada do zapięcia'; rejestr.:
SW-gw.

manufaktura 'wyroby rękodzielnicze';
rejestr.: SWil, SW-mało używany

pas zabitego wołu 'rzemień, czyli pas,
pasek z grubej skóry używany do
wiązania czegoś'; rejestr.: S XVI

- pęca** 'rzemyk służący do przytrzymywania ptaka łowczego'; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD (**pęcina** rejestr.: Linde, SWil, SW/**pęczca** rejestr.: S XVI, Linde, SW/**pętca** rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW-starop./**pęcza** rejestr.: SWil)
- pęcinka** 'niewielka pęca, czyli rzemyk służący do przytrzymywania ptaka łowczego'; rejestr.: SW
- podbicie** 'to, co jest przymocowane, przyszyte do czegoś od spodu, co stanowi spodnią warstwę czegoś, podpinka, bywa z futra'; rejestr.: SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- podszewka** 'podkład, podstawa futer, podfuter'; rejestr.: Linde
- podszycie** 'to, co jest podszyte lub bywa podszywane pod coś, to, co stanowi spodnią, podszytą warstwę z czegoś, np. z futra'; rejestr.: SS, SWil-niek., SJPD, SJPSz, USJP-rzem.
- pokrycie na kołnierz, na futro** 'wierzch, poszycie'; rejestr.: SW
- połysk** 'błysk nadawany przedmiotom skórzanym, przede wszystkim butom; glanc'; rejestr.: SR-praw., SSt-garb.
- rękodzieło** 1. 'zbiór przedmiotów wykonanych ręcznie przez rękodzielnika'; rejestr.: SJPSz, USJP-rzem., szt. 2. 'przedmiot wykonany ręcznie przez rękodzielnika'; rejestr.: Linde, SWil, SW, SJPD-rzem., szt., SJPSz
- rękotworny** 'dotyczący rękotworu, rękodzielny'; rejestr.: Linde, SWil-nieuz, SW-mało używany
- rękotwór** 'rękodzieło'; rejestr.: Linde, SWil-nieuz, SW-mało używany
- rzem** 'pas, pasek z grubej skóry używany do wiązania czegoś; rzemień'; rejestr.: SW-gw. (**rem** rejestr.: SW-gw.)
- rzemieniec** 'pas, pasek z grubej skóry używany do wiązania czegoś; rzemień'; rejestr.: SW-mało używany
- rzemienny** 'zrobiony z rzemienia lub rzemieni, zrobiony ze skóry, skórzany'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**rzemieniowy** rejestr.: SW/**rzomiany** rejestr.: SW-gw./**rzemiany** rejestr.: S XVI/**rzemienisty** rejestr.: S XVI/**rzemionny** rejestr.: S XVI/**rzeminy** rejestr.: S XVII)
- rzemień** 'pas, pasek z grubej skóry używany do wiązania czegoś'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP (**rzemięć** rejestr.: S XVI)
- rzemuszczyk** 'pas, pasek z grubej skóry używany do wiązania czegoś; rzemień'; rejestr.: SW-gw. (**rzemyszczek** rejestr.: S XVI)
- rzemuszek** 'pas, pasek z grubej skóry używany do wiązania czegoś; rzemień'; rejestr.: SW-gw.
- rzemyczek** 'mały rzemyk, czyli pas, pasek z grubej skóry używany do wiązania czegoś'; rejestr.: SS, S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP-pot. (**rzemyszek** rejestr.: SW-gw.)
- rzemyk** 'pas, pasek z grubej skóry używany do wiązania czegoś'; rejestr.: S XVI, S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz, USJP
- rzemysko** 'niekształtny rzemień'; rejestr.: Linde, SWil, SW
- skóra** 'rzemień, czyli pas, pasek z grubej skóry używany do wiązania czegoś'; rejestr.: SW (odarta z ciała), SWil
- skórzany** 'dotyczący wyrobów ze skóry'; rejestr.: SJPSz, USJP-handl.
- smyczek** 'rzemyk, pasek'; rejestr.: SW-gw., SJPD-gw. (**smyczka** rejestr.: SW-gw.)
- smyk** 'rzemień, pasek'; rejestr.: SW-gw.

SŁOWNICTWO OGÓLNORZEMIEŚLNICZE

surowiec 'rzemień pleciony z surowej skóry; rejestr.: S XVII, Linde, SWil, SW, SJPD, SJPSz-przestarz., USJP-przestarz. (**serowiec** rejestr.: Linde, SWil, SW-starop.)

torkmysz 'rzemień ze skóry cielęcej'; rejestr.: S XVI, SW-starop.

wark 'produkt pracy rzemieślnika'; rejestr.: SS

węzidło 'rzemień używany do krępowania'; rejestr.: SS

Alfabetyczny spis haseł

A

abajza	91	ałun glinowy	121
abebner	91	ałunować	125
abecadlarka	160	ałunowanie	125
abecadlarski	160	ałunowy	126
abecadlarz	160	amasie	81
abelek	146	ambos	58, 69, 91
abelkowy	146	ambosik	91
abfal	155	ambrować	64
abfal flanderowy	155	amerykany	70
abfal glansowy	155	ampoma	14
abfal koński	155	anewira	12
abfal krauzowany	155	angora	30
abfal matowy	155	angorowy	146
abfal platowy	155	ankra	22
abfalisty	140	anszlaczki	83
ableder	83	apostoły	70
abłaucha	38	apretura	122, 126
absach	140	apreturować	126
abszeg	49	apreturowanie	126
abszegmaszyna	58	armelina	112
abwelkować	125	armelinka	112
abzaśnik	55	artyzan	160
afteleder	83	askopera	9
akord	169	astrachan	30
akordować	174	atelier	177
akordowanie	174	atest	169
aktówka	21	aufhalter	98
algarobila	121	auflega	170
almucja	30, 41	auflegowy	170
alsztybel	70	aufszlag	115
alzbant	98	auramina	122
ałun	121		

B

babosze	70	basalyk	105
bacik	105	basior	105
bacisko	105	bat	105
baczmag	70	bateria	120
baczmagoprzedawca	55	batlewisko	105
baćkory	70	batog	105
bagańć	70	batożek	105
bajbarak	36	batożyna	105
bajborak	36, 41	batożysko	105
bajca	30	batożyszczce	105
bajca pod farbę	122	baul	17
bajcować	26	baum	116
bajcowanie	26	baumować	126
bajcowany	26	baumowanie	126
bajscegi	58	bawoli	146
bajtlik	20	bawół	147
bajzycmajster	160	becak	140
bal	69	bejca	122
baleder	83	bejcować	126
balon	90	bejcowanie	122, 126
balteus	22	bejcówka	122, 126
bałamut	16	bekiesza	41
bałwan	26	bekieszka	41
bandlować	26	bełtacz	116
bandlowanie	26	bełtać	126
bandlowany	26	bełtanie	126
bandolecik	22	bergleder	22
bandolet	22	bergsztajgiery	83
baran	36, 37, 38, 40, 146	berlacz	70
baraneczek	146	berlaczyk	71
baranek	40, 146	berlaczysko	71
barani	146	berlajm	69
baraniarz	113	bermyca	38
baranica	36, 38, 105	beza	116
baraniura	30	bezrękawnik	48
baranki	30, 146	bezycer	160
baranki węgierskie	30	bezycmajster	160
barankowy	146	bęben	9, 116
barany	30	bęben garbarski	116
barki	155	bęben młotowy	116
barkometr	116	bębeneczek	9
baroka	41	bębenek	9
		bębnować	126
		bębnowanie	126

Alfabetyczny spis haseł

bękarcik	30	bluzgier	49
bękart	30	blam	29
białe futro	31	blamować	26
białoskórnia	114	blamowanie	26
białoskórniczo	167, 174	błysk	71
białoskórnicza	113	błyszcz	69, 122
białoskórniczy	113	błyszczący	71
białoskórniczyk	113	boa	48
białoskórnik	113	boba	38
bibrety	31, 140	bobak	31
bicz	105	bobrowy	151
biczownik	105	bobry	31
biczny	105	bobry morskie	31
biczysko	105	bobry rzeczne	31
biczyszcze	106	boczek	83, 116
biegun	160	boczkorki	71
biel talkowa	181	boćkowiec	106
biela	151	bok	116
bielczany	151	boks	140
biele	31	boksowy	140
bielica	31	bołtusznik	113
bielina	31	bombka	84
bielinkowy	151	borka	122
bielistki	31	borsuczy	152
bielistkowy	151	borta	49
bielizna	31, 41, 151	bosaki	71
bieliznowy	151	bot	80
bielka	31	botek	71
biesaga	18	botek	80
biesażka	18	botforty	71, 84
biesażki	18	bóbr	152
bimsztajn	122	bócić	71
bimzowarka	58	bractwo	170
binduła	106	brajtszancowy	147
birka	31, 38	brajtszwanc	147
birlajm	69	brajtszwance	31
bizun	106	brakier	160
blank	83, 147	bram	49
blankowy	147	brameczka	49
blanżerajz	116	bramka	49
blanżerować	126	bramować	26
blanżerowanie	126	bramowanie	27, 49
blanżerowiny	138	brand	155
blat (młotka)	58	brandzel	84
blaumontag	170	brandzelówka	84, 140, 182
blesa	140	brat	160
bleter	83	brat cechowy	160
blozbak	10	brejtować	126

Alfabetyczny spis haseł

brejtowanie	126	bukatowy	147
breta	49	bukłaczek	9
bretmajster	55, 160	bukłak	9
brodekin	71	bułga	9
bruderszaft	170	bułża	17
brusek	91	bunda	36, 41
bryja	122	bunt	180
brylik	40	burcik	49
brzeczka garbarska	122	burda	110
brzeg (podeszwy)	84	burdziuk	9
brzegowiec	58	bursa	6, 170
brzeźnik dwustronny	91	bursiczka	6
brzuch	155	burska	6
brzuszek	156	burt	49
brzuszek wilczy	156	burtować	27
brzuszkowy	156	burtowanie	27
brzytewnik	116	but	71
bucha	41, 49	but kołkowy	71
buciarz	55	but palony	71
buciczek	71	butek	71
bucięta	71	butodziej	57
bucik	71, 80	butonjerka	11
bucina	71	buty na paskach	72
bucior	71	buty na przesuwkę	72
bucisko	71	buty przesuwane	72
buciszcze	71	butynek	81
buda	112	buzdygan	170
budka	49, 112, 177	byczy	147
budkarz	160	byk	9, 147
buhaj	147	bykowiec	106
bukat	147	bykowina	147
bukatowe skóry	147		

C

cajg	98, 178	capa	21, 147
cajtownik	160	capagi	72
cakiel	147	car	40
cake	31	cażki	58, 91
caliga	52, 72	cażki do dziurek	91
calówka	11, 69	cech	160, 170, 177
calsztok	11	cecha	170
canga	116	cechmistrz	160
cangi	58, 91		

Alfabetyczny spis haseł

cehmistrz	160	ciapciary	72
cehmistrzostwo	170	ciąg	114
cehmistrzowski	160	ciągnąć przesypki	126
cechownik	160	ciągniskóra	57
cechowość	170	ciątki	84
cechowy	160, 170	cichobiegi	72
cejtuchowe futro	147	cichostępy	72
cel	29	ciecz wapienna	122
celować	27	ciecz wyciągowa	122
celowanie	27	cieczomierz	116
centymeter	69	cielak	20
cęgi ostre	91	cielakowy	140
cęgi rymarskie	91	cielęca dusza	20
chałupnictwo	167	cielęca torba	20
chałupniczka	160	cielęcina	147
chałupniczo	167	cielęcy	147
chałupniczy	160	ciemcowy	140
chałupnik	161	ciemiec	140
chantaly	72	ciemierzyca	52
chlebaczek	20	cieniec	106
chlebak	20	cienkie miejsce skóry	156
chłopiec	161	cięcie	156
choboty	72	ciągaturka	22
chodaczek	72	ciolkowy	147
chodaczyny	72	ciżemka	72, 80
chodaczysko	72	ciżemkarz	55
chodak	72, 84	ciżma	72, 80
cholewa	72, 84	ciżmiarz	55
cholewczarka	55	corset fendu	41
cholewina	84	cracoves	73
cholewka	84	crusina	41
cholewkarnia	58	cudat	84
cholewkarski	55	cug	114
cholewkarstwo	167	cugle	98
cholewkarz	55	cuglik	98
chomąciarz	91	cugować	126
chomęcina	98	cugowanie	126
chomętko	98	Cuir de Russie	147
chomęcina	91	curychter	55, 113
chomęcnik	97	curychternia	115
chomęto	98	curychtować	126
chomęto krakowskie	98	curychtowanie	126
chomęto robocze	98	cwikcangi	91
chorągiew	170	cwikczązki	91
chrom	140	cybety	31
chromowy	140	cycha	170
chrupięga	36	cygańska igła	178
chwytacz	116	cyngatura	22
chwytka	90	cynkowane futra	140

Alfabetyczny spis haseł

cypel	156	czeladka	161
cypować	126	czeladnictwo	170
cypowanie	126	czeladniczek	161
cyrkiel	91	czeladniczy	161
cyrkiel rymarski	91	czeladniczyna	161
cyrkiel wycinak	91	czeladniczysko	161
cytrok	120	czeladnik	161
czabanki	73	czeladnikować	174
czabany	73	czeladnikowanie	174
czamara	41	czeladź	161
czamarka	41	czemadan	19
czamber	31	czerkieska	38
czapa	37	czerkieska	41
czapa	38	czernidło	69
czapczątko	37	czernidło szewckie	69
czapczyzna	37	czerwonoskórnictwo	126
czapczysko	37	czerwonoskórnictwo	167
czapczyszcze	37	człapaki	73
czapeczka	37	czobotnik	55
czapica	37	czoło	156
czapiczny	25	czompon	156
czapisko	37	czólenko	80
czapka	37	czub	84
czapka dłubana	38	czubek	84
czapka luśniowana	38	czuchaina	41
czapkarski	25	czucheczka	41
czapkarstwo	167	czugun	116
czapkarz	25	czuha	42
czapnictwo	167	czujka	42
czapniczka	25	czuszka	42
czapniczy	25	czwórtka	106
czapnik	25	czyn koński	98
czaprak	156	czyszczenie	64
czapuszka	37	czyszczenie skóry	126
czas fajerantowy	170	czyszczony	64
czas, sezon ogórkowy	170	czyścić	64
czechoł	21	czyścić korę	126
czekman	41	czyścić skórę	126
czekmanik	41	czyżemeczek	73
czeladeczka	161		

Ć

ćwieczek	68, 180	ćwiekowany	64
ćwiek	68, 180	ćwik	6
ćwiekacz	55	ćwioczki (małe)	68
ćwiekować	64, 174	ćwiok	68
ćwiekowanie	174		

D

dacha	31	dębić	127
dacher	180	dębienie	127
dać do terminu	174	dębica	120, 122
damryk	178	dębica wyciągowa	122
damstowe futro	31	dębica zgniła	122
darmoleg	49	dębnicowy	123
daszek	40	dębnik	113, 123
daum	14	diplois	42
dawida	170	dłonica	13
dąb	122	dłubała	161
dąb czarnobyłski	122	dociągacz pasa	91
degras	138	dogładzacz skóry	91
degras sztuczny	122	dolermeser	11
dekiel	37	dół garbarski	120
delia	42, 106	draczek	84
delijeczka	42	drapak	116
delijka	42	draparka	120
deljura	42	drapnąć skórę	127
delutka	42	drapnięcie	127
demisalopka	42	drapowiny	138
depeser	11	dratewka	57, 180
depesować	12	dratwa	180
depesowanie	12	dreifus	59
depilacja	126	drewniak	73
depilacyjny	127	drobnorzemieślniczy	167
depilować	127	drut	116
depka	58	drypy	138
deseniarka	116	dublony	32
deseniować	127	dublować	64
dębianka	122	dublowanie	65
dębiany	73	dublówka	65
dębiarnia	115	ducza	120
dębiarz	113	duczka	120

Alfabetyczny spis haseł

duler	11	dziaha	22
dulerować	12	dziażka	22
dulerowanie	12	dziczny	152
dunka	13	dzielnik	161
durchcyajza	91	dzieło	167
durchtoweane	73	dziesiątek	180
dusza pasa	22	dzięga	106
duszogrzejek	42	dziobak	91
dwoić	127	dziobownik	92
dwoina	156	dziurawiec	59
dwoina z licem	156	dziurkacz	92
dwoina z mizdrą	156	dziurkacz ręczny	59
dwojarka	116	dziurkarka	116
dwojenie	127	dziurkarka szczypcowa	92
dybzak	4	rymarska	
dymacz	10	dziurkarka do skóry	59
dymaczek	10	rewolwerowa	
dymadło	10	dziurkarka rymarska	92
dymka	10	dziurkownik	59, 92
dypłomatka	21	dziurniczka	92
dyscyplina	106	dziurniczka rymarska	92
dyscyplinka	106	dziurowniczki rymarskie	92
dziad	98	dziurownik	92
dziadki	98	dziurownik rymarski	92

E

ekstraktor	120	epilować	127
ekstraktować	127	epilowanie	127
ekstraktowanie	127	etablon	12
elki	32, 152	etablonować	12
elkowy	152	etablonowanie	12
epilacja	127	etaż	12
epilacyjny	127	etola	42

F

fabryka	177, 182	ferezja	42
fabrykant	161	ferezyjka	42
fabrykantka	161	ferglajch	171
fach	167	ferglajchować	174
faf	120	ferglajchować się	174
fajerant	170	ferglajchowanie	174
fajerantowy	171	ferglajchowy	171
faks	84	fersenkować	128
falc	116	fersenkowanie	128
falcajza	26	fersztelklinga	92
falcbajtel	92	fertryngielt	171
falcbajtel dubeltowy	92	ferzenka	121, 128
falcbajtel śrubowy	92	filfres	48
falcbaum	26, 116	filosztok	92
falcbok	116	fingerhut	92
falcer	113	finszpindel	11
falcęgi	59	fiszak	117
falcować	27, 65, 127,	fiszować	128
falcowanie	27, 65, 127,	fiszowanie	128
falcowany	27, 65	flachcangi	92
falcowiny	138	flachczątki	92
falczpany	138	flajszbank	26
faleder	140	flajszować	27, 128
faledrowy	140	flajszowanie	27, 128
fanterować	12	flajszowany	27
fanterowanie	12	flak	138
farba	120, 123	flanderka	73
farba skorna	123	flasza	10
farbenhauz	115	flaszka	10
farmauz	115	fleczek	83
fartuch	52, 106	flek	83
fasa	120	flekować	65
faska	121	flekowanie	65
fasulec	98	flekowany	65
federwajs	181	flintpas	23
fejchtować	128	flor	12
fejchtowanie	128	foczy	155
felcech	23	foka	155
felejza	20	foki	32
felga	84	folga	98
fercentag	171	folusz	117
ferdek	140	forant	182
		forarbeiter	161
		fota	58

Alfabetyczny spis haseł

fremdować	175	futernik	25
fremdowanie	175	futertuch	182
frezarka brzegowa	59	futro	29, 32, 36, 42, 84, 141, 147
frysztuk	171	futro cejtuchowe	32
fumel	59	futro letnie	141
funtowa podeszew	84	futro surowe	141
funtownia	140	futrować	65, 175
fuszer	161	futrowanie	84, 175
fuszerka	161, 171, 182,	futrowany	65
fuszerować	175	futrowizna	30, 182
fuszerowanie	175	futrowizna	,
fuszerski	161	futrówka	84
fuszerstwo	171	futrzany	32
futer	49	futrzarski	29, 30
futeralik	21	futrzarstwo	167
futerał	21, 32	futrzarz	25
futerałka	38	futrzny	141
futereczko	32		
futerko	32, 141		
futerkowy	32		

G

gace	23	garbarz kozusznik	113
gacnik	23	garbarzenie	128
galant	59, 117	garbarzówna	113
galas	123	garbarzyć	128
galatyna	42	garbnica	123
galiga	73	garbnica kwaśna	123
galopki	73	garbnik	123
gambir	123	garbnikomierz	117
gandziara	106	garbnikować	128
gapa	110	garbnikowanie	128
gapka	110	garbnikowy	123
garbany	12	garbnisko	138
garbarczyk	113	garbować	128
garbarka	113	garbowanie	128
garbarnia	115	garbowanie ałunowe	128
garbarski	113	garbowanie czerwone,	128
garbarskie ziarna	123	roślinne	
garbarskie ziele	123	garbowanie mineralne	128
garbarstwo	113, 167	garbowanie przesytkowe	128
garbarz	113	garbowiny	138
garbarz czerwony	113	garbówka	123, 138

Alfabetyczny spis haseł

garbunek	128		117,
garbuz	115, 121	gładzik brzeźny	59
garbuzowy	115	gładzik drewniany-	59
gardli	156	gładzik kamienny	117
gardło	156	gładzik kowadełkowy	59
garniować	27	gładzik stalowy	59
garniowanie	27, 49	główki	156
garnirunek	49	gniotownik	117
garnitur	49	gniotownik maszynowy	117
garsom	121	gnyp szwiecki	59
garuil	123	golec	141
gasidło	178	golenie	129
gaszking	38, 42	golić	129
gat	23	golizna	141
gązwa	98	golony	129
gdański kufer	17	gorcik	182
giehink	23	gorepelk	43
giemza	147	gorować	129
giemzowy	147	gorowanie	129
gierada	178	gorowany	129
gieradny	178	gort	98, 182
giermaczek	42	gospoda	58, 177
giermak	42	goździczek	180
gieszynek	171	gratki	59
giezela	161	gratuar	59
giezelszyk	171	gratuarek	59
glancmaszyna	59, 117	graty	178
glanek	84	grobfark	106
glans	182	grobfarkowy	106
glansować	128	grochy	156
glansować	175	gronostaj	152
glansowanie	129, 175	gronostaje	32
glansownik	55	gronostajowy	152
glansowność	182	groszki	156
glansowny	182	groszkować	129
glazejki	13	groszkowanie	129
glazować	129	groszkownik	117
glazowanie	129	gruba	121
glazownik	117	grubenhauz	115
gletglas	92	grundhar	156
gletować	129	gruntować	129
gletowanie	129	gruntowanie	129
gletsztejn	117	gryf	14
gładzarnia	115	gryszpłować	65
gładzeń	92	grzbiet	156
gładzić skórę	129	grzbietowy	156
gładzidło	92	grzebieciarz	22
gładzidło do znaków	92	grzebień do kratkowania	117
gładzik	59, 92,	grzebyk	180

Alfabetyczny spis haseł

grzejka	52	gwoździe do butów do	68
grzywa	156	wspinaczki wysokogórskiej	
gubania	17	gwoździe podeszwowe	68
gurt	23, 98, 106,	gwoździak	180
	92	gwoździówka	92
gurthamer	92	gwóźdź	180
gutralina	69	gwóźdź cięty z blachy	68
gwiazda	171	gwóźdź z drutu	68
gwiazdka	59, 84		

H

haciaki	73	hazuka	43
haftledery	84	hefcik	92
haftra	98	heftować	27
hak do kopyt	59	heftowanie	27
hakenmeser	92	heftowany	27
halbki	73	hermeliny	32
halsztuk	48	hesztyna	84
hamaniec	6	hintergeszir	98
hamrować	65	holcpierony	73
harajz	117	holcsztyft	68
harap	106	holica	13
harapniczek	106	hunckop	84
harboliska	73	huštawka	112
harować	129	huzew	99
harowanie	129	huzewka	99
haska	59	huże	99
haszpla	117	hyla	43
hazuczka	43		

I

ibersztym	84	igła prosta	92
iglik	59	igła rymarska	92
igła	59	igła tapicerska	92
igła do materaców	92	iler	59
igła krzywa	92	imadło	92
igła pakówkowa prosta	92	imadło rymarskie	92
igła pakówkowa zakrzywiona	92	imadło rymarskie ręczne	93
igła pasówka prosta	92	imberczak	4
igła półksiężycowa	92	imitacja	73

Alfabetyczny spis haseł

inderak	29, 43	ircha	6, 141
infantka	43	ircharz	113
instrumenty rzemieślnicze	179	irchowac	27
interma	85	irchowanie	27
intermowac	65	irchowy	141
intermowanie	65	izba rzemieślnicza	171

J

jabko dębowe	123	jelonek	152
jabłko galasowe	123	jeneralek	43
jadźwiec	152	jenoty	32
jagnię/jagnięta	147	jesiotry	32
jagnięcy	147	jołom	38
jagnięta	32	jonatki	32
jałowica	38, 147	jonatowy	152
jałowiczy	147	jonaty	32
jankty	99	jubka	43
jarczak	110	jucht	147
jastrych	141	juchtowac	129
jaszczur	22, 141	juchtowanie	129
jaszczurowy	141	juchtowy	148
jaszczyk	179	juki (juk)	4
jednoradek	43	jupa	43
jednorzemieślny	167	jupczyzna	43
jeleni	152	jupeczka	43
jelenica	152		

K

kabacik	52	kacze dzioby	73
kabacina	52	kadka	121
kabacisko	52	kadz	121
kabat	52	kadz dębnicowa	121
kabateczek	52	kadz przesypkowa	121
kabrjolet	112	kadz wapienna	121
kabura	22	kadz z garbówką	121
kabza	6	kadz zatopowa	121
kabzka	6	kaftan	53
kacabaja	43	kaganiec	106
kacabajka	43	kajtała	106
kacira	19	kalamasz	73

Alfabetyczny spis haseł

kalateńka	6	kapsarz	4
kaleta	6, 19, 22,	kapseczka	6
kaletka	6	kaptur	38, 99, 38,
kaletnictwo	167	kapturek	83, 99
kaletniczka	16	kapuza	37, 38
kaletniczy	16	kapy	85
kaletnik	16	karabinek	93
kalosz	73	karabinhak	93
kałanki	32, 152	karakaty	74
kałankowy	152	karkuł	148
kałka	93	karkułowcy	148
kamasz	73, 81, 85	karkuły	32
kamasze jednostajne	73	karbownik	161
kamasze jednoszewne	73	kark obuwia	85
kamasze łojkowe	73	karpie	74
kamaszek	81	karple	85
kamasznictwo	167	kartusz	20, 23
kamaszniczka	55	kartuza	20
kamaszniczy	55	karwasz	49, 53
kamasznik	55	karwateczka	43
kamfet	123	karwatka	43
kamień obciągacz	117	kasatynka	43
kamień suwak	117	kaszkiecik	38
kanistra	17	kaszkiecina	39
kanony	74	kaszkiejn	43
kant	85	kaszkieta	39
kantajza	93	kasztanek	32
kantaporne	171	katana	43
kantar	99	kataneczka	44
kantarek	99	katanka	53
kantencyjer	93	katechina	123
kantmaszyna	59	katonka	44
kantówka	93	kawałki końskie	156
kanzecer	59	kawałki końskie błyszczące	156
kańczug	106	kawałki końskie gładkie	156
kańczuszek	107	kawałki końskie groszkowe	156
kapą	99	kawałki końskie matowe	157
kapajza	93	kawałki końskie szare	157
kapandża	32	kawecan	99
kapcan	99	kaziel	44
kapcia	74	kazjatka	44
kapcie	74	każemiak	113
kapciska	74	kałybernia	171
kapciuch	4	keder	85
kapciuszek	4, 80	kedermaszyna	59
kapeć	85	kelcerski	74
kapka	85	kicha	99
kapki	85	kidłon	53
kapliczny	161	kieca	44

Alfabetyczny spis haseł

kiecka	44	klesowany	65
kiedra	85	kleszcze	59, 93
kiedry	111	kleszcze rymarskie	93
kielrym	99	kleszcze rymarskie, szewnicze	93
kielzno	99	kleszcze szewnica	93
kiepcach	36	klima	93
kieptar	36	klin	59, 83
kiepura	39	klinik	81
kierbeczki	74	kloc	59
kiereja	44	kloc sztorcowy	59
kierejka	44	klocek	81
kiern	157	kluba	93
kiernisty	157	kluka	40
kierpcisko	74	klupka	93
kierpec	74	klupszok	107
kierwisz	117	kłapcie	37
kiesa	6	kłapeć	74
kieseczka	6	kłobuczek	39
kieska	6	kłobuk	39
kipa	37	kłumpie	74
kips	148	knaflak	81
kips arsenikowy	148	knaflaknik	55
kips gipsowy	148	knaflik	59
kips obkładany	148	knaflowki	74
kirda	141	kneflik	85
kiszka	99	knębulec	60
kiścień	107	knocenie	175
kitlica	44	knociarstwo	171
kitliczek	44	knociarz	161
kitliczka	44	knocić	175
klajster	181	knopry	123
klamizera	171	knut	107
klamizerstwo	171	knyp	60
klapa	53, 99	knypek	60
klapacze	74	kobelicze	60
klapek	74	kobylica	93
klarować	129	kobyliczka	93
klarowanie	129	kobyła	93
klat	141	kobyłka	93
klauchy	40	kolanko	60, 85
kleber	70	kolet	53
kleidło	181	kołczan	8
klej	181	kołczanik	8
klej szewski	70	kołcze pasy	23
klej z nówek cielęcych	70	kołek	68
klejonka	141	kołek szewski	68
klejówka	138	kołek szewski drewniany	68
klesować	65	kołnierz	50
klesowanie	65	kołnierzyk	50

Alfabetyczny spis haseł

kołpaczek	39	kortel	44
kołpacznik	25	kory	82
kołpak	39	koryto	121
komisery	81	kosa kuśnierska	26
kompas	69	kosens	44
kompatura	141	koska	44
kompaturka	141	kosmacizna	32
konfederatka	39	kostka rymarska	93
konik	117	kot	7, 32
konik rymarski	93	kot na szyję	48
konsensowy- majster/rzemieślnik	161	kotek	7
kontroler	161	kotki	29
kontrolerowa	169	kotnia	4
kontrolerówna	169	koturn	80, 82
kontusik	44	koty	29
kontusz	44	kowadełko	60
koń	148	kowadełko rymarskie	93
kończący	113	kowane obuwie	74
kopcenie	27	kowbojka	74
kopcić	27	koza	60, 112, 148,
kopel	23	kozackie buty	75
koperta	17	kozaczek	80
kopertówka	17	kozak	75
kopszyk	99	kozi	148
kopytnik	58	kozica	7, 107
kopyto	60	kozieł	112
korbacz	107	koziół garbarski	26, 117
korbaczyk	107	koziółek	93, 112, 117,
korbasisko	107	koziółek rymarski	93
korczaczek	74	kozyrek	40
korczak	74	koźlęcy	148
kordybanik	113	koźli	148
kordybanki	74	koźlina	148
koreczek	74, 82	koża	141
koreczka	74	kożany	141
korek	74, 82	kożki	44
korka	74	kożuch	32, 36, 141,
korkarski	55	kożuchowy	36, 141
korkarstwo	167	kożuszek	36, 142
korkarz	55	kożusznictwo	167
korkować	129	kożusznik	25
korkowanie	129	kożuszyna	36
korkownik	117	kożuszyny	142
korman	19	kożuszysko	36
korporacja	171	kółko	60
korporacyjny	171	kraca	157
korporant	161		
korpus powozu	112		

Alfabetyczny spis haseł

kracowiny	138	kryka	117
kragi	81	krykować	130
krajak	60	krykowanie	130
krajalnica	117	kryma	39
krajarka	60, 93	krymczysko	39
krajarka pasowa	93	krymka	39
krajarka rzemieni	93	krymkarz	25
krajc	60	krypeć	75
krajcmajzel	93	krypetek	75
krajczy	55	kryszpel	117
krajec	70	kryszpłować	130
krakowska uprzęż	99	kryszpłowanie	130
kram	177	krzeczki	152
kranc	83	krzeczkowy	152
krancfajla	60	krzno	33
krancfel	60	krzyż	118
krancować	129	krzyżak	33, 99
krancowanie	129	krzyżaki	100
krancraszpil	60	krzyżakowy	152
kranksa	171	krzyżownicy	100
krasa	124	kuch	138
krasić	129	kucha	138
kraszenie	130	kuczma	39
kratkować	130	kuferek	18
kratkowanie	130	kujony	75
krauzować	130	kukuła	38
krauzowanie	130	kula	111
krawalnica	60	kula na warsztacie szewckim	60
krawalnik	60	kulbaczka	110
krawędnik	60	kulbaka	110
krawiec koński	97	kulis	60
krąglak	117	kuliszan	45
krepinka	91, 99	kumaszyzna	93
kroilnica	60	kumforma	93
krok	53	kumsztok	93
kromflek	83	kuna	152
kronfleczek	82	kundman	162
kronflek	82	kundmanka	162
kropusy	81	kundmaństwo	162, 171
krowa	148	kundszaft	172
krowi	148	kuni	152
krowina	148	kunszt	167
krój	142	kuny	33
króliczy	148	kupła	23
królik	148	kurbelwałka	118
króliki	33	kurdwan	75
krupon	142	kurdyban	148
kruponować	130	kurdybanek	148
kruponowanie	130	kurdybanizować	130

Alfabetyczny spis haseł

kurdybanowy	149	kwas	124
kurp	75	kwas chlorowodorowy	124
kurpik	75	kwas garbnikowy	124
kurpisko	75	kwas solny	124
kurs majsterski	172	kwasić (skóry)	130
kurta	53	kwasikot	26
kurteczka	53	kwazzenie	130
kurtka	53	kwaśna woda	70
kuusz	142	kwatera	29, 85
kuśnierczyk	25	kwaterka	29
kuśnierka	25	kwerot	60
kuśnierski	25	kwiat kory garbarskiej	124
kuśnierstwo	167	kwiecie	124
kuśnierz	25		

L

laczki	75	lederwerki	23, 50,
lada	172		107,
lada cechowa	172	lejce	100
lader	157	lejczyk	100
ladra	142, 10	lejtować	130
ladrować	175	leniwka	45
ladrowanie	107, 175	lentryk	182
lajmleder	138	lentryk pergaminowy	182
lakier	142, 181	lentwal	149, 174
lakier cielęcy	149	lentwalik	149
lakier koński	149	lerbryf	172
lakierki/lakierok	75	lerkamrat	162
lakiery	75	lermajster	162
lama	50	lermajstrowa	169
lamfel	149	lesz	142
lamiec	100	leszownik	114
lamka	50	leszowy	142
lamować	27	leszpis	179
lamowanie	27, 50	liberia	45
lamóweczka	50	lice/lico	157
lamówka	50, 175	lichtgans	172
lamparci	155	licować	175
lampart	155	licowanie	175
laska	85	licowy	157
lasować	65	liczko	157
lasowanie	65	lim	182
ledercangi	93, 118	lis	152, 29
lederhobel	93, 118	lisi	152

Alfabetyczny spis haseł

lisiura	33, 39	lochcangi	60, 94
lisiurka	33, 39	lochcążki	60, 94
liski	152	lon	172
lisy	33	łśniący	75
lisy niebieskie	33	lustro	157
loberg	138	lustrzanny	157
lochajza	93	lutry	33

L

łabaje	75	łatka	181
łachmytek	162	ławeczka	85
łaciarz	55	ławka białoskórnicza	26
łacisko	55, 181	ławka pasowa	94
ładownica	21	łeb	157
ładownicza	21	łebki	157
ładunek	8	łęk	110, 111
łagiew	10	łojek	70, 182
łagiewka	10	łojek w proszku	70
łagiewnik	4	łojka	142
łajka	142, 149	łojkowy	142
łajkować	27	łokciówka	69
łajkowanie	27	łosi	152
łajkowy	142	łosica	53, 153
łapa	37, 157, 179,	łosoś	33
łapawica	13	łub	36, 60, 85,
łapawiczka	13	łuba	85
łapawiczki	13	łubie	8
łapeć	75	ług	124
łapka	13, 60	ługować	130
łapki	50	ługowanie	130
łapki karakułowe	33, 157	ługownik	121
łasica	152	łupanka	157
łasice	33, 29	łupiarka	118
łasiczy	152	łupica	142
łat(k)a	83	łupież	33, 142
łata	53, 57, 82, 85, 181,	łupieżowy	33
łatacz	56	łydka	75
łatajdiura	57	łysina	149
łatanie	65	łystcian	75
łatany	65	łystcianki	75
łateczka	181	łyżka	61

M

maceracja	130	mantolet	45
maciejówka	39	mantyczka	19
magiel	118	mantyka	19
magiel maszynowy	118	manufaktura	168, 182
magiera	85	manufaktorny	168
magister	162	manufakturzysta	162
magistersztuk	172	manżety	50
magistrostwo	172	mardur	33
maglować	130	marmurek	33
maglowanie	130	marmurkowy	153
majster	162	marokin	149
majster cechowy	162	marokinowy	149
majster klepka	162	marszczaki	75
majster popsuj	162	marszczeniec	45
majster psujski	162	martyngał	100
majster zepsuj	162	masłək	162
majsterek	162	mastyka	70
majsteria	162, 169, 172,	maszynka do cięcia pasów skóry	94
majsterka	172	maszynka do krajania skóry	94
majsternia	177	materacówka	179
majsterski	162	matka gospodnia	162
majsterstwo	172	mazak	61
majstersztyk	172	mejsterwerk	172
majstrostwo	169, 172	membrana	142
majstrowa	169	mendak	149
majstrować	175	mentyk	45
majstrować się	175	meszcik	75
majstrowanie	175	meszt	75, 142
majstrowanie się	175	meszyna	142
majstrowicz	169	miarka szewska	69
majstrzyna	162	michaś	5
majzel	94	miderak	36, 58
maletka	94	miech	5, 7, 10, 26
małpy	33	miechownictwo	168
mamsze	50	miechownicza	4
mankieci	50	miechowniczy	4
mankiet	50	miechownik	4
manszeta	50	miechowski	4
manszetek	50	miechur	5
manszonik	48	miechy	33
mantel	45	mieszac	130
mantelzaczek	19	mieszadło	118
mantelzak	19		

Alfabetyczny spis haseł

mieszadło skrzydłowe	118	młotek łopatkowy	94
mieszanie	130	młotek rymarski	94
mieszany	131	młotek rymarsko - siodlarski	94
mieszeczek	5, 7	młotek szewski	61
mieszek	5, 7, 10,	młotek tapicerski (rymarski)	94
miesznik	4	młotować skórę	131
międlak	179	młotowanie	131
międlarka	118	moczka	121
międlenie	131	moczka zgniła	121
międlić	131	moellon	124
miękkie pantofle	75	mokasyn	75
minderaczek	36, 58	mokrostępy	75
miotła	118	moletka	61
mirabolana	124	monitor boćkowski	107
mistrz	162	moskiewskie buty	76
mistrz rzemieślniczy	163	moszenka	7
mistrzostwo	169, 172	moszna	7, 50
mistrzow	163	motlisko	36
mistrzowa	169	mucet	39
mistrzowie	169	mucha	85
mistrzowski	163	mufeczka	48
mistrzowskie	172	mufka	48
mistrzowskie koło	172	muflonowy	153
mistrzowy	163	muflony	33
mistrzynie	163	muflony	153
mistrzynie cechowa	163	mulda	121
mitelszyk	157	muleta	80
mizdra	157	muletki	80
mizdrować	131	mulsza	61
mizdrowanie	131	muły	76
mizdrownica	118	mustro	179
mizdrownik	118	muzulska	149
mizdrowy	157	myca	39
młodszy	163	myceczka	39
młoteczek	11	mycka	39
młotek do chomąta	94		

N

nabiedrznik	100	nabocznie	14
nablyszczacz	56	nabrajtować	131
nablyszcząć	65, 131	nabrajtowanie	131
nablyszczanie	65, 131	nabrzuszek	7
nablyszczarka	61, 118	naciągać	27
nablyszczony	65	naciąganie	27

Alfabetyczny spis haseł

naciągany	28	napięteczek	85
nacieracz	61	napiętek	85
nacinarka	61	napiętki dolne	85
naczolnik	100	napiętki górne	86
nadębnieć	131	naplecznik	107
nadębnienie	131	nappa	142
nadkarknik	100	naręcznia	14
nadmajster	163	nart	86
nadpłat	85	narząd	100
nadpłatek	85	narzędzie	61
nadpodeszwie	85	narzutka	45
nadprysk	100	naskórnia	76
nadprzyszwa	85	nastka	61
nadstosować	131	nasuwień	53
nadstosowanie	131	naszelnik	100
naflak	82	naszyjnik	101
nagarbować się	131	nat	86
nagębek	107	natłuszczenie	132
nagrzbietnik	100	natłuścić	132
nahaj	107	natylnik	53, 101
nakarcznik	100	nawilżenie	132
nakarśnik	100	nawilżyć	132
nakładki	61	nazeband	101
nakładować	131	neba	40
nakładowanie	131	nebank	94
nakłuwak	61	neseser	19
nakłuwak mały	61	neseserek	19
nako	142	netka	14
nakolanek	90	niebrat	94
nakolanki	85	niecka	121
nakoniecznik	107	niedokunka	153
naliczko	65	niedokunki	33
nałożenie	131	niedolisek	153
nałożyć	131	niedoliski	33
nanosek	100	niedosoból	153
napalenie	131	niedźwiadek	107
napalić skórę	131	niedźwiadki	33
naparstek	94	niedźwiadkowy	153
naparstek rymarski	94	niedźwiadkowy bicz	107
naparstkówka	94	niedźwiednia	34
naparstnik	13	niedźwiedzi	153
napchać skórę	131	niedźwiedzie	34, 107
napchanie	131	nieklub	94
napęczniać	132	niezazuty trzewik	76
napęcznianie	132	nogawica	81
napęczniony	132	nora	34
napędzenie	132	norka	153
napędzić	132	norki	34, 29
napierśnik	100	nos	86

Alfabetyczny spis haseł

nosek	86	nóż rymarski prosty	94
nosigrosz	7	nóż rymarski z dziobem	94
nosowy rzemień	101	nóż rymarski zakrzywiony	94
nożenki	8	nóż rymarski zwykły	94
nożny	8	nóż składany	94
nożyce do skóry	94	nóż szewski	61
nożyce rymarskie	94	nóż wysuwany	94
nożyk	61	nóż z dziobem	94
nóż do skóry	61	nóż zwyczajny	94
nóż do skóry rymarski	94	nóżkowe futro	157
półokrągły		nubuk	142
nóż dwoinowy	61	nurek	155
nóż hakowy	94	nurki	34
nóż prosty	94	nurkowy	153
nóż rymarski	94	nutria	153
nóż rymarski dziobownik	94	nutrie	34
nóż rymarski półksiężycowy	94	nutriety	34
nóż rymarski półokrągły	94		

O

obcas	82	obersztyna	86
obcas francuski	82	obersztynek	86
obcas płatkowy	82	oberznicholewka	57
obcas słupkowy	82	objak	76
obcas szpilkowy	82	objaka	108
obcasik	82	objaniec	108
obcasina	82	oblader	101
obcasisko	82	obladerki	86
obciążki	61	oblamka	37
obcęgi	94	obłak garbarski	118
obcęgi do naciągania taśmy	95	obłoga	50
obcęgi do skóry	95	obłouch	39
obcęgi do skóry	118	obłożyna	86
obcęgi dziurkujące	95	obłożka	51
obcęgi szewskie	61	obmiatacz	118
obcęgi taśmowe	95	obnożnik	76
obciągać	28	obojek	108
obciągać ostrze	132	obramowanie	51
obciąganie	28	obrąb	51
obciągany	28	obrąbeczek	51
obciągnięcie obcasa	83	obrąbek	51
obergurt	101, 111	obretka	101
obermajster	163	obroża	108
obersztyn	86	obróć	101

Alfabetyczny spis haseł

obróżka	108	odługować	132
obryca	101	odługowanie	132
obrzezki	34, 157	odnowa	29, 35
obrzeże	86	odos	101
obrzeżenie	51	odpadki	138
obszlag	115	odpadki skórne	138
obszycie	51	odraciczny	157
obszycie skórzane	108	odsadzić	132
obszywać	28	odszczeciniać	132
obszywanie	28	odtłuszczać	139
obszywany	28	odtłuszczenie	132
obszywka	51	odtłuszczyna	139
obtrenkować	132	odtłuścić	132
obtrenkowanie	132	odulerować skórę	12
obuch (młotka)	61	odulerowanie	12
obuwie	76	odwłaszać	132
obuwie kołkowe	76	odwłaszenie	133
obuwie obkładane	76	odwłośnik	118
obuwie pasowe	76	odzierki	139
obuwie rozszywane	76	oficerki	76
obuwie szpilkowe	76	ogłowica	101
obuwik	76	ogłów	101
obuwiny	76	ogłówka	101
obuwniczy	56	ogon	34, 157
obuwnik	56	ogonaczek	48
obwarzanek	101	ogonak	48
obwelkować	132	ogonek	34
obwód (podeszwy)	86	ogórki	172
obwódeczka	51	ohrejduška	45
obwódka	51	ojciec gospodni	163
ocelot	155	ojciec towarzyski	163
oceloty	34	oklepacz	56
ochopień	45	okład	51
ochopnia	45	okólaki	76
ochraniacz skóry	179	okrawarka	118
ociągać	65	okrągłak	95
ociosy	101	okularja	22
odcinarka (obcasów)	61	okulary	101
oddeklować	132	okulbaczenie	110
oddeklowanie	132	olsterko	8
odgarbować	132	olsternik	4
odgarbować się	132	olstro	8
odgarbowanie	132	opacha	37
odkoływanie	66	opanki	76
odkryć	132	opasanie	23
odkurzenie	28	opasek	7, 23
odkurzyć	28	opaska	23
odkwaśnić	132	opiętek	86
odkwaszenie	132	opinia	172

Alfabetyczny spis haseł

opojek	149	oskrobany	28
opończa	45	ospa	157
oposowy	155	ospowaty	157
oposy	34	ostreftować	28
opowiedne	172	ostreftowanie	28
oprata	101	ostroszczy py	95
opratka	101	ostrze	118
oprawka	76, 95, 101,	osuszyć	133
oprawka do igieł	95	oszewa	51
opucha	51	oszeweczka	51
opuszczka	61	oszewka	51
opuszenie	28	oszlakować	28
opuszka	51	oszlakowanie	28
opuszyć	28	ośła skóra	142
opuszysty	51	ośledra	23
orzętel	45	ośli	149
orzech dębowy	124	ośnik	95
orzech galasowy	124	otok	86
orzesek galasowy	124	owczy	142, 149
osełka	95	owczyzna	149
oskrobać	28, 133	owczynka	149
oskrobanie	28, 133	ożydle	23

P

pachołek	163	palica	13
pachwina	157	palium	45
paklować	28	pallium	45
paklowanie	28	palmatka	108, 142
paklowany	28	palto na miechu	45
pakówkowa krzywa	95	paluch	14
pakówkowa prosta	95	pamputo	76
pakunek	21	panofiksy	34
pakunkowa	95	panterzy	155
palatyna	48	pantofel	76, 118
palatyneczka	48	pantofelek	76
palatynka	45, 48	pantoflarstwo	168
palce	86	pantoflarz	56
palce twarde	86	pantoflisko	77
palce wielkie	14	pantoflować	133
palczatka	13	pantoflowanie	133
palec	14	papacha	40
palendra	45	papcisko	77
palia	45	papeć	77

Alfabetyczny spis haseł

papracz	163	patynki	77
papuć	77	pausza	101
papuć damski	80	pawlacz	178
papudrak	163	pa gwica	37
paputki	77	pa gwiczka	37
pargamenniczka	114	pebyk	48
pargamina	143	peckiel	163
pargaminka	143	pejcz	108
partacki	163	pejczyk	108
partactwo	163, 172	peleryna	45
partacz	163	peleryna mikołajowa	45
partaczka	163	pelerynka	45
partaczow	163	pelisa	45
partolić	175	pelletterie	30
partoła	163	pelować	133
pas	7, 23, 86, 101	pelowanie	133
pas gdański	23	pendent	24
pas napędowy, transmisyjny	108	pergamin	143
pas pociągowy	108	pergaminek	143
pas podpaszny, popiersny	101	pergaminnik	114
pas z pieniędzmi	7	pergaminowy	143
pas zabitego wołu	182	pęca	183
paseczek	23	pęcinka	183
pasek	23, 86	pęga	108
pasek wewnętrzny	86	pęknięcie	157
pasek ze skóry lub taśmy do podtrzymywania obuwia	61	pępkować	133
paseta	11	pępkowanie	133
pasierak	23	pępuszek	37
pasina	23	pfaf	121
paskudziarz	163	piądlenie	133
pasowczyk	56	piądlić	133
pasówka	95	pieczęć wypalana	157
pasówka napastrkowa	95	pieniężnik	164
pasta do butów	70	pień	26
paśnictwo	168	piersnik	102
paśniczka	16	pierunki	77
paśniczy	16	pieruny	77
paśnik	16	pierzcha	143
pater	163	piesaki	34
patera	163	piesek	86
paterak	163	pięta	86
patron	172	pikiel	124
patrontasz	21	pikłować	133
patryjotka	40	pikłowanie	133
patyna	77	pikować	66
patyneczka	77	pikowanie	66
patynkarz	56	pilnik kanciasty	95
		pilnik płaski	95
		pilnik trójkątny	95

Alfabetyczny spis haseł

pilotka	40	pochwa strzałowa	8
piła	90	pochwy	102
piłeczka	90	pociągacz	61
piłka	90	pocić	133
piłka lekarska	90	pocięgiel	57, 61
pinka	68	podbicie	86, 175,
pirz	19		183,
piżmak	153	podbić	66, 175
piżmowce	30, 34	podbitka	51
piżmowcowy	153	podbrzusznik	102
placenta	108	podciągnąć skórę	133
platerajz	118	podciągnięcie	133
platerować	133	podciągacz	111
platerowanie	133	podcinak	118
platerownia	115	podczerewia	34
platerownik	114	podczerewie	157
platglanc	149	podeszewka	86
plasztajn	118	podeszwa	77, 86
plecaczek	19	podeszwa fałszywa	86
plecak	19	podeszwarz	56
plecionki	77	podeszwić	66
pleszek	53	podeszwienie	66
pleszować	28	podeszwiony	66
pleszowanie	28	podflek	143
pleszowany	28	podfutrowanie	51
pletnia	108	podgardle	102
plija	13	podgardlica	102
plijować	13	podgarłek	157
plijowanie	13	podklejka	86
plompie	77	podkład	86
plaszcz	45	podkładki	86
plaszczyczek	46	podkówka	16, 69
plaszczyk	46	podkrążek	87
plaszczyna	46	podkurzać	28
plaszczysko	46	podkurzenie	28
plątek	83	podłapki	51
plątki dolne	83	podłużnik	95
plóczka	121	podmajstrzy	164
plukać	133	podmajstrzyni	164
plukanie	133	podmiotek	87
plyta	118	podmistrz	164
pniaak chomątowy	95	podmistrzek	164
pobocz	102	podnosek	87
poboczek	102	podogonie	102, 158
pocarnia	115	podolek	51
pocenie	133	podpiersień	102
pochevka	19, 22	podpiętek	82
pochwa	19, 22, 61,	podpiętka	87
pochwa na strzały	8	podpinka	40, 51,

Alfabetyczny spis haseł

	102	popręga	24
podpodeszew	87	popręgi tragarские	108
podpodeszwanie	87	pora ogórkowa	172
podsadki	82	poręcz	102
podszadzka	83	poręczka	102
podsjedziołek	110	portfel	16
podskarbi	164	portfelik	16
podstolina	108	portki cielakowe	53
podstopy	87	portmoneciarka	16
podsuwka	87	portmoneciarski	16
podszewka	66, 87, 175, 183	portmoneciarstwo	168
podszewka cholewki	87	portmoneciarz	16
podszycie	77, 87, 183	portmoneta	17
		portmonetka	17
podszyc	66	porządki	179
podszyc buty	66	porządki rzemieślnicze	173
podwłosie	158	poświstacz	108
podzelowanie	87	potownia	115
podzelówka	87	potrzebnik	19
pokład	108, 111	powodek	102
pokrowiec	22	powody	102
pokrów	22	powodzie	102
pokrycie na kołnierz, na futro	183	powód	102
pokryć futro	28	powtórni	164
polerka	95	pozacechowy	164
polersztal	179	półbucik	77
policzki miecha kowalskiego	10	półbut	78
politura	57	półcholewek	78
połbotek	77	półciżemki	80
połfutro	158	półdelijka	46
połgiermacze	46	półkamasz	78, 46
połgiermaczek	46	półkożuszek	36
połskorzenek	77	półksiężycowa	95
połysk	183	półksiężycowy	95
pomechacenie	133	półładrze	108
pomechacić	134	półpasek	24
pomost	115	półpodeszew wewnątrz	87
pompacz	10	obuwia	
pomszenie	134	półpodeszwa	87
pomszyć	134	półprzyszwa	87
poniedziałek	172	półsalopa	46
poniedziałkować	175	półsalopek	46
poniedziałkowanie	176	półskórnica	78
popielica	153	półsłupek	82
popielice	30, 34	półsłupkowy obcas	82
popielicowy	153	półszła	102
popieliczka	34	półszorek	102
popręg	111	półszpilka	80, 82
		półszuba	46

Alfabetyczny spis haseł

półszubek	34, 46	przesypnik	114
półtołubek	36	przeszkadzacz	164
pracownia	177	przetrawić skórę	134
praktyka	173	przetrawienie	134
praktykancik	164	przewapnić	134
praktykancki	164	przewapnienie	134
praktykant	164	przewiędnąć skóry mokre,	134
praktykantka	164	wyprawne	
praktykować	176	przezglówek	103
praktykowanie	176	przodek	87
prasa	11	przodki	87
prawa	158	przody	87
prawidełko	61	przybijak rymarski	95
prawidło	61	przybornica	179
prawidło do butów	62	przybór na konia	103
trójczłonowe dawnego typu		przyczepiać	28
prawidło szewskie drewniane	62	przyczepianie	28
do butów z cholewami		przyczepiany	28
presbuch	11	przyczepka	87
proca	102	przygotowanie	66
proceder	168	przygotowywacz	56
procederzysta	164	przykopycie	78, 87
profesja	168	przykrawacz	11
profesjonista	164	przykrawacz szewski	56
proszek skórny	139	przymiar	62
prościca	53	przypaseczka	24
pryczka	108	przypaska	24
pryc	108	przypowiedni list	173
prykmaszyna	95	przyrychtowanie	66
przebijak rymarski	95	przystaweczka	14
przebój	179	przystawka	14
przeciągadło	95	przyszczyпка	87
przeciążki	87	przysznitować	176
przecinacz	179	przysznitowanie	176
przecinak	95	przyszwa	87, 181
przecinarka	118	przyszwiański	56
przeciwień	103	przyszwiarz	56
przedszorce	53	przyszwy	78, 87
przepas	24	przyszycie	66
przepasanie	24	psujmajster	164
przepaska	24, 111	puchole	62
przepasować	66	pućować	66, 134
przepasowanie	66	pućowanie	66
przerzucenie	134	pućowanie skóry	134
przerzucić	134	pućowany	66
przesypać	134	pudło	112
przesypanie	134	pugilares	17
przesypnia	121	pugilaresik	17
przesypniarnia	115	puha	108

Alfabetyczny spis haseł

puki	78	pusz	34
pulsetka	49	puszek	34
pulwersak	21	puszlisko	103
pumeks	124	puślisko	111
pupki	34	pyda	108
pupkowe futro	158	pytel	7
pupkowy	158	pytliczek	7
pusło	111	pytlik	7

R

radelko	62, 95	rebro	14
radelko rymarskie	95	rejnowe skóry	153
radziwiłka	53	rejsówka	124
rafilować	13	rejtpejcz	108
rafilowanie	13	rekować	134
rajcajg	143	rekowanie	134
rajmeszera	95	remiecha	164
rajpacz	108	rempłować	66
rajsa	173	rempłowanie	66
rajscyrkiel	95	renifer	155
rajsmaszyna	119	reniferowy	155
rajtarka	53	renowacja	28
rajtary	81	repa	108
rajtki	53	ręgort	103
rajtuzy	53	rękaw	49
rajzeker	19	rękawek	49
rajzetasze	19	rękawica	14
rajzowniczy	164	rękawica bokserska	14
rajzownik	164	rękawica bosmańska,	14
rand	158	żeglarska	
randmesser	62	rękawica sokolnicza	14
rantona (robota)	66	rękawiczka	14
ranty	87	rękawiczki duńskie	14
rapcie/rapcia	24	rękawiczki jelonkowe	14
raportówka	21	rękawicznictwo	168
raszpla	62	rękawiczniczek	11
ratafelek	108	rękawiczniczka	11
rataje	78	rękawicznicy	11
raut	87	rękawicznik	11
rażka	95	rękodzielnia	168, 177
rażki	13	rękodzielniany	177
rdzenny	158	rękodzielnictwo	168
rdzeń	158	rękodzielniczka	164
rebel	78	rękodzielniczy	164

Alfabetyczny spis haseł

rękodzielnik	164	rozrobienie	28
rękodzieło	168, 177	rozrobiony	28
rękodzieło	183	rów garbuzowy	115
rękotworny	183	równiak brzeźny	62
rękotwór	183	rubdeszan	46
ridicule	18	ruczer	119
robić po szewsku	176	rugzak	19
robić rzemiosło	176	rukwand	112
robota (pasowa)	66	rundajz	95, 119
robota od sztuki	173	rundmajzel	95
rogatywka	40	runko	143
rogowalniczka	62	runo	143
rokular	46	rupcik	88
rola	119	rybarskie buty	78
rolet	62	rychliny	103
rolmaszyna	119	rydel	40
roloch	11	rydelek	40
rolować	134	ryfel	62, 95
rolowanie	134	ryfel	,
rolownia	115	ryfelek	95
rolownik	114, 119	rygowałnica	62
roskop/rozkopa	40	rym	24
rosomaki	34	rymarczanka	97
rosomakowy	153	rymarczyk	97
roszczykowa skóra	143	rymarka	96, 97, 168,
rotunda	46	rymarnia	91
rozbić buty	66	rymarski	97
rozciągadło	119	rymarstwo	168
rozciąganie	134	rymarszczyzna	109
rozciągnąć	134	rymarz	97, 114
rozciągnica	11	rymarzyna	97
rozcinać	134	rymercangi	96
rozcinana (skóra)	143	ryminal	181
rozciniwanie	134	rymszpaner	96
rozcinany	134	ryngort	111
rozcinarka (skóry)	95, 119	rypa	109
rozcinka	176	rysi	153
rozdawając	66	rysie	34, 153
rozdawanie	66	rysiowe futro	34
rozdawany	66	ryszpa	69
rozgładnik	119	ryśnik	96
rozgładzenie	134	ryzmaszyna	62
rozgładzić	134	rząd	103
rozkładać	134	rządzik	103
rozkładanie	134	rzem	183
rozłupa	38	rzemiak	24
rozłupka	38	rzemieniaczek	24
rozmiarek	173	rzemieniak	24
rozrobić	28		

Alfabetyczny spis haseł

rzemieniarski	97	rzemieślnik	165
rzemieniarz	97	rzemieślny	181
rzemieniec	183	rzemiosłko	168
rzemienny	109, 183	rzemiosło	168, 173
rzemień	7, 109, 143, 183	rzemiosłowy	169
rzemieślnica	165	rzemiśniczeniek	165
rzemieślnictwo	165, 168	rzemuszczyk	183
rzemieślniczek	165	rzemuszek	183
rzemieślniczka	165, 169	rzemyczek	183
rzemieślniczy	165	rzemyk	7, 183
rzemieślniczyć	176	rzemysko	183

S

saboty	78	saki wiksowane	150
saczek	19, 149	saki woskowane	150
saczkowy	149	sakielnia	17
safian	149	sakiewka	5, 7
safjannicki	114	sakłak	40
safjannik	56, 114	sakowy	150
safjanowy/safjanowy	149	sakwa	5, 7
sahajdak	9	sakwojaż	19
sajdaczek	9	sakwojażyk	20
sajdy	18	salopa	46
sak	19, 149	salopeczka	46
sak gładki	149	salopka	46
saki błyszczące	149	samara	5
saki ciemne	149	sandala	78
saki feledrowe	150	sandał	78
saki glansowe	150	sandałek	78
saki gładkie błyszczące	150	santuk	18
saki gładkie ciemne	150	sapog(a)	78
saki groszkowane (ciemne)	150	sapogi	78
saki kamaszowe	150	sarafan	46
saki matowe	150	sarafanik	47
saki naturalne	150	sarna	153
saki naturalne	150	sarni	153
saki platglans(owe)	150	szyszczacz	56
saki platmatowe	150	szyszczacz	66
saki plątowe	150	szyszczanie	66
saki półbłyszczące	150	szyszczarka	62
saki półglansowne	150	selskinowy	155
saki półświejące	150	selskiny	34
saki szare	150	separacja	17
saki świejące	150	serdaczek	36

Alfabetyczny spis haseł

serdak	36	skóra jagnięcia	150
sfora	109	skóra jarzmowata	158
sforka	109	skóra jasno - szczurowata	143
sfremdować	176	skóra jelonkowa	153
sfremdowanie	176	skóra juszna	143
siadalnik	103	skóra krowia	150
siarczek sodowy/sodu	124	skóra letnia	144
sieczka (z kory)	124	skóra luźna	144
siedzenie	111	skóra marokańska	150
siłomierz	119	skóra moczona	144
siodełeczko	111	skóra mokrosolna	144
siodełko	103, 111	skóra mrożona	144
siodlarczanka	110	skóra niedogarbowana	144
siodlarczyk	110	skóra niewyprawna	144
siodlarka	110	skóra oprzała	144
siodlarnia	91	skóra ospowata	144
siodlarski	110	skóra pachwiasta	158
siodlarsku po	110	skóra pasowa	144
siodlarstwo	169	skóra płatowa	144
siodlarszczyzna	111	skóra podeszwiana	144
siodlarz	110	skóra podeszwiana funtowa	144
siodlarzowa	110	skóra podeszwiana gładka	144
siodlarzowic	110	skóra powozowa	144
siodlarzowy	110	skóra półchlebowa	144
siodlarzyna	110	skóra przepadzista	144
siodło	111	skóra przyszwowa	88, 144
siostra gospodnia	165	skóra słupcowa	158
skalne futro	34	skóra solona	144
sklepać	66	skóra spirytusowa	144
sklesować	66	skóra sucha	144
sklesowanie	66	skóra sucho solona	144
sklesowany	66	skóra uprężowa	144
składka	143	skóra wapniona	144
skofja	22	skóra wierzchnia	88
skopioki	78	skóra wykończona	144
skopowe skóry	150	skóra wyprawna	144
skora	53	skóra wysuszona	144
skorka	54	skóra wytrawiona	144
skóra	54, 143, 183,	skóra zakonswerwowana	144
skóra ałunowa	143	skóra zamszowa	144
skóra biała	143	skóra zbajcowana	144
skóra blankowa	150	skóra zielona	144
skóra curychtowana	143	skórczyk	144
skóra dębna	143	skórka	145
skóra dębnicowa	143	skórka futerkowa	145
skóra funtowa	143	skórka litewska	145
skóra gąbczasta	143	skórkowy	145
skóra hamburska	150	skórnictwo	169
		skórnicy	114

Alfabetyczny spis haseł

skórnik	10, 114	spinanie	28
skórny/skórzany sęd	10	spinany	29
skórowy	145	splącić się na majstra	176
skórsko	145	splawki	124
skóry podpodeszwiane	88	spodek	34, 88, 158,
skórzany	145, 183	spodeńki/spodenki	54
skórzenki	78	spodnie	54
skórzeń	24	spody obuwkowe	88
skórznie	54, 78	spód	88
skórzoki	54	spółcechowy	165
skórzyca	145	sprawdzacz jakości roboty	165
skraj	158	spychacz	119
skrobacz	62	spychać	134
skrobanki	11	spychak	119
skrzydło	112	spychanie	134
skrzydło powozu	112	ssakowe skóry	151
skrzynka na narzędzia	179	starszy	165
skunks	155	stary	165
skunksowy	155	statki rzemieślnicze	179
skunksy	34	stąpienki	78
słafpelc	47	stertolić	176
słapcie	78	stołek	62
słupek	82, 119	stopa metalowa	62
słupiec	88, 158	stopować	66
smarować	134	stopowanie	66
smarować zaprawą	134	stopowany	66
smarowanie	134	stosować	135
smolidratwa	57	stosowanie	135
smoszka	150	stradejeta	47
smukawica	47	stradyjetka	47
smuszek	150	strajcher	145
smuszka	150	strocza	52
smuszkowy	151	stroka	52
smycz	24	strój na konia	103
smycz	109	strug	179
smyczek	183	strug do obcasów	62
smyk	183	strug do skóry	96
sobole	34	strug do skóry	119
sobolowy	153	strug zwykły	62
soból	153	strugacz	114
solutares	78	strugać	66, 135
sołtana	47	struganie	67, 135
sopula	47	strugany	67
sorok	181	strużki	139
sotulares	78	strycha	182
spakłacić	176	strychulec	103
spaść	145	stryflasty	78
spinać	28	stryfle	79
spinak	103		

Alfabetyczny spis haseł

strzałki	15	szagryn	145
strzemięczysko	111	szagrynowy	145
strzemię	88	szajbencyrkiel	96
strzemionko	88	szal	35
strzewice	79	szarfajza	119
stuła	111	szarfsznyt	62
sturarski	165	szarpacz	119
sturarstwo	173	szarsznyt	62
sturzarz	165	szawłok	5
stybel	79	szczupak	158
styk	109	szczypce do cięcia drutu	96
subducta	47	szczypce do zaginania oczek	62
suchedniarz	165	szczypce rymarskie płaskie	96
suchedniowe	173	szczypce szewskie	62
suchosolny	145	szczypce szewskie wygięte	62
suka	38	szeftować	176
sukman	47	szeftowanie	176
suknia	36	szelka	109
sulacz	109	szer	14, 145
sulejaty	79	szerdegiel	119
suma/sumy	18	szerować	135
sumak	124	szerowanie	135
sumka	20	szerowaty	145
suną	10, 20	szewc	56, 165
sundak	10	szewc czarny	56
sunica	10	szewcarnia	58
sunka	10, 20	szewcka dusza	88
suponia	103	szewcowa	56
suppycza	47	szewcować	67
suran	145	szewcowina	57
surowcowy	145	szewcowy	56
surowiec	145, 184	szewcówna	56
surówka	145	szewczura	57
susełek	35	szewczycha	56
susfał	54	szewczyk	56, 57
susfałek	54	szewczykowa	56
susłowy	153	szewczyzna	57
suwak	119	szewczyni	56
sysak	151	szewczysko	57
szabajzen	119	szewnica	96
szabatura	7	szewret	145
szabaturka	7	szewro	151
szabeltas	6	szewski	56, 165
szaber	62	szewskie spodnie	54
szabeta	20	szewstwo	169
szablon	62	szkarpeta	79
szabrować	135	szklak	119
szabrowanie	135	szklenie	135
szaflik	62	szklic	135

Alfabetyczny spis haseł

szkło	119	szpaltowany	67
szkraby	79	szpaltówka	158
szła	103, 109	szpangangi	96
szlachtunek skóry	135	szpefliczek	88
szlaczek	52	szpeflik	82, 88
szlagować	135	szpek	158
szlagowanie	135	szpic	62, 88
szlajoska	47	szpice twarde	88
szlak	52	szpicknoch	62
szlama	158	szpickumt	103
szlamowe futro	35	szpicleder	112
szlamowy	158	szpicruta	109
szlamy	35	szpicrutka	109
szłapa	79	szpigiel	158
szleja	103	szpigłowy	158
szlejka	103	szpila	81, 82
szlichmond	119	szpilard	62
szlichtować	135	szpilardzik	62
szlichtowanie	135	szpileczka	81, 82
szlufka	103	szpilka	69, 81, 82,
szłupka	81	szpilkarz	56
szłapaczek	79	szpilkować	67
szłapak	79	szpilkowanie	67
szłyk	40	szpilorek	96, 179
szmak	124	szpilować	135
sznajda	119	szpilowanie	135
sznajdmaszyna	62, 96	szpon	139
sznapzak	18	szpora	109
sznerloch	12	szprecher	57
sznerloszek	12	szprechmajster	57
sznit	88	szprenga	158
sznycik	158	szrafajtelka	17
sznyt	158	szrajtafel	17
szop	153	szraubcyjer	96
szopowy	154	szrotnica	6
szopy	35	sztafirować	29
szor	181	sztafirowanie	29
szor/szory	103	sztafirowany	29
szorc	58	sztajszpice	88
szorca	54	sztampa	119
szorczyć	47	sztampować	135
szorek	109	sztampowanie	135
szota	57	sztanca	63
szpadała	57	sztancmaszyna	63, 96
szpalta	158	sztancować	67, 176
szpaltmaszyna	96, 119	sztancowanie	176
szpaltowa (skóra)	145	sztancowany	145, 176
szpaltować	67, 135	sztosajz	119
szpaltowanie	67, 135	sztosbaum	26, 119

Alfabetyczny spis haseł

sztrajchajzen	119	szulajsta	63
sztrajchery	12	szuster	57
sztrajchować	135	szusterbal	58
sztrajchowanie	135	szuszfal	58
sztrajf	88, 145	szuwaks	70
sztramować	176	szuwaksować	67
sztramowanie	176	szuwaksowanie	67
sztrang	109	szwacz	57
sztrejchowany	135	szwajca	179
sztrekajz	120	szwarc	70
sztrekmaszyna	96	szwarcować	67
sztrekować	29, 135	szwarcowanie	67
sztrekowanie	29, 135	szwarta	145
sztrekowany	29	szwedka	47
sztryfel	88	szwedować	136
sztuka	173	szwedowanie	136
sztuka czeladnicza	173	szwedryga	57
sztuka mistrzowska	173	szwefelnatrjum	124
sztukolce	103	szwejca	63
sztukulec	103	szwelbajza	124
sztuper	63	szwelować	136
sztuperek	63	szwelowanie	136
sztuprować	67	szwelowany	136
sztuprowanie	67	szwicować	136
sztybelhak	63	szwicowanie	136
sztyblet	81, 88	szwieckie kopyto	63
sztych	63	szwisa	115
sztychcyjer	63	szwon	57
sztychować	176	szychtla	15
sztychowanie	176	szydło	63, 179
sztychulec	63	szydło czworograniaste	63
sztychzecer	63	szewskie	
sztyfcik	69	szydło dublowe	63
sztyfle	79	szydło gwoździowe	63, 96
sztyft	69	szydło kantówka	96
sztyftować	67	szydło koniczne	96
sztyftowanie	67	szydło owalne	96
sztyftowany	67	szydło pasowe	96
sztylpka	15, 88	szydło pasowe rymarskie	96
sztylpy	15, 79, 88,	szydło płaskie	63
sztynkfarba	124	szydło podeszwowe	63
sztypa	158	szydło proste	63
sztypowaty	158	szydło rymarskie	96
sztyrna	158	szydło rymarskie proste	96
sztywnik	88	szydło stożkowe	96
szuba	47	szydło szewskie	63
szubczysko	47	szynszyla	154
szubeczka	47	szynszyle	35
szubka	47	szynszyłowy	154

Ś

ściągadło	24	śpaltowany	136
ścieniać (skórę)	136	śpaltówka	67, 136
ścienianie (skóry)	136	śpilart	63
ścinak do brzegów	96	śpilorek	63
ścinak do troków	96	środek koński	158
ścinak krawędzi	96	śrubokręt	96
ślapaki	79	śrubstak	96
śnajdmaszyna	120	śtrufelek	79
śniadaniowe	173	świński	151

T

tacher	181	taśmowany	29
tafla	120	tatar	109
taftaj	9	tchorzewy	154
tagwerk	173	tchórz	154
tajsterka	21	tchórze	35
tajstra	21	tchórzofretka	151
talk	182	tchórzofretki	35
tamborować	13	tchórzówka	40
tamborowanie	13	tebinki	111
tan	125	techer	181
tanina	125	teczka	21
tanistra	21	tejsak	21
tanizować	136	teka	21
tanizowanie	136	tekin	151
tanned skin	145	tekinowy	151
targaniec	104	teks	69
tarlica	111	teks maszynowy	69
tarnik	64	teks ręczny	69
tarnik szewski	64	temblak	24
tarnik szewski łyżkowy	64	temlak	151
tasak	24	tepy	79
tasza	7	terlica	111
taszka	7	termin	173
taszki	6	terminatka	173
tasznik	16	terminator	165
taśmować	29	terminatorka	165, 173
taśmowanie	29	terminatorski	166

Alfabetyczny spis haseł

terminatorstwo	173	treta	88
terminować	176	treuch	40
terminowanie	176	tręzelka	104
terminowe	173	tręzła	104
tluc	136	trupięga	79
tluczenie	136	trybować rzemiosło	177
tluk	120	trybowanie	177
tluszcz koński	125	trypeczki	79
tobolica	18	tryśla	139
toboła	7, 20	trzewiczek	79
tobołka	20	trzewik	79
toczek	40	trzewiki duńskie	79
tok	40	trzewiki koszerne	80
torba	18	trzęsiątko	5
torbina	18	trzonek do szydeł	96
torbisko	18	trzos	8
torebeczka	18	trzosik	8
torebka	18	trzosownik	4
torebkarka	16	trzymadelko	96
torkmysz	184	trzymadło rymarskie	96
torłop	146	trzyślenie	169
tornegany	12	tulec	9
tornister	21	tuleja	9
torpot	35	tulejka	9, 22
towar	146	tulnik	4
towar lustrowy	159	tuł	9
towar lustrzanny	159	tułub	35
towar szpigłowy	159	tułubek	35
towary kosmate	35	tumak	154
towarzyski	166	tumaki	35
towarzysz	166	tumakowy	154
towarzysz kusznierski	26	tureckie buty	80
trajbować	136, 177	turzy	154
trajbowanie	136	tuzłuczek	47
trajbowany	136	tuzłuk	47
trajbret	120	tylnik	104
trajturka	5	tył	159
trepki	79, 81	tyłek	89
trepy	79	tyszowiaki	80
tresownik	104		

U

ubijak	120	unterzychowanie	136
ubucie	80	uprząż	104
ucho	18, 41, 89	uprząż szorowa	104
uchwyt rymarski bezśrubowy	96	uprzążka	109
ucinarka (rzemieni)	64	usarska robota	67
uczennica	166	uszmoła	14
uczeń	166	usztyniacz	89
uczeń rzemieślniczy	166	uzda	104
ugniatacz	120	uzdarz	97
ugniatalnia	115	uzdeczka	104
ukośnica	64	uzwa	104
unterfleki	83	uździenica	104
unterzychować	136	uździeniczka	104

W

waceczek	8	wapnica martwa	125
wacek	8	wapnica napędzająca	125
wachel	112	wapnica zgniła	125
wachlarz	112	wapnić	136
wackarz	4	wapnienie	136
waczysko	8	wapno	121
wajnsztoczki	12	wark	173, 184
wajnsztoki	12	warsztacik	178, 179
wajtka	83	warsztat	178, 179
walcarka	64	warsztatniczka	166
walcmaszyna	64	warsztatnik	166
waliza	20	warsztatowy	178, 179
walizeczka	20	warsztownia	178
walizka	20	wastęgiel	64
wallaby	155	waszleder	146, 151
walloneja	125	wazelina	182
wałka	120	wązki	104
wałkarstwo	169	wątor	5
wałkarz	57, 114	welin	151
wałkować	136	welinowy	151
wałkowanie	136	wellingtony	80
wamps	54	welur	146
wapnica	125	welurowy	146

Alfabetyczny spis haseł

welwet	146	wkupić się	177
welwetowy	146	wkupienie się	177
wenik	54	wochlon	173
werkcajg	12	wodze	104
werkcajgkasta	180	wołowy	151
werkfirer	166	worzatko	5
werkfirerowa	169	worczyzna	5
werkmajster	166	worczyzsko	5
werkmajstrowa	169	woreczek	5, 8, 18,
werkmajstrowski	166	worek	5, 8
werkmistrz	166	workman	166
wędrówka	173	woskować	136
wędrówka czeladnika	173	woskowanie	137
wędzidełko	104	wór	5
wędzidło	104, 184	wpis do cechu	173
węgierka	47	wpychak	96
węgierki	81	wstępień	80
węgierska wyprawa skór	136	wstępne	174
węgierski but	80	wsuwka	112
wężowy	154	wszywanka	89
wichlarz	89	wścieklica	38
wieniec	83	wybijarka	96
wierzch do butów	89	wyciągacz	104
wierzch futra	35	wyciągarka	96
wierzch skórki futrzanej	159	wycięcie (stopy)	89
wierzchnik	15, 83	wycinacz	180
wiewierzycy	154	wycinaczka	120
wiewiórczy	154	wycinać	67
wiewiórki	30, 35,	wycinak	97
	154,	wycinak do blachy okrągłej	97
wiewiórzyca	154	wycinak do skóry	97
wiks	70	wycinarka	64
wiksować	67, 136	wyciskacz	97
wiksowanie	67, 136	wyciskacz rowkowy	97
wilczura	35, 47,	wyciskarka	97
	109, 154	wydra	154
wilczy	154	wydrowy	154
wilk	154	wydry	30, 35
wilki	35	wygarbowany	146
wilkom	173	wygładnik	97
wiór	139	wygładzacz	114
wiórować	136	wygładzać	67
wiórowanie	136	wygładzanie	67
wiórowiny	139	wygładzarka	120
wiórownik	120	wygładzony	67
witka	109	wygniatacz ściągów	64
wkładka	89	wygniataarka	120
wkładka ortopedyczna	89	wykałaczyk	64
wkrętak	96	wykańczacz	114

Alfabetyczny spis haseł

wyklejenie	89	wyskok	159
wykończalnia	115	wystawa	35
wykończenie	137	wystapeczek	80
wykończyć (garbowanie skóry)	137	występki	80
wykrawanka	38	wysyłać na kurpie	67
wykrój	64	wysztrajchować	137
wykwasy	125	wysztrajchowanie	137
wyławiacz	120	wyściełka	89
wyłowić	137	wytok	104
wyłowienie	137	wytrawa	125
wyłożenie	89	wytrawa napęczniająca	125
wyłożyć	67	wytrawić	137
wyłóg	52	wytrawienie	137
wyłóżka	37, 52	wytresować rękawiczkę	13
wymiarka	180	wytresowanie	13
wypełniacz	89	wywrotek	80
wypłatny majster	166	wywrotkarz	57
wyporki	151	wyzwolenie	177
wypory	139	wyzwoleniec	166
wyprawa	137	wyzwoleńczy	166
wyprawa skóry (skór)	137	wyzwoleńczy list	174
wyprawiacz	114	wyzwolić	177
wyprawialnia	115	wyzwolinowy	174
wyprawić	137	wyzwolinowy	174
wyprawienie	137	wyzwolony czeladnik	166
wypustnik	64	wyżymarka	120
wyrobnia	178	wzmacniacz	89
wyrzynak krążków	97	wzornik	64

Z

zacięcie	159	zamarra	36, 151
zadębka	137	zamesznik	114
zadzienne	174	zamsz	146
zajęczy	154	zamszaki	54, 80
zajęczyna	35, 154	zamszownictwo	169
zakalec	159	zamszowy	146
zakład	178	zaparta	146
zakładka	89	zapaśnica	174
zakładzik	178	zapięteczek	89
zalać	137	zapiętek	89
zalenie	137	zaprawa	125
zalc - zajer	125	zaprawiać	29, 137
załoga	52	zaprawianie	29

Alfabetyczny spis haseł

zaprawiany	29	zelówka	89
zapręg	105	zelówki podbite ćwiekami	89
zarękawek	49, 52	zerok	35
zasuwka	105	zębować	68
zaszczecić	68	zębować skórę	138
zaszczepka	89	zębowanie	138
zaściera	174	zębownik	120
zaścierka	174	zgromadzenie	174
zatop	125, 137	zgrzeblica	120
zatopić	137	zimer	35
zatopienie	137	zimny rzemieślnik	166
zatuła	174	znaczek	64
zatuska	47	znacznik	97
zauerbryja	125	znacznik nastawny	97
zauergruba	121	znacznik podwójny	97
zauerlo	125	znacznik pojedynczy	97
zawałkować	137	znacznik ściegów	64
zawałkowanie	137	zoccoli	81
zawierucha	40	zolówek	69
zawieruszka	40	zole	89
zawojek	35, 159	zoła	121
zawojkowy	159	zoły	125
zawój	40	zompa	121
zawściekły	38	zrzynacz	120
zbierak	97	zrzynać	29, 138
zbój	64	zrzynak	26
zbrój	105, 180	zrzynak (skóry)	12
zdjęcie skóry z bydlęcia	138	zrzynanie	29, 138
zebrać liczko	68	zrzynany	29
zebranie	68	zwilżenie	138
zelować	68	zwilżyć	138
zelowanie	68, 89	zycklapa	112
zelowany	68	zydel	64
zeloweczka	89	zydelek	64

Z

zarłak	151	żupanik	48
zarłokowe skóry	151	żupanina	48
żelazko	64	żupanisko	48
żłobnik do szwów	97	życzka	40
żuba	48	żyłować	138
żubrowy	154	żyłowanie	138
żupan	48	żyłownik	120, 36